

વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૧૫૦/-

વર્ષ : ૪૬મું
ડિસેમ્બર - ૨૦૨૧
અંક - ૫૨૩

મંગલ મંદિર • ડિસેમ્બર-૨૦૨૧ • ૧
(કુલ પાના : ૮૦)

મંગલ મંદિર

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદનું માસિક મુખપત્ર

માસ્ક પહેરો • હાથને વારંવાર સાફ કરો • પરસ્પરનું અંતર જાળવો • કોરોના વેક્સિન અભિયાનને સફળ બનાવો

International
Day of
Persons with
Disabilities

વિશ્વ વિકલાંગ દિન

અને

મંદબુદ્ધિના બાળકો માટેનો દિન

તેઓને સામાન્યજન સમજીને
આપણા અંતરનો પ્રેમ પ્રદાન કરીએ....

મુખ્ય કાર્યાલય :

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

માતૃશ્રી સાકરબહેન સ્વજી મોરારજી લાલન (કોડાય-સુપ્રીમવાલા)

શ્રી કચ્છી જૈન ભવન

૪૩-૪૪, બ્રાહ્મણ મિત્રમંડળ સોસાયટી, પાલડી, એલિસબ્રીજ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૬

ફોન : (079) 4890 6001, 4890 6002, 4890 6003, 4890 6004

Email : kjssmangalmandir@gmail.com • Web site : www.kutchijainahd.org

તંત્રી મંડળ :

પ્રતાપ નારાણજી દંડ - મુખ્ય તંત્રી

દિનેશ આર. મહેતા - સહતંત્રી

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ સંચાલિત

નવનીત ડાયાલિસિસ સેન્ટર - બોપલનો ઉદ્ઘાટન કાર્યક્રમ

રવિવાર, તા. ૧૪-૧૧-૨૦૨૧ • સવારે ૧૦.૦૦ વાગે

નવનીત ડાયાલિસિસ સેન્ટરનું ઉદ્ઘાટન કરતા
મુરબ્બી શ્રી શાંતિભાઈ ગાલા અને વિમળાબેન ગાલા

નવનીત ડાયાલિસિસ સેન્ટરનું ઉદ્ઘાટન કરતા
શ્રી રાજુભાઈ ગાલા, શ્રીમતી સંગીતાબેન ગાલા અને શ્રીમતી કવિતા ગાલા

સમારંભનું સંચાલન કરતા
શ્રીમતી ફાલ્ગુની હીરેન

નવનીત ગુપના શ્રી રાજુભાઈ ગાલાનું બહુમાન કરતા
શ્રી હેમંતભાઈ શાહ (પ્રમુખશ્રી - ગુજરાત ચેમ્બર્સ)

નવનીત ગુપના શ્રી સંદીપભાઈ ગાલાનું બહુમાન કરતા
શ્રી ચેતનભાઈ શાહ (ચેરમેન - જીતો અમદાવાદ ચેપ્ટર)

નવનીત ગુપના શ્રી કલ્પેશભાઈ ગાલાનું બહુમાન કરતા
શ્રી જીગીષભાઈ દોશી (ચેરમેન - વિશાખા ગુપ)

શ્રી હેમંતભાઈ શાહ (જમણી તરફ)નું બહુમાન કરતા
સમાજના પ્રમુખ શ્રી પ્રતાપભાઈ દંડ

શ્રી જીગીષભાઈ દોશી (ડાબી તરફ)નું બહુમાન કરતા
સમાજના ટ્રસ્ટી શ્રી હસમુખભાઈ ગઢેયા
(કાર્યક્રમની વધુ તસવીરો : જુઓ પાના નં.-૭૯ ઉપર)

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ સંચાલિત

નવનીત ડાયાલિસિસ સેન્ટર - બોપલના ઉદ્ઘાટન કાર્યક્રમનો અહેવાલ

રવિવાર, તા. ૧૪-૧૧-૨૦૨૧ • સવારે ૧૦.૦૦ વાગે

★ શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ તથા ગાલા પરિવારને ખૂબ ખૂબ અનુમોદના. કચ્છી જૈનો દરેક ક્ષેત્રમાં આગળ છે અને તેઓ સમગ્ર દુનિયામાં પથરાયેલા છે. 'જીતો' સંસ્થાની પ્રેરણા, શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ જેવી સંસ્થાઓમાંથી મળેલ છે. હું એક જમાનામાં મારા પિતાશ્રીને ડાયાલિસિસ કરાવવા નડિયાદ લઈ જતો કે જેથી મને જાણ છે કે ડાયાલિસિસના પેશન્ટને કેટલી બધી તકલીફો પડે છે. આ એક રાજરોગ જ છે કે જેમાં અઠવાડિયે બે થી ત્રણ વખત ડાયાલિસિસ કરાવવા જવું જ પડે છે. સરકારે હવે આ બધી પ્રોસિજરનો ખર્ચ તો ઘટાડેલ છે તેમ છતાં પેશન્ટ અને તેના પરિવારને આ રોગ થકી સમય અને રૂપિયાનો સારો એવો ભોગ આપવો પડે છે. શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ આ પ્રકારની સેવા પ્રક્રિયામાંથી ખૂબ જ સારું કામ કરી રહેલ છે.

શ્રી હેમંતભાઈ એન. શાહ, પ્રેસિડેન્ટ, ગુજરાત ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ એન્ડ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ - અમદાવાદ

★ શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - માત્ર ૧૦૦૦થી ૧૨૦૦ પરિવાર ધરાવતો સમાજ, જો આ શહેરમાં ૨ મોડિકલ સેન્ટર, ૩ ડાયાલિસિસ સેન્ટર અને એ પ્રકારના એક કાર્યક્રમના ઉદ્ઘાટનમાં બીજા નવા પ્રોજેક્ટની જાહેરાત કરી શકે તેવા ૪-૫ બીજા સમાજ જો અમદાવાદ અને ગુજરાતમાં હોય તો સરકારનો સારો એવો ભાર હળવો કરી શકાય. આ ઉમદા પ્રવૃત્તિના ડોનર પરિવારને ઘણી ઘણી અનુમોદના.

શ્રી ચેતનભાઈ ડી. શાહ, ચેરમેન, જીતો અમદાવાદ ચેપ્ટર - અમદાવાદ

★ કોઈપણ સમાજ માટે શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ એક આદર્શ ઉદાહરણરૂપ છે. આવા સમાજો થકી જ રાજ્ય ઊજળું છે અને રાજ્યો થકી દેશ પ્રગતિ કરે છે. તમારા સમાજમાં ગાલા ગ્રુપ જેવા દાનવીરો અને ભામાશાઓ છે. અગાઉના જમાનામાં હાર્ડવર્ક વખણાતું હતું. આજે હવે સ્માર્ટ વર્ક અને વિઝનરી વર્કને મહત્વતા મળે છે. કચ્છીઓ હંમેશાં આ પ્રમાણે જ વર્તન કરતા આવે છે. અત્રે ઉપસ્થિત શ્રી હસમુખભાઈ ગઢેયા તેનું ઉદાહરણ છે. નવનીત પરિવાર સાથે પણ મારો ઘણા વર્ષોનો સંબંધ છે. તમારા હવે પછીના કોઈપણ નવા પ્રોજેક્ટમાં અમે યથાશક્તિ જરૂરથી મદદ કરીશું.

શ્રી જુગીશભાઈ એન. દોશી, ચેરમેન, વિશાખા ગ્રુપ - અમદાવાદ અને પ્રેસિડેન્ટ - પ્લાસ્ટ ઇન્ડિયા

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદના નવનીત ડાયાલિસિસ સેન્ટર - બોપલ, અમદાવાદના રવિવાર, તા. ૧૪-૧૧-૨૦૨૧ના ઉદ્ઘાટન સમારોહમાં વક્તવ્ય આપતા ઉચ્ચારાયેલા વાક્યો હતા. અતિથિ વિશેષશ્રીઓ શ્રી હેમંતભાઈ એન. શાહ, શ્રી ચેતનભાઈ ડી. શાહ તથા શ્રી જીગીષભાઈ એન. દોશી - અમદાવાદ શહેરની વિશિષ્ટ અને પ્રતિભાશાળી વ્યક્તિઓએ જ્યારે શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદની પ્રવૃત્તિઓને એકધારી બિરદાવી ત્યારે ઉપસ્થિત જનમેદનીમાં આનંદની લહેરખી પ્રસરી જવા પામેલ હતી.

આ અગાઉ જ્યારે ઉપસ્થિત દાતાશ્રીઓનું બહુમાન કરવામાં આવ્યું ત્યારે ઉપસ્થિત દાતાશ્રીઓ અને નવનીત પરિવાર વતી શ્રી રાજુભાઈ ગાલાએ પણ સમાજની પ્રવૃત્તિઓની ખૂબ ખૂબ અનુમોદના કરેલ હતી અને જણાવ્યું હતું કે નવનીત પરિવારે એજ્યુકેશન, મેડિકલ તથા પાંજરાપોષ (જીવદયા) ક્ષેત્રે પોતાથી શક્ય અનુદાન આપવાનું નક્કી કરેલ છે અને તેથી આ બાબતે

જ્યારે શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ અમારી પાસે કોઈપણ નવા પ્રોજેક્ટની ટહેલ લઈને આવશે ત્યારે અમે તેમની સાથે રહીને દાનની સરવાણી વહાવવામાં પાછું વળીને નહીં જોઈએ. અમે તેમની સાથે રહીને ખભે-ખભા મિલાવીને જરૂરથી આગળ વધીશું. આ પ્રસંગે તેઓશ્રીએ વિવિધ ડાયાલિસિસ મશીનના ડોનેશન આપનાર દાતાશ્રીઓની, આર.ઓ. પ્લાન્ટના દાતાશ્રી તથા વિવિધ બેડના ડોનેશન આપનારા દાતાશ્રીઓની પણ ખૂબ ખૂબ અનુમોદના કરી તેઓ સહુનો આભાર માન્યો હતો.

આ પ્રસંગે સ્ટેજ પર એચ.એન. સફલ ગુપ્તા શ્રી ધીરેન વોરા, તથા શ્રી ઉદયન વોરા પણ ઉપસ્થિત રહ્યા હતા કે જેઓએ આ સંસ્થાને નવનીત મેડિકલ સેન્ટરના ઉદ્ઘાટન સમયે રૂ. ૫૧/- લાખનું ડોનેશન આપેલ હતું. તેઓશ્રીના કહેવા થકી શ્રી રાજુભાઈએ તેમના વતી જણાવેલ હતું કે આ સફલ ગુપ્ત શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ અને નવનીત ફાઉન્ડેશનની કાર્યપદ્ધતિ પ્રત્યે સંતોષની લાગણી વ્યક્ત કરે છે અને ભવિષ્યમાં તેઓ પણ સમાજના ભાવિ પ્રોજેક્ટના સમયે સમાજ સાથે તથા નવનીત ફાઉન્ડેશન સાથે સંપૂર્ણપણે સહકાર આપી પોતાનો સાથ આપશે.

સમારોહના અંતે પ્રવચન આપતા સમારોહના તથા શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદના પ્રમુખ શ્રી પ્રતાપભાઈ દંડે જણાવેલ હતું કે શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદના કાર્યકરો એક ટીમ સ્વરૂપે કાર્ય કરી રહેલ છે. હું છેલ્લા ૧૦-૧૨ દિવસથી મારા અંગત કારણોસર બહારગામ હતો. નવનીત ડાયાલિસિસ સેન્ટર - બોપલના ઉદ્ઘાટન કાર્યક્રમ તથા ઉદ્ઘાટન સમારોહના આયોજનમાં મારી બિલકુલ ગેરહાજરી હતી છતાં સમાજની ટીમે પૂરી ચીવટ રાખી સમગ્ર કાર્યક્રમને સફળતાપૂર્વક પાર પાડેલ છે. આ હકીકત જ સમાજના કાર્યકરો એકરૂપ થઈ જે ભાવના દાખવે છે તેણે સમાજને પ્રગતિની ટોચ પર લાવી દીધેલ છે. તેઓશ્રીએ સમાજના કાર્યકરોની આ ટીમને બિરદાવેલ હતી.

ઉદ્ઘાટન સમારોહની શરૂઆતમાં શ્રી હસમુખભાઈ ગઢેયાએ અતિથિ વિશેષશ્રીઓ, ડાયાલિસિસ સેન્ટરના વિવિધ વિભાગોમાં ડોનેશન આપનારા દાનવીરો, સમાજના ઉપસ્થિત સભ્યો તથા શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદના ઉપસ્થિત મહાનુભાવો તથા અન્ય મહાનુભાવોને આવકાર આપતા જણાવેલ હતું કે વર્ષ ૧૯૮૬માં શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદે પ્રથમ ગીતા મંદિર પર અતિથિ ભવન સમાજને અર્પણ કર્યું. ત્યારબાદ વર્ષ ૧૯૯૭માં શ્રી કચ્છી જૈન ભવન - પાલડીનો પ્રોજેક્ટ પૂર્ણ કર્યો કે જ્યાં હાલે મેડિકલ સેન્ટર જેવી પ્રવૃત્તિઓ ખૂબ જ વિકસિત પ્રમાણમાં ચાલી રહેલ છે. ત્યારબાદ વર્ષ ૨૦૦૨માં તત્કાલીન મુખ્યમંત્રી શ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદીના વરદ્ હસ્તે શાહીબાગ ખાતે શ્રી કચ્છી વિશ્રામગૃહનું લોકાર્પણ કરવામાં આવ્યું. અહીં ડાયાલિસિસ સેન્ટર અને કચ્છ સંસ્કૃતિ મ્યુઝિયમ પણ કાર્યરત રહેલ છે. વર્ષ ૨૦૧૯માં બોપલ ખાતે નવનીત મેડિકલ સેન્ટરનું લોકાર્પણ કરવામાં આવ્યું અને આજે બોપલ ખાતે નવનીત ડાયાલિસિસ સેન્ટરનું લોકાર્પણ કરવામાં આવ્યું. એ દરમિયાન વર્ષ ૨૦૧૦માં બહેરામપુરા ખાતે ૪૦ પરિવારો માટેની આવાસ યોજનાનો પ્રોજેક્ટ પણ આ સમાજ દ્વારા પરિપૂર્ણ કરવામાં આવ્યો. વર્ષ ૨૦૧૨માં આ સમાજે તેના ૫૦ વર્ષ પૂર્ણ થતાં સુવર્ણ જયંતી વર્ષ (ગોલ્ડન જ્યુબિલિ) પણ ઉજવેલ હતી. આ સમયે તેમણે સ્વ. માવજી ધારશી ફુરિયા, સ્વ. હીરજી પાસુભાઈ શાહ, સ્વ. પોપટલાલ નેણશી ધરોડ, સ્વ. સૂરજલાલ મોતીલાલ મહેતા, સ્વ. કિશોર મૂળજી લાલકા, સ્વ. વીરેન્દ્ર રાઘવજી લોડાયા, ડૉ. ચંદ્રકાંત કાનજી દેઢિયા તથા શ્રી અશોક સાકરચંદ મહેતાએ આ સમાજને આપેલ સેવાની નોંધ લઈ, તેઓને બિરદાવેલ હતા. તેમણે વિશેષમાં જણાવેલ હતું કે સમાજનો હવે પછીનો પ્રોજેક્ટ અમદાવાદના પૂર્વ વિસ્તારમાં એક નવું મેડિકલ સેન્ટર શરૂ કરવાનો છે કે જેના માટે નવનીત ગ્રુપ તથા અન્ય દાતાશ્રીઓને અમને પૂર્ણ સહયોગ સાંપડી રહેશે તેનો અમને પૂરેપૂરો વિશ્વાસ છે, તેવું તેમણે જણાવેલ હતું.

શ્રી હસમુખભાઈ ગઢેયાએ વિશેષમાં જણાવેલ હતું કે સમાજના વિવિધ દિશાના ૪ સંકુલોમાં આજે દરરોજની ઓછામાં ઓછી ૧૦૦૦ વ્યક્તિઓ પોતાના વિવિધ કારણોસર મુલાકાત લે છે અને આ સમાજની વિવિધ યોજનાઓનો લાભ મેળવે છે. આજે આ સમાજ થકી ૧૦૦ પરિવારો પોતાનો જીવન નિર્વાહ ચલાવે છે. હવે પછી તે ૨૦૦એ અને ત્યાર પછી તેનો લાભ ૧૦૦૦ પરિવાર લે તેવી ભાવનાથી આ સમાજ આગળ વધી રહેલ છે.

ત્યારબાદ નવનીત મેડિકલ સેન્ટર - બોપલ અને નવનીત ડાયાલિસિસ સેન્ટર - બોપલની સમિતિના કન્વીનર ડૉ. હિતેન્દ્ર શાહે નવનીત મેડિકલ સેન્ટર તથા નવનીત ડાયાલિસિસ સેન્ટરની દરેક વિગતોથી આ સભાને જ્ઞાત કરેલ હતા અને તેમણે જણાવેલ હતું કે અત્યારે નવનીત મેડિકલ સેન્ટર - બોપલમાં આ સમાજ તરફથી મેડિકલ વિભાગની વિવિધ બ્રાંચો એટલે

કે મેડિસીન, જનરલ સર્જન, ઓર્થોપેડિક, આઈ, સ્કીન, પિડિયાટિક્સ, ગાયનેક, ડેન્ટલ, સાઈકિઆટિક, પલ્મોનોલોજી, કાર્ડિયોલોજી, ન્યુરોલોજી, યુરોલોજી, નેફ્રોલોજી જેવી બ્રાંચો કાર્યરત છે. સાથે સાથે એક્સ-રે, સોનોગ્રાફી, પેથોલોજી લેબોરેટરી અને ફીઝિયોથેરાપી વિભાગો પણ કાર્યરત છે અને આ વિભાગના અનેક દર્દીઓ આ સવલતોનો લાભ ખૂબ જ કિંફાયતી દરે મેળવી રહ્યા છે.

ઉપરોક્ત દરેક પ્રવચન સમયે ઉપસ્થિત જનસંખ્યાએ તેઓને હર્ષનાદથી વધાવી લીધેલ હતા. સમારંભના એન્કર શ્રીમતી ફાલ્ગુની હીરેન એ સમાજના ટ્રસ્ટી અને પૂર્વપ્રમુખ શ્રી અશોકભાઈ મહેતાની સેવાને બિરદાવેલ હતી અને ઉપસ્થિત સમુદાયે શ્રી અશોકભાઈ મહેતાને સ્ટેન્ડિંગ ઓવેશન આપી, તેમની સેવાની કદર કરેલ હતી.

ત્યારબાદ શ્રી રજનીકાંત પારેખે ઉપસ્થિત અતિથિ વિશેષશ્રીઓ, દાતા પરિવાર નવનીત ફાઉન્ડેશન, પાંચ ડાયાલિસિસ મશીનનું ડોનેશન આપનાર જીવન જ્યોત ડ્રગ બેંક - મુંબઈના શ્રીમતી મંજુલાબેન વોરા, અન્ય એક-એક મશીનનું ડોનેશન આપનાર કોન્કર્ડ બાયોટેક લિમિટેડ, નવપ્રકાશ ચેરિટીઝ (શ્રી હેમંતભાઈ એન. શાહ), શ્રીમતી કોકીલાબેન ભોગીલાલ શાહ (કોરડિયા) પરિવાર, શ્રીમતી કાંતાબેન ગોવિંદલાલ શાહ પરિવાર ટ્રસ્ટ, આર.ઓ. પ્લાન્ટના દાતાશ્રી માતુશ્રી વિજયાબેન શાંતિલાલ મૈશેરી પરિવાર - મુંબઈના શ્રી નિલેશ શાંતિલાલ મૈશેરી તથા ૮ બેડના દાતાશ્રી સ્વ. ધીરુભાઈ સ્વરુપચંદ શાહ પરિવારના શ્રી આશિષભાઈ ડી. શાહ, ઉપસ્થિત જન સમુદાય, શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદના ઉપસ્થિત મહાનુભાવો, અન્ય મહાનુભાવો તથા આ કાર્યક્રમને યશસ્વી રીતે પાર પાડનાર ટીમ ડૉ. હિતેન્દ્ર શાહ, શ્રી વિશાલ શાહ, શ્રી સંદીપ મહેતા, શ્રી મનિષ ગોસર, શ્રી વિમેશ શાહ, અન્ય વોલન્ટિયર્સ તથા આજના સમારંભનું ખૂબ જ સારી રીતે સંચાલન કરનાર શ્રીમતી ફાલ્ગુની હીરેનનો આભાર માનેલ હતો. તેઓશ્રીએ નવનીત મેડિકલ સેન્ટર - બોપલના દરેક સ્ટાફ મેમ્બર્સનો પણ ખૂબ જ આભાર માનેલ હતો. આજના મંડપના તથા જમણવારના કોન્ટ્રાક્ટર શણગાર ડેકોરેટર્સના શ્રી સમીરભાઈ તથા તેમની ટીમનો પણ આભાર માનેલ હતો.

બોપલ ખાતેના ઉપરોક્ત ઉદ્ઘાટન સમારોહ અગાઉ ગાલા એનેક્ષમાં બીજે અને ત્રીજે માળે મેડિકલ સેન્ટર ચાલે છે. એ જ મકાનમાં પ્રથમ માળે નવનીત ડાયાલિસિસ સેન્ટરનું ઉદ્ઘાટન, દાતાશ્રી શાંતિભાઈ ગાલા તથા શ્રીમતી વિમળાબેન ગાલાના વરદ્ હસ્તે કરવામાં આવેલ હતું. જે રીતે મેડિકલ સેન્ટરની ૬૨૦૦ ચો.ફૂટ જેટલા કાર્પેટ એરિયાના વિસ્તારની જગ્યા અગાઉ નવનીત ફાઉન્ડેશન દ્વારા શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદને મેડિકલ સેન્ટર ચલાવવા ફાળવવામાં આવેલ હતી, એ જ રીતે ગાલા એનેક્ષની પ્રથમ માળની ૧૨૦૦ ચો.ફૂટ જેટલા કાર્પેટ એરિયાની જગ્યા આ સમાજને નવનીત ફાઉન્ડેશન દ્વારા ફાળવવામાં આવેલ છે. ઉદ્ઘાટન બાદ સહુએ ડાયાલિસિસ સેન્ટરની મુલાકાત લીધેલ કે જ્યાં ડૉ. હિતેન્દ્ર શાહ, કે જેઓ મેડિકલ સમિતિ - બોપલના કન્વીનર છે, તેઓ પોતાની ટીમ સાથે ત્યાં ઉપસ્થિત રહેલ હતા અને સહુ આમંત્રિતોને તેઓએ આ ડાયાલિસિસ સેન્ટરની રજેરજની માહિતી વિસ્તૃતપણે સમજાવેલ હતી. અતિથિ વિશેષશ્રીઓ તથા સહુ આમંત્રિત મહેમાનોએ ત્યારબાદ આ ડાયાલિસિસ સેન્ટર અને એ જ મકાનના બીજે-ત્રીજે માળે આવેલ મેડિકલ સેન્ટરની મુલાકાત લીધેલ હતી કે જ્યાં મેડિકલ સેન્ટરના મેડિકલ ઓફિસર ડૉ. રિદ્ધિબેન શાહ તથા દરેક સ્ટાફ મેમ્બર ઉપસ્થિત રહી, ત્યાંના મુલાકાતીઓને મેડિકલ સેન્ટરની પણ વિગતોની જાણકારી આપેલ હતી. આ મેડિકલ સેન્ટરમાં વિવિધ ૧૨થી ૧૫ વિભાગની ઓ.પી.ડી. ઉપરાંત એક્સ-રે, સોનોગ્રાફી, પેથોલોજી લેબોરેટરી, ફીઝિયોથેરાપી સેન્ટર વગેરેની સેવા કાર્યરત રહેવા પામેલ છે. આ સેન્ટરની અતિથિ વિશેષશ્રીઓએ પણ શ્રી હસમુખભાઈ ગઢેયાની સાથે રહી મુલાકાત લીધેલ હતી અને તેઓશ્રીઓએ આ સેન્ટર પ્રત્યે સંતોષની લાગણી વ્યક્ત કરેલ હતી.

ગાલા એનેક્ષમાં આવેલ ડાયાલિસિસ સેન્ટરના ઉદ્ઘાટન બાદ સહુ આમંત્રિતો ગાલા જીમખાનામાં યોજવામાં આવેલ ઉદ્ઘાટન સમારોહમાં ઉપસ્થિત રહ્યા હતા અને દરેક મુલાકાતીઓએ આ કાર્યક્રમને આનંદપૂર્વક માણેલ હતો.

ઉદ્ઘાટન સમારોહ બાદ સહુ સમૂહ ભોજનમાં જોડાયા હતા અને ત્યારબાદ સહુ મેડિકલ સેન્ટર તથા ડાયાલિસિસ સેન્ટરના ગુણગાન ગાતા વિખરાયા હતા.

શહેરના કેટલાક વિસ્તારોમાંથી શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ દ્વારા અહીં આવવા-જવા માટે બસના ટ્રાન્સપોર્ટની વ્યવસ્થા રાખવામાં આવેલ હતી કે જેનો જૈન સમાજના અનેક સભ્યોએ લાભ લીધેલ હતો.

માનદ્ મંત્રી, શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ સંચાલિત

નવનીત ડાયાલિસિસ સેન્ટર - બોપલ, અમદાવાદ

જે મહાનુભાવો યકી આ ડાયાલિસિસ સેન્ટર ચરિતાર્થ થઈ શક્યું એ દાનવીરોની યાદી

★	બ્રહ્મ ઓફિસ કે જેના અંદાજિત ૧૦૦૦ ચો.ફૂટ કાર્પેટ એરિયા થાય - એ જગ્યાનું સમર્પણ કરનાર	નવનીત ફાઉન્ડેશન મુંબઈ / અમદાવાદ
★	૫ ડાયાલિસિસ મશીનનું ડોનેશન આપનાર દાતાશ્રી	જીવન જ્યોત ડ્રગ બેંક - મુંબઈ હા. મંજુલાબેન વોરા
★	૧ ડાયાલિસિસ મશીનનું ડોનેશન આપનાર દાતાશ્રી	કોન્કર્ડ બાયોટેક લિમિટેડ - અમદાવાદ
★	૧ ડાયાલિસિસ મશીનનું ડોનેશન આપનાર દાતાશ્રી	નવપ્રકાશ ચેરિટીઝ - અમદાવાદ
★	૧ ડાયાલિસિસ મશીનનું ડોનેશન આપનાર દાતાશ્રી	કોકિલાબેન ભોગીલાલ કોરડિયા પરિવાર અમદાવાદ
★	૧ ડાયાલિસિસ મશીનનું ડોનેશન આપનાર દાતાશ્રી	કાંતાબેન ગોવિંદલાલ શાહ પરિવાર હા. ગૂર્જર પ્રકાશન - અમદાવાદ
★	૧ ડાયાલિસિસ મશીનનું ડોનેશન આપનાર દાતાશ્રી	માતુશ્રી વિમળાબેન શાંતિલાલ મૈશેરી પરિવાર હા. તિલેશ શાંતિલાલ મૈશેરી - મુંબઈ
★	૮ બેડના દાતાશ્રી	સ્વ. ધીરુભાઈ સ્વરુપચંદ શાહ પરિવાર હા. આશિષભાઈ ડી. શાહ - અમદાવાદ

ઉપરોક્ત દાતાશ્રીઓનો શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ ખૂબ ખૂબ આભાર માને છે અને તેઓને આ પ્રજાલક્ષી સેવાકીય કાર્યમાં સાથ-સહકાર આપવા બદલ ખૂબ ખૂબ અભિનંદન પણ પાઠવે છે.

આ ડાયાલિસિસ સેન્ટરમાં કાયમી તિથિ પણ લખવામાં આવે છે. આપશ્રીના પરિવારને ત્યાં બનેલ સારા-નરસા કાર્યો સામે, તે દિવસની યાદગીરી સ્વરૂપે આપશ્રી એક કાયમી તિથિ લખાવી શકો છો. એક દિવસની કાયમી તિથિનો નકરો રૂા. ૧,૧૧,૧૧૧/- રાખવામાં આવેલ છે. કાયમી તિથિ નિમિત્તે દર વર્ષે જે-તે દિવસે દર્દીનું ડાયાલિસિસ આપશ્રીના નોંધાવેલ નામે કરવામાં આવશે. અમને જણાવતા આનંદ થાય છે કે શ્રી અનિલભાઈ રામજીભાઈ હરિયા તરફથી એક દિવસની તિથિ લખાવવામાં આવેલ છે. તિથિનું નામ લખાવવા, આપશ્રી શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદનો સંપર્ક સાધી શકશો.

રજનીકાંત પારેખ

માનદ્ મંત્રી, શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

લક્ષ્મીનો સ્વભાવ ઘણો ચંચળ છે પણ એથી વધુ ચંચળ તો કીર્તિ છે. કપૂરની જેમ ઊડી જતાં એને વાર લાગતી નથી. લક્ષ્મી તો ગયા પછી ભાગ્ય અને પુરુષાર્થના બળે ઘણીવાર પાછી આવે છે પણ આબરૂ ગયા પછી પાછી ફરતી નથી.

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

બાળ કલ્યાણ સમિતિ

બાલ સમૃદ્ધિ યોજના હેઠળ સંબંધિત બાળકોને મળવાપાત્ર રકમ અંગે જાણકારી...

- વાલીઓ માટે ખાસ

સમિતિ દ્વારા બાલ સમૃદ્ધિ યોજના હેઠળ આજથી ૧૮ વર્ષ પહેલાં જન્મેલા બાળકોના નામે સમાજ તરફથી ચોક્કસ રકમનું રોકાણ UTI અને HDFC મ્યુ.ફંડમાં કરવામાં આવ્યું હતું.

જેમના રોકાણોને ૧૮ વર્ષ પૂરા થયા છે તેઓના નામ નીચે મુજબ છે. તેઓએ પોતાના સ્ટેટમેન્ટ ઓફ એકાઉન્ટ (મ્યુચ્યુઅલ ફંડ તરફથી મળેલા) સાથે સમાજનો તરત સંપર્ક કરવો ખૂબ જરૂરી છે. જેથી પાકતી રકમ તેઓને મળી શકે. પુખ્ત વયના થયેલા જે બાળકનું ખાતું બેંકમાં ન હોય તો તેમના નામનું બેંક ખાતું તેમના વાલીઓએ તરત જ ખોલાવી લેવું. રકમ પુખ્ત વયના થયેલા બાળકના નામે જ મળશે.

અગર કોઈએ પાકતી રકમ લઈ લીધી હોય અથવા બાળકનું સ્ટેટસ મ્યુ.ફંડમાં ફેરફાર કરાવી લીધું હોય તો સમાજના કાર્યાલયમાં આ સમિતિને જાણ કરશો. જેથી તેની અમો અમારા રેકોર્ડમાં યોગ્ય નોંધ કરી શકીએ.

UTIમાં મળવાપાત્ર રકમના સંબંધિત બાળકોની યાદી

રૂ. ૩,૦૦૦/- વાળા

- સૌરીન હસમુખલાલ અમૃતલાલ કોરડિયા ૦૭/૧૯૯૮-૯૯
- પિન્દુ સેવંતીકુમાર રવજી વોરા ૧૩/૧૯૯૮-૯૯
- ઋતુલ ધીરજકુમાર મણિલાલ શાહ ૧૮/૧૯૯૮-૯૯

રૂ. ૫,૦૦૦/- વાળા

- જયશા હરેશ હીરાલાલ કુબરિયા ૦૯/૨૦૦૦-૦૧
- નિશાંત વિનયકુમાર સ્વરૂપચંદ શાહ ૧૧/૨૦૦૦-૦૧
- મિન્ક (સ્તુતિ) જયસુખ જયંતીલાલ વોરા ૧૨/૨૦૦૦-૦૧
- રાજવી ચંદ્રકાંત વિશનજી રાંભિયા ૧૬/૨૦૦૦-૦૧
- હેત કમલેશ નલિનભાઈ સાવલા ૧૭/૨૦૦૦-૦૧
- તીર્થ મૈત્રી અનિશ કોઠારી ૨/૨૦૦૧-૦૨
- દેવમ રસિકલાલ રવજી વોરા ૩/૨૦૦૧-૦૨
- કૃણાલ નૈમેશ નરેન્દ્ર રતિલાલ શાહ ૪/૨૦૦૧-૦૨
- રૂતાંશુ હિતેશ ધીરજલાલ સંઘવી ૬/૨૦૦૧-૦૨
- ચૈત્ય અંકુર કાંતિલાલ ભણસાલી ૯/૨૦૦૧-૦૨

HDFC Children's Gift Fund

રૂ. ૫,૦૦૦/- વાળા

- વંશ વિરેન વાડીલાલ મહેતા ૧૦/૨૦૦૧-૦૨
- જય મનીષ વિજયભાઈ છાડવા ૧૨/૨૦૦૧-૦૨
- જીલ રાયશી હીરજ દેદિયા ૧૪/૨૦૦૧-૦૨
- જૈનિલ કમલ પ્રફુલ સંઘવી ૧૫/૨૦૦૧-૦૨
- રૂત્વિ દીપકકુમાર પ્રવીણ લોડાયા ૦૧/૨૦૦૨-૦૩
- કવન સુનિલ દેવજી ગોગરી ૨/૨૦૦૨-૦૩
- સેજલ હિતેશ મણિલાલ દેદિયા ૦૩/૨૦૦૨-૦૩
- માનવ ચંદ્રકાંત કેશવજી ગડા ૦૪/૨૦૦૨-૦૩
- સાક્ષી સંદીપ ખીમજી ગાલા ૦૫/૨૦૦૨-૦૩
- હર્ષ ઉલ્લાસ મનુભાઈ શાહ ૦૭/૨૦૦૨-૦૩
- તેજ અમર ઠાકોરભાઈ શાહ ૦૮/૨૦૦૨-૦૩
- દંશ્યા દિલીપ શામજી ગાલા ૧૧/૨૦૦૨-૦૩
- કવિષા પ્રદીપ કાંતિલાલ સંઘવી ૧૫/૨૦૦૨-૦૩
- યશ નકુલ માણેકજી દંડ ૧૭/૨૦૦૨-૦૩
- ખુશી જિતકુમાર રમણિકલાલ શાહ (ગાલા) ૨૦/૨૦૦૨-૦૩
- મોક્ષા તિલક ઝવેરચંદ લોડાયા ૨૪/૨૦૦૨-૦૩
- ભૂમિકા રાજેશ ગોસર ૨૦૦૨-૦૩
- શ્રેયાંસ રાજેશ રામજીભાઈ ગોગરી ૨૫/૨૦૦૨-૦૩
- ધ્યની હેમાંગ નવીનભાઈ હરિયા ૨૭/૨૦૦૨-૦૩
- ધૈર્ય જીજ્ઞેશ અમૃતલાલ શાહ ૩૦/૨૦૦૨-૦૩
- વૈભવી યોગેશ દેદિયા ૩૧/૨૦૦૨-૦૩
- યશ ભૈરવ ગિરીશ સંઘવી ૩૨/૨૦૦૨-૦૩
- ધ્રુવી જયેશ અજિત મહેતા ૩૩/૨૦૦૨-૦૩
- રાજ અશોક દામજી મોમાયા ૩૫/૨૦૦૨-૦૩
- ક્રિશ પ્રકાશ કિરણ મહેતા ૩૬/૨૦૦૨-૦૩
- હિતાર્થ શર્વિલ સત્યેન્દ્ર શાહ ૩૭/૨૦૦૨-૦૩
- ભૂમિ દીપક માણેકજી દંડ ૦૧/૨૦૦૩-૦૪
- સ્મિત પૂનમભાઈ જયંતિલાલ મહેતા ૦૨/૨૦૦૩-૦૪
- ખુશ્બૂ પરેશભાઈ કાંતિલાલ શાહ ૦૩/૨૦૦૩-૦૪
- બિનોય જય બિપેન્દ્ર ગોગરી ૦૪/૨૦૦૩-૦૪
- ચાર્મિ ધનરાજ રામજી દેદિયા ૦૫/૨૦૦૩-૦૪
- શ્રુત ભાવેશ નયન મોતા ૦૬/૨૦૦૩-૦૪
- પલાશ રોહિત ખીમજી દેદિયા ૦૭/૨૦૦૩-૦૪
- તુલીપ દીપક કલ્યાણજી છેડા ૦૮/૨૦૦૩-૦૪

- મોહિત દર્શન રસિકભાઈ વોરા ૦૮/૨૦૦૩-૦૪
- મહર્ષ પંકજકુમાર કીર્તિલાલ સંઘવી ૧૦/૨૦૦૩-૦૪
- લોકેશ બ્રિજેશ સુરેન્દ્રકુમાર શાહ ૧૧/૨૦૦૩-૦૪
- કેયુરી મૂકેશ ઝવેરીલાલ શેઠ ૧૨/૨૦૦૩-૦૪
- મીત વિપુલ રમણિકલાલ ગોસર ૧૩/૨૦૦૩-૦૪
- તપસ્વી સંજીવ સૂર્યકાંત શાહ ૧૪/૨૦૦૩-૦૪
- આસ્થા કેતન ચંદ્રકાંત શાહ ૧૫/૨૦૦૩-૦૪
- દિતીશા સ્વરૂપચંદ વિજયકુમાર શાહ ૧/૨૦૦૪-૦૫
- પાર્થ અમર ઠાકોરભાઈ શાહ ૨/૨૦૦૪-૦૫
- ફેનિલ વીરેન દામજી નીસર ૩/૨૦૦૪-૦૫

કન્વીનર, બાલ કલ્યાણ સમિતિ
શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

સમાજ દર્પણ

સરનામા ફેરફાર

- **રોહિત વનેચંદ મહેતા**
એ-૧૧, હીરા આનંદ ટાવર, ગોરધન ટેકરા, મણિનગર,
અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૮. મો. ૯૮૨૫૧ ૮૨૫૬૫
- **ભરત ખેતશી નેમિદાસ ગાંધી**
એ-૧૦૪, ગ્રાન્ડ રિવેરા, રાજનગર સોસાયટી પાસે,
રિવર ફ્રન્ટ સ્પોર્ટ્સ પાર્ક સામે, વિશ્વકુંજ ચાર રસ્તા, પાલડી,
અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૭.
મો. ૯૮૯૮૪ ૩૦૪૬૩, ૭૦૧૬૩ ૩૮૨૧૮
- **પ્રવીણ ખેતશી દંડ**
એ-૨૭, યુગાન્ડા પાર્ક સોસાયટી,
સરદાર પટેલ સ્કૂલની પાછળ, ભૈરવનાથ રોડ, મણિનગર,
અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૮. ● મો. ૮૩૪૭૯ ૬૬૭૩૩

અવસાન નોંધ - પુષ્પાંજલિ

- **મંગળવાર, તા. ૨૬-૧૦-૨૦૨૧**
જયાબેન ઝુમખલાલ શાહ (ઉં.વ. ૭૯) (માંડવી - અમદાવાદ)
- **શનિવાર, તા. ૦૬-૧૧-૨૦૨૧**
કલ્પનાબેન કિરણભાઈ ભોગીલાલ (ઉં.વ. ૬૨)
(મુંદ્રા - અમદાવાદ)
- **શુક્રવાર, તા. ૧૨-૧૧-૨૦૨૧**
કલ્યાણજી રવજી રાંભિયા (ઉં.વ. ૬૮) (રામાણિયા - અમદાવાદ)
- **શુક્રવાર, તા. ૧૯-૧૧-૨૦૨૧**
અરુણભાઈ રસિકલાલ દામજીભાઈ શાહ (ઉં.વ. ૮૨)
(માંડવી - અમદાવાદ)

સદ્ગતશ્રીઓના આત્માના શ્રેયાર્થે પ્રાર્થના...

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

સંચાલિત

માતૃશ્રી મેઘબાઈ પાસુભાઈ શાહ - આયુર્વેદ વિભાગ

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ, વર્ષ ૧૯૯૭થી તેના પાલડી ખાતેના શ્રી કચ્છી જૈન ભવન પર મેડિકલ સેન્ટર ચલાવી રહેલ છે. જેમાં કન્સલ્ટિંગ તથા ડાયગ્નોસ્ટિકની લગભગ ૨૬ બ્રાંચ અને અંદાજિત ૮૦ જેટલા એમ.ડી. કક્ષાના અથવા તો તેનાથી ઉપરની કક્ષાના ડોક્ટરશ્રીઓ ત્યાં પોતાની સેવા આપી રહ્યા છે.

આ સેન્ટરમાં આયુર્વેદ બ્રાંચ તથા હોમિયોપેથી બ્રાંચની કન્સલ્ટિંગ તથા ડિસ્પેન્સિંગ સેવાઓ નિયમિતપણે ચાલુ રહેવા પામેલ છે. પરંતુ અનેક પેશન્ટોની પંચકર્મ, શિરોધારા જેવી સવલતોની ડિમાન્ડના કારણે આયુર્વેદ ક્ષેત્રને વધુ વિસ્તૃત બનાવવાનું નક્કી કરેલ છે.

હાલે ડૉ. સોનલબેન શાહ અઠવાડિયામાં બે દિવસ આયુર્વેદ ક્ષેત્રે પોતાની સેવાઓ આપી રહ્યા છે. પરંતુ હવે તા. ૧ ડિસેમ્બર, ૨૦૨૧થી આ સેન્ટરમાં ડૉ. ગાર્ગીબેન વસાવડા (સંગોઈ)ની પણ સેવા લેવાનું નક્કી કરેલ હોતાં તા. ૧ ડિસેમ્બર, ૨૦૨૧થી આયુર્વેદના કન્સલ્ટિંગ વિભાગ તથા ડિસ્પેન્સિંગ વિભાગ નીચે મુજબ કાર્યરત રહેશે.

★ ડૉ. ગાર્ગીબેન વસાવડા (સંગોઈ)

સોમવાર - બુધવાર - શુક્રવાર

સવારે ૯.૩૦ થી ૧૨.૦૦ વાગ્યા સુધી

★ ડૉ. સોનલબેન શાહ

મંગળવાર - ગુરુવાર - શનિવાર

સવારે ૯.૦૦થી ૧૧.૦૦ વાગ્યા સુધી

આયુર્વેદ વિભાગના ચાર્જિસ ખૂબ જ કિંકાર્થી ધોરણે નક્કી કરેલ હોવાથી આ સેન્ટરનો લાભ વધુને વધુ લોકો લઈ શકે તેવું આયોજન કરી રહ્યા છીએ.

આયુર્વેદ વિભાગ તેના કન્સલ્ટિંગ ક્ષેત્રે યોગ્ય રીતે ચાલુ થઈ ગયા બાદ તુરંતમાં જ અહીં પંચકર્મ, શિરોધારા વગેરે પ્રકારની સેવાઓ પણ શરૂ કરવાનું આયોજન વિચારેલ છે.

આયુર્વેદ વિભાગના બંને ડોક્ટરો પોતાનાં ક્ષેત્રમાં ખૂબ જ એક્સપર્ટ હોવાથી આ વિભાગનો લાભ વધુને વધુ લોકો નિયમિતપણે લઈ શકે તે માટે ઉચ્ચ પ્રકારની સવલતો આ વિભાગમાં જાહેર જનતાને આપવામાં આવશે.

જાહેર જનતા આ સવલતનો યોગ્ય રીતે ઉપયોગ કરશે તેવી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે.

અધિન સાવલા, કન્વીનર, મેડિકલ સમિતિ - પાલડી

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

છેલ્લા ૪૫ વર્ષથી દર મહિનાની ૫ તારીખે
નિયમિતપણે પોસ્ટ કરવામાં આવતું
“શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ”નું
મુખપત્ર

“મંગલ મંદિર”

મુખ્ય કાર્યાલય

શ્રી કચ્છી જૈન ભવન,

૪૩-૪૪, શ્રી બ્રાહ્મણ મિશ્રમંડળ સોસાયટી,
પાલડી, એલિસબ્રિજ,
અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૬.
ફોન : (૦૭૯) ૪૮૯૦ ૬૦૦૫ થી ૬૦૦૪
ઈ-મેઇલ : kjssmangalmandir@gmail.com
વેબ-સાઈટ : www.kutchijainahd.org

તંત્રી

પ્રતાપ નારાણજી દંડ

સહ તંત્રી

દિનેશ આર. મહેતા

મો. ૯૯૨૪૩ ૪૨૬૨૮

અંકમાં પ્રસિધ્ધ થયેલ લેખો તથા અન્ય વિભાગની
માહિતીઓ સાથે તંત્રીમંડળ સહમત છે તેમ માની લેવું
જરૂરી નથી. રજૂ થયેલ વિચારો જે તે વ્યક્તિના હોય
છે, જેની નોંધ લેવા વિનંતી.

લેખકોને નમ્ર વિનંતી

‘મંગલ મંદિર’માં પ્રગટ કરવા
માટે વિપુલ પ્રમાણમાં લેખ સામગ્રી
અમને મળતી રહે છે અને એટલે
સ્વીકૃત કૃતિઓને પ્રગટ કરવાનું પણ
સ્વાભાવિક રીતે વિલંબાય. મંગલ
મંદિરના ધોરણને ધ્યાનમાં લઈ,
પોતાની રચના મોકલતી વખતે લેખક
સ્વવિવેક દાખવે તેવી વિનંતી છે.

એક સાથે એકથી વધુ કૃતિઓ
ન મોકલવા વિનંતી.

ભાષાદોષ અને લાંબા લેખો
અસ્વીકાર્ય બનશે તેની નોંધ લેવા
વિનંતી. લેખમાં એકની એક વાતનું
પુનરાવર્તન (રિપિટેશન) ટાળવું
જરૂરી છે. કૃતિની હસ્તપ્રત સ્વચ્છ
અને સુવાચ્ય હોવી જોઈએ. આશા
છે કે, આ બાબતમાં લેખક મિત્રોનો
સહકાર અમને મળી રહેશે.

— મુખ્યતંત્રી

અનુક્રમણિકા

- શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ સંચાલિત
નવનીત ડાયાલિસિસ સેન્ટર - બોપલના ઉદ્ઘાટન કાર્યક્રમનો અહેવાલ..... ૩
- **તંત્રી લેખ :**
- વિક્રમ સંવત - ૨૦૭૮..... દિનેશ આર. મહેતા..... ૧૧
- આગામી કાર્યક્રમોની એક ઝલક... .. ૧૨
- **દીપશીખા**
- આશા ટકાવી રાખો ● મુશ્કેલીઓથી ડરો નહીં, આગળ વધો
- આંતરિક શક્તિ ઉપર વિશ્વાસ મૂકો..... ડૉ. પૂજા કોટક..... ૧૩
- **શિક્ષણ**
- શિક્ષણના અભાવથી જન્મતા પ્રશ્નો...!!..... કપીલ સતાણી..... ૧૪
- **અધિકાર**
- માનવ જીવનને અર્થપૂર્ણ, સંતોષજનક અને ગૌરવવાન બનાવે તેવા - મુખ્ય અધિકારો અને તેવા પ્રકારનાં સ્વાતંત્ર્યને માનવ અધિકાર કહી શકાય ડૉ. મિહિર એમ. પોરા..... ૧૫
- **વિચાર મંચ**
- સાહિત્ય સાથે જીવનનો સંબંધ..... પ્રો. જે.પી. પટેલ..... ૧૭
- **ગુલશન (ચાલુ શ્રેણી) (મણકો-૧૩)**
- હવાના દ્વાર ખખડાવતો કવિ - શ્યામ ઠાકોર..... ચંદ્રકાંત પટેલ ‘સરલ’, સાહિત્યકાર..... ૧૮
- **નારી ગૌરવગાથા (મણકો-૯)**
- આરતીબેન ધોરિયા : “આધુનિક યુગની અન્નપૂર્ણા”..... ડૉ. શીલા વ્યાસ..... ૨૨
- **સુમિરે... બલબીરા, સ્મૃતિપટ પર સંભારણાં (સંકલન : બલવીરસિંહ જાડેજા)**
- “થોડા આંસુ થોડો પ્યાર” (સત્ય ઘટના પર આધારિત)..... ડૉ. શરદ ઠાકર..... ૨૩
- “આવા પણ ડોક્ટર હોય છે” (સત્ય ઘટના પર આધારિત)..... ૨૫
- **જ્યોત**
- આશાદીપ..... ડૉ. રૂપલ ભટ્ટ..... ૨૬
- પિગાળો રે તમે આતમનો અંધકાર!..... ભારતીબેન ગોહિલ..... ૨૭
- **શક્તિ**
- હજી નારીને સતીની વ્યાખ્યામાં બાંધી છે..... અંકિતા ભરવાડિયા..... ૨૮
- ‘મા’ - માનવજાતનું આઠ તીર્થ..... અમૃતલાલ દિંગરાજિયા..... ૩૧
- **ચિંતન**
- સુખી થવું આપણા હાથમાં છે..... હરજીવન રંગપરિયા..... ૩૩
- સમજની સુસંગતતા અને વ્યક્તિગત વિચારોની અંગતતા..... અશોક સરિયા..... ૩૫
- જીવનની પાસબુક..... ભરત અંબારિયા..... ૩૬
- **સંસાર**
- માનવ, I am Sorry..... એમ. ડી. સોલંકી..... ૩૭
- **ઝંખના**
- સાચી સુખાનુભૂતિ..... ડૉ. ભાવેશ જેતપરિયા..... ૪૦
- **વ્યક્તિ / સંસ્થા વિશેષ**
- માણસે જોખમ ઉઠાવતાં ન ડરવું જોઈએ...
લોકપ્રિય લેખક એચ.એન. ગોલીબાર (ભોવાભાઈ ગોલીબાર)ની રોમાંચક જીવન સફર..... આશુ પટેલ..... ૪૧
- **સંયમ**
- વૃદ્ધત્વ એટલે સંયમની મૌસમ..... વિપિન પંડ્યા..... ૪૩

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદના
“પદાધિકારીશ્રીઓ”

મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી

શ્રી પ્રતાપ નારાયણ દંડ
ઘર : ૦૭૯- ૨૬૪૦૫૦૪૭ મો. ૯૪૨૬૭ ૨૫૬૧૯

ઉપપ્રમુખ-૧

શ્રી મનુભાઈ ગોવિંદલાલ શાહ
ઘર : ૨૬૪૪ ૬૪૧૩, ઓ. ૨૬૪૦ ૧૧૫૦
મો. ૯૮૨૫૦ ૩૧૫૨૮

ઉપપ્રમુખ-૨

શ્રી શાંતિલાલ મુળજી સાવલા
ઘર : (૦૨૭૧૭) ૨૩૪૪૫૫ મો. ૯૮૨૫૦ ૪૮૬૪૫

માનદ્ મંગી

શ્રી પ્રદીપ સૂરજલાલ મહેતા
ઘર : ૨૬૬૧૨૦૮૯
મો. ૯૮૨૫૦ ૬૧૧૬૦

સહમંગી

શ્રી રોહિત સંઘવી

ખજાનચી

શ્રી ચંદ્રકાંત દામજી શાહ
ઘર : ૨૬૬૦૫૨૨૫

સહ ખજાનચી

શ્રી રવનીકાંત ઘરમશી પારેખ
મો. ૯૮૯૮૦ ૫૩૫૨૧

શ્રી કચ્છી વિશ્રામ ગૃહનું સરનામું :

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ
સંચાલિત
શ્રી કચ્છી વિશ્રામ ગૃહ
અરિહંતનગર દેરાસરની સામે,
ગાંધી વિદ્યાલયની ગલીમાં, રચના સ્કૂલની પાછળ,
રાજસ્થાન હોસ્પિટલ પાસે, શાહીબાગ,
અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૪.
ફોન : ૦૭૯-૨૨૮૮૪૫૪૭

સેવા ભવનનું સરનામું :

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ સંચાલિત
માતૃશ્રી કંકુબહેન કાનજીભાઈ રવજી (નાની ખામરવાલા) સેવા
ભવન, એસ. ટી સ્ટેન્ડ પાસે,
સત્કાર ગેસ્ટ હાઉસની સામે, રંગનાથપુરા,
અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૨૨. ફોન : ૦૭૯-૨૫૪૬૧૨૭૦

‘મંગલ મંદિર’ના અંકો સમાજની વેબસાઈટ

www.kutchijainahd.org

ઉપર... ઉપરાંત...

www.hellokutchis.com

ઉપર વાંચી શકાય છે.

આરોજન

● આદર્શ વિશ્વ વ્યવસ્થા યોગેશ નટવરલાલ ભટ્ટ..... ૪૪

સ્વાસ્થ્ય

● મને વારંવાર માથાનો દુઃખાવો (માઈગ્રેન) થાય છે-(૪) ડૉ. મણિલાલ ગડા, સિનિયર મનોચિકિત્સક ૪૫
માનસિક સ્ટ્રેસ અને માઈગ્રેન ડૉ. દિપ્તી શાહ (ગડા), મનોચિકિત્સક તથા બાળ મનોચિકિત્સક

વાર્તા

● મન ! તોહે કાહે વિધ સમજાઉં ! હરેશ ધોળકિયા..... ૪૭

નોલેજ બેંક

● ગુજરાતી સાહિત્ય નોલેજ બેંક - (૭) : વિવિધ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષા માટે ઉપયોગી ... રમેશ પટેલ..... ૫૧

કારકિર્દી

● સિવિલ સર્વિસ કેડર પોલિસિ હીરેન દવે..... ૫૨

ગઝલ / કાવ્ય સૃષ્ટિ

● શ્વાસમાં ભળવા મળે : હરીશ પંડ્યા ● હું ક્યાંક આસપાસ છું : મિતેશ રાઠોડ ૫૩
● મારા શહેરની સાંજ : દીક્ષિતા નવીન વોરા ● વિસ્તરી ગયો : ભૂપેન્દ્ર શેઠ ‘નીલમ’ ૫૩
● વડલાને વૃદ્ધાવસ્થા આવી : જયસુખ કુછડિયા ‘ત્રિવેદી’ ● સંબંધો : જગૃતિ તણા ‘જાનકી’ ૫૪
● સૌ સંપીને તહેવારો ઉજવીએ : કુસુમ કુંડારિયા ● પણ : અલ્પ ત્રિવેદી ● હાઈકુ : રમેશ પટેલ ૫૪

YOUTH CLUB

● Some Golden Thoughts Presentation : Dinesh R. Mehta ૫૫

વેવિદ્ય

● આંજો કાગર ૫૬
● પુસ્તક પરિચય : “રણ, જણ જણનું” અવલોકન : હંસરાજ કંસારા..... ૬૩

કચ્છ દર્શન

● કચ્છ દર્શન ૬૫

બાળ વિભાગ

● છત્રીની નાવરી - વાર્તા ધુવી અમૃતિયા..... ૬૬

ગેમ્સ ગેલેરી

● રાજાકી આયેગી બારાત - ગેમ ભાવના એ. ઝવેરી..... ૬૭

માહિતી

● કુવારાનું વિજ્ઞાન ● પૃથ્વી પરના મહાસાગરો ૬૮
● વિશ્વની પ્રથમ યુનિવર્સિટી: નાલંદા ● ઘોડા વિશે..... ૬૮

નિયમિત વિભાગો

● Nano Nine શબ્દ રમત-૧૭૭ ● Nano Nine Sudoku (ક્રમાંક-૧૧૩૫) સંકલન : રવનીકાંત પારેખ..... ૬૯
● ખિલજા મ, ભલા.....!!! સંકલન : ગુલાબચંદ ધારશી રાંભિયા..... ૭૨

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

સંસ્થા સમાચાર

● સમાજ દર્પણ ૮
● બાળ કલ્યાણ સમિતિ : બાલ સમૃદ્ધિ યોજના હેઠળ સંબંધિત બાળકોને મળવાપાત્ર રકમ અંગે જાણકારી ૮
● માતૃશ્રી મેઘબાઈ પાસુભાઈ શાહ આયુર્વેદ વિભાગ ૮
● યુવા વિકાસ સમિતિ : ગુડબાય ૨૦૨૧, વેલકમ ૨૦૨૨ કાર્યક્રમ ૭૩
● યુવા વિકાસ સમિતિ : Get Together with Fun Games ૭૪
● સમાજનું સભ્યપદ મેળવવા માટે તેમજ તેમાંથી મળતા લાભોની વિગત ૭૫

તંત્રી લેખ

વિક્રમ સંવત - ૨૦૭૮

દિનેશ આર. મહેતા

કારતક સુદ પાંચમ એટલે કે લાભ પાંચમ. તેની સાથે જ દીપોત્સવના તહેવારોની શુંખલાની સમાપ્તિ થઈ. પૂરા થયેલા વર્ષ રમિયાનનું વેપારી આલમ આવક-જાવકનું સરવૈયું તૈયાર કરે છે અને નાણાંકીય સ્થિતિના ઉપસેલા ચિત્ર અનુસાર નવા વર્ષે આગળ વધે છે. ગુજરાતીઓની કેટલીક વિશિષ્ટ બાબતો છે. તે પૈકી એક - એટલે હિસાબ-કિતાબ. વેપાર-ઘંઘો ગુજરાતીઓની ખાસિયત રહી છે. જે મારવાડી સિવાય અન્ય બીજી જ્ઞાતિમાં કવચિત જ જોવા મળે. દેવ-દેવીઓની પૂજા સાથે હિસાબી ચોપડાઓનું પણ પૂજન કરવું એ આપણા આગવા સંસ્કાર રહ્યા છે. એક જમાનામાં વિશ્વના બંદરો પર ગુજરાતી વેપારીઓના વાવટા ફરકતા હતા. હાલારના બંદરોથી છેક આફ્રિકાના કિનારાઓ સુધી સામુદ્રિક વ્યાપારની બોલબાલા હતી. તે સમયની હિસાબી પ્રણાલિકા વેપારી આલમના એક વર્ગમાં આજે પણ જોવા મળે છે. વેપારની જેમ હકીકતમાં દરેક વ્યક્તિએ પણ પોતાના જીવન દરમિયાનના વર્ષનું સરવૈયું કાઢીને આત્મશુદ્ધિ કરવી જોઈએ. તેને અનુરૂપ જીવન શૈલીમાં પરિવર્તન આણીને બદલાતા માહોલમાં સ્થિર રહીને પોતાની, પોતાના પરિવારની તેમજ જ્ઞાતિ - સમાજની વિક્રમ સંવત ૨૦૭૮માં સર્વાંગી પ્રગતિ થાય તેવા વિચારો સાથે પોતાની જીવનનાવને હંકારવા સતત પ્રયાસ કરવા જોઈએ. પરંપરાગત નવું વર્ષ વધારે શુભ અને લાભદાયી પુરવાર થાય તેવી પ્રાર્થના સાથે વેપારી આલમ દ્વારા લાભ પાંચમના શુભ દિને મુહૂર્ત કરવામાં આવે છે. આ રીતે એક 'મિની વેકેશન' બાદ માર્કેટ તેમજ દુકાનો પૂર્વવત્ ધમધમવાનો શુભ આરંભ થાય છે.

દિવાળી બાદ, લાભ પાંચમના દિવસે અગર કોઈ નવા વેપાર કે ધંધાનું મુહૂર્ત કરવામાં આવે તો તેમાં લાભ જ થતો હોવાની એક વિશિષ્ટ પરંપરા - માન્યતા છે. લાભ પાંચમથી દેવોની દિવાળી દેવ-દિવાળીના સત્રની પણ શરૂઆત થાય છે. આ પ્રકારના પવિત્ર દિવસે ઘર કે વ્યવસાયના સ્થળના ઉંબરા પર 'શુભ', 'લાભ' લખીને સ્વસ્તિકનું ચિહ્ન કરવામાં આવે છે. લાભ પાંચમની તિથિ લક્ષ્મીની પ્રાપ્તિ સાથે જોડાયેલી છે. આ રીતની ગતિવિધિઓ અગર માનવ જીવનમાં તેના અંતરમાં પ્રતિ વર્ષ થતી હોય તો તે ખૂબ આવકારદાયક છે. આ સમયે આપણામાં પેદા થયેલા રાગ-દ્રેષને વેરઝેરના જાળાને દૂર કરીને મન - વિચારને સાફ કરીએ એ વધારે જરૂરી છે. આ પ્રકારની પ્રક્રિયા થાય તો જ આપણે વિક્રમ સંવત ૨૦૭૮ના નૂતન વર્ષનું ભાવનાપૂર્વક અને ખરા અર્થમાં સ્વાગત કર્યું કહેવાય.

આપણે સૌએ અનુભવ્યું છે તેમ, વિક્રમ સંવત ૨૦૭૭નું વર્ષ ખૂબ જ કપરું હતું. કોરોના વાયરસને સંક્રમણ ખૂબ ભયંકર રીતે સમગ્ર વિશ્વમાં પ્રસરતાં માનવ-જીવન, કામ-ધંધા, રાષ્ટ્રીય અર્થકારણ વગેરે ક્ષેત્રો પાયમાલ થઈ ગયા. કેટલાક પરિવારોની આર્થિક આવક, રોજી-રોટી છીનવાઈ ગઈ. હજુ પણ તેનું સંક્રમણ ચાલુ જ રહ્યું છે એટલે લોકોએ સાવચેત રહેવાની અતિ આવશ્યકતા છે. પ્રવર્તમાન માહોલની વચ્ચે પણ નવા વર્ષે સૌના જીવનમાં નવી આશા અને ઉમંગ પ્રગટે તથા નૂતન સંકલ્પો પરિપૂર્ણ થાય તેવી અપેક્ષા સેવીએ. ગત વર્ષ દરમિયાન માત્ર શેર બજારમાં ઓલરાઉન્ડ તેજીનું વાતાવરણ જોવા મળ્યું હતું. જેના પગલે તમામ વર્ગના રોકાણકારોને મહલક વળતર મળ્યું હતું. હવે નવા વર્ષે એક અદ્ભુત પ્રકારની ઉર્જાનો સંચાર થાય અને તેના પગલે સમગ્ર માનવજાતનું કલ્યાણ થાય તેવી ભાવના ભાવીએ. આપણે સૌ પોતાના આંતરિક જીવનમાં સર્વાંગી પરિવર્તન લાવીએ. ગત વર્ષની પ્રતિક્રિયાઓમાંથી મુક્ત થવા માનસિક રીતે મજબૂત થઈને નવી શક્તિનું સર્જન કરીએ. વિતેલા વર્ષના દુઃખને વિસરી જઈને નૂતન વર્ષ વિ.સં. ૨૦૭૮માં સૌના સપના સાકાર થાય તેવી પ્રાર્થના કરીએ. તે સાથે મહામારીના સમયે સરકારી માર્ગદર્શિકા અનુસાર નીતિ-નિયમોનું સખ્ત રીતે પાલન કરવાનું પણ ધ્યાનમાં રાખીએ. જનારોગ્ય, પડોશી દેશો સાથે સરહદી સમસ્યાઓ, વ્યાપાર-વાણિજ્ય વગેરે ક્ષેત્રના સંદર્ભમાં વિ.સં. ૨૦૭૮નું વર્ષ અગત્યનું બની રહેશે. તેમ છતાં વિક્રમ સંવતના નવા વર્ષે અંતરાત્માના અંધકારને પ્રકાશનું સર્જન કરીને દૂર ભગાડીએ. નવા વર્ષને ઉમંગ-ઉલ્લાસના રંગોથી સજાવીએ. દુઃખ-દર્દને ઘડીભર ભૂલી જઈને સ્નેહ-હુંફના પ્રકાશથી પરસ્પર માનવ જીવનને મધમધતું બનાવીએ તેવા સંકલ્પ, વિશ્વાસ અને આનંદથી વિ.સં. ૨૦૭૮ના વર્ષને દીપાવીએ.

૩૦૨, મર્લિન અર્હેમ્, ૧૧, વિશ્વકુંજ સોસાયટી, નારાયણનગર રોડ,
પાલડી, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૭. • મો. ૯૯૨૪૩ ૪૨૬૨૮

આગામી કાર્યક્રમની એક ઝલક....

તારીખ - સમય	સ્થળ	કાર્યક્રમ - આયોજનકર્તા	કાર્યક્રમની વિગત
● બુધવાર, તા. ૨૨-૧૨-૨૦૨૧ ગુરુવાર, તા. ૨૩-૧૨-૨૦૨૧ બપોરના ૨.૩૦ થી ૫.૩૦	શ્રી કચ્છી જૈન ભવન - પાલડી	શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ સામાજિક સુરક્ષા સમિતિ	આદર્શ અમદાવાદના સહયોગથી રેકીનો કાર્યક્રમ. સાર્વજનિક ધોરણે કોઈપણ સભ્ય લાભ લઈ શકે છે. (સમાજ કાર્યાલયમાં આપનું નામ નોંધાવશો.)
● શુક્રવાર, તા. ૩૧-૧૨-૨૦૨૧ સાંજના ૭.૦૦ વાગ્યાથી	શ્રી કચ્છી જૈન ભવન - પાલડી	શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ યુવા વિકાસ સમિતિ	ગુડબાય ૨૦૨૧ - વેલકમ ૨૦૨૨ નિમિત્તે કાર્યક્રમ તથા ભોજન
● બુધવાર, તા. ૨૬-૦૧-૨૦૨૨ સવારના ૯.૦૦ કલાકથી	શ્રી કચ્છી જૈન ભવન - પાલડી	શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ	પ્રજાસત્તાક દિન નિમિત્તે ધ્વજવંદન કાર્યક્રમ
● બુધવાર, તા. ૨૬-૦૧-૨૦૨૨ સવારના ૧૦.૦૦ કલાકે	સેવા ભવન - ગીતા મંદિર એસ.ટી. સ્ટેન્ડ પાસે, ગીતા મંદિર	શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ	ડાયાલિસિસ સેન્ટરનું ઉદ્ઘાટન
● બુધવાર, તા. ૨૬-૦૧-૨૦૨૨ સવારના ૧૧.૦૦ કલાકથી	ટાગોર હોલ, પાલડી	શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ	ગીતા મંદિર ખાતેના સેવા ભવનના ડાયાલિસિસ સેન્ટરનું ઉદ્ઘાટન સમારંભ તથા ભોજન

(વધુ વિગત માટે સંસ્થા સમાચાર વિભાગમાં જોશો.)

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

માસિક મુખપત્ર 'મંગલ મંદિર'માં પ્રકાશિત કરવા વિજ્ઞાપત માટે દરોલી વિગત...

ક્રમ	ટાઈટલ	કલર	આખુ પાનું	અડધું પાનું	પા પાનું	અન્ય
૧.	કવર પેઈજ નં.-૪	મલ્ટિ કલર	૭,૦૦૦	૪,૫૦૦	૩,૦૦૦	—
૨.	કવર પેઈજ નં. ૨ તથા ૩	મલ્ટિ કલર	૬,૦૦૦	૩,૫૦૦	૨,૫૦૦	—
૩.	કવર પેઈજ ૨ તથા ૩ની સામેનું પાનું	મલ્ટિ કલર	૫,૫૦૦	૩,૨૫૦	૨,૨૫૦	—
૪.	અંદરનું પાનું	મલ્ટિ કલર	૫,૦૦૦	૩,૦૦૦	૨,૦૦૦	—
૫.	અંદરનું પાનું	સિંગલ કલર	૪,૦૦૦	૨,૫૦૦	૧,૫૦૦	—
૬.	અંદરનું સાદુ પાનું	બ્લેક એન્ડ વ્હાઈટ	૨,૦૦૦	૧,૫૦૦	૧,૦૦૦	—
૭.	ટયુકડી જાહેર ખબર ૧ કોલમ x ૫ સે.મી.	બ્લેક એન્ડ વ્હાઈટ	—	—	—	૫૦૦
૮.	સાદા પાનાની નીચે ૧ ઈંચની પટ્ટી	બ્લેક એન્ડ વ્હાઈટ	—	—	—	૩૫૦

- નોંધ :**
૧. એક સાથે **૧૨** મહિનાની જાહેરાત આપનારને **૧૦ ટકા ડિસ્કાઉન્ટ** આપવામાં આવશે.
 ૨. એક સાથે **૬** મહિનાની જાહેરાત આપનારને **૭.૫ ટકા ડિસ્કાઉન્ટ** આપવામાં આવશે.
 ૩. એક સાથે **૩** મહિનાની જાહેરાત આપનારને **૫ ટકા ડિસ્કાઉન્ટ** આપવામાં આવશે.

જરૂરી રકમ “શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ”ના નામે મોકલાવવા વિનંતી.
(ઓનલાઈન / ડિજિટલ પેમેન્ટ માટેની જરૂરી વિગત અન્યત્ર આપી છે.)

નોંધ : જાહેરાતની સાઈઝ

(૧) ફુલ પેજ	: ૧૮.૦ x ૨૩.૬ સે.મી.	(૨) હાફ પેજ	: ૧૮.૦ x ૧૧.૬ સે.મી.
(૩) ૧/૪ પેજ	: ૯.૦ x ૧૧.૬ સે.મી.	(૪) બોટમ પટ્ટી	: ૧૮.૦ x ૨.૫૪ સે.મી.

આશા ટકાવી રાખો

જીવનની ગતિ અકળ છે. તે એક ગતિમાં કદાપી ચાલતું નથી. જીવનનો રાહ સુંવાળો પણ નથી. આ માર્ગમાં ક્યારેક વસંતથી પુલકિત થયેલા બાગ હોય છે, તો ક્યારેક કાંટા પણ હોય છે. ગિરિકંદારથી કપરા ચઢાણ હોય છે. આ પ્રકારે જિંદગીની તાસીરમાં પરિવર્તન આવતું હોય છે. સંસ્કૃતમાં એક શ્લોક છે : **“છન્નોડપિ રોહતિ તરુ ક્ષણોડપિ હયપચીયતે પુનશ્ચનદ્ર ઘતિ વિમૃશન્તઃ સન્તઃ સંતાપ્યન્તે ન તે વિપદા ॥”**

અર્થાત્ : “વૃક્ષોને કાપવા છતાં તે ફરી ઉગે છે. ચંદ્ર ઘટવા છતાં ફરીથી તે વધે છે. એવો વિચાર કરીને સજ્જનો આફતથી વ્યથિત થઈ જતાં નથી.”

જીવનના ચઢાવ-ઉતારને સજ્જનો પચાવી જાય છે. એવા આશાવાદથી કે કપરો સમય પણ વીતી જશે. સારા સમય સાથે અહમ્ને ટકરાવવા દેતા નથી. તડકો-છાંચો, ચઢાવ-ઉતાર, અંધારું-અજવાળું, દિવસ-રાત જેવા દ્વંદ્વને સિક્કાની બે બાજુ ગણીને આવા લોકો સ્થિતપ્રજ્ઞ રહે છે. આદર્શ મનુષ્ય તે છે કે જે ગમે તેવા કપરા સંજોગોમાં કર્મની ગતિને રોકતા નથી અને અવિરત કર્મ કરે છે. દરેક સંજોગોમાં તેની પ્રવૃત્તિનો પાયો આશાવાદ છે. વિદ્યાર્થીઓ પણ જો તેમના અધ્યયનમાં આવા આશાવાદને ટકાવી રાખે તો નિષ્ફળતા દૂર ભાગે છે.

મુશ્કેલીઓથી ડરો નહીં, આગળ વધો

જીવન મુશ્કેલીઓનું ચક્ર છે. તેમાં ડગલે અને પગલે નાની મોટી તકલીફો આવે છે. આ મુશ્કેલીઓથી ડરવાનું ન હોય, તેનો સામનો કરવાનો હોય. તો જ લક્ષ્ય સિદ્ધ થાય, આગળ વધી શકાય.

ઈન્ડોનેશિયાની એક મોટા માણસની નાની ઘટના છે. શાળા શરૂ થઈ. થોડા દિવસો બાદ એક વિદ્યાર્થી ઉદાસ ચહેરે ઘરે આવે છે. તેના માતા-પિતા વહાલથી આ ઉદાસી માટે પૂછે છે. તે વિદ્યાર્થી જવાબ આપે છે કે હવે હું શાળામાં જઈશ નહીં. કારણ પૂછતા જાણવા મળ્યું કે ‘શાળામાં બધા બાળકો મારી મજાક ઉડાવે છે.’ પિતાએ કહ્યું કે આ નવી બાબત નથી અને શાળામાં શરૂઆતમાં ઘણા માટે આવું બને છે. થોડા સમયમાં તારા ઘણા બધા મિત્રો થઈ જશે. વિદ્યાર્થી પુસ્તકો પછાડી કહે છે કે, ગમે તે થાય, પોતે સ્કૂલમાં નહીં જાય!

આથી આ વિદ્યાર્થીના પિતાએ પોતાના એક શાળા મિત્રની સલાહ લીધી. તે મિત્ર એક દિવસ વિદ્યાર્થીને એક તળાવ પાસે લઈ ગયા અને વિદ્યાર્થી પાસે પાણીમાં એક મોટો પથ્થર ફેંકાવ્યો. થોડી ક્ષણો પાણી ઉડ્યું, અટકી ગયું અને ફરી વહેવા લાગ્યું. પથ્થર પાણીમાં ડૂબી ગયો. તેમણે વિદ્યાર્થીને પૂછ્યું કે, ‘આમાં

શું થયું?’ વિદ્યાર્થી અનુત્તર રહ્યો. તેથી તેના પિતાના મિત્રએ સમજ આપી કે પાણીના વહેણને પથ્થર થોડી અડચણ આપી ગયા પણ તેનો પ્રવાહ ફરીથી ચાલુ રહેવા માંડ્યો. જ્યારે પથ્થર ડૂબી ગયો. **આપણે મનુષ્યે આ પાણીના પ્રવાહની જેમ આગળ વધવાનું હોય, અડચણથી ડરવાનું ન હોય! મુશ્કેલીઓથી ગભરાઈને કોઈ પ્રયત્નો છોડી ન શકાય,** પરંતુ ધીરજપૂર્વક તેનો સામનો કરવો જોઈએ તે આ વાતનો સાર છે.

આ વાત ઈન્ડોનેશિયાના સ્વાતંત્ર્ય સંગ્રામના મહારથી એવા અને પછીથી ત્યાંના પ્રમુખ બનેલા સુકર્ણોના જીવનની છે.

આંતરિક શક્તિ ઉપર વિશ્વાસ મૂકો

ઊર્જા બે પ્રકારની હોય છે : એક તનાવની અને બીજી શાંતિની! આ પૈકી કોઈપણ શક્તિ કે સ્થિતિથી કાર્ય થઈ શકે છે. પણ શાંત મનથી થયેલું કાર્ય વ્યવસ્થિત થાય છે. આ વ્યવસ્થિત કે પરિણામદાયી કાર્ય એ આંતરિક શક્તિની દેન છે. આપણે માત્ર આપણી શક્તિનો ૧૦% ભાગ જ ઉપયોગમાં લઈએ છીએ. પણ બાકીની ૯૦% શક્તિથી અજાણ હોઈએ છીએ. **આ છુપાયેલી આંતરિક શક્તિનો જો સ્વસ્થતાથી કે યોગ્ય રીતે ઉપયોગ થાય તો ધ્યેય પ્રાપ્તિ સરળ બને છે.** તેથી વ્યક્તિએ આ નેવું ટકા (આંતરિક) શક્તિને જગાડવી પડે છે. નેવું ટકા પૈકી વ્યક્તિગત સમર્થતા મુજબ જે ઉપયોગ શક્તિનો થાય તે નફામાં જ ગણાય! આ માટે ચીલાચાલુ નહીં પણ આગવી ઢબે કાર્ય કરવું પડે છે. ગમતા ક્ષેત્રમાં આંતરિક શક્તિના ઉપયોગથી શ્રેષ્ઠતા મળે છે. યાદ રહે કે મગજ અને દિલનાં સ્વપ્નો અલગ હોય છે. તેથી જે કાર્ય થાય તે દિલથી થાય તો દીપી ઉઠે છે. સહકાર અને વિશ્વાસ પ્રગતિ માટે કેળવવા પડે છે.

આંતરિક શક્તિ ઉપર વિશ્વાસ રાખવાથી માનસિક રાહત થાય છે. તે કાર્યને સફળ બનાવે છે. આપણી નકારાત્મકતા દૂર થાય છે. સફળતા માટેના વિચારો જાગૃત થાય છે. પરીક્ષામાં મહેનત તો યથાશક્તિ દરેક પરીક્ષાર્થી કરે છે, પણ જે સ્માર્ટ મહેનત કરે છે તે જ ટોપર્સ બને છે. કંઈક એવી મહેનત થાય છે જે ‘દિલસે’ કહી શકાય! દિલ અને દિશા બદલે છે. મનુષ્યમાં કેટલીક સુષુપ્ત શક્તિઓ રહેલી છે, જે મોકાએ કે ખરે ટાણે ઉપયોગમાં આવે તે આ ઊર્જા છે. આ પ્રકારની શક્તિનો આપણામાં ભંડાર છે, જરૂરત છે ફક્ત તેને કેળવવાની!

— ડૉ. પૂજા કોટક

માણસ કેવી કિંમતી ચીજવસ્તુઓ વાપરે છે એના ઉપરથી એની કિંમત અંકાતી નથી પણ તે પોતાના સમયની અને બીજાના સમયની કેવી કિંમત કરે છે એના ઉપરથી એની કિંમત થઈ શકે છે.

શિક્ષણ

શિક્ષણનાં અભાવથી જન્મતા પ્રશ્નો...!!

ભણાવ્યે કોનું સારું થવાનું છે? કોને નોકરો મળવાનો છે? ખોટા ખર્ચા શા માટે કરવા જોઈએ? છોકરીઓને તો પરણીને સાસરે જવાનું હોય! આપણા છોકરા ન ભણે વગેરે જેવા વિવિધ પ્રશ્નો કરી આપણે શિક્ષણનું અપમાન કરીએ છીએ અને આપણા સંતાનોને શિક્ષણથી વંચિત રાખીએ છીએ. શું માત્ર નોકરી મેળવવા માટે જ સંતાનોને ભણાવવાના? સુવ્યવસ્થિત જીવન જીવવા માટે શું શિક્ષણની જરૂર નથી? આપણે આપણા સંતાનોને શિક્ષણથી વંચિત રાખી શું સાબિત કરવા માંગીએ છીએ? આવા પ્રશ્નો આપણને થાય છે ખરા? આપણને તો એમ જ કે શિક્ષણનું ધ્યેય એટલે નોકરી આપવી. પરંતુ આ આપણી ગેરસમજ અને અણસમજ છે. શિક્ષણનું મુખ્ય ધ્યેય વ્યક્તિએ શું વિચારવું, કેવી રીતે વિચારવું તેમજ સમાજમાં કેવી રીતે ડગલા માંડવા તે છે. શૈક્ષણિક પ્રક્રિયાનો મુખ્ય હેતુ માનવજાતનો વિકાસ છે.

શિક્ષણ એટલે માત્ર નવા કપડાં, બુટ પહેરીને શાળાએ જવું તેટલું જ નહીં, પરંતુ જીવનમાં વિવિધ મૂલ્યોનું સંક્રાંતિકરણ. આ સંક્રાંતિકરણ શિક્ષણનાં માધ્યમથી જ થાય છે. શિક્ષણનો અભાવ એટલે અવ્યવસ્થિત જીવન, પ્રશ્નોની હારમાળા અને સમસ્યાઓનું સામ્રાજ્ય. સુષુપ્ત શક્તિનો સંચાર શિક્ષણ દ્વારા જ શક્ય છે. જો સંતાનોએ શિક્ષણ નહીં મેળવ્યું હોય તો કદાચ... તેમનામાં રહેલી સુષુપ્ત શક્તિ બહાર નહીં આવે!! શાળા અને શિક્ષણ સુષુપ્ત શક્તિ બહાર લાવવાનું મોટું પ્લેટફોર્મ ચોક્કસપણે ગણી શકાય. સંતાનો જ્યારે મોટા થાય છે ત્યારે આપણે એવું કહીએ છીએ કે ‘છોકરા કંઈ નવું નથી કરતા!’ પણ ક્યાંથી કરે? તેની સુષુપ્ત શક્તિનાં વિકાસ માટે આપણે વિચાર કર્યો છે ખરો? આપણે સંતાનોની સુષુપ્ત શક્તિનાં વિકાસ વખતે તેને ધંધે જોતરી દઈ તેની મૌલિકતા અને સર્જનાત્મકતા પર રોક લગાવીએ છીએ. આમાં જવાબદાર આપણે પોતે જ છીએ. માતા-પિતા શિક્ષણનાં અભાવથી અનેક હાડમારી ભોગવે છે. શિક્ષણના અભાવમાં બહારગામ જતી વખતે બસનું બોર્ડ વાંચવામાં મુશ્કેલી પડે, તો બીજી તરફ મામલતદાર કચેરી, કલેક્ટર કચેરી, બેંક, પોસ્ટ ઓફિસ, વિવિધ સરકારી કચેરીઓનાં વહીવટ બાબતે પારાવાર મુશ્કેલીઓનો સામનો કરવો પડે છે. અશિક્ષિત માતા-પિતાએ પોતાની જિંદગી બરબાદ કરી નાખી

હોય છે. સાથે સાથે પોતાના સંતાનોની જિંદગી કેમ બરબાદ કરે છે? તે પણ એક યક્ષ પ્રશ્ન છે. જે માતા-પિતા પોતાના સંતાનોને ભણાવતા નથી તેઓ પોતાના સંતાનોના દુશ્મન નહીં તો બીજું શું? જો દરેક માતા-પિતા પોતાના વહાલસોયા સંતાનોનું સાચા અર્થમાં સુખ ઇચ્છતા હોય તો તેમને જરૂર ભણાવે. શિક્ષણનાં અભાવથી માતા-પિતાએ જે મુશ્કેલી વેઠવી પડી હતી તે સંતાનોને ન વેઠવી પડે તે માટે શિક્ષણ ગંગાજળ સમાન સાબિત થશે.

શિક્ષણનો અભાવ એટલે બાળ મજૂરીનું વધતું જતું પ્રમાણ. બાળ મજૂરી કૂદરે ને ભૂસકે વધતી જાય છે. સરકાર કન્યા કેળવણીને ઉત્તેજન આપી રહી છે પરંતુ હજુ ગુજરાતના હજારો ગામડાંઓ એવા છે જ્યાં કન્યા કેળવણીને પૂરતો પ્રતિસાદ મળ્યો નથી. હજુ ઘણા ગામો એવા છે જ્યાં દીકરીઓનાં શિક્ષણ પ્રત્યે રૂઢીચુસ્ત માન્યતાઓ પ્રવર્તે છે. દીકરીને પણ સુનિતા વિલિયમ્સની જેમ આકાશમાં ઉડવાનો મનસૂબો હોય છે. દીકરીઓનાં શિક્ષણ પ્રત્યે પણ ઠોસ વિચારણા થવી જ જોઈએ. સમાજમાં પ્રવર્તતી તમામ સમસ્યાઓનું સમાધાન એટલે શિક્ષણ.

કમ્પ્યુટર અને ઇન્ટરનેટનાં બદલાતા જતા નૂતન પ્રવાહ સાથે તાલ મિલાવવા શિક્ષણ અનિવાર્ય અંગ છે. શિક્ષણ, એ માનવ જીવનને બહેતર અને ઉચ્ચ બનાવવા માટેની માનવ શક્તિની વિકાસાત્મક પ્રક્રિયા છે. ઉત્ક્રાંતિવાદના નિયમનાં સૂત્રરૂપે એમ કહેવામાં આવ્યું છે કે, ‘Learn Today to Live Tomorrow.’ (કાલે જીવવા માટે આજે શીખો). શિક્ષણ, એ તો માણસને માનવ તરીકે જીવતા શીખવે છે. માનવનાં જીવનપથમાં અજવાસ ફેલાવે છે. આવો, સૌ સાથે મળીને શિક્ષણ જ્યોત જગાવીએ અને અંધકારને દૂર કરી રાષ્ટ્રને પ્રકાશમય બનાવીએ!!

● **ખાટું-મીઠું :**
રાષ્ટ્રીય એકતાનું ચણતર કોઈ ઈંટ-ચૂના વડે કરી શકાય નહીં. એ તો માણસોનાં દિલ અને દિમાગમાં શાંતિપૂર્વક પાંગરવી જોઈએ, ને એ માટેની પ્રક્રિયા કેળવણીની પ્રક્રિયા જ હોઈ શકે.

- ડૉ. સર્વપલ્લી રાધાકૃષ્ણન

યોગેશ્વર નગર, ભાવનગર રોડ,
બોટાદ - ૩૬૪ ૭૧૦ (ગુજરાત). • મો. ૯૪૨૮૧ ૧૭૦૯૪

અધિકાર

માનવ જીવનને અર્થપૂર્ણ, સંતોષજનક અને ગૌરવવાન બનાવે તેવા મુખ્ય અધિકારો અને તેવા પ્રકારનાં સ્વાતંત્ર્યને માનવ અધિકાર કહી શકાય

ડૉ. મિહિર એમ. વોરા

મિત્રો, આ લેખ વિવિધ માહિતી અને મુદ્દાઓ આધારિત તમારી સામે રજૂ કર્યો છે. એટલે આ લેખ માત્ર માહિતી અને જ્ઞાન આધારિત છે, જેની નોંધ લેજો.

મનુષ્યનો જન્મ થતાં તેને કેટલાક જન્મસિધ્ધ અધિકારો આપોઆપ મળે છે. આવા અધિકારો કોઈ આપતું નથી અને કોઈ છીનવી પણ શકતું નથી. આમ, માનવ જીવનને અર્થપૂર્ણ, સંતોષજનક અને ગૌરવવાન બનાવે તેવા મુખ્ય અધિકારો અને તેવા પ્રકારનાં સ્વાતંત્ર્યને માનવ અધિકાર કહી શકાય. માનવ જે તક મેળવવા માટે સક્ષમ છે, તે તક તેને મળે, ભયથી મુક્તિ મળે, તેના અધિકારો ઝુંટવાય નહીં એટલે ૧૦ ડિસેમ્બરને ‘માનવ અધિકાર દિવસ’ તરીકે ઉજવવામાં આવે છે. બે ભયાનક વિશ્વયુદ્ધ પછી ભયાનક અંધકારમાંથી પ્રકાશનો ઉદય થયો અને અંતે યુનાઈટેડ નેશન્સ ૧૦ ડિસેમ્બર, ૧૯૪૮માં યુનિવર્સલ ડેક્લેરેશન ઓફ હ્યુમન રાઈટ્સની જાહેરાત કરી અને તેથી વિશ્વમાં ૧૦ ડિસેમ્બરને ‘માનવ અધિકાર દિવસ’ તરીકે ઉજવવામાં આવે છે અને ત્યાર પછી આવા અધિકારોની જોગવાઈ કરતા જુદા જુદા ૨૦ દસ્તાવેજોને અને સમજૂતીઓની જોગવાઈ થઈ હતી. દુનિયાનાં ૧૨૦ દેશોએ દસ્તાવેજોને અનુમતિ આપી છે. જ્યારે ભારતમાં માનવ અધિકાર પંચની પ્રથમ વખત રચના ૧૯૯૩માં થઈ અને ઓક્ટોબર ૨૦૦૪સુધીમાં ૧૪ જેટલા રાજ્યોમાં પણ રાજ્ય માનવ અધિકાર પંચની સ્થાપના કરવામાં આવી. ૧૦ ડિસેમ્બર એટલે કે “માનવ અધિકાર દિવસ.” આ દિવસ આંતરરાષ્ટ્રીય માનવ અધિકાર દિવસ તરીકે ઉજવવામાં આવે છે.

તેનો ઉદ્દેશ દેશના દરેક નાગરિકને પોતાનો અધિકાર મળી રહે તેના માટે આ દિવસ ઉજવવામાં આવે છે. જે અધિકારો કોઈ આપી કે છીનવી શકતું નથી. આવા અધિકારો માનવ અધિકારો તરીકે ઓળખાય છે. આ મારો અધિકાર છે, તેને હું મેળવીને જ રહીશ. આજે ૭૨ વર્ષ પૂરા થયા છે આ દિવસને. ૭૦ વર્ષ પહેલા માનવ અધિકાર દિવસના ઘોષણા પત્ર જાહેર કરાયો હતો. નાગરિકની શાંતિ, પ્રતિષ્ઠા અને પોતાના અસ્તિત્વ માટેનો આ ઉદ્દેશ આજે પણ આપણને મળી રહ્યો છે. ૨૮ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૯૩ના રોજ હ્યુમન રાઈટ્સ એક્ટ સમગ્ર વિશ્વમાં અલગથી અમલમાં આવ્યું. આના પર ૧૨ ઓક્ટોબર, ૧૯૯૩ના રોજ સરકારે રાષ્ટ્રીય માનવ અધિકાર કમિશનની

રચના કરી હતી. આ કમિશન રાજકીય, આર્થિક, સામાજિક અને સાંસ્કૃતિક ક્ષેત્રોમાં પણ કાર્ય કરે છે. જેમ કે વેતન, એચ.આઈ.વી. એઈડ્સ, આરોગ્ય, બાળ લગ્ન, મહિલા અધિકાર વગેરે.

માનવ અધિકાર, એ માનવી સાથે થઈ રહેલ જુલમો રોકવા અને તેના સંઘર્ષોને એક નવી ઉડાન આપે છે. માનવ અધિકાર એટલે કોઈ પણ માનવીની જિંદગી, આઝાદી, બરાબરી અને તેના સમ્માનનો અધિકાર તે જ માનવ અધિકાર.

જાતિ, રંગ, લિંગ, ભાષા, ધર્મ, રાજકીય અથવા અન્ય અભિપ્રાય, રાષ્ટ્રીય અથવા સામાજિક મૂળ, સંપત્તિ, જન્મ અથવા અન્ય સ્થિતિ જેવા કોઈ પણ પ્રકારના ભેદભાવ વિના, માનવી પોતાનું જીવન જીવી શકે તેના માટે માનવ અધિકાર દિવસ ઉજવવામાં આવે છે.

દરેક માનવી પોતે મુળભૂત રીતે જન્મની સાથે જે અધિકારો સાથે જન્મે છે અને જીવનપર્યંત જે અધિકારોને કોઈપણ જાતની અડચણ વગર મુક્ત રીતે ભોગવી શકે તેવા તમામ અધિકારોને માનવ અધિકારો ગણી શકાય. માનવી જન્મે છે, જીવે છે પરંતુ પોતાનું જીવન જીજીવિષા સાથે જીવંતતાપૂર્ણ જીવી શકે તે માટે પ્રત્યેક માનવીના પોતાના અધિકારો જરૂરી પણ છે અને અનિવાર્ય પણ. સમગ્ર વૈશ્વિક ફલક પર જરા નજર કરીએ તો સવારે સૂર્યના ઉગવા અને આથમવાની અવિરત પ્રક્રિયાની જેમ માનવ અધિકારોના હનનના બનાવો બન્યા જ કરે છે. જેનું મુખ્ય કારણ પોતાના જ અધિકારોની જાણકારીનો અભાવ છે અને અન્યના અધિકારોની અવગણના પણ.

સમગ્ર વિશ્વમાં માનવ અધિકારોના ખ્યાલનો વિકાસ અને ઉદ્ભવ ૧૩મી સદીમાં ઈંગ્લેન્ડમાં બનાવાયેલ લેખિત દસ્તાવેજ “મેગનાકાર્ટ”ને ગણી શકાય. આ દસ્તાવેજમાં માનવીને માનવી હોવાના કારણે જે અધિકારો પ્રાપ્ત થાય છે, તેવા તમામ અધિકારો પ્રાપ્ત થવા જોઈએ તેવા તમામ કુદરતી અધિકારો “મેગનાકાર્ટ” દસ્તાવેજથી ઈંગ્લેન્ડની પ્રજાને આપવામાં આવેલ હતા. ઈ.સ. ૧૯૧૪થી ૧૯૧૯ના પ્રથમ વિશ્વયુદ્ધ સમયે માનવ અધિકારોની વૈશ્વિક કાયદો બનાવવા વિશે વૈશ્વિક સ્તરે ચર્ચાઓ શરૂ થઈ હતી. પરંતુ આ સમયગાળા દરમિયાન માનવ અધિકારો વિશેનો કાયદો

બનાવવામાં સફળતા પ્રાપ્ત ન થવાથી તે ખ્યાલ વિશેનો સર્વસંમતિથી કાયદો બનાવી શકાયેલ ન હતો. જેના ફલશ્રુતિરૂપે સમગ્ર વિશ્વના તમામ દેશોને વિશ્વયુદ્ધના માઠા પરિણામો ભોગવવા પડેલ. ઈ.સ. ૧૯૪૫માં સમગ્ર વૈશ્વિક સ્તરે માનવીને માનવી તરીકે મળતા અધિકારો અંગે સૌપ્રથમ વખત “માનવ અધિકાર” શબ્દોનો પ્રયોગ કરવામાં આવેલો.

‘માનવ અધિકાર’ શબ્દનો અર્થ સમજતા પહેલાં ‘અધિકાર’ શબ્દને સમજવો ખૂબ જ જરૂરી છે. ‘અધિકાર’ એટલે માનવીનું હિત છે કે જે કાયદા દ્વારા માનવીના હિતને સુરક્ષિત રાખવામાં આવેલું છે.

સમગ્ર વિશ્વમાં માનવ અધિકારોના રક્ષણ અર્થે યુનોએ સૌપ્રથમ વખત યુનિવર્સલ ડેકલેરેશન ઓફ હ્યુમન રાઈટ્સ (UDHR) નામનો દસ્તાવેજ બનાવ્યો હતો. આ ઘોષણાપત્રમાં જણાવ્યું કે તમામ માનવીઓ તેમના અધિકારો અને ગૌરવ બાબતમાં જન્મથી સમાન છે અને તમામને કોઈપણ જાત (રંગ), વર્ણ, જાતિ, ભાષા, ધર્મ, રાજકીય કે અન્ય વિચારો, રાષ્ટ્રીય કે સામાજિક મૂળ લક્ષણ, જન્મ કે અન્ય કોઈ હોદ્દાના તફાવતો વિના તમામ અધિકારો અને સ્વતંત્રતાઓ પ્રાપ્ત થાય છે.

ભારતીય બંધારણમાં અપાયેલા માનવી અધિકારો દરેક વ્યક્તિને માત્ર સરકાર વિરૂધ્ધ જ પ્રાપ્ત થતાં હોવાથી માનવ અધિકારોના ભંગ બદલ રાજ્યસેવક વિરૂધ્ધ જ ફરિયાદ કરી શકાય છે. માનવ અધિકાર ભંગની ફરિયાદ વ્યક્તિ-વ્યક્તિ વિરૂધ્ધ દાખલ કરી શકાતી નથી. માનવ અધિકારોના ભંગના કિસ્સાઓમાં કોર્ટમાં જ ફરિયાદ કરી શકાય છે, પરંતુ તેના સિવાય પણ; જેમ કે રાષ્ટ્રીય માનવ અધિકાર આયોગ તેમજ રાજ્ય માનવ અધિકાર આયોગ સમક્ષ પણ લેખિત ફરિયાદ કરીને આગળની જરૂરી કાર્યવાહી કરી શકાય છે. આ ઉપરાંત મહિલાઓ પોતાના માનવ અધિકાર ભંગની ફરિયાદ રાષ્ટ્રીય મહિલા આયોગ અને રાજ્ય મહિલા આયોગને પોતાની ફરિયાદો કરી શકે છે. તેમજ અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત આદિજાતિના લોકો રાષ્ટ્રીય અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જાતિ આયોગ સમક્ષ ફરિયાદ કરી તેના માનવ અધિકારોના ભંગ બદલ વળતર પ્રાપ્ત કરી શકે છે. **ભારતીય બંધારણમાં દરેક માનવીને તમામ માનવ અધિકારો અપાયા હોવા છતાં માનવ વિકાસમાં પછાત છે તેમ સ્વીકારવું પડ્યું છે.** સરકારી બધા તંત્રોમાં પણ માણસો જ કામ કરે છે અને આ માણસો કાયદાના રખેવાળ બનવાની બદલે કાયદાના ભંગને નજરઅંદાજ કરે છે. જે લોકો પાસે રાજકીય, આર્થિક કે ધાર્મિક સત્તાઓ છે તેવા લોકો સત્તાનો દુરુપયોગ કરીને અન્ય માણસોના અધિકારોનું હનન કરે છે. વર્તમાન સમયમાં પ્રત્યેક માનવીએ થોડું વિચારવાની જરૂર છે કે શું વર્તમાન સમયમાં માનવી તરીકે પ્રાપ્ત થયેલા માનવ

અધિકારોને આપણે ભોગવી શકીએ છીએ? કારણકે સમાજમાં જેવી પ્રજા હોય તેવો જ તેનો શાસક હોય છે. આથી વર્તમાન સમયમાં **જો આપણે મુક્તપણે આપણા અધિકારો ભોગવવા માંગતા હોઈએ તો આપણે પણ બીજાના માનવ અધિકારોને માન-સન્માન આપતા શીખવું જ પડશે** અને ત્યારે જ આપણે આપણાં અધિકારોનો વધુમાં વધુ સારી રીતે ઉપભોગ કરી શકીશું અને સમાજના તમામ વ્યક્તિને તેના માનવ અધિકારોની જાળવણી કરવામાં મદદરૂપ સાબિત થઈ શકીશું.

સ્રોત : પોલીસ મહાનિદેશક, માનવ અધિકાર - ગુજરાત પોલીસ, વીકીપીડિયા, વિવિધ અખબારી અહેવાલો.

“પરમેશ્વરી”, પ્લોટ નંબર ૧૬૫, હોસ્પિટલ રોડ, વિજયનગર એરિયા, ભુજ, ૬૨૭-૩૭૦ ૦૦૧. મો. ૯૪૨૮૦ ૭૭૨૯૫

દીપકની વાટમાં જ્યારે જ્યોત જલે છે ત્યારે તે જ્યોત, કોડિયું સોનાનું છે કે માટીનું તે જોવા માટે નીચી નજર નથી કરતી.

આનંદના અજવાળા

મારું નાનું એવું એક ઝુંપડા જેવું ઘર હોય, પરોઢનો સમય હોય, વાતાવરણ શાંત હોય, ઘરના દરવાજાથી પાંચ મીટરના અંતરે એક દીવાલ હોય, દીવાલની બીજી બાજુ ત્રણસો મીટર સુધી લહેરાતું ખેતર હોય,

કારતક માસનો પ્રારંભ હોય, જુવાર બાજરીના ડૂંડા, હળવા પવનથી માથું ધુણાવતા હોય, તે પર કાબર, તેતર, લેલા, પોપટ અને કલકલિયા આવીને બેસતા હોય;

આ પંખીઓની સંખ્યા બે ત્રણ ડઝન હોય, ને ડૂંડાની સંખ્યા સેંકડો હજારો હોય, દરેક પંખીને, આવા સમયે એક એક ડૂંડા પર બેસીને દાણા ચણતા જોવા એ એક આહ્લાદક લહાવો છે.

એકાદ મીટર દૂરથી શોરબકોર વિના પંખીઓને, દીવાલ પાસેથી જોવાની એક મજા છે. ત્યારે ફક્ત પાંખોનો ફફડાટ સંભળાય છે, તેનો હું આનંદ લઉં છું.

અને બરાબર તે સમયે ગૃહલક્ષ્મીનો ટહુકો સંભળાય છે : ‘અંદર આવી જાવ, યા તૈયાર છે...’

દીવાલની આ તરફનું જગત અને દીવાલની પેલી તરફની દુનિયા વચ્ચેની ભેદરેખા, ત્યારે સ્પષ્ટ થાય છે અને મારું સ્વપ્ન જાણે બે ભાગમાં વહેંચાઈ જાય છે.

એક તરફ કર્ણપ્રિય ગૃહલક્ષ્મીનો ટહુકો

બીજી તરફ નયનપ્રિય દૃશ્ય.

જયેશ ઠક્કર - વડોદરા મો. ૯૮૨૪૮ ૭૭૫૮૫

વિચાર મંચ

સાહિત્ય સાથે જીવનનો સંબંધ

પ્રો. જે.પી. પટેલ

એક મિત્રે બીજા જીગરી મિત્રને મોર્નિંગ વોક વખતે સવાલ કર્યો : 'દોસ્ત, આ જીવનને સાહિત્ય સાથે શો સંબંધ છે? મને તો લાગે છે કે આ સાહિત્ય એટલે પુસ્તકોજ ને? આવા પુસ્તકો વાંચીને શું ભલું થવાનું? પુસ્તકોમાંથી શું જિંદગી બનવાની? પેલા સંત કબીરે કહ્યું છે ને -

*પોથી પઠ પઠકર જગ મુઆ, પંડિત હુઆ ન કોઈ;
ઢાઈ અક્ષર પ્રેમકા પઢે સો પંડિત હોઈ.'*

'કેમ દોસ્ત, તું કંઈ સમજતો જ નથી. અરે, સાહિત્ય અને માનવ જીવનનો સંબંધ તો આત્મા-પરમાત્માનો, જીવ અને શિવનો સંબંધ છે.'

'શું ગપ્પા મારે છે? આત્મા-પરમાત્માનો સંબંધ જીવન સાથે કેવી રીતે હોય?'

'જો સાભળ. સાહિત્યમાં સહેતુકપૂર્વકનું માનવીના વાણી, વ્યવહાર અને વર્તનનું સચોટ વર્ણન હોય છે. સાહિત્ય કેટલા પ્રકારનું છે તે જાણે છે? **બધું જ સાહિત્ય પુસ્તકોરૂપી માનવ જીવનમાં દીવાદાંડી સમાન છે.** ગદ્ય સાહિત્ય, પદ્ય સાહિત્ય. આ ઉપરાંત બધા જ માનવી સાહિત્યને સથવારે સંસારની ગાડીના કારના માલિક બની જાય છે! જેમ કે સાહિત્યકાર, નૃત્યકાર, કલાકાર, શિલ્પકાર, કથાકાર, ચિત્રકાર એક યા બીજા અર્થમાં સમસ્ત માનવો જેવા કે ખેડૂત, વેપારી, એન્જિનિયર, ડૉક્ટર, ધર્મગુરુ, રાજકારણી, કારીગર - બધા જ પોતપોતાના ક્ષેત્રે કલાકારો છે. પરંતુ **આ કલાકારોએ સાહિત્યના માધ્યમથી જિંદગીનાં મૂલ્યો શીખ્યા છે અને મૂલ્યો વગરની જિંદગી એટલે નર્કની જિંદગી.** આવી સમજણ ક્યાંથી મળે? તે તો માત્ર શાસ્ત્રકારો અને કેળવણીકારો જ આપે છે.'

સાહિત્ય અને જીવનનો સંબંધ ગૂઢ રહસ્યોથી ભરપૂર છે. ગૌરવપૂર્ણ જીવન માટે શાસ્ત્રો અને સાહિત્યે જ્ઞાનગંગા વહેવડાવી છે. જેના ગહન અભ્યાસથી માનવજીવન સાર્થક નીવડે છે.

દાસકાકા જરા અકળાઈને બોલી ઉઠ્યા : સાહેબ, પૂર્ણ જીવન એટલે શું? પૂર્ણ જીવન કેવી રીતે જીવી શકાય? શાસ્ત્રોના અભ્યાસથી જીવનમાં શો ફરક પડે?

કાકા, ગીતા વાંચી છે? અર્જુન - કૃષ્ણનો સંવાદ સાંભળ્યો

છે? છેવટે પૂર્ણ જીવન એટલે શું? તે સમજવા નીચેના જીવન પ્રવાહો જાણવા પડશે.

આધુનિક જીવન + આધ્યાત્મિક જીવન = પૂર્ણ જીવન.

માણસના જીવનમાં આધુનિકતા ભલે આવે પરંતુ તેના જીવનમાં ૫૦ ટકા આધ્યાત્મિકતા આવે તો જિંદગી સુખમય બની જાય. પરંતુ આ બધું સમજવા માટે વેદવાસનું સાહિત્ય - શાસ્ત્રો વાંચવા પડે, સમજવા પડે અને આચરણમાં મૂકવા પડે.

સાહિત્યમાંથી જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય. ગીતાના જ્ઞાનને સર્વશ્રેષ્ઠ જ્ઞાન ગણવામાં આવે છે કારણકે ગીતા જ્ઞાનથી માનવીજીવન શું છે? માનવ આ સૃષ્ટિ ઉપર શા માટે આવ્યો છે? માનવીએ તેના જીવનમાં શું કરવાનું છે? આ બધી વાત શ્રીકૃષ્ણે અર્જુનને પ્રશ્નોત્તરીના માધ્યમથી ગીતા જ્ઞાન આપ્યું! પ્રભુને પણ જ્ઞાની જ પ્રિય છે અને તે ગીતાના આશ્રયે રહે છે.

શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન અર્જુનને કહે છે :

“ગીતાશ્રયઢેહં તિષ્ઠામિ, ગીતા મે ચોત્તમં ગૃહમ્ ।

ગીતાજ્ઞાનમુપાશ્રિત્ય ત્રિલ્લોકોન્યાલયામ્યહમ્ ॥

બોલો, આવું ગીતાનું અમૃતજ્ઞાન 'ગીતા'ના પુસ્તકરૂપે જ્યારે માનવના હાથમાં આવ્યું, તેને રસપૂર્વક વાંચ્યું અને જ્ઞાનયોગ, કર્મયોગ અને ભક્તિયોગના સમન્વયરૂપી ત્રિવેણી સંગમમાં પવિત્ર સ્નાન કરી માનવ કૃતકૃતાર્થ બની ગયો.

આ બધું સાહિત્યના પ્રતાપે જ બની શકે. માનવીએ ઉત્તમ જિંદગી જીવવા માટે કર્મયોગ જ કરવાનો છે અને તે પણ નિઃસ્વાર્થ ભાવે ફળની અપેક્ષા વિના જ! આવી સમજણ ગીતાએ આપી પરંતુ ભારતીય સંસ્કૃતિના આધારસ્તંભો કાવ્ય સાહિત્યરૂપે (૧) વેદવ્યાસનું મહાભારત અને (૨) વાલ્મિકીકૃત રામાયણ માનવીને પ્રાપ્ત થયું. મહાભારત અને રામાયણે તો માનવ જીવનનાં મૂલ્યોને જીવનમાં તાણાવાણાની માફક વણી દીધા. માનવે જિંદગી કેવી રીતે જીવવાની છે તેનું માર્ગદર્શન રામાયણના રામે અને શ્રીમદ્ ભાગવતમાં શ્રીકૃષ્ણે આપ્યું છે.

“રામે માનવને કહ્યું, હું જે રીતે જીવ્યો છું તે રીતે તમો પણ પિતા સાથે, માતા સાથે, ભાઈ સાથે, પત્ની સાથે, રાજા

તરીકે પ્રજા સાથે જીવન જીવતાં શીખો.”

“મહાભારતમાં કુરુક્ષેત્રની ધર્મભૂમિમાં યુધ્ધના સમયે ગીતાના ૧૮ યોગ અધ્યાય દ્વારા અર્જુનને (તમે અને હું મનુષ્યના સ્થાને) કહ્યું કે, ‘હું કહું તે પ્રમાણે તારે કરવાનું છે! ઊઠ, ઊભો થા અને હતાશા નિરાશા ખંખેરી નાખ અને તારા કર્તવ્ય કર્મમાં લાગી જા!’” સાહિત્યનો કેટલો જોરદાર પ્રભાવ છે.

માનવે તો જિંદગી જીવી જાણવી છે. ૨૧મી સદીમાં તો કેટલું બધું વિભિન્ન ક્ષેત્રોનું સાહિત્ય ખડકાયું છે. ટેકનોલોજીના જમાનામાં વિવિધ પ્રકારનું સાહિત્ય મેળવી માનવી કુદરતને પણ હંફાવવા લાગ્યો છે. માનવ જીવનને સુખી કેમ બનાવવું? માનવીના જીવનમાં મુખ્યત્વે ત્રણ પ્રવૃત્તિઓ અગ્રસ્થાને રહી છે:

૧. **આર્થિક પ્રવૃત્તિ** : રોજબરોજના જીવન નિર્વાહ માટેની પ્રવૃત્તિ.
૨. **સામાજિક પ્રવૃત્તિ** : સમાજનું ઋણ અદા કરવાની સેવાની પ્રવૃત્તિ.
૩. **ધાર્મિક પ્રવૃત્તિ** : શરીરરૂપી ક્ષેત્ર, ક્ષેત્રજ્ઞ અને ભગવાનને થેંક્યું કહેવાની પ્રવૃત્તિ.

આર્થિક પ્રવૃત્તિમાં ઉદ્યોગ ધંધા, ખેતીવાડી, પશુપાલન, ડેરી ઉદ્યોગ, ખનિજ ઉદ્યોગ, રંગરસાયણ ઉદ્યોગ, કાપડ ઉદ્યોગ, કેમિકલ ઉદ્યોગ અને તદ્દન નવા ઉદ્યોગ-વ્યવસાયનો તો રાફડો જ ફાટ્યો છે. આ બધી પ્રવૃત્તિઓ કરવાનું જ્ઞાન વિવિધ પ્રકારના સાહિત્ય દ્વારા પ્રાપ્ત થાય છે અને માનવી આજની ટેકનોલોજીનો અભ્યાસ કરી પોતાના જીવનમાં જરૂરી સુખ સગવડના ભૌતિક સાધનો જેવા કે ટી.વી., ફીજ, ફોન, ફર્નિચર, ફ્લેટ અને સુંદર ફિયાન્સી પણ મેળવે છે.

સામાજિક પ્રવૃત્તિ, એ સમાજના ઉત્કર્ષની વાત છે. માનવી આખરે તો સામાજિક પ્રાણી જ છે ને? સમાજના ઉત્કર્ષ માટે કુટુંબ, શાળા અને સમાજ મહત્વનો ભાગ ભજવે છે. એક સમાજશાસ્ત્રી કહે છે કે : કુટુંબમાં “મધર ઈઝ એ ટુ નર્સ એન્ડ ફાધર ઈઝ એ ટુ ટીચર.”

માતા ઉત્તમ નર્સ છે અને બાળક માટે પિતા ઉત્તમ ટીચર છે.

“શાળા અમારી તીર્થભૂમિ જ્ઞાનગંગા જ્યાં મળે.” – આ બધું ગંગાજીમાંથી ના મળે તે તો વિભિન્ન પ્રકારના બાળ સાહિત્યમાંથી મળે, શાળાકીય સાહિત્યમાંથી મળે, સમાજ શાસ્ત્રોમાંથી મળે. **સાચું એ છે કે કલમની (સાહિત્યની) તાકાત તલવાર કરતાં વધુ છે.**

ગાંધીજીના ‘સત્યના પ્રયોગો’માંથી માનવીને કેટલું બધું શીખવાનું મળે? ગાંધીજીની પ્રાર્થના ‘સત્ય, અહિંસા, ચોરી ન કરવી, વણજોઈતું નવ સંગરવું, કોઈ અડે ન અભડાવવું... માનવીના ઘડતર માટે કેટલું બધું સમજાવે છે.

ધાર્મિક પ્રવૃત્તિઓનો માનવીના આધ્યાત્મિક જીવનમાં - વિકાસમાં ફાળો છે. **“શરીર એક ભેટમાં મળેલ મંદિર છે, તેને બગાડવાનો માનવીને અધિકાર નથી.”** જીવ અને શિવનો સંબંધ, આત્મા એ જ પરમેશ્વર. ઈશ્વરનું સરનામું કયું છે? આત્મ સાક્ષાત્કાર એટલે શું? મોક્ષ એટલે શું? મંદિર એટલે શું? વિભિન્ન પ્રકારના દેવી-દેવતાઓ કોણ છે? તેમનાં વાહનોની પસંદગી જુદી જુદી શા માટે છે? પ્રાર્થના આત્માનો ખોરાક છે શા માટે? વિવેકાનંદે દરેક ધર્મગુરૂને એક પ્રશ્ન પૂછ્યો હતો કે તમે ઈશ્વરને જોયા છે? માત્ર રામકૃષ્ણ પરમહંસે જ વિવેકાનંદને પ્રભુનો સાક્ષાત્કાર કરાવ્યો. તો ગુરૂ એટલે શું? ગુરૂ કેવા હોવા જોઈએ? દત્તાત્રયે ૨૧ ગુરૂ કર્યા હતા. નવધા ભક્તિ એટલે શું? ભજન, કીર્તન, મંત્ર, માળા, કંઠી, મૂર્તિ એટલે શું? આટલા મોટા આધ્યાત્મિક ક્ષેત્રનું જ્ઞાન ક્યાંથી મેળવીશું? આ બધાનો સચોટ માર્ગદર્શક તો ધાર્મિક સાહિત્ય જ હોઈ શકે ને! ઐતિહાસિક ગ્રંથો જ હોઈ શકે.

અંતમાં જો માનવીએ બધી રીતે સુખી થવું હોય તો પ્રભુને એક જ પ્રાર્થના કરવી :

*“સર્વત્ર સુખિનઃ સન્તુ, સર્વે સન્તુ નિરામયાઃ ।
સર્વ ભદ્રાણિ પશ્યન્તુ, મા કશ્ચિત દુઃખમાપ્નુયાત્ ॥*

ૐ શાંતિઃ શાંતિઃ શાંતિઃ

૧, કમલકુંજ સોસાયટી, અંડરબ્રિજ પાસે,
શાહીબાગ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૪.
મો. ૯૮૯૮૦ ૭૬૯૧૧

It's our duty to keep public property clean

Railways spend over 1200 cr every year to clean spitting marks on trains and walls, this also takes a lot of water to clean these.

ગુલશન

“દિલની જબાન” હવાના દ્વાર ખખડાવતો કવિ : શ્યામ ઠાકોર મણકો-૧૩

ચંદ્રકાંત પટેલ ‘સરલ’

કવિ શ્રી શ્યામ ઠાકોર

૪૬, વલ્લભનગર સોસાયટી,
ભૂરાવાવ,
ગોધરા - ૩૮૯ ૦૦૧.
(જિ. પંચમહાલ)
મો. ૯૪૨૭૦ ૭૦૯૮૫

હવા સાથેનો હાડ-માંસ-ચર્મ અને માયા-મમતાનો સંબંધ કોણ નથી રાખતું? માણસ કે અન્ય જીવોને હવા જ જીવાડે છે. શરીરમાં હવાની આવનજાવન એટલે શ્વાસોચ્છવાસની ક્રિયા. આ હવાને જીવન બક્ષનારું તત્ત્વ છે.

હવાને હલાવનારો એક કવિ છે. એક એટલે તેમણે હવાને પટાવી, મનાવી, વહાલી કરી હવા ઉપર જેટલા કાવ્યો - ગઝલ લખ્યાં છે, તેટલાં અન્ય કોઈ કવિએ નથી લખ્યા. માટે જ સાહિત્ય જગતમાં તે ‘હવાના દ્વાર ખખડાવતો કવિ’ એવી ઉપમા પામ્યાં છે.

આ કવિનું નામ છે શ્યામભાઈ એસ. રખિયાણિયા. અમદાવાદ જિલ્લાના માંડલ ગામના સૂરસંગજી રખિયાણિયાના ખોરડે માતા ગજરાબહેનની કૂખેથી ૧લી જૂન, ૧૯૬૬ના રોજ કવિનો જન્મ થયો. કવિના વડવાઓનું મૂળ વતન તો સુરેન્દ્રનગર જિલ્લાના પાટડી તાલુકાનું ગામ ‘અમનગર.’ ત્યાંથી વડવાઓ માંડલ આવ્યા. માંડલથી પરિવાર પંચમહાલ જિલ્લાના ગોધરા ગામે વસ્યો.

શ્યામભાઈ એસ. રખિયાણિયા ‘શ્યામ ઠાકોર’ નામે ગીત, ગઝલ, વાર્તા, લઘુકથા તથા નાટકો વગેરે ગુજરાતી ભાષામાં લખે છે. M.A., B.Ed. કરી તેમણે Ph.D. ની ડિગ્રી પણ મેળવી છે. તેઓ મૂળે સંસ્કૃત ભાષાનાં પ્રાધ્યાપક છે.

ગોધરાની શ્રી જય અંબે લલિતાબહેન કાલિદાસ કોટેયા આર્ટ્સ એન્ડ કોમર્સ કોલેજમાં આ કવિની સને ૧૯૯૨માં સંસ્કૃત વિષયના વ્યાખ્યાતા તરીકે નિયુક્તિ થઈ.

ત્યાર પછી તેની કવિતા-કહેણીને પાંખો ફૂટી. સંસ્કૃત વિષયના અચ્છ પ્રાધ્યાપક તરીકે અને ગુજરાતી ભાષાના ગઝલના એક સારા સર્જક તરીકે આ કવિ વિકસ્યા છે. તેમની મોટાભાગની ગઝલ - કવિતાઓ હવાથી ભરી છે. અર્થાત્ હવા સાથે હાથ મિલાવતી દેખાય છે.

અત્યાર સુધીમાં તેમના ચાર પુસ્તકો પ્રગટ થયા છે. જેમાં ‘અક્ષરાંકન’ (સહ સંપાદન), ૨૦૦૫માં પ્રથમ પુસ્તક પ્રગટ થયું. ‘દ્વાર ખખડાવે હવા’ ગઝલ સંગ્રહ ૨૦૧૫માં પ્રગટ થયો છે. ‘પ્રત્યાર્થ’ (અભ્યાસલેખ સંગ્રહ) ૨૦૧૭માં તથા ૨૦૨૦માં ‘ગજબ’ નામે લઘુકથા સંગ્રહ વગેરે પુસ્તકો તેમણે લખ્યાં છે.

આ કવિની ૨૫૦ જેટલી કાવ્ય કૃતિઓ, ૩૦ લઘુકથાઓ અને ૩૪ અભ્યાસલેખો આજના પ્રતિષ્ઠિત ગણાતાં સામયિકો કુમાર, શબ્દસર, શબ્દસૃષ્ટિ, નવચેતન, છાલક, અખંડ આનંદ, કવિલોક, કવિતા, તાદર્થ્ય, ગઝલવિશ્વ વગેરેમાં પ્રગટ થયા છે ને થતા રહે છે. આ કવિ ગઝલ- કાવ્ય - લેખો ઉપરાંત નાટકમાં પણ રસ ધરાવે છે. સંસ્કૃતનાં સંવર્ધન માટે એ.બી. ધ્રુવ પારિતોષિક પ્રાપ્ત થયું છે.

— તંત્રી મંડળ

સફરે જિસ્ત મેં કી જોફને રાહત તલબી,
હરદમ સોયે કો મેં અપના શબિસ્તાં સમજા.

— મિર્ઝા ગાલીબ

મિર્ઝા ગાલીબ કહે છે કે જીવનને થકવી નાખતી યાત્રામાં

પોરો ખાવાની જરૂર થઈ ત્યારે દોડવાનું તો હું બંધ ન કરી શક્યો,
પણ મનોમન મારા જ પડછાયાને પથારી સમજીને આરામ કરી
લીધો.

મિર્ઝા ગાલીબે પડછાયાને પથારી બનાવી દઈને વિશ્વાસ

ભલે કરી લીધો હોય, આપણા શ્યામ ઠાકોરે તો આરામને દૂર હડસેલી દીધો છે, ને શબ્દને શણગાર કરવા પાછળ મન લગાવ્યું છે અને સમકાલીન જીવનનું પ્રામાણિક પ્રતિબિંબ ઝીલી લઈ માનવોપયોગી સાહિત્યના નિર્માણ માટે દોડવાનું શરૂ કર્યું છે. **અને જે દોડે છે એ જ મંજિલે પ્રથમ પહોંચે છે. આ જીવન જ ચાલવાનું નામ છે.** એટલે જ કવિ દોડતા રહ્યાં છે ને જે ઊભો છે તેને વઢી પણ રહ્યાં છે. જુઓ કવિનો આ શે'ર :

સાવ કોરી છે નદી, તું કેમ ઊભો છો અહીં?
પગ નહીં પલળે જરી, તું કેમ ઊભો છો અહીં?
હું ક્ષણોની રાહ જ્યારે જોઈ છું ત્યારે મને;
ખાસ પૂછે છે સદી, તું કેમ ઊભો છો અહીં?

શ્યામની ગઝલો વાંચતા તેમાં પ્રગટ થતું અભિવ્યક્તિનું સૌંદર્ય, અભિવ્યક્તિની નાવિન્યતા રમણીયતા ઊભી કરવામાં કવિને સહયોગ કરતી દેખાઈ રહી છે. સરળતા, સ્વાભાવિકતા, પ્રાસાદિકતા એ ગઝલની વિશેષતા છે. ગઝલનું સ્વરૂપ ઉપરથી સરળ-સીધું હોય છે, પણ ભીતર પ્રવેશો તો તેની કલાકારીગરીનો કસબ કેવો કપરો છે તેની પ્રતીતિ થાય છે. માત્ર રદીફ-કાફિયા વડે શબ્દોને મઢવાથી કાંઈ ગઝલ બનતી નથી. ગઝલમાં રહેલ પારદર્શિતા અને સરળ વાણી એના અંતઃતત્ત્વ અને અંતઃસત્ત્વને તપાસતાં જાણી શકાય છે. કવિનો આવો એક શે'ર આ રહ્યો :

અજવાસનો ડર કેટલો બતાવ્યો અમે છતાં,
ભીતર હજી અંધાર ઊભો છો ખડેપગે!

કવિ શ્યામ ઠાકોર વાતો ચાલવાની જ કરે છે પણ કોઈ ચાલતું નથી. નથી ચાલતું એટલે ચલાતું નથી. આગળ વધાતું નથી કારણકે જે રાહબર હતાં એ બધા સાથે છોડી ચાલ્યા ગયા. જીવન પ્રવાસમાં એકલા એકલા ક્યાં સુધી ચાલી શકાય? કવિએ અહીં સાંકેતિક ભાવમાં વૃદ્ધાવસ્થાની વાત કરી છે. જુઓ :

ચાલતો જે સાથમાં રસ્તો હતો તે પણ નથી,
સાવ ઝાંખો આંખમાં નક્શો હતો તે પણ નથી.

પરંપરાવાદી ગઝલોને બદલે કવિએ વર્તમાન પ્રવાહો વધારે ઝીલ્યા છે. ગઝલના કાફિયા - રદીફમાં નવી ભાત ઉપસાવવા કવિ સતત પ્રયત્નશીલ દેખાઈ રહ્યા છે. સરળ, સાદી અને સીધી ભાષા સાદગી તેમની પ્રત્યેક ગઝલને એક નવા અનિસિર ને નવી જ રહનુમાઈ તરફ દોરી જતી દેખાય છે. તેમને જે કાંઈ કહેવું છે તે મોટેભાગે ગૂઢાર્થ, સાંકેતિક, વ્યંગાર્થરૂપે જ કહ્યું છે. ગઝલની ખરી મજા આ જ છે. તેમણે કોઈપણ શે'રમાં ખુલ્લી વાત નથી કરી કે ગઝલને બોલકી નથી બનાવી. આવો જ સાંકેતિક અર્થ-ભાવ સાથેનો શે'ર જુઓ, શે'રની ઊંડાઈ જુઓ :

છે સાથમાં તું એટલે મંજિલ મળી જશે;
તારા વગર તો માર્ગમાં ભટકી જવાય છે.

અહીં સામાન્ય નજરથી જોતાં લાગે છે કે શાયરે પ્રેમિકાની વાત કરી છે. પણ એવું નથી. **અહીં વાત જે સાથની કરી છે તે સાથ માથૂકાનો નહીં, પણ ભગવાનના સાથની વાત છે. જેમની સાથે ઇશ્વર હોય એમને ઇશ્વર સાચો રસ્તો બતાવે છે.** જો સાથમાં ભગવાન હોય તો મુકામે પહોંચતા વાર નથી લાગતી. ઇશ્વર વગર તો માર્ગમાં ભટકી જવાય છે. કાચી માટીના ઘડા - માટલાં જેવું આ શરીર જરાક જેટલી માયાની ઠોકર લાગવાથી ફૂટી જવાનું છે, એ વાત જે માણસ સમજ્યો છે તેમણે ઇશ્વરને ભોમિયા તરીકે સાથે રાખીને મુકામ (મોક્ષ) મેળવી લીધો છે. પણ ઇશ્વર પ્રત્યે જેમની શ્રદ્ધા ડગી છે એ શું કરશે? કવિ કહે છે:

માગશે પણ કંઈ તને મળશે નહીં આ ધામમાં,
'શ્યામ' શ્રદ્ધા તવ ડગી, તું કેમ ઊભો છો અહીં?

કવિની ગઝલોમાં ગુંથાયેલા અસંખ્ય શે'રોમાં વ્યાપક સંવેદનાઓ અને અસ્ખલિત વહેતા ભાષા પ્રવાહનો આપણને પરિચય મળે છે. સર્જક-પ્રતિભાને સતત કેળવીને અભિવ્યક્તિની આવડત સાથે પોતાની રીતે-ભાતે શબ્દ સાધના કરતા શ્યામ ઠાકોરની ગઝલો સમતોલ - સ્વસ્થ રણકાર જન્માવે છે અને ભીતરથી જબરદસ્ત ભાવનો ધડાકો કરે છે. જુઓ તેમનો આ શે'ર :

આગથી દાઝ્યો નથી એ સત્ય છે માનો તમે,
આજ હું દાઝી ગયો છું ફૂલના અંગારથી.

જે ચિત્ત નિદ્રા, આળસ, તૃષ્ણા અને પ્રમાદથી ઘેરાયેલું હોય છે, વિષયોમાં લીન હોય છે અને વિક્ષિપ્ત ભૂમિકાનું હોય છે તેને છેવટે પોતાનાઓથી જ તરછોડાવું પડે છે. પોતીકાના અણગમાથી દાઝવું પડે છે. કવિએ આ શે'રમાં બહુ મોટી વાત કરી છે.

માણસના સંકોચપણાની, તેમના તિરોભૂત થયેલા મન, હૃદયની ને ઉદ્વેગ, સંતૃપ્ત ને આંતરિક વ્યવહાર અને તેના કર્તૃત્વની વાત કવિએ સરળ શબ્દોમાં, પરંતુ એક મર્મવેધી કટાક્ષ સાથે કરી છે. જુઓ આ શે'ર :

ક્યાં છે સીધો સાદો માણસ, જન્મોથી છે ઊંધો માણસ;
સીધા તો સૌ આગળ ચાલ્યા, અટવાયો છે બસ આડો માણસ.

માણસ નામના કોયડાને હજી સુધી કોઈ પંડિત, વિદ્વાન ઉકેલી શક્યા જ નથી. માણસની આ જ મોટી ખાસિયત છે. માણસ તેના સ્થાને જ રહે છે, પણ તેનું અભિમાન, તેનો મિજાજ આકાશને આંબતા હોય છે.

સત્ય ખૂબ જ વજનદાર, ખૂબ જ ભારે હોવાથી તેને ઊંચકવું પણ ભારે થઈ પડે છે. શ્રદ્ધા, વિશ્વાસનો ટેકો

મળે તો જ સત્યનો ભાર ઊંચકી શકાય. આજે પ્રત્યેક માણસ પોતાનો વહેવાર, પોતાનો વ્યાપાર સ્વાર્થને આગળ રાખી અને સત્યને પાછળ રાખીને કરી રહ્યો છે. વિશ્વાસ, ભરોસો હવે ક્યાંય રહ્યો નથી. છતાં આ વિશ્વાસનું સાંગોપાંગ મરણ તો થયું જ નથી. આવી વાત ખૂબ જ સંકેતમાં, વ્યંગરૂપે કવિ કેવી સીફતથી કરે છે તે જુઓ :

*કારમા અંધકારમાં ડૂબી ગયા છે માર્ગ સૌ,
એક શેરી ઝળહળે છે રોજ તારા શહેરની!*

આ શે'રમાં અર્થગાંભીર્ય અને શબ્દ ચમત્કૃતિ એમ બંને છે. તેથી શે'ર વજનદાર બન્યો છે. આમાં બે જુદી જુદી ક્રિયાઓ બતાવી ભાષા પાસેથી ધાર્યું કામ લીધું છે.

કવિ શ્યામ ઠાકોર વિદ્યાર્થી હતા ત્યારથી આરંભાયેલી અને અનેક સ્પર્ધાઓમાં વિજેતા બની પોંખાયેલી તેમની સર્જન પ્રતિભા સંસ્કૃતના પ્રાધ્યાપક બન્યા પછી અધ્યાયન, અધ્યયન સાથે પરિષ્કૃત થતી રહી છે.

જો ગઝલકલામાં સંવેદના ન ઝીલાય તો તેનું પોત ફિક્કું લાગે છે. ઊર્મિનો ઉછાળ ન હોય તો તે ભાવક માટે ભારરૂપ બને છે. ફક્ત ઇંદ-રીઘમ જળવાય એવી ગઝલ કંઈ કામની નથી. ગઝલ તો હૃદયમાં ઉછાળા મારી દિલના તાર ઝણઝણાવી નાખે તેવી હોવી જોઈએ. કવિનો આવો જ એક શે'ર જુઓ :

*આ નગરના લોક શંકાશીલ છે,
નિષ્પલક ગુલમોર પણ જોવાય ના!*

કવિએ અહીં મનુષ્યના શંકાશીલ સ્વભાવનું આલેખન કર્યું છે. આપણી ગુજરાતી ભાષામાં આવો શે'ર ભાગ્યે જ વાંચવા મળે...!

આપણા સંબંધો બહારની વસ્તુઓ સાથે હંમેશાં રહ્યા છે. બહારના મિત્રો સાથે આપણે મોજ-મસ્તી, આનંદ કરી તૃપ્તિ અનુભવીએ છીએ. પણ આપણી અંદર પણ આપણી રખેવાળી કરતો એક પરમ મિત્ર બેઠો છે, તેને પણ સંભારવો પડે. કવિ આવી ભાવનાવાળો સરસ શે'ર લઈ આવ્યા છે. જુઓ :

*બહારથી ક્યારેક ભીતર સાદ પણ કરવો પડે,
કોઈ છે અંદર તો એને યાદ પણ કરવો પડે.
એક ટહુકો રક્ત સાથે ભેળવી દીધા પછી,
ખૂબ છે અધરું ફરી જો બાદ પણ કરવો પડે.*

શ્યામની ગઝલોમાં સમતોલપણું છે, તટસ્થતા છે અને સર્વસમાજ, સર્વલોકને સર્વોદયનો સંદેશ આપતું એક તત્ત્વ પણ છે. તેનું સર્જન સુખ-દુઃખના અતિરેકની સંવેદનામાંથી સર્જાયું નથી. માટે જ તે કોઈ બીજા બિંદુ તરફથી અતિશયોક્તિના ભાર

નીચે દબાયું નથી. તેણે કલ્યાણભિમુખતા કેળવી છે. કવિ કોઈ જાતના સીમાબંધનમાં બંધાયો નથી.

શ્યામ ઠાકોરે કાફિયા-રદીફ પ્રયોજવાની જે કલા અપનાવી છે તે નોંધપાત્ર અને ધ્યાનાર્હ છે. આ કારણે જ ગુજરાતમાંથી બહાર પડતાં અને કાવ્યો ગઝલોને પ્રગટ કરતાં તમામ સામયિકોએ આ કવિને આવકાર્યા છે. પોતાની કાવ્યકલા સમાજમાં, ભાવકોમાં અને વિવેચકોમાં ગૌરવભર્યું સ્થાન પ્રાપ્ત કરે, સાહિત્ય જગતમાં નોંધપાત્ર બને એ જ ઉદ્દેશ આ કવિનો રહ્યો છે.

શ્યામ ઠાકોરની 'બોલચાલ'ની ગઝલ 'છે કે નથી?' રદીફવાળી ગઝલના શે'ર જુઓ :

*આંખ મીંચી સાંભળો તો સંભળાતો હોય છે;
કોઈ ગેબી ગોખનો એ નાદ છે, છે કે નથી?
ઝળહળે ના આટલું ધર, ના કદી પણ ઝળહળે;
બોલ, દીવો ક્યાંક તો એકાદ છે, છે કે નથી?*

શ્યામ ઠાકોરની આ ગઝલ હું વિવિધ અર્થોમાં રૂપાંતરીત કરીને વાંચતો હતો. તેમાંના ભાવોને જુદી રીતે વ્યક્ત કેમ કરાય તે વિચારતો હતો. તેવામાં જ મને જયંતી જોશી 'શબાબ'ની એક ગઝલનું સ્મરણ થઈ ઉઠ્યું ને હું ઝળહળી ઉઠ્યો. મારામાં બત્રીસ દીવા થઈ ગયા. એ ગઝલ અહીં રજૂ કરું છું :

*ચર્યાના ચૌટે વિવેચક લડી મૂઆ!
શબ્દે ચડી મૂઆ, કોઈ અર્થે પડી મૂઆ!
કચરો ને પૂંજો રાતનો ઠલવાયો એટલો,
એમાં જ કંઈક સૂર્ય સવારે સડી મૂઆ!
ઈચ્છાના પંખી શ્વાસ ને નિશ્વાસના વને,
ફફડી મૂઆ કોઈ, તો કોઈ તરફડી મૂઆ!
પણ એ પછી સદાના અમર થઈ ગયા 'શબાબ',
હા, મોત આવ્યું ત્યારે જરા બે ઘડી મૂઆ!*

— જયંતી જોશી 'શબાબ' (ભુજ)

જ્યાં વાણીની શક્તિ વામણી લાગે ત્યાં આજનો કવિ તેને શણગારવા ભાષા વિશેષ, લય વિશેષ અને અલંકારથી કામ લે છે. જેથી વાણીથી ન થયેલું કામ ભાષાધ્વનિ, લયધ્વનિ અને અલંકાર ધ્વનિ વડે સધાય છે.

શ્યામ ઠાકોરમાં રહેલી આગવી પ્રતિભાનું દર્શન કરાવતી તેમની ગઝલો - ગીતો અને કવિતાઓ તેમજ લેખો ભવિષ્યને ઉજળું બનાવે એવી અભ્યર્થના.

"સંસ્કૃતિ દર્શન" કાર્યાલય,

રતનપરા શેરી નં.-૧, નીલકંઠ બંગલાની સામે,

બાગ દરવાજા, માણાવદર-૩૬૨ ૬૩૦. (વિ. જૂનાગઢ)

મો. ૮૭૩૫૯ ૦૨૪૨૪

નારી ગૌરવગાથા - ૯

આરતીબેન ધોરિયા : “આધુનિક યુગની અબ્નપૂર્ણા”

ડૉ. શીલા વ્યાસ

પ્રિય વાચક મિત્રો,

ભારતીય પૌરાણિક ગ્રંથોમાં નારીને શક્તિ સ્વરૂપાનું સ્થાન મળ્યું છે. જેણે આપણા સમાજમાં બહુવિધ ભૂમિકાઓ ભજવવાની હોય છે. એમાંથી મહત્વની એટલે રસોઈ રાણી - અન્નપૂર્ણા. તો ચાલો, મળીએ એક ગૌરવશાળી વ્યક્તિત્વને...

તા. ૨ નવેમ્બર, ૧૯૭૧ના રોજ રાજકોટના શિક્ષક દંપતી શ્રીમતી રસવંતીબેન અને શ્રી વિઠ્ઠલભાઈ ચાવડા પરિવારનું આ પ્રથમ સંતાન એટલે આરતી ચાવડા. પોતાનાથી નાના ત્રણ બેન-ભાઈની કાળજી રાખવા સાથે ઉછરતી તથા નાનપણથી જ માતા સાથે રસોડાના કામમાં રસ લેતી થયેલી. તેમણે ૧૯૮૯માં બી.કોમ. સુધીનો અભ્યાસ પૂર્ણ કર્યો. પછી ભરત-ગૂંથણ અને ગૃહ સુશોભન કલાને હસ્તગત કરી. ૧૯૯૨માં જામનગરના વતની અને મુંબઈ નિવાસી શ્રી ભરતભાઈ ધોરિયા સાથે લગ્નગ્રંથિથી જોડાયા. આશરે અઢાર વર્ષ મુંબઈમાં સંયુક્ત કુટુંબમાં હળીભળીને રહ્યા. **એમના સંસાર ભાગમાં ‘ભક્તિ’ અને ‘તીર્થ’ નામના બે સંતાન પુષ્પો ખીલ્યા.**

મહાનગરની મુંબઈની ભારે હાડમારી ભરેલી અને ઝડપી જીવનશૈલીમાં ગોઠવાયા. ઘડાયા પછી સંતાનોના વિશેષ અભ્યાસ અર્થે વર્ષ ૨૦૧૦માં વડોદરા આવીને વસ્યા. એમના પતિ ઈન્ડસ્ટ્રીયલ ફેબ્રિકેશનના વ્યવસાય સાથે સંકળાયેલા હોવાથી વારંવાર મુંબઈ રહેવાનું બનતું. પરંતુ આરતીબેન બાળકો સાથે નવા સ્થળ - માહોલમાં ગોઠવાતા ગયા. બાળકો ભણવા જાય ત્યારે ફુરસદના સમયે કંઈક પ્રવૃત્તિ કરવા એમના માનસમાં વિચાર સ્ફુર્યો. જોકે, એમને માતા પાસેથી પાકશાસ્ત્ર કલા વારસામાં મળી હોવાથી અથાણાં બનાવી સ્નેહી, મિત્રો કે પાડોશીને આપતા. જેનો રસાસ્વાદ વખણાયો. એ સૌના આગ્રહને વશવર્તી ૨૦૧૫માં ચટાકેદાર અથાણાં બનાવવા જરૂરી સાધન-સામગ્રી, વિશેષ મશીન વસાવ્યા. આર્થિક રીતે પરિવારને સહાયક બનવાનું અનુકૂળ લાગ્યું. તો વડોદરાવાસીઓનો સાથ-સહકાર પણ મળતો ગયો. એથી એમના વિસ્તારમાં ‘અથાણા આન્ટી’ તરીકે પ્રસિદ્ધ થયા.

વર્ષ ૨૦૧૮માં અતિવૃષ્ટિને કારણે વડોદરામાં પૂરની સ્થિતિ સર્જાઈ, ને જનજીવન પ્રભાવિત થયું ત્યારે તેઓ ભૂખ્યા-દુખ્યા,

આરતીબેન ધોરિયા

જરૂરિયાતમંદ લોકોને શાક-ખીચડી બનાવી જમાડતા. સમા વિસ્તારની ઝુંપડપટ્ટીના ગરીબ બાળકો, વોયમેન, લાચાર - બીમારને ભોજન કરાવતા. કેટલાંક નિરાધારને માટે ફલેટના પાર્કિંગમાં આશરો લેવાની વ્યવસ્થા કરી આપેલી. **આ રીતે ‘માનવસેવા એ જ પ્રભુસેવા’** સૂત્રને સાકાર કરતા રહ્યા.

વડોદરાની જાણીતી હોસ્પિટલ ‘ધ ક્યોર’માંથી દર્દીઓ માટે ભોજન પહોંચાડવાનો ઓર્ડર મળતાં, તેમણે સહર્ષ સ્વીકારી લીધો. નિયમિત ઘરકામ ઉપરાંતનું આ ભારણ આવી પડતાં એમને ઢીંચણ દુઃખાવાની તકલીફ ઊભી થઈ. તેમ છતાં પોતાના દર્દને અવગણીને, સવારે વહેલા ઉઠી, નિત્યકર્મથી પરવારી, રોજની ૨૦થી ૨૫ ડિશો સવાર-સાંજ તૈયાર કરી પહોંચાડે છે. દર્દીઓને પૌષ્ટિક અને સ્વાદિષ્ટ ભોજન ખૂબ અનુકૂળ આવે છે.

કોરોના મહામારીના કપરા કાળમાં ગરીબોને અન્નદાન કરીને પોતાની શક્તિનો પરિચય કરાવ્યો. જેને સ્થાનિકોએ તાળીઓથી વધાવી લીધો. નવરાત્રિ, જન્માષ્ટમી, ગણપતિ મહોત્સવ સમયે કે પડોશીના સામાજિક-વ્યક્તિગત શુભ પ્રસંગોએ સૌને આરતીબેન તરફથી પ્રસાદ માણવા મળે તે આનંદની વાત છે.

આમ, આધુનિક યુગની નારી શક્તિની પિછાણ કરાવતા એમણે **ઇન્સ્ટાગ્રામ પર ‘મોમ્સ કિચન’** દ્વારા મજેદાર વાનગી બનાવટની પદ્ધતિઓ વિવિધ તસવીરો સાથે પ્રસ્તુત કરી છે. સેવાભાવી સ્વભાવની પત્નીની મહેચ્છાને પૂર્ણ કરવા પતિ દર્દીઓને ટિફિન પહોંચાડવા અવાર-નવાર મદદરૂપ થાય છે. તો સમય - સંજોગો મુજબ સંતાનો પણ સહકાર આપતા રહે છે. એટલે કહેવાનું મન થાય કે, **નારી ઘારે - ચાહે તે પોતાના મક્કમ મન અને પ્રબળ ઇચ્છાશક્તિથી નિશ્ચિત અભિયાન પાર પાડી શકે.** તેનું ઉત્તમ દષ્ટાંત આરતીબેનને ગણી શકીએ.

એમને અઢળક અભિનંદન સાથે અનેક શુભેચ્છાઓ.

એમનો ટૂંકો પ્રતિભાવ : “પોતાના કાર્યની કદર કુટુંબમાં અને સમાજમાં થાય તે બાબત પરમ સંતોષ આપે છે.”

ગાર્ટસ-સાયન્સ કોમર્સ કોલેજ,
બોરસદ, જિ. ગાણંદ. મો. ૮૨૩૮૩ ૩૨૨૭૧

યાદગીરી

સુમિરે.... બલબીરા (સ્મૃતિપટ પર સંભારણાં)

સંપાદક :

બલવીરસિંહ જાડેજા

(નોંધ : દુનિયામાં સારપ હજુ પણ છે અને કદાચ પૃથ્વી પર માનવતા એટલે જ ટકી રહી છે. ખરા અર્થમાં કહી શકાય તેવા ગુજરાતના નર રત્નોની કથાઓ તો અસંખ્ય છે. તે પૈકી એક આપણા જાણીતા ડૉ. શરદભાઈ ઠાકર દ્વારા રજૂ થયેલ કથા - એમનો આભાર માનીને માણીએ... “થોડા આંસુ થોડો પ્યાર”)

“થોડા આંસુ થોડો પ્યાર”

(સત્યઘટના પર આધારિત)

ડિસેમ્બર મહિનો કેલેન્ડરના પાનાઓમાંથી નીકળીને પોરબંદરની ધરતી પર એની શીતળતાપૂર્ણ પગલીઓ પાડી ચૂક્યો હતો. ગર્જના કરતાં દરિયાના ઘૂઘવતા જળને સ્પર્શીને આવતી ખારી હવા પોરબંદરવાસીઓનાં ફેફસામાં મત્સ્યગંધા બનીને ફેલાઈ રહી હતી. સમી સાંજનો સૂરજ પશ્ચિમ દિશામાં અદૃશ્ય થવાની તૈયારીમાં હતો. ત્યારે એક સોળ વર્ષનો છોકરો થાકી-પાકીને એના ઘરની તરફ ડગલાં ભરી રહ્યો હતો. સોળ વર્ષની ઉંમર જાણીને કોઈપણના મનમાં એવું થાય કે એ કિશોર શાળામાંથી ભણીને થાકેલો, કંટાળેલો દફતર ઊંચકીને ઘર તરફ જતો હશે, પણ એવું ન હતું. આ છોકરો તો સવારના નવ વાગ્યાથી ઊભી બજારમાં આવેલી એક દુકાનમાં ઊભા પગે નોકરી કરીને હમણા જ છૂટ્યો હતો.

કિશોરનું નામ રેશનોજ. પિતાનું નામ નુરુદીન. અટક આંડતિયા. તદ્દન સામાન્ય આર્થિક સ્થિતિ ધરાવતા ખોજા ઈસ્માઈલી પરિવારનો એક શાંત, ડાહ્યો, સંસ્કારી અને સેવાભાવના ધરાવતો ફરજંદ.

રેશનોજને નાનપણથી જ શાળાના ભણતરમાં ખાસ રસ નહોતો. એણે પિતાને કાળજાળ ગરમીભર્યા વાતાવરણમાં સળગતા ભઠ્ઠા પાસે બેસીને ખારી સીંગ અને દાળિયા ભુંજતા સગી આંખે જોયેલા. એટલે ગણિત - વિજ્ઞાનના ચોપડા બાજુએ મૂકીને એને મન થઈ જતું હતું, ક્યાંક નાનું-મોટું કામ કરીને બે પૈસા કમાઈને પિતાના પરસેવામાં ભાગ પડાવવાનું. ભઠ્ઠીના આકરા તાપમાં ઠંડા પવનની એકાદ લહેરખી ફરકાવવાની તમન્ના આ સોળ વર્ષના કિશોરને શાળાને બદલે માધુરી નોવેલ્ટી સ્ટોર્સની નોકરી તરફ ખેંચી ગઈ હતી.

નોવેલ્ટી સ્ટોરના શેઠે નોકરી આપતી વખતે જ પૂછી લીધું

હતું, ‘કામ કેટલું કરીશ? અને પગાર કેટલો લઈશ?’

‘પગારમાં એક પૈસો પણ નહીં અને કામ તમે કહેશો એટલું.’ રેશનોજની આંખોમાં જગતમાં જવલ્લે જ જોવા મળે તેવી અનેરી ચમક હતી.

શેઠને થયું હશે : ‘ગજબ છોકરો છે. પાગલ લાગે છે. જોઈએ તો ખરા કે કેવું કામ કરે છે!’

ચાર-પાંચ દિવસમાં જ શેઠને સમજાઈ ગયું કે આ તો ચીંથરામાં વીંટાયેલું રતન છે. ધૂળમાંથી જડી આવેલો હીરો છે. રેશનોજની ઈમાનદારી, ખડેપગે કલાકો સુધી કામ કરવાની ધગશ, ગ્રાહકો - જેમાં મોટાભાગની બહેનો જ હોય, તેમની સાથે નજર ઝુકાવીને આદરપૂર્વક વાત કરવાની તમીજ, આ બધું શેઠને માફક આવી ગયું. લટકામાં બીજું એક પણ વ્યસન ન મળે. આ પણ પરાણે પીવડાવે તો જ પીવે. એના ભરોસે દુકાન સોંપીને શેઠ જમવા માટે ઘરે આંટો મારી આવે તો પણ ગલ્લામાંથી એક પાઈ પણ આડીઅવળી ન થાય. મહિનો પૂરો થયો. શેઠે રેશનોજને બોલાવીને કહ્યું, ‘લે, આ તારો પગાર. પૂરા એકસોને પંચોતેર રૂપિયા છે. ગણી લે.’

રેશનોજ સંકોચ પામી ગયો. ‘પણ મેં તો પગારમાં કંઈ ન લેવાની વાત કરી હતી. મારે તો કામ શીખવું હતું.’

‘રાખી લે, છોકરા!’ લક્ષ્મી આવતી હોય તો લઈ લેવાય, ના ન પડાય. અને આ તારા કામનો પગાર છે. જો તારી ઇમાનદારીનું મૂલ્ય આંકવા બેસું તો કુબેરનો ખજાનો પણ ટૂંકો પડે. બેટા, રાખી લે આ રકમ. તારા ઘરમાં ખપ આવશે.’

રેશનોજે રૂપિયા રાખી લીધા. તનથી થાકેલો પણ મનથી ઉત્સાહિત એવો આ સોળ વર્ષનો કિશોર ખિસ્સામાં આવડી મોટી તગડી રકમ લઈને ઘર ભણી જતો હતો ત્યાં એના કાન ચમક્યા. રસ્તામાં આવતી એક દવાની દુકાન આગળ એક ગ્રાહક અને દુકાનના માલિકની વચ્ચે ચાલતી રકઝક સાંભળીને એ થંભી ગયો.

એક મોટી ઉંમરનો ભરવાડ ભાભો મેડિકલ સ્ટોરના માલિકને એની તળપટ્ટી વાણીમાં વિનવી રહ્યો હતો : ‘પણ આટલા બધા રૂપિયા મારે ક્યા ઝાડ માથેથી લાવવા? હું તો ગરીબ ભરવાડ છું. મારી પાંહે વીહ રૂપિયા જ સે.’

‘તો પછી હું દવા ન આપું.’ દુકાનદારે રોકડું પરખાવ્યું. ‘કેમ ન આપો? તમે તે માણહ છો કે... મારો એકનો એક જુવાન દીકરો મરવા પડ્યો સે. દાગતરે આ દવાની ચિઠ્ઠી લખી આપી.

હું લેવા આવ્યો સું. ને તમે ના પાડો ઈ કેમ હાલે?’

રેશનોઝ દ્રવી ગયો. એનાથી રહેવાયું નહીં. એણે નજીક જઈને દુકાનદારને પૂછ્યું, ‘ભાઈ શું વાત છે?’ દુકાનદાર રેશનોઝને ઓળખી ગયો. ‘તું તો બાબુભાઈ સીંગવાળાનો દીકરો ને? જા ભાઈ જા, આમાં તારું કામ નથી...’

‘પણ મને કહો તો ખરા કે વાત ક્યાં અટકી છે?’ રેશનોઝ જીદ પર આવી ગયો.

‘આ ભાભો એના દીકરા માટે દવાઓ ખરીદવા આવ્યો છે. દવાનું બીલ થાય છે એકસો ત્રીસ રૂપિયા જેટલું. ડોસા પાસે માત્ર વીસ રૂપરડી છે. હું કેવી રીતે માલ આપું એને?’ દુકાનદારનો જવાબ સાંભળીને રેશનોઝ આઘાત પામી ગયો. જે ચીજ આ ગરીબ ડોસાના દીકરા માટે જીવનરક્ષક દવા હતી, તે જ ચીજ આ વેપારીને મન કમાણી માટેનો માલ હતી! વાહ રે કુદરત! આ દુનિયા સાવ આવી જ છે? જે છે એને બદલાવી ન શકાય? કોણ બદલી શકે? કેવી રીતે બદલી શકે?

સોળ વરસની કુમળી વયે દિમાગમાં બીજું તો શું ઉગે? કાચી-કાચી સમજણ ઊગી અને સાવ પાક્કી કરુણા જન્મી. ફટ દેતાકને છોકરાનો હાથ ખિસ્સામાં ગયો. ઝટ દઈને બહાર આવ્યો. પૂરો પગાર દુકાનદારના હાથમાં મૂકી દીધો. ‘શેઠ, પૂરા એકસો ને પંચોતેર છે. આ દાદાની પાસે વીસ રૂપિયા છે. બાકીના ખૂટતા રૂપિયા આમાંથી લઈ લો અને એમને દવાઓ આપી દો.’

દુકાનદારની આંખો પહોળી થઈ ગઈ. એ આ છોકરાના પિતાની આર્થિક હાલત જાણતો હતો. પણ એને મમ-મમ સાથે નિસ્બત હતી, ટપ-ટપ સાથે નહીં. એણે પગારમાંથી એકસો ને દસ રૂપિયા ગણીને બાકીની રકમ રેશનોઝને પાછી આપી દીધી. રેશનોઝ એ જ મૂળ મિજાજ સાથે ઘરની દિશામાં ચાલવા માંડ્યો. ત્યાં જ પાછળથી અવાજ સંભળાયો. પેલો ડોસો એને કહી રહ્યો હતો, ‘એઈ... છોકરા...! મારા બાપલા! મારા દીકરાનો જીવ બચાવનાર ભગવાન, ઘડીવાર ઊભો તો રે, ભાઈ!’

રેશનોઝ ઊભો રહ્યો. ‘હજુ વધારે રૂપિયાની જરૂર છે? તો આપું...’ એણે ખરેખર ખિસ્સામાં હાથ નાખ્યો.

‘ભાભા રડી પડ્યા. દીકરા, તું એવડો બધો પૈસાદાર સો? મને તારો બંગલો તો બતાવ. મારે તારા મા-બાપને જોવા સે.’

રેશનોઝ હસ્યો. ડોસાને પોતાને ઘેર લઈ ગયો. ડોસો ઘર જોઈને આભો બની ગયો. બે નાની ઓરડીઓ હતી. નવ જણાનો પરિવાર હતો. **દનથી ગરીબ, પણ મનથી તવંગર આ છોકરાની ઉદારતા અને માનવતા જોઈને એ ગરીબ ભરવાડની આંખો છલકાઈ ઊઠી.** એના મોઢામાંથી આશીર્વાદના શબ્દો સરી પડ્યા, ‘દીકરા, ભગવાન તારું ભલું કરસે. તેં આજે મારા દીકરાનો જીવ બચાવ્યો સે. ભગવાન કામનો બદલો વાળી આપસે.’ સાચા અંતઃકરણમાંથી નીકળેલા આશીર્વાદ શું ઈશ્વર

આવીને આપી જતો હશે? અલ્લાહની મહેરબાની વરસી જતી હશે? દુઃખી માનવીના દિલમાંથી નીકળેલી દુવા ભવિષ્યવાણી બની જતી હશે? ગમે તે કહો, પણ રેશનોઝ નામના પોરબંદરના એ કિશોરની જિંદગીએ એ દિવસથી કરવટ બદલવા માંડી.

આ ઘટના ૧૯૮૫ના નવેમ્બર મહિનામાં ઘટી હતી. એ પછીના ગણતરીના મહિનાઓ બાદ રેશનોઝના કિસ્મત આડેનું પાંદડું ખસી ગયું. ખસ્યું તો એવું ખસ્યું કે આજ દિન સુધી પાછું ક્યાંય જોવા મળ્યું નથી. રેશનોઝના એક મોટા ભાઈ વર્ષો પહેલાં પેટીયું રળવા માટે ઈસ્ટ આફ્રિકા ચાલ્યા ગયા હતા. ત્યાં કોઈકની દુકાનમાં નોકરી કરતા હતા. અચાનક એક દિવસ એ પોરબંદર આવી ચડ્યા. હું શાદી માટે આવ્યો છું. મારા માટે કન્યા શોધો. ઘરમાં આનંદ છવાઈ ગયો. મોટા ભાઈ શાદી કરીને દુલ્હનની સાથે પાછા પરદેશ ઉડી જતા હતા ત્યારે રેશનોઝને પણ લેતા ગયા. તારામાં કામ કરવાની ધગશ છે. ચાલ, તને પણ હું નોકરી અપાવી દઈ.

નોકરીમાંથી પોતાની નાનકડી દુકાન થઈ. પછી મોટી દુકાન. પછી આસમાનમાંથી ગેબી વરસાદ વરસ્યો. નામદાર આગાખાને બતાવેલી નેકીની રાહ પર ચાલતો આ પરિવાર સમૃદ્ધિની સીડીના એક પછી એક પગથિયા ચડતો ગયો. એક દિવસ એક ધર્મગુરૂએ રેશનોઝને સલાહ આપી, ‘તારું નામ બદલી નાખ. રેશનોઝ શબ્દનો કોઈ અર્થ નીકળતો નથી. હું સૂચવું છું તારું નામ રીઝવાન રાખી લે. બરકતના બારેય મેઘ તારા માથે ખાંગા થઈને વરસી પડશે.’ આજે રીઝવાન આડતિયા ઈસ્ટ આફ્રિકાના ઉદ્યોગ જગતમાં સૌથી મોટું માથું અને સૌથી જાણીતું નામ ગણાય છે. મોઝામ્બિક, લુમ્બાસી, કોંગો ઉપરાંત બધા મળીને અગિયાર દેશોમાં ફેલાયેલા એકસો પચાસ જેટલા ડિપાર્ટમેન્ટલ સ્ટોર્સના તેઓ માલિક છે. આડતિયા બંધુઓ બીજા પણ અનેક બિઝનેસ ધરાવે છે.

રીઝવાનભાઈ સમૃદ્ધિના શિખર ઉપર બેઠા પછી પણ જરૂરતમંદોને ભૂલ્યા નથી. આવા જ એક ગરીબના મુખેથી નીકળેલી દુવાએ તો તેમને આ શિખર સુધી પહોંચાડી દીધા છે. આ વાતને યાદ રાખીને તાજેતરમાં જ એમણે રીઝવાન આડતિયા ફાઉન્ડેશનની સ્થાપના કરી છે. **ભારતના એકસો ગામોને આગામી પંદર વર્ષ માટે દત્તક લેવાનું જાહેર કર્યું છે.** દેશના પ્રધાનમંત્રી, રાજ્યોના મુખ્યમંત્રીઓ તથા વહીવટી અધિકારીઓ સાથે મુલાકાતો કરીને ૨૦૩૦ સુધીમાં કરોડો રૂપિયાની સખાવતી યોજનાઓ ઘડી કાઢી છે.

રીઝવાનભાઈ જેટલો વિનમ્ર ધનપતિ ગૂગલ ઉપર શોધવા જઈએ તો પણ બીજો ન જડે! **સમાજને તેમનો એક જ સંદેશો છે : તમારી જે કાંઈ કમાણી હોય તેમાંથી દસ-વીસ ટકા રકમ ગરીબોને આપતા રહો. મદદ કરવા માટે લખપતિ કે કરોડપતિ હોવું ફરજિયાત નથી.** જો તમે ત્રણ હજાર રૂપિયા જ કમાતા હો, તો એમાંથી પણ ત્રણસો રૂપિયા સારા કામમાં ખર્ચી નાખજો.

તમારે ઘર ચલાવવામાં જે તૂટ પડતી હશે એમાં ત્રણસોની વધારે પડશે. પણ પછી ઉપરવાળા તરફથી જે રહેમ વરસે છે તે તમે જોતા રહેશો. જો વિશ્વાસ ન પડતો હોય તો મારી તરફ એક નજર ફેંકી લેજો. પંચ્યાસીમાં દીધેલા એકસો દસ રૂપિયા આજે ૨૦૧૫માં દોઢસો ડિપાર્ટમેન્ટલ સ્ટોર્સ બનીને પાછા આવ્યા છે!

દાનવીર રીઝવાન આડતિયા – આપણા ગુજરાતનું ગૌરવ!

“આવા પણ ડૉક્ટર હોય છે”

(સત્યઘટના પર આધારિત)

(નોંધ : એક ડૉક્ટરની પ્રસ્તુત કથા “આવા પણ ડૉક્ટર હોય છે” – ‘મંગલ મંદિર’ના વાચક વર્ગને જરૂર વિચારતા કરી મૂકશે એવો વિશ્વાસ છે.)

૨૨ વર્ષના આ યુવાનનું નામ ડૉ. પ્રતીક સાવજ છે. ડાયમંડ સિટી સુરતમાં તેઓ ઈન્ફેક્શન સ્પેશિયાલિસ્ટ (ઈન્ફેક્શન ડિસીઝ ફિઝિશિયન) તરીકે પ્રેક્ટિસ કરે છે.

ગઈકાલે એક દર્દી એના સંબંધી સાથે ડૉ. પ્રતીક સાવજ પાસે ગયા. ડૉક્ટરે શાંતિથી દર્દીની તકલીફ અને વાત સાંભળી. બધા જ રિપોર્ટસ જોયા અને પછી કહ્યું, ‘દર્દીને જે પ્રકારની તકલીફ છે એ જોતાં એવું લાગે છે કે આ મારા વિષય બહારનું છે. તમે એને સારા ન્યુરોસર્જનને બતાવો. એ વધુ સારી રીતે પરિણામલક્ષી સારવાર કરી શકશે.’ દર્દી જેવા ડૉક્ટરની ચેમ્બરમાંથી બહાર નીકળ્યા કે તુરત જ રિસેપ્શન પર બેઠેલા કર્મચારીએ દર્દીને બોલાવ્યા અને થોડા સમય પહેલા જ ફીની લીધેલી રૂ. ૧૫૦૦/- ની રકમ પરત કરી. દર્દીની સાથે રહેલા એના પુત્રએ ફી પાછી આપવાનું કારણ પૂછ્યું તો રિસેપ્શન પરના કર્મચારીએ કહ્યું, ‘સાહેબે હમણાં સૂચના આપી કે દર્દીને આપણે કોઈ દવા નથી લખી આપી કે એની કોઈ સારવાર કરી નથી. માત્ર માર્ગદર્શન જ આપ્યું છે. એટલે એની પાસેથી કોઈ ફી લેવી યોગ્ય નથી. એની બધી જ ફી પાછી આપી દો.’

મને ગઈકાલે રાત્રે જ દર્દીના સગા પાસેથી આ વાત જાણવા મળી એટલે ડૉ. પ્રતીક સાવજ વિશે વધુ જાણવાની ઉત્સુકતા થઈ. આજે સુરતના કેટલાક મિત્રો પાસેથી એમના વિશે જાણ્યું ત્યારે ખબર પડી કે આ ડૉક્ટર નોખી માટીનો અનોખો માણસ છે. ઉંમર નાની છે પણ સમજણ બહુ મોટી છે. એમની પાસે આવતા દર્દીઓની વાતચીત પરથી જ એ દર્દીની આર્થિક પરિસ્થિતિ અંગેનો અંદાજ લગાવી લે છે. જેમની આર્થિક પરિસ્થિતિ સામાન્ય હોય એવા દર્દી પાસેથી લીધેલી તમામ ફી એ પાછી અપાવી દે છે. આટલું જ નહીં, પરંતુ પોતાના અંગત સંબંધોનો ઉપયોગ કરીને સિટી સ્કેન કે લેબોરેટરીના રિપોર્ટસની ફી પણ ઓછી કરાવી આપે છે. સુરતની સિવિલ હોસ્પિટલના ક્રિટિકલ દર્દીઓ માટે પણ નિઃસ્વાર્થ સેવા આપે છે. કેટલીકવાર કોર્પોરેટ હોસ્પિટલમાં

એક્સપર્ટ ડૉક્ટર તરીકે જવાનું થાય અને દર્દીની આર્થિક પરિસ્થિતિ અંગે ખબર પડે તો જેટલું બીલ ઓછું કરાવી શકાય એટલું બીલ ઓછું કરાવે. જ્યાં કોર્પોરેટ હોસ્પિટલની બીલ ઓછું કરવાની મર્યાદા આવી જાય, ત્યાં એક્સપર્ટ ડૉક્ટર તરીકેનો પોતાનો ચાર્જ જતો કરીને પણ દર્દીને જેટલી રાહત આપી શકાય એટલી રાહત અપાવવાનો પ્રયાસ કરે.

કોરોનાની બીજી લહેરે જ્યારે ગુજરાતને ધમરોળવાનું શરૂ કર્યું ત્યારે સુરતના ઉદ્યોગપતિ શ્રી મહેશભાઈ સવાણીએ સુરતની પર સામાજિક સંસ્થાઓને એક કરીને કોરોનાગ્રસ્ત લોકોની વિનામૂલ્યે સારવાર કરવા માટે સુરતના જુદા જુદા વિસ્તારોમાં ૧૩ કોવિડ કેર સેન્ટર શરૂ કરેલા ત્યારે ડૉ. પ્રતીક સાવજે સૌથી પહેલો ફોન કરીને રોજ સવાર-સાંજ બે-બે કલાક પોતાની સેવા આપવા માટેની તૈયારી બતાવી હતી. સુરત શહેરના એકમાત્ર ઈન્ફેક્શન સ્પેશિયાલિસ્ટ તરીકે અઢળક કમાણી કરવાની તક હતી એવા સમયે ડૉ. પ્રતીક સાવજે આ કોવિડ કેર સેન્ટરમાં વિનામૂલ્યે પોતાની સેવાઓ આપીને રૂપિયા કમાવાને બદલે લોકોના આશીર્વાદ કમાવાનો રસ્તો અપનાવ્યો હતો. સુરતવાસીઓ વતનના લોકોની સેવા કરવા સૌરાષ્ટ્ર આવ્યા ત્યારે ડૉ. પ્રતીક સાવજ પણ ૩ દિવસ વતનમાં આવીને લોકોની સેવામાં લાગી ગયા હતા.

સુરતના જનનીધામમાં એચ.આઈ.વી. પોઝિટિવ દીકરીઓ રહે છે. જેમાંથી ૪૧ દીકરીઓને કોરોના થયો. બધાને ચિંતા હતી કે આ દીકરીઓ એચ.આઈ.વી. અને કોરોના – બંબે વાયરસ સામે કેવી રીતે લડી શકશે? ડૉ. પ્રતીક સાવજે આ દીકરીઓની સારવારની જવાબદારી સંભાળી અને તમામ દીકરીઓને નવા પૈસાનો પણ ચાર્જ લીધા વગર કોરોના મુક્ત કરી.

ડૉ. પ્રતીક સાથે ફોન પર વાત કરી ત્યારે એમણે કહ્યું કે, ‘આ બધા મારા દાદાએ આપેલા સંસ્કારો છે. મારા દાદા બાબુભાઈ સાવજ અમરેલી જિલ્લા પંચાયતના કર્મચારી હતા. એમણે પૂરી નિષ્ઠા અને પ્રામાણિકતાથી ગામડાંના લોકોની સેવા કરી હતી. નિવૃત્ત થયા બાદ પણ આજે ૮૮ વર્ષે એમણે લોકોની સેવા ચાલુ રાખી છે. દાદા એમના પેન્શનની રકમનો પોતાના માટે ઉપયોગ નથી કરતા પરંતુ સેવાકીય કાર્યો માટે પેન્શનની બધી જ રકમ આપી દે છે. હું જ્યારે ડૉક્ટર બન્યો ત્યારે એમણે મને કહેલું કે લોકોની મજબૂરીનો લાભ ક્યારેય ન ઉઠાવતો અને નાના માણસનું ધ્યાન રાખજે તો ભગવાન તારું ધ્યાન રાખશે. દાદાની આ શીખ પ્રમાણે ચાલું છું, તો સેવા કરતા કરતા પણ સારું કમાઈ લઉં છું. અમારે મહિનામાં એકાદ-બે વાર, ફોન પર વાત થાય ત્યારે કેટલું કમાય છે એમ પૂછવાના બદલે એમ પૂછે કે લોકોની સેવા કેવી થાય છે?’

સમાજમાં માત્ર લોકોને લૂંટનારા ડૉક્ટરો જ નથી પરંતુ ડૉ. પ્રતીક સાવજ જેવા સંવેદનશીલ ડૉક્ટરો પણ છે, જેમની પાસે ઉત્કૃષ્ટ મગજની સાથે ઉત્કૃષ્ટ હૃદય પણ છે. ડૉક્ટર સાહેબ માત્ર તમારી અટક જ સાવજ નથી, તમે ખરેખર સાવજ છો!

જ્યોત

આશાદીપ

માનવી અન્ય પ્રાણીથી જુદો પડે છે તેનું મુખ્ય કારણ તેણે પેટાવેલો આશાદીપ છે. માનવી સ્વપ્ના જુએ છે. માનવી કલ્પનાઓ કરે છે, ઈચ્છાઓ અને આકાંક્ષાઓના મસમોટા પોટલા બાંધે છે. તેની પાસે વર્તમાન છે. તેણે ભૂતકાળને ભોગવ્યો છે. તેની પાસે યોજનાઓમાં રાચવા માટે ભવિષ્યકાળ છે.

પૃથ્વી પર દરેક જીવોમાં ઇશ્વરે જેટલું મનુષ્યને આપ્યું છે તેટલું કોઈ જીવને આપ્યું નથી. એટલે જ મનુષ્યમાં અસંતોષની શાખા ફૂટેલી છે. કાંદાના પડને, કોબીના પડને ઉખેળ્યા જ કરશે, છેક સુધી. તે અંદરથી બીજ શોધે છે. બધા જ પડ ઉખડી જશે પણ બીજ ક્યાંય હાથ નહીં લાગે. માનવ જીવનનું પણ કાંઈક આવું જ છે. જે પડ છે તેજ જીવન છે. બાકી, અંદર કે બીજે ક્યાંય કશું નથી.

આશાઓ જન્મવી અને તે જન્મેલી આશાઓને જીવંત રાખવી એ દરેક મનુષ્યને મનુષ્ય હોવાપણાની અનુભૂતિ છે. **પરંતુ તે માટે તેણે કર્મ કરવાનું હોય છે.** આ દિશાની કોઈ અંતિમ ઘડી કે છોડો હોતો નથી. તેને નિર્ધારિત કરવાનો હોય છે. નહિંતર એક પછી એક ઉગતી આશાઓ માણસને જંપવા દેશે નહીં તેવું બને. કહેવાય છે, ‘આશા અમર છે.’ પણ તેનો ભાવાર્થ તેની સાથે જોડાયેલી શ્રદ્ધામાં છુપાયેલો છે. ઘણી વખત આશા અપૂર્ણ પણ રહી જતી હોય છે. આશા વ્યર્થ પણ જતી હોય છે.

ગાંધીજી દક્ષિણ આફ્રિકાથી ભારત પાછા આવ્યા ત્યારે તેમને પોતાના દેશની હાલત ખૂબ ખરાબ થયેલી જણાઈ. સમસ્ત પ્રજા અંગ્રેજોની ગુલામી તળે તોબા તોબા પોકારી રહી હતી. કાળી ગુલામીમાંથી છુટવાનો કોઈ માર્ગ દેખાતો નહોતો. ત્યારે ગાંધીજીના વિચારોમાં લોકોને આશાનું કિરણ દેખાયું. જેમ પાણીની ધાર પડવાથી લોખંડ પણ કપાઈ જાય છે, તેવા ગાંધીજીના એકલક્ષી નિર્ધારથી દેશ આખરે ગુલામીમાંથી આઝાદ થયો. પ્રજાએ સ્વતંત્રતાની મીઠાશ માણી.

આશાદીપ પ્રજવલિત રહે તે માટે સતત મથતા રહેવું પડે છે. મક્કમ મન અને કાર્ય કરવાની ધગશ હોવી જરૂરી છે. એ માટે એમ કહેવાય છે કે, **લાખ નિરાશામાં એક આશા છુપાયેલી છે.**

થોમસ આલ્વા એડિસનને લોકો એક સફળ વૈજ્ઞાનિક તરીકે ઓળખે છે. પરંતુ બહુ ઓછા લોકો તેના વ્યક્તિત્વની ભિન્ન

બાજુ જાણે છે. તે સંપૂર્ણ હકારાત્મક અને આશાવાદી તેમજ ધૈર્યવાન વ્યક્તિત્વ ધરાવે છે. તે વાતને પ્રતિપાદિત કરતાં તેના જીવન સાથે વણાયેલો એક અદ્ભુત ઘટના પ્રસંગ છે.

એડિસનનો દીકરો ચાર્લ્સ એડિસનના ઘણાખરા સંશોધનમાં મદદરૂપ થતો હતો. અચાનક પોતાની ઈન્ડસ્ટ્રીઝમાં ભયાનક આગ લાગી. દીકરો નાસીપાસ થઈ ગયો. આખી ઈન્ડસ્ટ્રીઝ આગમાં હોમાઈ ગઈ. બધું રાખ થઈ ગયું. મુંઝાયેલો દીકરો ઈન્ડસ્ટ્રીઝમાં હાજર વૃદ્ધ પિતા એડિસનને રઘવાયો બનીને શોધતો હતો. આંખોની ચમક સાથે આસાની જવાળાઓ જોતાં જોતાં એણે એક ખૂણે બેઠેલા એડિસન પર દીકરાની નજર પડી. એડિસને પણ દીકરા તરફ જોયું અને કહ્યું, ‘દીકરા, તારી મા ને શોધી કાઢ. એ પણ મારી જેમજ અહીંથી ક્યાંક મળી જશે. અને આ અવિસ્મરણીય દૃશ્ય જોવા તેને અહીં લઈ આવ. આવો ઝળહળતો પ્રજવલિત પ્રકાશ ઘરની ટ્યુબ લાઈટો ક્યારેય પાથરી શકવાની નથી.’ આ સાંભળી અવાક્ દીકરો પિતા એડિસન સામે બે ઘડી તાકી રહ્યો. તેને લાગ્યું, આ પ્રજવલિત જવાળાથી પણ અનેકગણો પ્રકાશ પોતાના પિતાના ચહેરા પર છે.

બીજા દિવસે એડિસને કહ્યું : ‘આ વિનાશમાં પણ કશુંક મહાન તત્ત્વ છુપાયેલું છે.’ એ જ સ્વસ્થતા અને નિશ્ચય સાથે તેમણે આગળ જણાવ્યું : ‘આપણી બધી જ ભૂલો નાશ પામી છે. નવાનો પ્રારંભ કરવાનો અવસર આપવા બદલ હું ભગવાનનો આભાર માનું છું.’

આશાવાદી માણસની આસપાસ હંમેશાં સકારાત્મકતાના ટીમ ટીમ તારલા ચમકતા હોય છે. તે હતાશ કે નિરાશ નથી થતો. **નિષ્ફળતા કે હાર તેને વધુ એક પ્રયત્ન કરવાનો મોકો આપે છે. ખેલદિલીથી જીવવાની રીત તેને કોઠામાં ઉતરી ગયેલી હોય છે. જે લોકો પોતાના હેતુ કે લક્ષ્યને સિધ્ધ કરવા મથતા રહે છે, તે લોકો જ આશાદીપ અખંડ પ્રજવલિત રાખી શકે છે.** ઉતાર - ચડાવ વિનાની એક્સરખી - એકધારી જિંદગીની કલ્પના કરવી પણ વાસ્તવિકતાથી જોજનો દૂર જવું બરાબર છે.

*“ઇન્દ્રામા”, ૧૪, હીરાની પાર્ક-બી,
૮૦ ફૂટનો રોડ, આણંદ-૩૮૮ ૦૦૧. • મો. ૯૪૨૮૯ ૦૨૮૯૫*

જ્યોત

પિગાળો રે તમે આતમનો અંધકાર!

ભારતીબેન ગોહિલ

આપણી સાંસ્કૃતિક પરંપરા મુજબ કોઈપણ શુભ કાર્યની શરૂઆત દીપ પ્રાગટ્ય કરીને કરવામાં આવે છે. વિશિષ્ટ તહેવારો કે પ્રસંગોમાં વિવિધ પ્રકારે રોશની કરવામાં આવે છે. મંદિરોમાં દીવડાઓનો ઝગમગાટ જોવા મળે છે. ઊગતા સૂર્યનો પ્રકાશ આપણને નવી ઊર્જા આપે છે. દરેક પૂર્ણિમાને પોતાની આગવી મહત્તા છે. આ દરેક પ્રકાશ છે અલગ અલગ, પણ એ આખરે તો સંદેશ અંધકારની જગ્યાએ પ્રકાશની સંસ્થાપનાનો આપે છે.

જો કે આ તો થઈ સ્થૂળ પ્રકાશની વાત. પણ આપણે તો વાત કરવી છે સૂક્ષ્મ પ્રકાશની. એક એવો પ્રકાશ, જે આપણા અજ્ઞાનના અંધકારને દૂર કરે છે. આપણને જીવવાનો ઉત્તમ માર્ગ બતાવે છે. એ માર્ગ ચાલતાં તમે તમારું જીવન ઉન્નત કરો છો. સાથે સાથે અન્ય માટે પણ પ્રેરણારૂપ બની શકો છો. એ પ્રકાશ તમારા જીવનમાં આવતી આફતોને, મુશ્કેલીઓને સરળ બનાવી દે છે.

પ્રકાશનું સ્થૂળ સ્વરૂપ હોય કે સૂક્ષ્મ સ્વરૂપ, અત્યંત પ્રભાવશાળી, ઉપયોગી, સામર્થ્યવાન, અંધકારને દૂર કરનારું કે જીવન ઉન્નત કરનારું હોય એ આપોઆપ તમારી ચેતનામાં ભળી જાય એવું બનતું નથી. એના માટે પહેલી શરત છે તમારે તમારો પોતાનો અંધકાર દૂર કરવા માટે તૈયારી બતાવવી પડે.

વિજ્ઞાને કરેલી પ્રગતિ અને આધુનિક ટેકનોલોજીના યુગમાં પણ જો તમે અંધશ્રદ્ધા, વહેમ, કુરિવાજો, સંકુચિતતા વગેરે છોડી ન શકતા હો તો સ્વીકારજો કે તમારું મન હજુ અંધકાર છોડવા તૈયાર નથી.

કુદરતે દરેક વ્યક્તિમાં કંઈ ને કંઈ સામાન્ય શક્તિ મૂકી છે તો કંઈ ને કંઈ વિશિષ્ટ! તમારે એ શક્તિનો, એ સામર્થ્યનો ઉપયોગ કરવો જ રહ્યો. નાની નાની વાતમાં અન્યના અભિપ્રાય પર આધાર રાખવો, પોતાના નિર્ણયો પર સંદેહ કરવા, જાતશક્તિ ઓછી આંકવી, એ પણ એક પ્રકારનો અંધકાર જ છે. તમારે તમારા આત્માને સતત કહેતા રહેવું જોઈએ, 'તારામાં અપાર શક્તિ છે. હે શક્તિ... તું પ્રચંડ ચેતના સ્વરૂપે મારી મદદ કર!' આ રીતે આત્મવિશ્વાસ વધારો, ને જુઓ સફળતા તમારા દ્વારે ટકોરા મારતી આવી પહોંચશે.

કવિ રમેશ પારેખ કહે છે :

તને જે ગીત આવડે તે ગા,
તું એ રીતે સ્વયંની વહારે ધા!

જે આવડે, જેવું આવડે તેવું પણ તમે તમારું પોતાનું ગીત જ્યાં સુધી નહીં ગાવ ત્યાં સુધી આત્માનો અંધકાર આપણો પીછો છોડવાનો નથી.

આપણા પૂર્વજો અત્યંત મૂલ્યવાન એવું જ્ઞાન, સાહિત્ય વારસો આપણા માટે છોડતા ગયા છે. અદ્ભુત એવા ધાર્મિક - આધ્યાત્મિક ગ્રંથો, વ્યાકરણ વિષયક સંદર્ભગ્રંથો, વિવિધ જ્ઞાનકોષો આપણી પાસે ઉપલબ્ધ છે. આપણાં અજ્ઞાનરૂપી અંધકારને દૂર કરી શકે એવું આ જ્ઞાન માત્ર ગ્રંથાલયોની શોભા વધારનારું બની રહે તે ઈચ્છનીય નથી. આપણે એનો અભ્યાસ કરવો પડશે. એ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવા મથામણ કરવી પડશે અને એ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યા બાદ એને રોજબરોજના વ્યવહારમાં ઉપયોગ કરવો પડશે. એવું કરી શકીશું તો જ આપણા આતમના અંધકારને દૂર કરી શકીશું.

શિક્ષણ / કેળવણી માટે કહેવાય છે કે 'તમસો મા જ્યોતિર્ગમ્ય...' જે શિક્ષણ પ્રાપ્ત કરે છે, કેળવણી મેળવે છે, નવું નવું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે છે તેને માટે અંધકાર તરફથી પ્રકાશ તરફ જવાની યાત્રા સરળ થઈ જાય છે. પણ માત્ર જ્ઞાન મેળવવું, માત્ર શિક્ષણ કે પછી માત્ર માહિતી જાણવાથી આતમનો અંધકાર દૂર થતો નથી. એના માટે 'ભીતરની યાત્રા' એટલી જ અગત્યતા ધરાવે છે.

મેળવેલ શિક્ષણના મૂલ્યો પ્રત્યે પ્રતિબદ્ધતા, મેળવેલ જ્ઞાનનું ચિંતન, સારા નરસાનું વિવેકભાન, **બદલાતા સમય સાથે તાલમેલ પણ** આ દિશા માટેનું સકારાત્મક પગલું ગણાય છે.

આપણા મહાપુરુષોના જીવન ચરિત્રો પર નજર કરતા સમજાશે કે તેઓએ પોતાની ભીતરયાત્રા અન્યના ઉધ્ધાર માટે કરીને વિકસાવી છે. કોઈએ દેશ માટે, કોઈએ સમાજના અભાવો વચ્ચે જીવી રહેલા લોકો માટે, કોઈએ બહેન-દીકરીઓ માટે, કોઈએ ધર્મ માટે તો કોઈએ બાળકો માટે દિવસરાત જોયા વગર સેવાનો માર્ગ પસંદ કરેલો.

'જનસેવા એ જ પ્રભુસેવા' ગણી તેઓ જરૂરિયાતમંદ

લોકોની ઉન્નતિ માટે પોતાનું જીવન સમર્પિત કરી ગયા છે. તેઓ પોતાના સમર્પણ થકી ગ્રંથસ્થ જ નથી થયા પણ લોકહૃદયે સદાય માટે માનભર્યું સ્થાન મેળવી શક્યા છે. તેઓએ પોતાનો આત્મઅંધકાર તો દૂર કર્યો જ, પણ અન્યોને જ્યોતિર્મય માર્ગ ચીંધવામાં પણ મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવી.

નવાં સ્થળો જાણવાં, પ્રકૃતિનો આનંદ માણવા અને આજકાલ સોશિયલ મીડિયામાં માહિતી શેર કરવાના હેતુથી લોકો ફરવા જતા હોય છે. જાણવા, માણવા અને ફોટા પાડવા સિવાય પણ **પ્રકૃતિ આપણા આતમનો અંધકાર દૂર કરી પ્રકાશિત માર્ગ ચીંધવાની અદ્ભુત તાકાત ધરાવે છે** એ તરફ બહુ ઓછું ધ્યાન ગયું છે.

પાનખર પછી આવતી વસંતનું માનવ જીવનમાં આવતાં સુખ-દુઃખ કે ચડતી પડતીની સ્થિતિ સાથે કેટલું તાદાત્મ્ય છે! આ પરિવર્તન અને પરિવર્તનનું અવલોકન આપણને જીવનના દરેક તબક્કે સ્થૈર્ય (સ્થિરતા) જાળવવાનું શીખવે છે. ચંદ્રની દરેક કળાઓ, ખીલતાં - મુરજતાં પુષ્પો, સમુદ્રની ભરતી-ઓટ, પાણીના પ્રવાહો માનવજાત માટે કેટકેટલા સંદેશાઓ લઈને આવી પહોંચે છે!

જે વાયુ તમારો પ્રાણ બને છે એનું રૌદ્ર સ્વરૂપ વાવાઝોડાં સ્વરૂપે વિનાશ કરે છે. જે પાણી આપણું જીવન ટકાવે છે તે પૂર સ્વરૂપે જીવન ટુંકાવી પણ શકે છે. જે અગ્નિ આપણાં અન્નને પકાવે છે તે જ અગ્નિની વિનાશકતા ભલભલાને ભસ્મીભૂત પણ કરી દે છે. આમ, કુદરત આપણને ‘પ્રમાણભાન’ના કેટલા પાઠ શીખવે છે. પણ શરત માત્ર એટલી કે તમારે તમારી ભીતર રહેલા શગ (દીવાની જ્યોત)ને સતત સંકોચા કરવી પડશે. તો જ એ જ્યોતિ પ્રકાશિત રહેશે અને તમારો જીવનમાર્ગ પણ પ્રકાશિત કરશે.

આમ નહીં બને તો વરસે વરસે આવતી દિવાળી બાહ્ય રીતે ઉજવ્યા કરીશું પણ ભીતરનો અંધકાર નાથી નહીં શકીએ. પછી એ અંધકારમાં અટવાયા કરીશું અને પેલી રચનાની જેમ

*ભીતરનો ભેરુ મારો આતમો ખોવાયો,
મારગનો ચીંધનારો ભોમિયો ખોવાયો રે,
વાટે વિસામો લેતા જોયો હોય તો કહેજો...*

આપણે સૌએ આતમો શોધવા નીકળવું પડશે!

*“શિવમ્”, બટારવાડી, પટેલ ડીઝાઇનની પાછળ,
અમરેલી-૩૬૫ ૬૦૧. મો. ૯૪૨૮૩ ૪૧૦૪૩*

રાહ જોતો પુલ

આમ તો સાંજની ક્યારેય પહેલા આમ આતુરતાપૂર્વક રાહ જોવાતી ના હતી, જેમ આજકાલ જોવાઈ રહી હતી અને કેમ નહીં, જ્યાં અંધારું થતા લોકોને ડગ માંડવા માટે પ્રકાશના સહારાની જરૂર પડતી ત્યાં હું આજ અંધકાર તળે ઘરથી એક નાનકડાં પુલ સુધીનો ખૂબ લાંબો સફર ખેડતો. મુસાફરી માત્ર મિનિટોની હતી પણ તે કરવા માટે સમગ્ર દિવસ પસાર કરવાની અસહ્ય રાહ જોવી પડતી.

જાહેર જીવનમાં ક્યારેય સમય પર ના પહોંચીને ‘લેઈટ લતીફ’નું જે બિરૂદ પ્રાપ્ત કર્યું હતું, એ બિરૂદને શરમાવીને દર વખતે સમયથી વહેલા પહોંચવા છતાં પણ મોડો પડતો, કેમકે એ હંમેશાં મારાથી પહેલા આવી જતા. મારે રાહ ના જોવી પડે એ એમની મારા પ્રત્યેની લાગણી હતી અને આવી અઢળક લાગણીઓના પ્રવાહમાં ડુબવાનો આનંદ માત્ર નસીબદારને પ્રાપ્ત થઈ શકે. આવા અનુભવોની વ્યાખ્યા નથી હોતી.

બંનેની જે સાઈકલ ટકરાઈને થયેલી મુલાકાત એકબીજાનાં પ્રેમમાં પડવા માટે પૂરતી થઈ રહી. મુલાકાતના નિત્યક્રમ મુજબ આજે પણ આ પુલ અમારી વધુ એક મુલાકાતનો સાક્ષી બની રહ્યો હતો. **શબ્દોની આપ-લે ભલે ઓછી થતી પણ આંખોની વાતોને પૂર્ણવિરામ ના હતું.** વ્યાકરણની ભાષા ના સમજી શકનાર આ મન એના સ્મિતથી ચહેરા પર રચાતી સુંદરતા પર અલંકારો ઓછા પડે છે એ જાણી લેતું. જ્યાં હું એમની હાજરી માત્રથી દુનિયાનું અસ્તિત્વ ભૂલી જતો હતો ત્યાં સંધ્યાથી રાત્રિકાળ થતાં જ આકાશમાં વધતા તારાઓની સંખ્યા વહી જતા સમયની હયાતી આપતા.

સમયને પણ અદેખાઈ આવતી હોય તેમ એમને મળતાં જ ઝડપથી વહેવા લાગતો. વહી જતા સમયને રોકવાનું સામર્થ્ય ના હતું પણ એકબીજાના અલગ સમયને સાથે પરિવર્તિત કરવા સક્ષમ જરૂર હતા. કોઈ વાયદા-વચન કે આશ્વાસન વિના ફરી કાલે મળવાના નિર્ણયથી યાદોની સંભારણાંરૂપી ભેટ આપી છૂટા પડ્યા હતા.

*સફર છે તો મંઝિલ પણ હશે,
પ્રેમ છે તો પ્રસંગ પણ બનશે.*

*મિતેશ રાહોડ - ભુજ, કચ્છ
મો. ૯૪૨૬૬ ૮૬૯૯૯*

કસરત કરવાનો મારી પાસે સમય નથી અને છતાં મારે તંદુરસ્તી જાળવવી છે!

પેટ્રોલ પંપ આગળ ગાડીને ઊભી રાખવાની મારી તૈયારી નથી અને છતાં મારે મંજુલે પહોંચવું છે!

ધર્મ મારે કરવો જ નથી અને છતાં સુખ મારે જોઈએ છે! કુરુણતા જ છે કે બીજું કાંઈ?

શક્તિ

હજી નારીને સતીની વ્યાખ્યામાં બાંધી છે

અંકિતા બરવાડિયા

નારી ગૌરવ અને નારી ઉન્નતિની વાતો કરનાર આપણા પુરુષપ્રધાન સમાજે છેક પ્રાચીનકાળથી નારીને પરાધીન અવસ્થામાં જકડી રાખી છે. આજે વીસમી સદીમાં પણ નારી મનથી મુક્ત થઈ શકી નથી.

નારીને સ્વતંત્રતાને નામે માત્ર ને માત્ર મૂર્ખ બનાવાઈ રહી છે. સ્ત્રી અનામતના ઢોલ પીટ્યા પછીયે તેને જે જગ્યા પર પ્રસ્થાપિત કરાઈ છે, એ જગ્યાની સત્તા, હોદ્દા, ખુરશીને ટેબલ વહીવટ તો આજે મોટાભાગના પુરુષો જ પરદા પાછળ રહીને ચલાવી રહ્યા છે. શું આમાં નારીની સ્વતંત્રતા દેખાય છે? સત્તા ગ્રહણ કર્યા પછી પણ આજની નારી પુરુષ જેટલું કહે કે કહેવડાવે અને કરાવે તેટલું જ કરે છે. તેનાથી વધારે તે નિર્ણયો લઈ શક્તી નથી.

આવી પરાધીન દશામાં જીવતી નારી કન્યા કેળવણી પામ્યા પછી પણ સ્વતંત્ર નિર્ણયો લેવા જેટલી કાબેલ કે હિંમતવાન થઈ શકી નથી. આવી દશા કંઈ આજકલની નથી, છેક પ્રાચીનકાળથી જ આ સિલસિલો અવિરત ચાલી રહ્યો છે.

આજના સમયમાં દહેજ, પ્રતિષ્ઠા, અહમ અને રીત-રિવાજોના વળગણ હેઠળ દબાવી રાખી નારીને પુરુષની સામે નમતી - મુકેલી રાખવામાં આવી છે. સ્ત્રીઓ જરીકેય ચૂં-ચાં કરે તો રીત-રિવાજોને આગળ કરીને તેને ચૂપ કરી દેવાય છે, હકાલપટ્ટી પણ કરવામાં આવે છે. જો પુરુષનો અહમ વધારે ઘવાયો હોય તો તે સ્ત્રીને બાળી મૂકી સઘળો દોષ બળનાર સ્ત્રીને માથે ઢોળી દેવાય છે.

જ્યાં પુરુષનો અહમ્ ઘવાય, કે પુરુષથી આગળ વધી સ્વતંત્રતા તરફ આગળ વધવા માંગતી નારીને રોકવા જ આજે તેના પર દમનકારી વલણ અપનાવાઈ રહ્યું છે. સળગી કે બળી મરવાના કેટલાક કિસ્સામાં પુરુષ પ્રધાનનું અહમભર્યું વલણ કારણભૂત રહ્યું છે. આમાં દીકરાની વહુ પ્રથમ શિકાર બનતી હોય છે.

પ્રાયમસ ફાટે છે, ને આગ લાગે છે. આ પ્રાયમસ પુરુષ પાસે કેમ નથી ફાટતો? પુરુષ કેમ નથી બળતો?

પુરાણા સમયથી જ નારીને સતીની વ્યાખ્યામાં બાંધી દેવાઈ છે.

આજે સ્ત્રીને સંરક્ષણ આપતા ઘણા કાયદાઓ અમલમાં છે પણ એ કાયદાઓ હેઠળ કેટલા ગુનાઓ નોંધાય છે અને કેટલા ગુનેગારોને સજા થઈ છે? નાણાં અને લાગવગને જોરે કાયદાનું શસ્ત્ર ભુલું કરી નિર્દોષ જાહેર થતા ગુનેગારો આજે બજારમાં છૂટથી ફરી રહ્યાં છે.

વર્તમાન સમયમાં સ્ત્રીને જોવાનો, સમજવાનો દૃષ્ટિકોણ સામાજિક દૃષ્ટિકોણથી જરા જુદો છે. એટલે જુદા જ એંગલથી પોતે જ પોતાની સ્વતંત્રતા, સમાનતા અને પોતાના અધિકારોની સીમારેખા બાંધીને સમાજમાં ગૌરવભર્યું સ્થાન સ્ત્રીએ ખુદે જ મેળવવું પડે છે. એમાં પણ મોટાભાગની સ્ત્રીઓ સફળતા મેળવી શક્તી નથી.

ઋગ્વેદકાળ સુધી નારી સન્માનનીય હતી, સ્વતંત્ર હતી. આ સમયમાં કન્યાઓ કે વહુ-દીકરી પ્રત્યે ક્યાંય ધૂણાનો ઉલ્લેખ જોવા મળતો નથી. બાળકીને ત્યારે ખૂબ જ શુકનવંતી અને શુભ માનવામાં આવતી. અપરિણીત કન્યા માટે ઋગ્વેદમાં “પિતૃપદ” પિતાને ઘરે રહેનાર, વિવાહિત થયેલી કન્યાને ઘરની ‘સ્વામિની’ કહેવાતી.

ઋગ્વેદકાળમાં પરદા પ્રથા ન હતી. એ પ્રથા તો મુગલકાળમાં જ દાખલ થઈ હતી. **મુગલકાળથી જ સ્ત્રીની હાલત રમવાના રમકડાં જેવી બની ગઈ હતી.** અને આ કાળમાં જ સતીપ્રથા, કન્યા વિક્રય, વેશ્યાવૃત્તિ અને પરદાપ્રથા વગેરે બદીઓએ જોર પકડ્યું હતું. આ કાળમાં સ્ત્રીઓ બાદશાહો - નવાબો માટે એક નજરાણું અને બાદશાહી દરબાર શોભાવતી મૂલ્યવાન ચીજ બનીને રહી ગઈ હતી. બસ, એ કાળથી જ સ્ત્રીનું જીવન અંધકારમય બની ગયું હતું.

સતી પ્રથા...

મુગલકાળથી અસ્તિત્વમાં આવેલી સતીપ્રથા કાયદા વિરૂધ્ધ આજે પણ ચાલી રહી છે. સ્ત્રીને ચિતા પર ચઢાવી, તેને પરાણે, અનિચ્છા હોવા છતાં બાળી મૂકવાના કિસ્સા કેટલાક રાજ્યોમાં છાસવારે બનતા રહે કે બની રહ્યા છે. **આવી પરાણે સતીપ્રથાને રોકવા કાયદો ભુલો થતો દેખાય છે.** ધર્મ, રીત-રિવાજો તથા અંધશ્રદ્ધાના ખપ્પર નીચે આવી પ્રવૃત્તિ કેટલાક રાજ્યોમાં થઈ રહી છે. જો કે હવે તેમાં થોડીક જાગૃતિ આવતા તે મંદ પડી છે.

રાજસ્થાનના સિકર જિલ્લાના દેવરાલા નામના ગામમાં ૪ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૮૭ની સવારે ૧૮ વર્ષની રૂપકુંવર નામની રાજપુત સ્ત્રી તેના પતિ માલસિંહ સાથે ચિતામાં બળી મરી, સતી થઈ હતી. તેનો પતિ ઝાઝા ઉલટીની બીમારીથી કુદરતી રીતે મૃત્યુ પામ્યો હતો.

આ બનાવના જોરદાર પડઘા ઉઠ્યા હતા પણ નવાઈની વાત એ હતી કે “સતી ઘટના” પછી ૧૩મા દિવસે ચુંદડી મહોત્સવ થયો. બે લાખ જેટલા લોકોની હાજરીમાં ૧૬ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૮૭ના દિવસે રૂપકુંવરના પિતાએ સતી સ્થળે રોપેલ ત્રિશુળ પર ચુંદડી ઓઢાડી આ ઉત્સવ પરિવારો સાથે ઉજવ્યો હતો. અને ન્યાયાલયનો પણ એ પરિવારે અનાદર કર્યો હતો.

“સ્ટ્રેબોસ ઇન્ડિયા” નામના એક અંગ્રેજી પુસ્તકમાં લખ્યું છે કે, સિકંદરે ભારત ઉપર ચઢાઈ કરી ત્યારે પંજાબમાં વસતી એક કોમમાં સ્ત્રી ને પુરુષનાં લગ્ન થતાં ત્યારે તેની જોડે એક રિવાજ પણ હતો. તેમાં બેમાંથી કોઈ એક જ્યારે મૃત્યુ પામે ત્યારે તેની જોડે બીજા એક જીવિતે પણ બળી મરવું.

મુસ્લિમ શાસનમાં યુધ્ધમાં પરાજિત થયેલા હિંદુ રાજાઓની રાણીઓને મોગલો ભ્રષ્ટ બનાવતા, ને છોડી દેતા. જેથી આવી સ્ત્રીઓ પોતાનું શિયળ બચાવવા પતિની સાથે જ પ્રાણનો ત્યાગ કરતી. રાજસ્થાનમાં ‘જોહરપ્રથા’ હતી.

મધ્યયુગમાં સતીપ્રથા મર્યાદિત હતી. ૧૮મી અને ૧૯મી સદીમાં તે વિકરાળ બની હતી. રાજપુશીથી જ્યારે કોઈ સ્ત્રી સતી થવા આગળ આવતી નહીં ત્યારે તેને બળજબરીથી સતી બનાવવામાં આવતી. વિધવા બનેલી સ્ત્રીને અફીણ ખવડાવી પતિની લાશ સાથે જીવતા બાંધી દઈ તેને ચિતા પર ચઢાવી, બાળી મૂકાતી.

સતી થવાનો ઈન્કાર કરનાર સ્ત્રીને પતિના શબ સાથે પરાણે સુવડાવી, ભારેખમ લાકડાં તેની ઉપર ખડકી દેવાતા. જેથી સ્ત્રી ભાગી શકે નહીં અને નિર્દોષ અબળા સતીને નામ શહીદ થઈ જતી.

૧૯૮૦માં વડાપ્રધાન ઈંદીરા ગાંધીએ જાહેર કર્યું હતું કે હવે કોઈ સતી નહીં થાય કે તેનું ક્યાંય સતીમંદિર નહીં બંધાય. અને જો કોઈ આવાં કૃત્યો કરશે તો તેની સામે સખત પગલાં ભરવામાં આવશે. પરંતુ આજે પાટનગર દિલ્હીમાં ચાર ચાર સતી મંદિરો ઊભા છે. ગામડે ગામડે આવાં અસંખ્ય સતી મંદિર (દેરી - ખાંભી) આવ્યાં છે.

સતીપ્રથા બંધ થઈ છે પણ સ્ત્રી ઉપર થતા જુલમો બંધ નથી થયા. અગાઉના સમયમાં પતિનું મૃત્યુ થાય ત્યારે સ્ત્રીને ચિતા પર ચઢાવી દેવામાં આવતી. આજે પતિની હયાતીમાં જ સ્ત્રીને વાવ-કૂવો, વિષપાન કે સળગાવી, તેને પરાણે સતી

જેવું રૂપ આપવામાં આવી રહ્યું છે. જોકે, દરેક ઘરમાં આવું બનતું નથી પરંતુ આવું બની તો રહ્યું છે, એ પણ હકીકત જ છે.

સ્ત્રીને આજે ઢીંગલી બનાવી સજાવવામાં આવી રહી છે અને ફેશનના નામે સ્ત્રી ખુદ સજા રહી છે. પરંતુ અંતિમ નિર્ણય તો આદિકાળથી જ પુરુષોનો જ ચાલ્યો આવે છે. સ્ત્રી આજે સ્વતંત્ર નિર્ણયો લઈ શકતી નથી. એ ભલે આકાશમાં સફર કરતી હોય કે ઊંચાં આસને બેઠી હોય! એને હંમેશાં પુરુષોને તાબે જ રહેવું પડે છે. એ અબળા જ રહી છે. સબળ બનતા તેને હજી યુગો લાગશે. **સ્ત્રીઓને સ્વતંત્રતા બક્ષવાના દાવાઓ કઈ યુગોથી ચાલ્યા આવે છે પણ નથી સ્ત્રી સ્વતંત્ર થઈ શકી, કે નથી સરકારી કાયદાઓ તેને સ્વતંત્રતા અપાવી શક્યા.** આજે પણ ગામડાંઓમાં સ્ત્રીની દશા પરાધીન જ છે. ૧૩મી કે ૧૪મી સદીમાં જેવી હતી તેવી જ હાલત છે. માત્ર શહેરોમાં થોડોક સુધારો આવ્યો છે. ભલે સતી પ્રથા બંધ થઈ હોય પણ અત્યાચારો અટક્યા નથી, આપઘાતો થમ્યા નથી. હજી પ્રાયમસ ફાટી રહ્યા છે, ને હજી સ્ત્રીઓ સતીઓ થઈ રહી છે કે તેને સતીઓ બનાવાઈ રહી છે? હજી સ્ત્રીઓને સતીની વ્યાખ્યામાં બાંધી તેને “સતી” કહેવાય છે.

*વી.પી. બરવાડિયા, શીતલ આઈસ્ક્રીમ એજન્સી,
પો. ઝાંપોદસ, તા. વંથલી, નરેડી, જિ. જુનાગઢ.*

શક્તિ

‘મા’ – માનવજાતનું આદ્ય તીર્થ

અમૃતલાલ હિંગરાજિયા

‘મા’ – એકાક્ષરી શબ્દ એટલો તો વિશાળ અને ગહન છે કે તેના વિશે દુનિયામાં પુષ્કળ લખાયું છે છતાં પણ તેની વ્યાપકતાનો તાગ નથી મળ્યો. માનવીય સંબંધોમાં માત્ર ‘મા’નું પાત્ર એ કોઈ વ્યક્તિ કે શબ્દ નહીં પણ ભાવના છે, ઊર્મિ છે. તેને અનુભવી શકાય, પણ વર્ણવી ન શકાય. **તેની અનુભૂતિ તેની હાજરીમાં થાય તેના કરતાં તેની ગેરહાજરીમાં વધારે થાય.**

બાળક આંખો મિચીને રડતું હોય, તેને બીજો કોઈ હાથ ફેરવે તો તે છાનું નહીં રહે પણ મા જો માથે, પીઠ કે છાતી પર હાથ મૂકશે તો તેને ‘મા’ના હાથનો અહેસાસ થશે અને તે તરત જ છાનુ રહી જશે. ‘મા’ના હાથમાં, સ્પર્શમાં એક અનોખો જાદુ છે. ‘મા’ને તો સ્પર્શ સંહિતાના પાઠ આત્મસાત્ છે.

કહે છે કે **‘જ્યાં ન પહોંચે રવિ, ત્યાં પહોંચે કવિ.’** પણ કવિઓ અને લેખકોએ પણ ‘મા’ની સરખામણી મીઠામાં મીઠી વસ્તુ કરતાં પણ મીઠી, ઊંચામાં ઊંચી વસ્તુ કરતાં પણ ઊંચી કે મોટામાં મોટી વસ્તુ કરતાં પણ મોટી વસ્તુ સાથે કરવા છતાં તેને ઉણપ લાગે. **તેથી સરખામણીની શોધમાં નીકળ્યા. કંઈ ન મળ્યું એટલે છેવટે ‘મા’ની સરખામણી માત્ર અને માત્ર ‘મા’ સાથે જ કરી. ‘મા’ તે ‘મા.’**

બાળક ભણીગણીને મોટું થાય પછી M.B.A. (Master of Business Administration) થવા કોઈ પ્રતિજ્ઞિત કોલેજમાં જાય. ડિગ્રી લઈને જ્યારે બહાર પડે ત્યારે ખ્યાલ આવે કે બિઝનેસ મેનેજમેન્ટમાં જે કંઈ શીખ્યો છે તેની ખરી નિષ્ણાત તો ‘મા’ છે. ઘરમાં સૌથી વહેલી ઉઠે, બધાના શિરામણનું કરે, ઘરની સાફ-સફાઈ, નાવણ-ધોવાણના કામ પતાવે, ઘરના બધા કામ આટોપે, સૌના ખાવા-પીવાની વ્યવસ્થા કરે, કોઈનું ટિફિન કે કોઈનું લંચ બોક્સ તૈયાર કરે, તેમાં પણ વિવિધતા જાળવે. પછી નોકરી, ધંધો, વેપાર કે મજૂરી જે કંઈ તેના ભાગનું કામ હોય તે કરવા જાય. સાંજે આવી ઘરના કામમાં જોડાઈ જાય. સૌની રસોઈ કરી સૌને પ્રેમથી જમાડે. સૌ પરવારીને ઊંઘે પછી જ પોતે ઊંઘે. ઘર, કુટુંબ, મિત્રમંડળ – એમ સૌની સાથે સંવાદિતા અને વ્યવહાર જાળવે. આ બધું સહજતાથી કરે. ક્યાંય કચવાટ નહીં, રઘવાટ નહીં, બિનજરૂરી ઉતાવળ નહીં. મગજ પર જવાબદારી ખરી, પણ કામનો ભાર નહીં. પોતાની નહીં પણ તમામની ખુશીનો ખ્યાલ રાખે. બધા જ ખુશ. M.B.A.

ના અભ્યાસક્રમમાં આનાથી વિશેષ કશું જ નથી. ‘મા’ શ્રેષ્ઠ વહીવટદાર છે, ઉત્તમ અર્થશાસ્ત્રી છે, બાહોશ માનસશાસ્ત્રી છે, સૌ વચ્ચે સાંકળતી કડી છે. સૌથી ઉત્તમ તો એ છે કે આ બધી ફરજો નિભાવવામાં તે યાંત્રિક નથી પણ સંવેદનશીલ છે. **ખરેખર ‘મા’ તો હરતી ફરતી – જંગમ વિદ્યાપીઠ છે.** ‘મા’નો ઘરમાં, જીવનમાં, વ્યવહારમાં શો ભાગ (Role) અને હિસ્સો (Contribution) છે તે જાણવું હોય તો ‘મા’ને અઠવાડિયું બહાર મોકલી પોતાના રોજિંદા કામ સાથે ઘરને સંભાળો. એટલે ખ્યાલ આવશે કે ‘મા’ એ વ્યક્તિ નહીં પણ સંસ્થા છે. કુટુંબ એ પરમાત્મા તરફથી માનવજાતને મળેલ અણમોલ ભેટ છે જ્યાં શ્રદ્ધા, પ્રેમ અને શાંતિનો અહર્નિસ અને અવિરત પ્રવાહ વહે છે. તેના દ્વારા સમાજ અને સંસ્કારનું નિર્માણ થાય છે અને ‘મા’ એ કુટુંબ સંસ્થાની આધારશિલા છે.

મહાભારતમાં મહાપ્રતાપી ભીષ્મ પણ જ્યારે જ્યારે વિવશ કે દ્વિધામાં હોય ત્યારે ત્યારે તે સાંત્વના અને માર્ગદર્શન માટે માતા ‘ગંગા’ પાસે જતા. તમે ગમે તેટલા મોટા હો, તમારો સામાજિક, આર્થિક, રાજનૈતિક દરજ્જો ચાહે તેટલો ઊંચો હોય તો પણ ‘મા’ તેના માટે એક પ્રેરણાતીર્થ અને સાંત્વન સ્થાન છે.

કૃષ્ણ ભગવાન સાંદીપની ઋષિના આશ્રમમાં અભ્યાસ પૂરો કરીને નીકળ્યા ત્યારે ગુરૂને ગુરૂ દક્ષિણામાં તેમનો પુત્ર પાછો આપ્યો. તેથી ગુરૂએ પ્રસન્ન થઈને કૃષ્ણને કોઈ વરદાન માગવાનું કહ્યું. ઘણી આનાકાની પછી કૃષ્ણે ગુરૂને કહ્યું કે, ‘તમે મને વરદાન માંગવા માટે ખૂબ આગ્રહ કરો છો ત્યારે આપની પાસે વરદાન માગું છું કે મને રોજ ‘મા’ના હાથનું ખાવાનું મળે.’ કનૈયાના બાલ જીવનમાં કૃષ્ણ બાળલીલા તો છે જ પણ ‘મા’ની મમતા અને માતૃત્વનો મહિમા તો ક્ષણે ક્ષણે પ્રગટ થાય છે.

માણસ પોતાના જીવનની શ્રેષ્ઠ રચનાની પાછળ પોતાનું નામ આપે તે સહજ છે પણ તેમાં ‘મા’ અપવાદ છે. ‘મા’ પોતાના શ્રેષ્ઠ સર્જન સંતાનની પાછળ પોતાનું નહીં પણ પતિનું નામ આપે છે. ‘મા’ તો ત્યાગનું પ્રતીક છે. **‘મા’ને નામનો નહીં પણ મમતાનો આગ્રહ છે.**

આમ છતાં એક કડવી વાસ્તવિકતા એ પણ છે કે આટલા ઉપકાર હોવા છતાં, સંતાનો હોવા છતાં ‘મા’ ઘણી વખત બેધર હોય. **‘મા’ વિનાનું ઘર હોય તે એક કરુણતા છે પણ**

ઘર વિનાની 'મા' હોય તે માંદા અને પતન તરફ જતાં સમાજની નિશાની છે. ક્યાંક 'મા'નો અનાદર પણ થાય છે. પણ જેમ ખારા ધૂધવાર મહાસાગર પર સૂરજની ગરમી પડે અને તે ખારા પાણીની વરાળમાંથી જે વાદળી બને તેનું પાણી તો અમૃત સમુ મીઠું હોય, તેમ કોઈ સંતાન 'મા'ને સંતાપે અને તેની આહ ઉઠે (લગભગ તો આવું ન જ થાય) અને તે આહમાંથી જો વાદળ બંધાય તો તે વાદળના પાણીમાં કડવાશનો અંશ માત્ર ન હોય. માત્ર અને માત્ર અમી જ હોય.

ભગવાનને પોતાના સંતાનોની સંભાળ રાખવાની હોય અને તેની ઈચ્છા બધાને ઘેર પહોંચી રહેવાની થઈ અને પોતાના પ્રતિનિધિ તરીકે તેણે દરેક ઘરમાં 'મા' મૂકી. માણસ જ્યારે જન્મે છે ત્યારે બની શકે કે તેનો બાપ હયાત ન હોય, દાદા-દાદી ન હોય, નાના-નાની ન હોય, ભાઈ-બહેન ન હોય, પણ 'મા' તો હોય જ. 'પ્રભુના એ પ્રેમ તણી પૂતળી રે લોલ...' જે ઘરમાં 'મા'નો આદર થતો હોય તે ઘરમાં લાગણીના સંબંધોની સમૃદ્ધિ સદા વહેતી જ રહે છે.

થોમસ નામનો એક પાંચ વર્ષનો બાળક જ્યારે શાળાએથી ઘરે આવ્યો ત્યારે શાળાના શિક્ષકે આપેલ પત્ર તેની 'મા'ના હાથમાં મૂક્યો. પત્ર વાંચી 'મા' વિચારમાં પડી ગઈ. ત્યાં થોમસે 'મા'ને પૂછ્યું, 'મા, ટીચરે શું લખ્યું છે?' 'મા'એ દીકરાને બાથમાં લઈ કહ્યું, 'ટીચર લખે છે કે તમારો થોમસ અસાધારણ બુદ્ધિ પ્રતિભા ધરાવે છે. આ શાળામાં તેને કોઈ ભણાવી શકે તેમ નથી. એટલે હવે થોમસને શાળાએ મોકલશો નહીં. તેના અભ્યાસ માટે અન્ય કોઈ સારી વ્યવસ્થા કરશો.' 'મા'એ થોમસને કહ્યું, 'થોમસ બેટા, આવતીકાલથી હવે તારે શાળાએ જવાનું નથી. હવેથી હું જ તને ભણાવીશ.' થોમસ ખુશ થઈ ગયો અને બીજા દિવસથી તે 'મા'ના હાથ નીચે ભણવા લાગી ગયો. મોટો થઈને આ થોમસ દુનિયાનો એક મહાન વૈજ્ઞાનિક બન્યો અને થોમસ આલ્વા એડિસનના નામે વિખ્યાત બન્યો. તેણે વીજળીની શોધ કરી, દુનિયા ઉપર એક મોટો ઉપકાર કર્યો છે.

વર્ષો પછી થોમસની મા નું અવસાન થયું ત્યારે તેના સામાનમાંથી તે જ્યારે નાનો હતો ત્યારે ટીચરે આપેલો પેલો પત્ર મળ્યો. થોમસે ખોલીને તે વાંચ્યો. તેમાં લખેલું હતું કે, 'તમારો પુત્ર થોમસ એક મંદબુદ્ધિ બાળક છે. તે ભણી શકે તેમ નથી. આ શાળામાં જો આવશે તો તેને જોઈ અન્ય બાળકો પણ ખરાબ થશે. તેથી હવે પછી થોમસને શાળામાં મોકલશો નહીં.' પત્ર વાંચી થોમસ પોક મૂકી રડી પડ્યો અને 'મા'ને સંબોધીને કહ્યું, 'મા, તું આટલા વરસથી આવડો મોટો ભાર માથા પર રાખી ફરતી હતી અને મને અણસાર પણ ન આવવા દીધો? તેં એકલે હાથે એક મંદબુદ્ધિ બાળકને વિશ્વપ્રસિદ્ધ વૈજ્ઞાનિક બનાવી દીધો? ખરેખર 'મા'થી મોટી પાઠશાળા દુનિયામાં બીજી

કોઈ નથી.'

'મા' ચમત્કાર સર્જી શકે, પથ્થરમાંથી મૂર્તિ ઘડી શકે. મા શું કરી શકે તેના માટે આ એક જ ઉદાહરણ બસ છે. 'મા' એ શક્તિ અને સર્જનની જ્ઞાતા અને દાતા છે.

ઘણા વડીલો 'મા-બાપને ભૂલશો નહીં' કાર્યક્રમનું આયોજન કરે છે. ખરેખર આવા કાર્યક્રમોનું આયોજન વડીલો દ્વારા નહીં પણ સંતાનો દ્વારા થવું જોઈએ. 'મા'નો મહિમા તેના ગયા પછી તેને શ્રદ્ધાંજલિ આપવામાં નથી પણ તેને જીવતેજીવ આદર, સન્માન આપવામાં અને તેનું આચરણ કરવામાં છે. ખરેખર 'મા', એ માનવજાતનું આદ્યતીર્થ છે.

૨૦૩, સ્વાગત ટાવર, માનવ મંદિર પાછળ,
ડાઇવ-ઇન રોડ, મેમનગર, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૫૨.
મો. ૯૪૨૭૪ ૧૬૧૮૮

સાચી સુખાનુભૂતિ

(અનુસંધાન : પાના નં. - ૪૦ ઉપરથી ચાલુ)

આત્માભિમુખ છે. સુખ ભૌતિકતા સાથે જોડાયેલું છે. આનંદ ભૌતિકતા મૂકવાથી મળે છે. એકમાં પ્રાપ્તિ છે, બીજામાં ત્યાગ છે. આનંદ તો ત્યાગ કરવાથી મળે છે. આપણે આ બેયની વચ્ચે આવ-જા કરીએ છીએ એટલે સમસ્યા છે. ભૌતિકવાદને અપનાવનારો સુખનો અનુભવ કરે છે. માયામાં રહેનારો અને માયા વધારનારો કહેવાતો અધ્યાત્મવાદી અવઢવમાં રહે છે. ઘણા ધર્મનો આંચળો ઓઢીને, ભૌતિકતામાં રચ્યોપચ્યો રહીને, જગતને માયા મૂકાવવા દોડી જાય છે. એની દોડ માયાનો વિસ્તાર કરવાની હોય છે. લોકો સુખ શોધવા એની લાખેણી કંઠી બાંધીને પાછળ પાછળ ફરે છે અને હાસ્યાસ્પદ સ્થિતિઓ સર્જાય છે!

સુખ આપણા મનની એક અવસ્થા છે. કાર્યમાં પ્રવેશીએ ત્યારે જ મળે છે. સાચા સુખની અનુભૂતિ સંતોષમાંથી મળે છે. જે છે તેનો સંતોષ હોય અને જે નથી તેની ઝંખના ન હોય તે સુખ જ છે. ઝંખનામાંથી જન્મેલા ઉત્પાતમાંથી શાંતિનો જે અહેસાસ થાય તે સુખ છે. એ પળને માણી લેવાની હોય છે. મળેલા સુખમાંથી ફરી ઝંખના જન્મવાની જ. મનને પ્રતિકૂળતા વચ્ચે અનુકૂળતા ઊભી કરી આપવી એ મહત્વનું છે. અભાવનો અસંતોષ ન હોય એ પણ સુખ જ છે. સુખ લેવું છે કે દુઃખ લેવું છે, એ આપણા હાથની વાત છે, છતાં કઠિન છે કે નહીં? આવો રૂડો મનખાદેહ મળ્યો છે એટલું સમજાઈ જાય તોય સુખાનુભૂતિ થઈ શકે છે. માટે 'આજનો લહાવો લિજીએ રે, કાલ કોણે દીઠી છે...'

૧૦૧, આમૂલ્ય ગેપાર્ટમેન્ટ, રામરોતુ શેરી,
રવાપર - ઘુનડા રોડ, મોરબી.
મો. ૯૮૭૯૮ ૩૫૭૧૭

ચિંતન

સુખી થવું આપણા હાથમાં છે

હરજીવન રંગપરિયા

જગતમાં ભાગ્યે જ એવો મનુષ્ય હશે, જેને સુખી થવાની અપેક્ષા ન હોય. કારણકે સુખ જીવનને આનંદમય બનાવે છે, કષ્ટથી દૂર રાખે છે. સુખ માણસની અગ્નિપરીક્ષા લેતું નથી. સમાજમાં પ્રતિષ્ઠા અપાવે છે, તૃપ્તિનો અહેસાસ કરાવી સ્વર્ગીય સુખની અનુભૂતિ કરાવે છે. છતાં પણ દુઃખની વાત એ છે કે સુખની પાછળ દોડતો માણસ સુખી થવાને બદલે દુઃખી વધુ જોવા મળે છે. આપણે એવી શું ભૂલ કરીએ છીએ કે સુખ આપણને હાથતાળી દઈ છટકી જાય છે?

મનુષ્યને દુઃખી બનાવનાર તત્ત્વો છે : તૃષ્ણા, આસક્તિ, મોહ, લોભ, ઈર્ષ્યા, અસંતોષી સ્વભાવ, ભય તથા અહંકાર. આ કષાયોથી દૂર રહેવાથી જીવનમાં સુખ અને પ્રસન્નતા આવે છે. મનુષ્ય દરેક કામમાં હાનિ-લોભનો વિચાર કરે છે. જેથી ધાર્યો લાભ ન થાય કે હાનિ થાય તો દુઃખી થઈ જાય છે. નબળા મનને લીધે નાના નાના દુઃખોને મોટા માની લે છે. થોડી પણ વિષમતા આવે તો ભાંગી પડે છે. તેથી દરેક પરિસ્થિતિમાં ધૈર્ય અને સમતાભાવ રાખવો અતિ આવશ્યક છે.

આપણામાં ગમા-અણગમા, પૂર્વગ્રહ, અહંકાર, અપેક્ષા એટલા બધા હોય છે કે આપણે એમાંથી બહાર નથી નીકળી શકતા. હું ઈચ્છું તેમ થાય તથા મારું કહ્યું બધા માને તેવો હઠાગ્રહ આપણને દુઃખી કરી મૂકે છે.

આપણને દરેક કાર્યનું ઈચ્છિત ફળ જોઈએ છે. **કર્મ ફળની અપેક્ષાથી કરીએ છીએ. તેથી ધારેલું ફળ ન મળતાં દુઃખી થઈએ છીએ.** બધી પરિસ્થિતિ આપણને અનુકૂળ જ હોવી જોઈએ તેવી અપેક્ષા રાખીએ છીએ. જે છે તેનાથી સંતુષ્ટ રહેવાને બદલે વધુને વધુ મેળવવું છે. બીજાનાં સુખથી બળવું છે, પોતાનાં સુખની અન્યના સુખ સાથે સરખામણી કરવી છે. તમે જ કહો, આમાં આપણે સુખી કેવી રીતે રહી શકીએ? બીજું કોઈ નહીં, આપણે જ આપણને નડીએ છીએ. આપણે જ આપણી કેદમાંથી મુક્ત થવું નથી. સુખને આપણાં હાથમાંથી છીનવી લેતા આવા દુર્ગુણોથી જાતને મુક્ત રાખવી અતિ જરૂરી છે.

તમારું સુખ પરાધીન એટલે કે કોઈ વસ્તુ, વ્યક્તિ કે પરિસ્થિતિ પર આધારીત હશે તો તમો ગમે ત્યારે દુઃખી થઈ શકશો. તમારું સુખ સ્વાધીન હોવું જોઈએ, નહિ તો બીજા સહેજ

ટીકા કરશે, કે તમે દુઃખી થઈ જશો. તમારી પરિસ્થિતિ સહેજેય બદલાશે તો તમો ભાંગી પડશો. તમારા સુખને અંદરથી મહેસુસ કરો. સુખ સ્વાધીન હશે તો કોઈ તમોને દુઃખી નહીં કરી શકે. **દશ્વર કોઈને સુખી કે દુઃખી નથી કરતો. ખુદ આપણે જ આપણા સુખ-દુઃખ માટે જવાબદાર છીએ.**

‘જે નસીબમાં હશે તેમ થશે. કર્મનો બદલો મળશે. જેવી ઈશ્વરની ઈચ્છા’ની ફિલોસોફીમાં તમે શ્રદ્ધા દ્રઢ કરશો તો જીવનમાં આવી પડેલા દુઃખને સહન કરવાની શક્તિ મળશે. ગમે તેવા દુઃખમાં ટકી શકશો. ભૂલો થવા બદલ તમો તમારી જાતને કોસસો નહીં. સુખ મેળવવા ઉતાવળા નહીં થાવ. જે છે તેમાં સંતુષ્ટ રહેશો. મનની શાંતિ ટકાવી શકશો. ખરાબ તથા પાપકર્મોથી જાતને બચાવી શકશો. જેથી આવા કર્મોથી થતી ગ્લાનિથી બચી શકશો.

આપણે જોઈએ છીએ કે ઘણી વખત ઓછું ભણેલા, ઓછી સંપત્તિવાળા તથા ઓછા સફળ લોકો આપણાથી વધુ સુખી હોય છે કારણકે એ લોકો પોતાને સુખી માને છે, અન્યનાં સુખથી બળતા નથી, સુખની સરખામણી કરતા નથી. પોતાના દુઃખના રોદણાં રોતા નથી. જિંદગીને જેવી છે તેવી સ્વિકારે છે. દરેક ક્ષણે સુખ, આનંદ અને પ્રેમનો અહેસાસ કરે છે. આવા લોકોને ભાવિની ચિંતા કોરી ખાતી નથી. દુઃખ આવા લોકોથી દૂર જ રહે છે. તેમનાં સુખને કોઈ છીનવી નથી શકતું. આપણે જ નક્કી કરવાનું છે કે આપણે આપણી જાતને સુખી સમજવી છે કે દુઃખી?

મોટાભાગના મનુષ્યોની સમસ્યા એ છે કે ઈચ્છાઓનો મહાસાગર તેમના મનમાં ઘૂંઘવતો હોય છે. **દયચાઓ અનંત છે, ને તેને પૂર્ણ કરવાનાં સાધનો તથા આયુષ્ય સીમિત છે.** તેથી અતૃપ્ત ઈચ્છાઓ આવા મનુષ્યને પીડતી રહે છે. આવા મનુષ્ય દરેક વાતમાં લાભ અને લોભના ચશ્માથી જુએ છે. જેથી જે મળ્યું તેમાં સંતોષ માનવાને બદલે વધુ મેળવવા વલખા મારે છે. આવા લોકોનો જીવન પ્રત્યેનો દષ્ટિકોણ સકારાત્મક હોવાને બદલે નકારાત્મક હોય છે. મહત્વાકાંક્ષાઓનો ભાર તેમને ભાંગી નાખે છે. વધુ મેળવવા દોડ્યા કરે છે. મળેલાની કિંમત તેમને સમજાતી નથી. આવા લોકો સઘળું હોવા છતાં ખરા અર્થમાં નિર્ધન છે. અસંતોષ તેમને ચેનથી જીવવા નથી દેતો. જ્યારે જે છે તેનાથી

સંતોષ પામનાર લોકો ખરા અર્થમાં તવંગર છે. બંગલામાં રહેતા, ને વૈભવી સુખ-સગવડો માણતા લોકો કરતાં ફૂટપાથ પર રહેતાં લોકો વધુ સુખી હોઈ શકે છે. આવા લોકો સુખની નિંદ્રા માણી શકે છે જ્યારે તવંગર લોકો વૈભવી બંગલામાં ભવ્ય પલંગ પર ઊંઘની ગોળી લેવા છતાં બેચેનીથી પડખા ઘસતા રહે છે.

જીવનને જાતજાતનાં નિયમોમાં જકડી ન રાખો. ફ્લેક્સિબલ બનો. જાત સાથે નિજુર ન બનો. જાતને ચાહો, ખુદને શક્તિશાળી માનો, વાતવાતમાં ભયભીત ન બનો. જાત પર ભરોસો રાખો. વધુ પડતું વિચારો નહીં. નહિંતર દરેક વાતમાં તમોને ભય, દુઃખ અને જોખમ જ દેખાશે. તમારું મન જ સુખ અને દુઃખનું સર્જક છે. **તેથી મનને સંયમમાં રાખો. પ્રેમાળ અને કરુણામય બનો. માનવસેવાનાં કાર્યો કરો. જેથી મનને શાંતિ મળે.**

ઝઘડાળુ સ્વભાવ હોય તો છોડો. વાતવાતમાં ઝઘડતા લોકો એકલા પડી જાય છે. લોકો તમારાથી દૂર ભાગશે. નજીકના સગા-સંબંધીઓથી સંબંધો તૂટી જશે. આવા તૂટેલા સંબંધોની પીડા તમારા હૃદયને જીવન પર કોરી ખાશે. **તેથી વાણી, વર્તન તથા વ્યવહારમાં વિવેક તથા મીઠાશ રાખો. ગમ ખાતા શીખો. પરિવારનાં લોકો સાથે સંપથી રહો.**

ઈશ્વરે તમોને તંદુરસ્તી આપી છે. જગતમાં હેલન કેલર, સ્ટ્રેફન હોકિન્સ જેવા ઘણા દુભાગી લોકો હતા અને છે જેઓ અપંગ છે અને અસાધ્ય રોગથી પીડાય છે. અંધ છે, હાલી-ચાલી શકતા નથી. આવા લોકોએ પણ અસાધારણ સફળતા મેળવેલી. તેઓના હોંસલા બુલંદ હતા. સુખેથી જીવેલા તથા ક્યારેય પોતાના દુઃખની ફરિયાદ નહોતી કરી. જીવન જેવું છે તેવું તેઓએ સ્વીકારેલું. જ્યારે આપણે શારીરિક તથા માનસિક રીતે તંદુરસ્ત હોવા છતાં વાતવાતમાં શા માટે દુઃખી થઈએ છીએ?

સુખી કે ખુશ હોવાનો સરળ રસ્તો એ છે કે જે છે તેને માણો. નાની નાની વાતે સુખી થતાં લોકોની દોસ્તી માણો. આવા લોકો તેઓની સકારાત્મક ઉર્જાથી તમોને ભરી દેશે. જીવન પ્રત્યેનો નકારાત્મક અભિગમ છોડો. મજામાં હશો તો જ સુખી રહેશો. **માણસે ખુદ સુખી રહેતાં શીખવું પડે છે. આપણા વિચારો, માન્યતા અને પૂર્વગ્રહો આપણને સુખી કે દુઃખી કરે છે.** તેથી જિંદગીને રડતાં રડતાં નહીં પણ હસતા હસતા જીવો. સ્વભાવ સુધારો. ભૂતકાળની પીડાને યાદ ન કરો. ભવિષ્યની નાહકની ચિંતા છોડો. કપટી બનવાને બદલે બાળકો જેવા નિખાલસ બનો. સુખી થવા માટે સમય હજુ પણ તમારા હાથમાં છે. તો ઉઠો અને પ્રસન્નતા તથા પૂરા આત્મવિશ્વાસ સાથે આજથી જ જીવનને ભરપૂર માણવાનો દૃઢ નિશ્ચય કરો.

“સિદ્ધિ વિનાયક”, પ્લોટ નં. ૪૫/બી, નટરાજ નગર, શેરી નં.-૧, ઘોળકિયા સ્કૂલ સામે, યુનિવર્સિટી રોડ, રાજકોટ. • મો. ૮૮૦૫૦ ૮૮૭૨૭

LIST OF EMERGENCY HELPLINE NUMBERS ALL OVER IN INDIA

Helpline No.	DEPARTMENT
100	Police
101	Fire
102	Ambulance
103	Traffic Police
104	State Level Helpline for Health
108	Disaster Management / Medical Helpline
112	All in one Emergency Number (General Emergency Department of Telecommunications (DoT))
131	Indian Railway General Enquiry
139	Railway Enquiry
181	Domestic abuse and sexual violence - Women's Helpline
197	Directory enquiry service
198	Telephone Complaint Booking
1031	Anti Corruption Helpline
1033	Emergency Relief Centre on National Highways
1066	Anti-poison
1071	Air Accident
1072	Train Accident
1073	Road Accident / Traffic Help Line
1090	Anti terror Helpline / Alert All India
1091	Women Helpline in Distress
1092	Earth-quake Help line Service
1096	Natural Disaster Control Room
1097	AIDS Helpline
1098	Child Abuse Hotline
1099	Central Accident and Trauma Services
1551	Kisan Call Center
1906	LPG Emergency helpline Number
1910	Blood Bank Information
1919	Eye Donation / Eye Bank Information service
1947	Aadhar Card UIDAI (Unique Identification Authority of India)
1950	Election Commission of India
1800 11 4000	National Consumer Helpline

ચિંતન

સમજની સુસંગતતા અને વ્યક્તિગત વિચારોની અંગતતા

અશોક સરિયા

સમજ સૌની સરખી નથી હોતી. જેમ ચહેરા સૌના સરખા નથી હોતા. એક જ હાથની બધી આંગળીઓ સરખી નથી હોતી, એમ એક જ પરિવારના સૌ સભ્યોની સમજ પણ સરખી ન હોય એ સ્વાભાવિક છે. દરેકની પોતપોતાની અલગ વિચારસરણી હોય છે. પોતાનો અંગત અભિપ્રાય હોય છે. માણસની મતિ અનુસાર તેનું મૂલ્યાંકન ભિન્ન હોવાનું જ. દરેક વ્યક્તિ મન અને બુદ્ધિ અનુસાર તે પોતાની અલગ છબી ધરાવે છે. ભાગ્યે જ કોઈ બે વ્યક્તિઓના વિચારો એકબીજાથી મળતા હોય અને એ પણ તમામ વિચારો મળતા હોય, એવું તો બહુ જૂજ જ જોવા મળે.

દરેક વ્યક્તિની પોતીકી સમજ તેના પોતાના માટે ખૂબ જ અગત્યતા ધરાવતી હોય છે. એ તેની સાથે સંકળાયેલી દરેક બાબતને પોતાની સમજ અનુસાર તેનું મૂલ્યાંકન કરતો હોય છે. કોઈ એક વ્યક્તિની સમજ કોઈ બીજા વ્યક્તિ માટે તે અસમજ પણ હોઈ શકે અને કોઈ અન્ય વ્યક્તિની અણસમજ કોઈ ત્રીજા વ્યક્તિ માટે સમજદારીભરી પણ હોઈ શકે.

સમજવાન વ્યક્તિગત વિચારોની સાર્વત્રિકતાના કારણે સમજફેર થાય છે. ઘણીવાર વ્યક્તિ પોતાની સમજ અનુસાર અન્ય વ્યક્તિઓનું મૂલ્યાંકન કરે છે. પરંતુ એ ભૂલાઈ જાય છે કે સામેની વ્યક્તિની પણ કોઈ વ્યક્તિગત સમજ હોય છે. આ બંને વ્યક્તિઓની સમજ એકબીજા માટે સુસંગત ન પણ હોય. કોઈ એકનો સુવિચાર બીજાને કુવિચાર પણ લાગે. જન સમુદાયનો દરેક વ્યક્તિ પોતપોતાની સમજ લઈને ફરે છે ત્યારે દરેકની સમજ સરખી હોય એ અશક્ય જેવું છે. હા, લોકો એકબીજાના વિચારોને સમજી, તે અનુસાર તેને સુસંગત થવા પ્રયાસ કરી શકે છે. કોઈની સમજને ચકાસીને પોતાની સમજને વિકસાવી અને વિસ્તારી શકે છે. પરંતુ આ માટે પોતાની સમજની સ્થિતિને અન્ય માટે સુસંગત બનાવવા માટે તૈયારી દાખવવાની પણ એક આગવી સમજ કેળવવી પડે છે.

સમજફેર એ એક એવું વિષયક છે કે તેમાં સારામાં સારા સંબંધોને વેરવિખેર કરી મૂકવાની વિસ્ફોટક તાકાત છે અને સમજફેર માટે ફેરસમજ કરવાની સમજણ કેળવવા કોઈ વિચારસુદ્ધાં પણ નથી કરતું અને ક્ષણભરમાં લાખનો સંબંધ ખાકનો બનીને રહી જાય છે.

જ્યારે પણ કોઈ સમજફેર જેવી ઘટના ઘટે ત્યારે દરેક વ્યક્તિએ એવી સમજણ કેળવવી જોઈએ કે આપણી જેટલી સમજણ છે એવી જ સામેની વ્યક્તિની પણ અંગત કોઈ સમજણ હશે. આપણે એની સમજણ અને આપણી સમજણ — બંનેને એકબીજાની સાથે સાંકળીને તેમાંથી સારી બાબતને બહાર લાવી, તે અનુસાર વર્તવું જોઈએ. આપણે આપણી પોતાની સમજણને સર્વસિધ્ધ માનીને ચાલીએ તો સામેની વ્યક્તિ પણ એવું જ કરશે અને એનો કોઈ અંત નહીં આવે. **આમાં યોગ્ય તો એ જ રહે કે દરેક વ્યક્તિ પોતાની સમજને એકબીજા સમક્ષ રાખીને તેમાંથી સર્વમાન્ય સમજનો સ્વીકાર કરવો.** જ્યારે પણ સમજફેરથી કોઈ અયોગ્ય ઘટના બને ત્યારે એ વાતનું ધ્યાન રાખવું કે એ તેની પોતાની અંગત સમજ છે અને એની સમજણની સાથે આપણે સમજણપૂર્વકનું વર્તન કરીએ, નહીં કે દલીલો કરીને એની સમજણને નકારીને આપણી સમજણને જ પ્રાધાન્ય આપવા માટે આગ્રહ કરીએ. આવી સ્થિતિમાં સામેની વ્યક્તિની સમજણનો સ્વીકાર જ મહત્વનો છે. એટલે એમ નહીં કે આપણી સમજણ ખોટી છે પરંતુ બંનેની સમજણમાં સુસંગતતા નથી.

આવા વણઉકેલ્યા કોયડાઓમાં કોઈની સમજણ સાચી ને કોઈની સમજણ ખોટી એવું નહીં પરંતુ **બંનેની પોતપોતાની સમજણ હોય છે. જે બંનેની સમજણ અલગ અલગ દૃષ્ટિકોણ અને પોતાના વ્યક્તિગત વિચારો ધરાવતી હોય છે.** આમ તો તમામની સમજણ વ્યક્તિગત રીતે પોતાના માટે સાચી જ હોવાની, પરંતુ કોઈ અન્ય સાથે સાપેક્ષમાં તેમાં થોડો ઘણો ઉતાર ચડાવ હોઈ શકે છે. એનો મતલબ એ ન કરવો જોઈએ કે કોઈક સમજ છે અને કોઈક અણસમજ. પરંતુ એનો એક માત્ર અર્થ એ જ થાય કે બંનેના વિચારોમાં સુસંગતતા નથી. બસ, આનાથી વિશેષ કંઈ નહીં. આવા વખતે એ ડહાપણભર્યું રહે છે કે બંને એકબીજાની સમજણ એકબીજા સાથે જોડીને બંનેની સમજમાંથી સુસંગતતાને ખોળી કાઢી, તેનો યોગ્ય ઉપાય કરવો.

સંપાદક - "ગ્રામસેતુ"

ફિલ્ડમેન એગ્રોએન્જિનિયર્સ,

પ્લોટ નં. સી-૧બી-૨૬૮/એ, ફેઝ-૨,

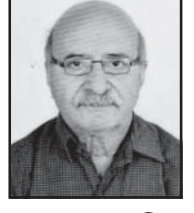
આજી જી.આઈ.ડી.સી. મેઇન રોડ, રાજકોટ-૩૬૦ ૦૦૩.

મો. ૯૯૦૪૮ ૯૦૪૧૭

ચિંતન

જીવનની પાસબુક

ભરત અંબરિયા

આપણે બેંકમાં ખાતું ધરાવતા હોઈએ છીએ ત્યારે બેંક આપણને ખાતાની પાસબુક આપે છે. આ પાસબુકમાં આપણા વહીવટ - જમા-ઉધાર તથા જમા રાશિની વિગતો હોય છે. જીવનની પાસબુકનું પણ કંઈક આવું જ છે. આપણા જીવનમાં પણ આપણે આપણા દોષ, રોષ, ગુસ્સો, લોભ કે મોહને બાદ કરવા જોઈએ અને આપણા સંસ્કાર, શીલ, ઉદારતા, સાદગી, વાત્સલ્ય તથા મનોનિગ્રહનો ઉમેરો કરવો જોઈએ. તો જ્યારે જીવન નિ:શેષ કે નામશેષ થાય ત્યારે શેષમાં કીર્તિ, ખ્યાતિ, માન-સન્માન રહે.

આ પાસબુક જેવું જ જીવનની કિતાબનું પણ છે. જીવનના લેખા-જોખા તથા સત્સંગરૂપી બચત તથા માનરૂપી શેષ આપણને કામ આવે છે. **સંસ્કારોની બચત હશે તો જીવનમાં પ્રેમનો ગુણાકાર અને કરુણાનો સરવાળો થતો રહેશે તે સત્ય છે.**

બેંકના એ.ટી.એમ.માં ચોવીસ કલાકમાંથી ગમે ત્યારે પાસબુકમાં એન્ટ્રી પાડવા જઈ શકાય છે. જીવનના ચોવીસ કલાકનો જો આપણે હિસાબ માંડીએ તો કેટલાક કલાક નામ સ્મરણ, જપ કે પૂજામાં અને સત્સંગમાં વિતાવીએ છીએ? ઉદ્દપ દિવસમાંથી ગમે ત્યારે વડો રે ગોવાળિયો આવી જવાનો છે. માટે અત્યારથી જ આપણે આપણી મૂડી વધારવાના પ્રયાસો કરીશું તો મુક્તિનું વ્યાજ જરૂર મળશે. **ધન્ય ભક્તિની મૂડી વધારીશું તો જીવન ધન્ય થઈ શકશે.** ભક્તિની શક્તિ જ મુક્તિના દ્વાર ખોલી શકે છે.

બેંકની પાસબુક ખોવાઈ જાય, ફાટી જાય કે ચોરાઈ જાય તો બેંકમાં અરજી કર્યેથી નવી કે ડુપ્લિકેટ મળી શકે છે. પરંતુ જો જીવનની પાસબુક ખોવાઈ જાય તો બધું વ્યર્થ છે. જીવનની પાસબુક માત્ર નામ સ્મરણમાં જ ખોવાવી જોઈએ કે નામ સ્મરણમાં રત રહેવું જોઈએ. જીવન નિ:શેષ થાય પછી જ નવજીવન મળે છે. જીવનમાં કેટલું કમાણા તેનો સરવાળો માંડીએ તો ખબર પડે કે આપણે નફામાં છીએ કે નુકસાનમાં?

બેંકની પાસબુકમાં નામ, સરનામું, ખાતા નંબર આપેલા હોય છે. આપણે આપણા જીવનમાં નામ રોશન થાય તે માટે શું કરીએ છીએ? આપણું સરનામું આપણા જીવન સુધી જ રહે છે. બેંક પાસબુકમાં હિસાબની વિગતો જોવા મળે છે પરંતુ આપણા જીવનનો હિસાબ શું કહે છે તે વિચારતા નથી. **અત્યાર સુધી શું કર્યું? કેવું કર્યું? કોના માટે કર્યું? તે**

જાણવાની પણ ખાસ જરૂર છે તેવું નથી લાગતું? જીવનના વ્યવહારો તથા વહીવટ સંતોષકારક હશે તો ઉપરવાળાનાં ઓડિટમાં કોઈ કોમેન્ટ નહીં આવે.

બેંક પાસબુકમાં જો કોઈ ભૂલ દેખાય તો તરત બેંકનું ધ્યાન દોરીએ છીએ. પણ આપણી જીવનરૂપી પાસબુકમાં આપણને જ આપણા દોષ કે ભૂલ દેખાતા નથી હોતા અને તે સુધારવાના પ્રયાસો પણ આપણે કરતા નથી. આપણી ભૂલ માટે અન્યને દોષિત ઠરાવીએ છીએ. જીવનની ભૂલો સુધારવામાં આપણને જ ફાયદો છે. ઉપર રહેલા ચિત્રગુપ્તના ચોપડામાં આપણા જીવનના હિસાબો અંકિત થયા હશે, જે ચિત્રગુપ્તને આપણા સ્વર્ગ-નર્કનો નિર્ણય લેવામાં મદદરૂપ થશે. **આપણા સદ્ગુણ, શીલ, સદ્વૃત્તિ, સત્સંગ, સ્વભાવ, સદ્વાંચન થકી જ આપણા જીવનને ઊર્ધ્વગતિ મળે છે.** જીવનના ચોપડા ચોખ્ખા હશે તો સદ્ગતિનો માર્ગ મોકળો થશે. આવો, આપણે આપણા અમૂલ્ય જીવનનું પાકું સરવૈયું બનાવીએ જેથી જીવન સફળ થઈ જાય.

*‘આસોપાલવ’, ઇન્કમટેક્સ સોસાયટી,
રૈયા રોડ, રાજકોટ-૩૬૦ ૦૦૭. • મો. ૯૪૨૬૪ ૧૭૮૫૪*

શું તમે જાણો છો ? જનરેશન ગેપ શું છે?

પિતા 20 મિનિટ ચાલીને

20 રૂપિયા બચાવવા માંગે અને

દીકરો 20 રૂપિયા ખર્ચાને

20 મિનિટ બચાવવા માંગે છે...!!

આશ્ચર્યજનક છે, પરંતુ બંને સાચા છે !

સંસાર

માનસે, I am Sorry

એમ. ડી. સોલંકી

શહેરની જાણીતી ફર્મમાં ફરજ બજાવતા કુંદનભાઈની મોટી દીકરી કવિતાએ ગયા વરસે જ ગ્રેજ્યુએશન પૂરું કર્યું હતું. નાનો દીકરો કૃષ્ણાલ બાર સાયન્સમાં અભ્યાસ કરતો હતો.

કવિતાના ગ્રેજ્યુએશન થયા પછી ઘર-કુટુંબ અને સમાજમાં એના સગપણ અંગેની વાત ચર્ચાવા લાગી હતી. કુંદનભાઈ અને એમના પત્ની કલ્પનાબહેને પણ એમના સગા-સંબંધીઓના કાનમાં કવિતા માટે યોગ્ય મુરતિયાની તપાસ કરતા રહેવાની વાત કહી રાખી હતી.

સારું ભણતર અને સુંદર દેખાવવાળી કવિતા માટે સમાજમાંથી કેટલાય માંગા આવતા હતા. ચારેક વખત તો છોકરા-છોકરીની મુલાકાતો પણ ગોઠવાયેલી. આમ છતાં ક્યાંય સગપણની વાત નક્કી નહોતી થઈ.

કુંદનભાઈના બનેવી હસમુખલાલ આરોગ્ય ખાતામાં નોકરી કરતા હતા. તેમના કાને એક વાત આવ્યા પછી એમણે એ બાબતની પોતાની રીતે તપાસ કરી ત્યારે જાણવા મળ્યું કે છોકરાના પપ્પાનું નામ મનહરભાઈ છે. એમના દીકરા માનસને ચારેક મહિના પહેલાં જિલ્લા મથકે મેડિકલ ઓફિસર તરીકેની સરકારી નોકરી મળી છે. સ્વભાવે શાંત, સરળ અને નિખાલસ સ્વભાવના મનહરભાઈનું માનસ એકમાત્ર સંતાન છે. એમનું કુટુંબ આર્થિક રીતે સધર છે અને શહેરની સોસાયટીમાં એમનું પોતાનું બે માળનું પાકું મકાન છે.

આટલી માહિતી મેળવ્યા પછી હસમુખલાલે એમના સાળા કુંદનભાઈ અને કલ્પનાબહેનને વાત કરી તો બંને પતિ-પત્ની રાજી રાજી થઈ ગયા. જ્યાં પૂછવા જેવું હતું ત્યાં પૂછપરછ કર્યા બાદ કવિતા-માનસની વાત ચલાવવામાં આવી. બંને પક્ષોએ પોતપોતાની રીતે સામાન્ય જાણકારી મેળવી લીધા પછી કવિતાના ઘેર માનસ તથા તેના મમ્મી-પપ્પા અને સંબંધીઓ સાથે મુલાકાત ગોઠવાઈ. પરસ્પર એકબીજાનો પરિચય મેળવ્યા પછી કવિતા-માનસ એમની રીતે અલગ મળ્યા. એકમેકનો અભ્યાસ, રસ-રૂચિ, પસંદ-નાપસંદ વગેરે બાબતોની ચર્ચા-વિચારણા બાદ નાજુક - નમણી કવિતા અને સ્માર્ટ માનસે એકબીજાને પસંદ કર્યા. વડીલોએ કવિતા-માનસના સગપણ માટે સંમતિ દર્શાવી.

નક્કી કરેલી તારીખે માનસના સગા-સંબંધીઓ કુંદનભાઈના

ઘેર આવ્યા. કન્યા પક્ષના મહેમાનો અને સોસાયટીના રહીશોની ઉપસ્થિતિમાં આનંદભેર કવિતા-માનસનું સગપણ કરવામાં આવ્યું. બંને પક્ષના વડીલો તરફથી ચર્ચા વિચારણા કરીને દિવાળી પછી લગ્ન ગોઠવવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું.

બંને ભાવિ પતિ-પત્ની માનસ અને કવિતા એકબીજાની પસંદગી અને સગપણથી ખૂબ જ ખુશ હતા. **બે યુવાન હૈયાઓ માટે સગપણ પછીનો આ સમયગાળો રોમાંચિત અને ગુલાબી શમણાઓની મોસમનો હતો.** કવિતા અને માનસ મોબાઈલમાંથી ફોન કરીને એકબીજાને જીવંત સંપર્કમાં રહીને હૈયાની વાતને હોઠ પર લાવીને ભાવિ જીવનની રંગીન ચોપાટ ગોઠવતા હતા. એટલું જ નહીં, વહેલી તકે દિવાળી આવી જાય એવી મનોમન મીઠી કલ્પનાય કરી લેતા હતા.

ભાવિ જીવનની કેડીએ ડગ માંડવાની ઉત્સુકતામાં એક દિવસ કવિતાએ ફોન પર માનસને કહ્યું, ‘માનસ, આપણા લગ્ન થાય પછી આપણે એક એક તણખલું ભેગું કરીને આપણો પોતાનો માળો બાંધીશું. એ માળામાં ફક્ત ને ફક્ત આપણે બંને જ રહીશું. બસ એક તમે અને બીજી હું! બીજા કોઈ નહીં. આપણે આપણી રીતે અલગ રહીને સ્વતંત્ર રીતે પ્રસન્ન ઘાંપત્યજીવન જીવીશું. જેનો આનંદ કંઈક અલગ પ્રકારનો જ હશે. કવિતાની આવી વાતો ક્યારેક માનસ માટે મૂંઝવણભરી બની રહેતી. એ મનોમન વિચારતો - ‘લગ્ન પછી કવિતા અમારા બંનેની જ એકલાં રહેવાની વાત કરે છે એ સમજાતું નથી. તો પછી મારા મમ્મી-પપ્પાનું શું? એમણે જન્મથી માંડીને આજ સુધી મારો ઉછેર કર્યો, મને સારું શિક્ષણ અપાવ્યું. જેના થકી મને સારી સરકારી નોકરી મળી. આ બધું શું કવિતા સાથેના લગ્ન પછી મારે ભૂલી જવાનું? પુત્ર તરીકે મારી પણ મારા મમ્મી-પપ્પા પ્રત્યે કોઈ ફરજ તો હોય ને? એમને પણ એમની પુત્રવધૂ માટે એમના દિલમાં કંઈક આશા - અરમાનો તો હોય જ ને? ના, ના, કવિતા ભલે ગમે તે કહે, પણ એમ કાંઈ એની વાત માનીને મારાથી મમ્મી-પપ્પાને મૂકીને અલગ તો રહેવાય જ નહીં. એ બંને તો અમારી સાથે જ રહેશે.’

માનસ આવી બાબતે કવિતાને સમજાવવાનો પ્રયત્ન કરતો ત્યારે કવિતા કહેતી - ‘જુઓ માનસ, **હવે તો સમય ઘણો બદલાઈ ગયો છે. આજે આપણે સૌ એકવીસમી સદીમાં જીવીએ**

છીએ. એટલે હવે એવું ફરજિયાત નથી કે લગ્ન થયા પછી આપણે તમારા મમ્મી-પપ્પા સાથે જ રહેવું પડે! આવા જૂનવાણી વિચારોને આપણે છોડી દેવા જોઈએ. આપણે બંને એમનાથી એકલા અલગ રહીએ તો પછી આપણે પણ આપણી રીતે સ્વતંત્ર જીવન જીવી શકીએ. અને હા, એમને કોઈ દિવસ આર્થિક મુશ્કેલી પડશે તો આપણે એમને થાય એટલી મદદ કરીશું અને કદાચ તમને તમારા મમ્મી-પપ્પાને મળવાની ઈચ્છા થાય તો વળી એકાદ આંટો તેમને ત્યાં મારી આવીશું! પછી તો તમને સંતોષ થશે ને?’

કવિતાની આવી બાલીશ માનસિકતાથી માનસ મનોમન મૂંઝાતો હતો. કવિતા લગ્ન થયા પહેલાં જ આવું વિચારે છે તો એની સાથે લગ્ન થઈ ગયા પછી કેવી પરિસ્થિતિનું નિર્માણ થશે?

આ સમય દરમિયાન રાજ્યમાં કોરોનાની મહામારી શરૂ થઈ ગઈ હતી. મેડિકલ ઓફિસર તરીકે માનસની કામગીરી અને જવાબદારી ખૂબ જ વધી ગઈ હતી. સમગ્ર મેડિકલ સ્ટાફને કોરોનાગ્રસ્ત દર્દીઓની સારવારમાં ખડેપગે હાજર રહેવું પડતું હતું. આવા સમયે કવિતાનો ફોન આવતો ત્યારે મેડિકલ કામગીરીમાં અત્યંત વ્યસ્ત હોવાને કારણે માનસ ફોન રિસીવ કરી શકતો નહોતો. ફરજ દરમિયાન ક્યારેક થોડી મિનિટોની નવરાશ મળી જતી ત્યારે માનસ, કવિતાને ફોન કરી લેતો. આવા સમયે પણ કવિતા ફરિયાદના સૂરમાં કહેતી, ‘માનસ, તમે મારો ફોન કેમ ઉપાડતા નથી? ઘણીવાર તો તમારો ફોન સતત વ્યસ્ત આવે છે, તો ક્યારેક એ સ્વિચ ઓફ હોય છે.’

જવાબમાં માનસ કહેતો : ‘કવિતા, અત્યારે સમગ્ર રાજ્યમાં ફેલાયેલી કોરોનાની મહામારીની પરિસ્થિતિમાં અમારું આખું આરોગ્ય ખાતું દિવસ-રાત જોયા વગર, નોકરીના નિયત સમયગાળાને બાજુ પર મૂકીને જીવના જોખમે કોરોનાગ્રસ્ત દર્દીઓની સારવારમાં લાગી ગયું છે. નાના કર્મચારીથી માંડીને છેક સચિવ કક્ષાના અધિકારીશ્રીઓ કોરોનાને મહાત કરવાના મિશનમાં લાગી ગયા છે. આવી પરિસ્થિતિમાં બનવાજોગ છે કે મારાથી તારો ફોન રિસીવ નહીં થઈ શક્યો હોય. અમારે તો ગમે ત્યારે કોરોના સંબંધી ફોન આવે ત્યારે બીજું બધુંય ભૂલીને ફરજ પર હાજર થઈ જવું પડે છે. મારા સહિત મારા સ્ટાફને જમવાનું તો ઠીક, ચા-નાસ્તો કરવાનો સમય પણ ઘણીવાર મળતો નથી. કવિતા, તું અત્યારની વિષમ પરિસ્થિતિને સમજવાનો પ્રયત્ન કરજે.’

માનસની આવી અને આટલી સમજાવટ પછી પણ કોણ જાણે કેમ કવિતાની એક યા બીજા પ્રકારની ફરિયાદ ચાલુ જ રહી.

રાજ્યમાં કોરોનાની મહામારી હવે અંતિમ પરાકાષ્ટાએ પહોંચી ગઈ હતી. સમગ્ર સરકારી તંત્ર અને સ્વૈચ્છિક સેવાભાવી સંસ્થાઓ રાજ્યમાંથી કોરોનાને નેસ્તનાબૂદ કરવાના ભગીરથ કાર્યમાં જોતરાઈ ગયા હતા. હોસ્પિટલમાં બેડની વ્યવસ્થા,

ઓક્સિજનની બોટલ, જરૂરી દવા - ઈજેક્શનોની ઉપલબ્ધતા, એમ્બ્યુલન્સ અને કોરોનાને કારણે મૃત્યુ પામેલી વ્યક્તિઓના અંતિમ સંસ્કારની કઠિન કામગીરીના કારણે સૌના મન ઉચાટભર્યા બની ગયા હતા. માનસને પોતાના મમ્મી-પપ્પાને ફોન કરવાનો કે એમના આવેલા ફોન રિસીવ કરવાનો સમય જ નહોતો મળતો. ઘણીવાર તો એને બે-ત્રણ દિવસ હોસ્પિટલમાં જ રોકાઈ જવું પડતું હતું. કવિતા આવી બધી વિકટ પરિસ્થિતિથી અજાણ હોય અથવા તો એની ગંભીરતાની એને સમજ ના હોય, એમ એ તો મોબાઇલથી જ્યારે ને ત્યારે માનસને ફોન કર્યા કરતી. આવા સંજોગોમાં એકવાર કવિતાનો ફોન માનસને બદલે આરોગ્ય ખાતાના કોઈ મહિલા કર્મચારીએ રિસીવ કરતા કહેલું, ‘મેડમ, અમારા માનસ સર અત્યારે આરોગ્યમંત્રીશ્રી સાથે કોરોના અંગેની એક અગત્યની મીટિંગમાં સામેલ હોવાથી તમે થોડા સમય પછી ફોન કરજો.’ આવું બે-ત્રણ વખત બન્યું એટલે કવિતાનો અહમ્ ઘવાયો. એ ધૂંઆપૂઆ થઈ ગઈ. માનસને મન મારું તો કોઈ મહત્ત્વ જ નહીં ને? માનસને મેં કરેલો ફોન એમની ઓફિસની કોઈ મહિલા કર્મચારી રિસીવ કરે એ કેવું? એના મનમાં માનસ પ્રત્યે શંકા જન્મી અને વહેમના વાદળો છવાયા! કદાચ માનસ અને ફોન રિસીવ કરનારી પેલી મહિલા કર્મચારી વચ્ચે કોઈ છૂપા સંબંધ તો નહીં હોય ને? આવા ટૂંકા વિચારોએ કવિતાના મનને ડહોળી નાખ્યું. ગુસ્સાના આવેગમાં વિવેકભાન ભૂલીને કવિતાએ એના હૈયામાં ચાલતાં ધમસાણની વાત હોઠ પર લાવીને માનસના ચારિત્ર્ય પર ખોટું દોષારોપણ કરી દીધું!

ફોન દ્વારા કવિતાએ કરેલા મનઘડંત આક્ષેપો અને એના અવ્યવહારુ વર્તનથી માનસની માનસિક સ્થિતિ થોડી અપસેટ થઈ ગઈ. એકબાજુ કોરોનાની અવિરત કપરી કામગીરી અને બીજી બાજુ કવિતાના આવા અવળા આક્ષેપો! આવી વિકટ પરિસ્થિતિમાં હવે શું કરવું? એવી દ્વિધામાં માનસ અટવાઈ પડ્યો. ખૂબ વિચાર કર્યા પછી મનમાં ચાલતી ગડમથલની વાત એણે એના મમ્મી-પપ્પાને કહી. કવિતા સાથેના સગપણથી માંડીને આજ સુધીની એની વર્તણૂકની વાત સાંભળીને મનહરભાઈ અને માલતીબેન પણ ગંભીર બની ગયા. હજુ તો કવિતા સાથે માનસનું સગપણ જ થયું છે તોય કવિતા આવી બેહૂદી હરકતો કરે છે તો લગ્ન થઈ ગયા પછી એની વર્તણૂક કેવી હશે? બે-ત્રણ દિવસ આ બાબતે વિચાર્યા પછી મનહરભાઈએ કવિતાના ફોઈ-ફુઆને એમના ઘેર બોલાવ્યા. કવિતાની આજ સુધીની અવ્યવહારુ હરકતો વિશે વાત કરતા કહ્યું : ‘આવી ગંભીર પરિસ્થિતિમાં તો અમારે કવિતા-માનસના સગપણ બાબતે ફેર વિચારણા કરવી જ પડે!’

કવિતાના ફોઈ-ફુઆ પણ આવી વાત સાંભળીને ડઘાઈ ગયા. કવિતાથી આવી છોકરમત થાય જ નહીં. એમણે તાબડતોબ

રૂબરૂ આવીને કુંદનભાઈ તથા કલ્પનાબહેનને કવિતાએ કરેલ હરકતોથી વાકેફ કર્યા. એ બંને પણ હસમુખલાલની વાત સાંભળી અવાફ બની ગયા. એમણે કવિતાને સામે બેસાડીને ધીરજપૂર્વક પૂછપરછ કરી તો એમને પણ કવિતાનું માનસ પ્રત્યેનું વલણ અવ્યવહારુ અને વિવેક વગરનું લાગ્યું. આ વખતે હાજર રહેલા એના કુઆ હસમુખલાલે કહ્યું, “કવિતા, આપણા અનુભવી વડીલ કહી ગયા છે કે, ‘સોનાની કટારી ભેટમાં રખાય, એને કાંઈ પેટમાં ના મરાય.’ ભસ, એવી જ રીતે આજે ઘર ઘરની અનિવાર્ય જરૂરિયાત બની ગયેલા મોબાઇલનો ઉપયોગ હંમેશાં સમજી વિચારીને વિવેકપૂર્ણ રીતે જ કરવો જોઈએ. સમજ્યા વગર જ એનો આડેઘડ ઉપયોગ કરવાથી સામેની વ્યક્તિનું દિલ દુભાય છે અને સંબંધમાં પાર વગરની ગૂંચો પેદા થાય છે. મોબાઇલનો યોગ્ય ઉપયોગ થાય તો એ વરદાનરૂપ છે. એનો વિવેક વગરનો ઉપયોગ અભિશાપ બની જાય છે.”

સમાજમાં પોતાની દીકરી માટે સરકારી નોકરી કરતો છોકરો, સારું ઘર અને આવા વ્યવહારુ માણસો દીવો લઈને શોધવા જઈશું તો પણ નહીં મળે એવું વિચારીને કુંદનભાઈએ કોઈપણ ઉપાયે કવિતાનું માનસ સાથેનું સગપણ તૂટતું બચાવવા એમના બનેલી હસમુખલાલને વિનંતી કરી.

બીજા દિવસે કવિતાના મમ્મી-પપ્પા અને ફોઈ-કુઆ માનસના ઘેર ગયા. સામાન્ય વાતચીત કર્યા પછી માનસના પપ્પાએ કવિતાની અઘટિત હરકતોની વાત કરતા કહ્યું, ‘હજુ તો કવિતાનું માનસ સાથે સગપણ જ થયું છે. લગ્ન કરવાનું તો બાકી છે. ત્યારે કવિતાનું આવું બેહૂદુ વર્તન ચલાવી ના લેવાય. જેથી ભવિષ્યમાં બીજા કોઈ પ્રશ્નો ઊભા ના થાય.’

કવિતાના મમ્મી-પપ્પાએ પોતાની દીકરીએ કરેલી ખોટી વર્તણૂક - ભૂલ બદલ દિલગીરી વ્યક્ત કરતા કહ્યું, ‘કવિતાએ અત્યાર સુધી માનસ સાથે જે કાંઈ હરકતો કરી, એ એની ગેરસમજ હતી. માનસ પ્રત્યેની વધારે પડતી લાગણીના આવેશમાં સમજણફેર થવાના કારણે જ આવું બન્યું હશે. હવે પછી આવું ક્યારેય નહીં બને. આમ તો કવિતા લાગણીશીલ અને ઘરરખ્ખુ છે. તમે ઉદાર બનીને એને માફ કરીને આ સગપણનો સંબંધ ચાલુ રાખશો તો ભવિષ્યમાં એ ઉત્તમ પત્ની અને વ્યવહારુ ગૃહિણી સાબિત થશે. કવિતા-માનસના વણસવા આવેલા સગપણના સંબંધ બાબતે આપણે સૌ શાંત ચિત્તે વિચારીશું તો આ ગૂંચવાયેલી બાબતનો જરૂર સારો ઉકેલ મળી રહેશે.’

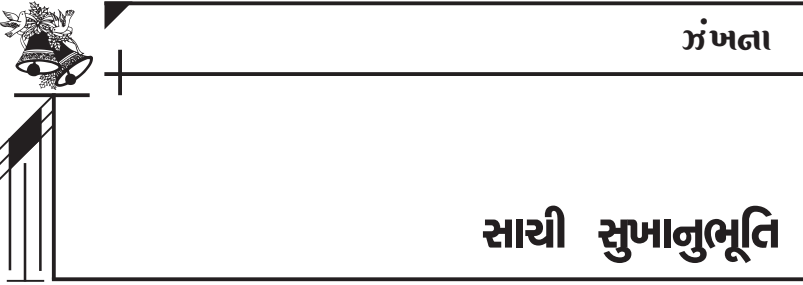
કવિતાના પપ્પા કુંદનભાઈએ કરેલી આવી વાત માનસના મમ્મી-પપ્પાને વ્યવહારુ લાગી. એમણે ઉદાર બનીને કવિતાની તમામ હરકતોને ભૂલી જઈને કવિતા-માનસના સગપણને ચાલુ રાખવા સંમતિ આપી. સૌએ સાથે મળીને ગળ્યા મોં કર્યા. બધાના મનમાં રાજીપો થયો. અને એ જ સમયે કવિતા-માનસના લગ્નની

તારીખ નક્કી કરવામાં આવી.

વળતે દિવસે રવિવાર હતો. કોરોનાની મહામારી હવે કાબૂમાં આવીજતાં ચા-નાસ્તો કર્યા પછી માનસ હળવા મુડમાં હતો. ત્યાં કવિતાનો ફોન આવ્યો. માનસે ફોન રિસીવ કર્યો. સામે કવિતા ગળગળા સાદે કહેતી હતી, ‘માનસ, તમે સૌ મને માફ કરજો. સગપણથી માંડીને આજ સુધી આપણી વચ્ચે જે કંઈ બન્યું એમાં ભૂલ તો મારી પોતાની જ હતી. સાંપ્રત સમયમાં પરિસ્થિતિની પૂરેપૂરી ગંભીરતા અને તમારી ફરજ પ્રત્યેની કર્તવ્યનિષ્ઠાને નજર અંદાજ કરી, તમારી ભાવનાઓને સમજ્યા વગર જ લાગણીના આવેશમાં આવીને મેં તમારી સામે મનઘડંત વ્યવહાર - આક્ષેપો કર્યા હતા. જેના કારણે તમારા સૌના દિલ દુભાયા હતા. એટલું જ નહીં, આપણા બંનેનું સગપણ લગભગ તૂટી જવાની ઘડી સુધી આવી ગયું હતું. પરંતુ આવા વિપરીત સંજોગોમાંય તમે અને મારા થનાર સાસુ-સસરાએ ઉદાર મન રાખીને મને તમારા ઘરમાં પુત્રવધૂ તરીકે સ્વીકારી છે એ તમારા સૌના મનની મોટાઈ છે. હું તમને સૌને ખાતરી આપું છું કે હવે પછી ભવિષ્યમાં ક્યારેય પણ મારા તરફથી કોઈ અજુગતી હરકત કરવામાં નહીં જ આવે. આપણા પરિવારમાં હું દૂધમાં સાકરની જેમ ભળી જઈશ. મમ્મી-પપ્પા અને આપણે સૌ એક જ છતમાં સાથે રહીશું. માનસ, I am Sorry.’

૩/૨૮, ઇન્દ્રપ્રસ્થ સોસાયટી, મુ. કલિકુંડ,
તા. ઘોળકા, જિ. અમદાવાદ.
મો. ૯૦૯૯૯ ૪૧૨૪૦

ડૉ. ભાવેશ જેતપરિયા

માણસ જે કંઈ ઉધામા કરે છે તેની તપાસ કરવામાં આવે તો આપણને જાણવા મળશે કે તેની તમામ પ્રવૃત્તિ પાછળ સુખની ખોજ હોય છે. સુખ મેળવવા માટે સાધનો તરફ વળવાનું થાય છે. ભૌતિક સાધનોમાં સતત બદલાવ આવ્યા કરે છે. સ્કુટર, ફ્રન્ટી, સ્કોડા, બી.એમ.ડબલ્યુ., મર્સિડીઝ અને રોલ્સ રોયસ — એ ઇચ્છા પૂર્ણ થાય એટલે એક નહીં અધિક વાહનની અપેક્ષા જાગે. એ પૂર્ણ કરવા ફરી દોડધામ. એવું જ ગામડાંમાંથી શહેરમાં અને મહાનગરના પોશ એરિયામાં જવાની દોટનું છે. એવું જ જમીન સંપાદનમાં અને ઘરવખરીની વસ્તુઓની દોટમાં છે. **એક પછી એક ચડિયાતી ભૌતિક સુવિધાઓ વધારવામાં આયખુ ખચાઈ જાય છે.** સુખદાયી સુવિધાઓથી પલાયન થવું તે પુરુષાર્થ મૂકવાની વાત નથી પણ જે મેળવીએ છીએ તેના અહેસાસ સંદર્ભે વિચારવાનું છે. જીવનની ઘટમાળમાં સુખ ઓછું અને દુઃખ વધારે છે. જીવન તેજ-છાયાનું પૂતળું છે. સુખ આપણી પ્રકૃતિ, પ્રવૃત્તિ અને પરિસ્થિતિ પર અવલંબે છે. સુખ સ્થાયી નથી. સુખ વર્તમાનની માણવાલાયક પળ છે. **ભૂતકાળ કે ભવિષ્યકાળમાં સરી જતો માણસ વર્તમાનની પલપલ ગુમાવનારો કાયમ દુઃખ જ મેળવે છે.**

ભૌતિકતાના બદલાવ સાથે સંબંધોમાં બદલાવ આવ્યા કરે છે. 'આપણા' કહીએ એની ખોજ સતત ચાલુ જ રહે છે. એની સાથે સાથે સમયની ગતિ પણ ચાલતી રહે છે. સમય સાથે તાલમેલ કરવામાં શરીર, મન, બુદ્ધિ અને વિવેક અથડાય છે. 'આપણા'ની ખોજ કરવામાં આપણા કહી શકાય એવા મળતા નથી. પહેલું સુખ તંદુરસ્તી છે. પડખા ઘસ્યા વિના નિરાંતે આવતી ઊંઘ એ મોટું સુખ છે. આખી જિંદગી હેરાન થાય અને છેલ્લે શરીર કામ ન આવે પછી ગાડી હોય પણ ડોક્ટર વોકિંગની સલાહ આપે. બત્રીસ જાતનાં ભોજનની શક્યતા હોય પણ મોળી ભાજી અને રોટલો ખાય તો જ જીવી શકે એવા ઘણા દાખલા છે. ઘણાં ફાર્મ હાઉસમાં એના નોકરો જ જલસા કરે છે. **સુખની ખોજ કરવામાં સાચું સુખ મળતું નથી.** અરે, અશાંતિના ઓથારના ભરડામાં ભરડાઈ જાય એ લટકામાં!

મैं એક વાર્તા વાંચેલી. એમાં કથા એવી આવે છે કે ગામડાંમાં સંપથી રહેતા સંયુક્ત પરિવારમાં એક છોકરો હોંશિયાર

અને ભણ્યો. બીજો ઠોઠ, તે ન ભણી શક્યો. ભણેલાની પત્ની ભણેલી અને નોકરી કરે. ભણેલાના બે સંતાનો ઈંગ્લિશ સ્કૂલમાં ભણ્યા. અભણના ચાર સંતાનોએ ગામની સ્કૂલમાં અભ્યાસ કર્યો. ભણેલો સગવડ વધારવા શેર બજારના સાઈડ બિઝનેસ તરફ વળ્યો. ગાડી અને મોટો બંગલો ખરીદ્યો. એના મોટા છોકરાને દસમા ધોરણમાં ટકા ઓછા આવ્યા. એને સાયન્સમાં કે કોમર્સમાં મોકલવો એ બાબતે પતિ-પત્ની વચ્ચે તનાવ વધતા પત્નીની જીદથી સાયન્સ રાખ્યું. છોકરો માંડ પાસ થયો. ફરી ડોનેશન દઈને મેડિકલમાં મોકલવા બાબતે તનાવ શરૂ થયો. એની અસર નાની છોકરીનાં પરિણામ પર થઈ. રોજનો કંકાસ સહન ન થતાં બેય છોકરા લઈને પત્નીએ ગાડી અને બંગલો સંભાળી લીધો. આ ભાઈ એકલો ભાડાના મકાનમાં રહેવા લાગ્યો. ઘર તરફ નજર કરે છે પણ અંતર વધી ગયું છે. ફરી લગ્ન કરવાના હવાતિયા મારે છે. અભણ પાસે ગાડી બંગલો ન હોવાનું દુઃખ છે. બાળકોને ભણાવીને શહેરમાં આવવાની હોંશ છે. એ મેળવવા માટે હવાચિતા મારે છે.

જે છે એને ભોગવી લેવાને બદલે લાયકાતથી ઓછું છે તે મેળવવા પાછળ દોટ લગાવવી અથવા નથી તેનું દુઃખ અનુભવવું યોગ્ય નથી જ. સાચી સમજણ વિના યોગ્ય નિર્ણય ન થાય અને બધું મેળવેલું હોવા છતાં અંતે દુઃખ મળે છે. સુખમાંથી દુઃખમાં અને દુઃખમાંથી સુખમાં પલટાતી સ્થિતિની વચ્ચે ખરી અનુભૂતિનો અહેસાસ થાય છે. અપેક્ષા અને સતત દોડધામમાં બીજું એવું ઘણું પસાર થઈ જતું હોય છે, જે મૂલ્યવાન હોય છે. એના પર આપણું ધ્યાન જતું નથી. **ખરેખર તો સુખ શોધતો માણસ કસ્તુરી મૃગ જેવો છે. એની પાસે જે છે એને બહાર શોધે છે.**

નર્મદ કહે છે કે, '**જેને જેમાં માન્યું તેમાં તેને સુખ.**' **સંસારીના સુખની વાત એવી છે. સાંસારિક સુખ ક્ષણિક અને અલ્પ હોય છે.** મીરાંબાઈ કહે છે, 'સંસારીનું સુખ એ તો ઝાંઝવાના જળ જેવું.' એમ પણ કહેવાયું કે, આનંદ સંત ફકીર કર છે અને ફિકરની ફાકી કરે તે સંત. 'સુખ' અને 'આનંદ' બેય શબ્દો તપાસવા પડે. સુખ શરીર અનુભવે છે અને આનંદ

(અનુસંધાન : જુઓ પાના નં. - ૩૨ ઉપર)

વ્યક્તિ / સંસ્થા વિશેષ

માણસે જોખમો ઉઠાવતાં ન ડરવું જોઈએ

લોકપ્રિય લેખક એચ.એન. ગોલીબાર
(ભોલાભાઈ ગોલીબાર)ની રોમાંચક જીવન સફર

આશુ પટેલ

વિખ્યાત સાપ્તાહિક 'ચંદન'ના તંત્રી-માલિક એચ.એન. ગોલીબાર એટલે કે હાજી મોહમ્મદ યુનુસ ગોલીબાર એટલે કે ભોલાભાઈ ગોલીબારની પ્રેરક અને રસપ્રદ જીવનસફર જાણવા જેવી છે. ભોલાભાઈ લોકપ્રિય લેખક તો છે જ, પણ એક એવા માણસ છે, જે દરેક ઉંમરની વ્યક્તિઓ સાથે સહજ રીતે મોકળા મને હસીને તેમની સાથે વાતો કરી શકે. તેમની વાતોમાં ક્યારેય ડંખ ન જોવા મળે. **ભોલાભાઈ સર્વમિત્ર છે, અખતશત્રુ છે. આવી વ્યક્તિઓ આજના સમયમાં ભાગ્યે જ જોવા મળતી હોય છે.** ભોલાભાઈ વિશે આખું પુસ્તક લખી શકાય એમ છે, પણ આ લેખ થકી વાચકો સામે તેમની જીવનસફર ટૂંકમાં મૂકું છું.

શ્રી ભોલાભાઈ ગોલીબાર

શ્રી ભોલાભાઈ ગોલીબારને રાષ્ટ્રીય તથા આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓના અઢળક વિવિધ એવોર્ડ્સ એનાયત થયા છે અને સામાજિક ક્ષેત્રની અનેક સંસ્થાઓ દ્વારા સન્માનિત થનાર જાજરમાન વ્યક્તિ છે.

ભોલાભાઈ જ્યારે અગિયાર વર્ષના હતા ત્યારે તેમને તેમના પિતા નૂર મોહમ્મદ ગોલીબારે 'ચક્રમ'ના પ્રેસમાં દૈનિક મજૂર તરીકે કામ પર રાખ્યા હતા. ભોલાભાઈ એ વખતે પ્રેસની સાડા ચાર હજાર ફૂટથી વધુ જગ્યા રોજ સાવરણીથી વાળતા. પ્રેસમાં ઘણી જગ્યાએ પાણી પીવાના ગોળા હતા, એ બધા ગોળા અને ગ્લાસ માંજવાનું અને બીજા નાના-મોટાં કામ તેમને કરવા પડતા હતા. અને આખો દિવસ પ્રેસમાં કામ કર્યા પછી ભોલાભાઈ પ્રેસના એકાઉન્ટન્ટ પાસે જતા અને એકાઉન્ટન્ટ તેમને ચાર આના મજૂરી ચૂકવતો હતો (ભોલાભાઈએ એક વખત કહ્યું હતું કે આખો દિવસ મજૂરી કરીને મને ચાર આના મળતા હતા. પરંતુ મારા બા રોજ મને બિસ્સાખર્ચ માટે પાંચ રૂપિયા આપતા હતા!) નૂર મોહમ્મદ ગોલીબારે નાના દીકરા ભોલાભાઈને બાઈન્ડિંગ, સ્ટેમ્પિંગ મશીન, કટિંગ, પાર્સલ પેકિંગ, બુકિંગ, કંપોઝ કરવાનું — એ બધા કામો શીખવી દીધાં હતાં. અને તેમને 'પ્રમોશન' મળ્યા પછી તેમનો પગાર આઠ આના થયો હતો. અને એ પછી તેમના પિતાએ તેમને તંત્રી વિભાગમાં પણ તાલીમ આપી હતી. એ વખતે ગેલીના પ્રૂફ રીડિંગથી શરૂ કરીને

'ચક્રમ'નાં પાનાનાં પ્રૂફ રીડિંગ, અનુવાદ અને નવલકથાનાં પ્રકરણો લખવા સુધીની જવાબદારી તેમને સોંપાતી હતી.

ભોલાભાઈ ટીનેજર હતા ત્યારે ૧૯૬૬માં તેમનાં પિતા નૂર મોહમ્મદ ગોલીબારનું મૃત્યુ થયું હતું. એ પછી ભોલાભાઈના મોટાભાઈ છોટે ગોલીબારે 'ચક્રમ'નું સુકાન સંભાળી લીધું હતું. પરંતુ તેઓ પણ ૩૧ વર્ષની નાની ઉંમરે મૃત્યુ પામ્યા.

૧૯૭૦ સુધીના એ પાંચ વર્ષ દરમિયાન ચક્રમ પરિવારની મહત્વની દસ વ્યક્તિઓ મૃત્યુ પામી અને 'ચક્રમ'ની સાથે આખા ગોલીબાર

કુટુંબની જવાબદારી માત્ર ૧૯ વર્ષીય ભોલાભાઈ ઉપર આવી પડી હતી. ભોલાભાઈ એ વખતે કોલેજમાં અભ્યાસ કરતા હતા.

૧૯૭૧માં ભોલાભાઈએ 'ચક્રમ'નું સુકાન સંભાળ્યું. એ પછી તેમણે ૧૯૭૩માં એક અકલ્પ્ય નિર્ણય લીધો. તેમણે જાહેર કર્યું કે આજ પછી ચક્રમ સામયિકમાં એકપણ જાહેરખબર પ્રકાશિત નહીં થાય.

ભોલાભાઈએ એ વિશે વાત કરતાં એકવાર કહ્યું હતું કે મારી પાસે એ નિર્ણય લેવા પાછળ ઘણાં મજબૂત કારણો હતા. મને લાગતું હતું કે **મોટી મોટી કંપનીઓ લોકોને ગેરમાર્ગે દોરનારી છેતરામણી જાહેરખબરો આપીને ગ્રાહકોને છેતરે છે. એવી જાહેરાતો છાપીને પ્રકાશન સંસ્થાઓ પણ એ પાપમાં ભાગીદાર બને છે.** તેમનો બીજો મુદ્દો એવો હતો કે, 'માત્ર પૈસા મળે, કમાણી થાય એ માટે જે જાહેરાતો જોઈને લોકો છળી ઊઠે એવી બિભત્સ જાહેરાતો પણ પૈસા માટે છાપવી પડતી હોય છે. એટલે મેં જાહેરાતો લેવાનું બંધ કરવાનું નક્કી કર્યું.' વળી, ભોલાભાઈને પત્રકારત્વના એક શિક્ષકે કહ્યું હતું કે જાહેરખબર વિના કોઈ પણ છાપાં કે સામયિકો ચાલી જ ન શકે. **એટલે ભોલાભાઈએ એ પડકાર પણ ઝીલી લેવાનું નક્કી કર્યું હતું.**

ભોલાભાઈએ જાહેરખબરો લેવાનું બંધ કર્યું એ પછી ઘણા લોકોએ ભોલાભાઈ અને 'ચક્રમ'ના નામનું ઠંડા પાણીએ સ્નાન કરી નાખ્યું હતું. તેમને એમ હતું કે હવે ભોલાભાઈ અને 'ચક્રમ' બંને ખતમ થઈ જશે. પરંતુ માત્ર ૨૧ વર્ષની ઉંમરે એ આકરો અને અકલ્પનીય નિર્ણય લઈને ભોલાભાઈએ 'ચક્રમ'ની ગાડી ફરી પાટે ચડાવી દીધી. એ વખતે 'ચક્રમ' આમ પણ આર્થિક તકલીફો ભોગવી રહ્યું હતું.

ભોલાભાઈએ લીધું જોખમ 'ચક્રમ'નું નામ બદલવાનું ઉઠાવ્યું હતું. પિતા નૂર મહમ્મદ ગોલીબારના મૃત્યુ પછી ભોલાભાઈએ 'ચક્રમ'નું સુકાન તો સરસ રીતે સંભાળી લીધું હતું પરંતુ તેમને લાગતું હતું કે મારામાં પિતાજી જેવી રમૂજવૃત્તિ નથી. નૂર મહમ્મદ ગોલીબાર હયાત હતા ત્યાં સુધી 'ચક્રમ'ના દરેક પાનાં પર હાસ્યરસ માણવા મળતો હતો. **'ચક્રમ'ના નામ સાથે હાસ્યરસ જોડાઈ ગયો હતો. ભોલાભાઈ રમૂજના મુદ્દે પિતાના પેગડામાં પગ નાખી શકે એમ નહોતા.** એમણે પોતાની એ મર્યાદા સ્વીકારી લીધી અને તેમણે 'ચક્રમ'માં મનોરંજનની સાથે માહિતી પીરસવાનું પણ શરૂ કરી દીધું હતું.

ભોલાભાઈએ 'ચક્રમ'માં મનોરંજનની સાથે માહિતી પીરસવાનું શરૂ કર્યું એટલે 'ચક્રમ'ના જૂના વાચકો થોડા અકળાયા હતા. એની સામે જો કે નવા વાચકોને ચક્રમનું નવું કલેવર ગમવા માંડ્યું હતું. **એટલે ભોલાભાઈએ 'ચક્રમ'નું નામ બદલીને 'ચંદન' કરવાનો નિર્ણય લીધો. એ નિર્ણય એકદમ જોખમી હતો. પરંતુ ભોલાભાઈને જોખમો લેવાની આદત હતી.** તેમને મિત્રો અને પરિચિતોએ સમજાવ્યા કે અન્ય કંપનીઓને બ્રાન્ડનું નામ બદલવાના નિર્ણયની બહુ મોટી કિંમત ચૂકવવી પડી છે. પણ ભોલાભાઈ પોતાના નિર્ણય પર મક્કમ હતા. તેમણે 'ચક્રમ'ના કવર પર નાના ટાઈપમાં 'ચક્રમ'ની સાથે 'ચંદન' છાપવાનું શરૂ કર્યું. તેઓ ધીમે ધીમે 'ચંદન'ના ફોન્ટ મોટા કરતા ગયા અને 'ચક્રમ'નું નામ નાનું કરતા ગયા. એ રીતે તેમણે 'ચંદન' નામ મોટું કરી દીધું અને 'ચક્રમ' નામ નાનું કરી દીધું. એ રીતે તેમણે વાચકોને 'ચંદન' નામની આદત પાડી દીધી.

'ચંદન'ની સૌથી મોટી તાકાત એમાં પ્રકાશિત થતી

નવલકથાઓ છે, જે ગોલીબાર પરિવારના સભ્યો જ લખતા આવ્યા છે. ભોલાભાઈ 'ચંદન'માં નવી નવલકથા શરૂ કરે ત્યારે તેમને પોતાને પણ ખબર નથી હોતી કે આ નવલકથા કેટલા હમ્મા સુધી ચાલશે! 'ચંદન'માં નવલકથાના થોડા પ્રકરણો પ્રકાશિત થાય અને ન્યુઝપેપર એજન્ટ્સ તરફથી વધારાની કોપીનો ઓર્ડર ન મળે તો ભોલાભાઈ સમજી જાય કે વાચકોને આ પ્લોટ બહુ પસંદ નથી પડ્યો એટલે તેઓ એ નવલકથાને ઝડપથી થોડા પ્રકરણોમાં આટોપી લે અને નવી નવલકથા શરૂ કરી દે! એ નવી નવલકથા વાચકોને ગમી જાય તો 'ચંદન'નું સરક્યુલેશન ઊંચકાય તો પછી એ નવલકથાના પ્રકરણોની સંખ્યા પણ ખાસ્સી વધી જાય. એટલે ભોલાભાઈની કોઈ નવલકથા નાની હોય, તો કોઈ મોટી હોય.

ભોલાભાઈ સવા બસ્સો નોવેલ્સ લખી ચૂક્યા છે. જી હા, તમે બરાબર જ વાંચ્યું છે. તેમણે ૨૨૫ નોવેલ લખી છે. એમાંથી અડધોઅડધ નોવેલ હોરર થ્રિલર છે એટલે કે ભૂતપ્રેતની નવલકથાઓ છે. ઘણા લોકો જિંદગીમાં આટલી નોવેલ્સ વાંચી પણ નથી શકતા. મોટાભાગના લોકો જીવનમાં આટલા કુલ પુસ્તકો પણ વાંચતા નથી હોતા એટલે આટલી નોવેલ્સ કોઈ વ્યક્તિ વાંચે એ પણ મોટી વાત છે. પણ ભોલાભાઈએ આટલી નોવેલ્સ લખી છે (અને મને એ વાતનો આનંદ પણ છે અને ગૌરવ પણ છે કે ભોલાભાઈએ તેમની બસ્સોમી નવલકથા 'ફરેબ' મને અર્પણ કરી હતી. તેમણે એ નોવેલની કોપી મને કુરિયરથી મોકલી અને મેં પ્રથમ પાનું ખોલીને જોયું ત્યારે એ નોવેલ મને અર્પણ થયેલી જોઈને અને નીચે તેમની એ જ ચિરપરિચિત સ્ટાઈલમાં સાઈન જોઈને રોમાંચ થઈ આવ્યો હતો.) ભૂતપ્રેતની કથાઓ લખવામાં તેમની અદ્ભુત પકડ છે. **હું ભોલાભાઈની જેમ ભૂતપ્રેતમાં માનતો નથી, ચમત્કારોમાં માનતો નથી. આવા માણસો આજના સમયમાં આ દુનિયામાં મળે એ ચમત્કાર જેવી જ વાત છે. ભોલાભાઈ માટે કહી શકાય કે આ માણસ જ પોતે ચમત્કાર સમાન છે! ભોલાભાઈએ ખૂબ જોખમો ઉઠાવ્યા છે અને જોખમો થકી ચમત્કારિક પરિણામો પણ મેળવ્યા છે. તેમના જીવન પરથી એ પ્રેરણા લેવા જેવી છે કે માણસે જોખમો ઉઠાવતા ન ડરવું જોઈએ.**

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદના બેંક ખાતામાં રકમ જમા કરાવવા અંગે...

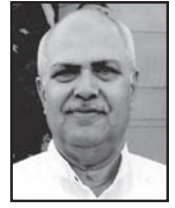
એકાઉન્ટ નામ : શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ
 Account Name : Shri Kutchi Jain Seva Samaj - Ahmedabad
 બેંકનું નામ : કેનેરા બેંક - પાલડી બ્રાંચ, અમદાવાદ
 Bank Name : Canara Bank, Paldi Branch, Ahmedabad.
 A/C No. : : 70072010016032 • IFSC : CNRB0017007

જ્યારે પણ રકમ મોકલાવવામાં આવે ત્યારે તેની જાણ મેનેજરને વોટ્સએપ નંબર : ૯૯૨૪૦ ૯૯૬૫૪ પર કરવી જરૂરી છે.

સંયમ

વૃદ્ધત્વ એટલે સંયમની મોસમ

વિપિન પંડ્યા

શૈશવ, એ નિર્દોષતા અને નિખાલસતાની અવસ્થા છે. યૌવન એ મોજમસ્તીની અવસ્થા છે પરંતુ વૃદ્ધત્વ એ નિર્દોષતા, નિખાલસતા, મોજ-મસ્તીની સાથે સાથે સંયમની પણ અવસ્થા છે. વૃદ્ધત્વ એટલે જ સંયમની મોસમ.

સંયમ એ સંસ્કૃત શબ્દ છે, જેની સંધિ થાય સ્ + યમ. સ્ એટલે સારી રીતે, યમ એટલે કાબૂ. આમ આપણી ઇન્દ્રિયો પર સારી રીતે કાબૂ રાખીએ તેનું નામ સંયમ. પછી તે વાચા હોય કે જહ્વા, તન હોય કે મન, વિચાર હોય કે આચાર.

ઋતુ પ્રમાણે જેમ પ્રકૃતિનાં તત્ત્વોમાં પરિવર્તન આવે છે, તેમ જીવનની અવસ્થા બદલાય ત્યારે તેમાં પણ પરિવર્તન આવે છે. તેથી વૃદ્ધત્વમાં આવતા વિવિધ પરિવર્તનથી લગીરે ડરવાની કે ડગવાની જરૂર નથી.

શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતામાં ભગવાન શ્રીકૃષ્ણે જીવન જીવવાનો ઉત્તમ સંદેશ પાઠવતાં સાચું જ કહ્યું છે કે, ‘યુક્તાહાર વિહારશ્ચ!’ **જીવનમાં પ્રમાણસર આહાર અને પ્રમાણસર વિહાર સુખી જીવન જીવવાની માસ્ટર કી છે.** આ માસ્ટર કી અપનાવીએ તો મુસીબતોના મજબૂત તાળા પણ ખૂલી જ જાય ને!

આમ, ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ પણ જીવનમાં સંયમ કેળવવા સ્પષ્ટ જણાવે છે. **વૃદ્ધત્વમાં વાણી પર ખાસ સંયમ રાખવો જોઈએ.** વણમાગી સલાહ કોઈને પણ આપવી ન જોઈએ. સંસ્કૃતમાં સાચું જ કહ્યું છે કે, ‘સત્યં બ્રુયાત્ પ્રિયં બ્રુયાત્’ સત્ય બોલવું જોઈએ, સાથે પ્રિય પણ બોલવું જોઈએ. સત્ય પણ અહિતકારી વાણી કદી ન બોલવી જોઈએ.

ગુજરાતીમાં સાચું જ કહ્યું છે કે -

‘પડે ચડે જીભ વડે જ માનવી,
ઉચ્ચાર જે તું સાંભળીને વાણી.’

આમ, માણસની ચડતી-પડતીનો આધાર જીભ પર જ છે ને. દુર્યોધન મહેલમાં લપસી પડતાં દ્રૌપદી બોલ્યા કે, ‘આંધળાનો પુત્ર આંધળો.’ દ્રૌપદીની આવી દાતરડા જેવી જીભનો સીધો જ વાઢ કરે એવી વાણી સાંભળી દુર્યોધન હાડોહાડ સળગી ઊઠ્યો અને પાંડવો અને કૌરવો વચ્ચેનું જે વેર હતું તે વધુ દંઢમૂલ બન્યું.

એટલું જ નહીં, દુર્યોધને ફેલાવેલી કપટ જાળમાં નિર્દોષ એવા પાંડવો ફસાયા અને તેમને ૧૨ વર્ષનો વનવાસ અને ૧૩મું વર્ષ ગુપ્તવાસ સહિત જીવનમાં પારાવાર સંકટોનો સામનો કરવો પડ્યો! **તેથી જ વૃદ્ધોએ પણ પરિવારને પ્રેમના તાંતણે બાંધી રાખવા વાણી પર સંયમ અવશ્ય રાખવો જોઈએ.**

વાણીની સાથે સાથે વૃદ્ધોએ પોતાના સ્વાસ્થ્યનું ધ્યાન રાખીને આહાર-વિહાર કરવો જોઈએ. **જીભને અનુકૂળ આવે તેવું નહીં, પણ પોતાના પેટને અનુકૂળ હોય તેવો આહાર કરવો જોઈએ.** બૂફે ડીનર હોય ત્યારે પુનઃ લાઈનમાં ન જવું પડે તે માટે દૂધીના હલવાનું એક ચકતું મૂકાવવાને બદલે વધુ ચકતાં મૂકાવીએ અને પછી ઇંડીએ, તે શું યોગ્ય છે? જીભને ચટકા તો બહુ થાય, પણ નીરોગી રહેવા માટે ભોજનમાં સંયમ રાખવો ખૂબ જરૂરી છે.

વૃદ્ધાવસ્થામાં તો ભોજન કરતાં ભજન વધારવાની વધુ જરૂર છે. ભજન વધશે, તો આપોઆપ મન પર સંયમ આવશે અને મન પર સંયમ આવશે તો ખોટા અભરખા પર નિયંત્રણ આવશે જ આવશે.

વૃદ્ધાવસ્થામાં શરીર નિરોગી રહે તે માટે યોગ્ય વિહાર કરવો જોઈએ. ‘યોગ ભગાડે રોગ.’ પણ આપણા શરીરને અનુકૂળ હોય તેટલાં જ આસન કરવા જોઈએ. રમણભાઈ દરરોજ ૪ કિ.મી. ચાલે છે, તો હું પણ ચાલું - એવી દેખાદેખી ન ચાલે કારણકે રમણભાઈનું શરીર અને આપણું શરીર જુદું છે. તેથી આપણા શરીરને અનુકૂળ હોય તે પ્રમાણે જ કસરત કરવી જોઈએ.

ટૂંકમાં, વૃદ્ધત્વમાં અતિશયતાનો ત્યાગ કરવો જોઈએ. પછી બોલવાની અતિશયતા હોય કે આહારની, વિચારોની અતિશયતા હોય કે વિહારની... **બસ, સ્વસ્થ રહો, મસ્ત રહો, વ્યસ્ત રહો.** આ સંયમની મોસમમાં સૌ વૃદ્ધો યેનકેન પ્રકારેણ સંયમ કેળવી પોતાની ઉત્તરાવસ્થાને ઉત્તમાવસ્થા બનાવી પ્રભુનો રાજીપો મેળવે એ જ અંતરની આરાધના!

“નિર્મળ સ્મિત”, ૧૧, શિવશક્તિ સોસાયટી,
મંગળપુરા રોડ, ગણેશ સર્કલ પાસે, આણંદ.
મો. ૯૪૨૬૪ ૬૭૯૮૦

આયોજન

આદર્શ વિશ્વ વ્યવસ્થા

યોગેશ નટવરલાલ ભટ્ટ

**“નથી બહારનું કોઈ, બધા જ ઘરનાં છે;
તું તારી દૃષ્ટિની સીમા જરા વધારી જો.”**

આદર્શ વિશ્વ વ્યવસ્થા એટલે “વસુધૈવ કુટુંબકમ્”ની ભાવના કેળવવી અને તેને ચરિતાર્થ કરવી. આદર્શ વિશ્વ વ્યવસ્થા એટલે સમગ્ર વિશ્વનું સંચાલન એવું નમૂનારૂપ અને સર્વોત્તમ રીતે થાય કે જેથી સાચા અર્થમાં રામ રાજ્યની કલ્પના સાકાર થાય!

કોઈ પણ સમાજ કે રાષ્ટ્રની વ્યવસ્થા કેટલી આદર્શ છે, તે જાણવા માટે તે સમાજ કે રાષ્ટ્રમાં સ્વચ્છતાનું, સાક્ષરતા, ભ્રષ્ટાચાર, ગરીબી, સ્ત્રીનો દરજ્જો, શિક્ષણ, ધાર્મિક માન્યતા, બાળ ઉછેર, વ્યસનનું પ્રમાણ, કાયદો અને વ્યવસ્થા, અર્થતંત્ર અને આંતરરાષ્ટ્રીય નીતિઓનું ધોરણ કેવું છે? તે ઉપરથી તે રાષ્ટ્રનાં વિકાસના માપદંડો નક્કી થતાં હોય છે. આદર્શ વિશ્વ વ્યવસ્થા સ્થાપિત કરવા માટે સમાજનાં પ્રત્યેક વ્યક્તિથી માંડીને સમગ્ર સમાજ ખરા અર્થમાં પ્રયત્નશીલ બને અને સમાજને સીધી જ સ્પર્શતી દરેક વ્યવસ્થાઓમાં અસરકારક અમલીકરણ થાય, તો ચોક્કસ આદર્શ વિશ્વ વ્યવસ્થા સ્થાપિત થઈ શકે.

આ સાથે અહીં સમાજને સીધી જ સ્પર્શતી સાત વ્યવસ્થાઓ ઉપર પ્રકાશ પાડી આદર્શ વિશ્વ વ્યવસ્થાનો સંકલ્પ સાર્થક કરવા પ્રયત્ન કરેલ છે.

૧. સામાજિક વ્યવસ્થા :

વ્યક્તિ, એ સમાજનું પાયાનું મહત્વનું અંગ છે. તેથી જ વ્યક્તિગત સુધારાથી જ સમાજ સુધાર થઈ શકે છે. આદર્શ વિશ્વ વ્યવસ્થા ચરિતાર્થ કરવા માટેની સૌથી પહેલી અને મોટી જવાબદારી, એ વ્યક્તિગત જવાબદારી છે. દરેક વ્યક્તિ સભ્ય બને, જાગૃત બને, સ્વયં અને સમાજનાં વિકાસ અને ભલા માટે પ્રયત્નશીલ બને તે ખૂબ જ ઈચ્છનીય અને જરૂરી છે. માણસ ક્ષિતિજ વ્યાપી બને ત્યારે જ સરહદો, દીવાલો અને સંકુચિત ધારણાઓ ખરી પડે છે. આ દુનિયાને વધારે સારી, સુંદર, સંપન્ન, શાંતિપૂર્ણ બનાવવી હોય તો વ્યક્તિત્વની શ્રેષ્ઠતા અને તેનાં દ્વારા સામૂહિક ચારિત્ર્યને ઊંચું ઉઠાવવું અનિવાર્ય છે. દરેક પોતાની ફરજો, જવાબદારીઓ પ્રત્યે સભાન હોય તો આદર્શ પરિવાર, સમાજ અને વિશ્વની રચના કરી શકે.

૨. ધાર્મિક વ્યવસ્થા

ધર્મ સાથે લોકોની શ્રદ્ધા જોડાયેલી હોય છે. તેથી જ ધર્મની જનમાનસ ઉપર ઊંડી અને તીવ્ર પકડ હોય છે. વર્તમાન સમયમાં સંપ્રદાયના ઝાળા-ઝાંખરા એવા ગીચ ઊગે છે કે એની પાછળ ઈશ્વર ઢંકાઈ જાય છે. ખરેખર ધર્મનો હેતુ સર્વધર્મ સમભાવના કેળવવા, લોકકલ્યાણનાં કાર્યો કરવા સમાજને સાચી રાહ બતાવવા અંગેનો જ છે.

**“હૃદયમાં જે માનવનો ગમ સાચવે છે,
અસલમાં એ જ સાચો ધરમ સાચવે છે.”**

માણસ પોતાના માંદાલાને વફાદાર રહે એ જ સાચી આસ્તિકતા છે. ટૂંકમાં, ધર્મનો ઉપયોગ સમાજનાં કલ્યાણનાં માર્ગે જ થવો જોઈએ અને એ જ ધર્મનો સાચો સાર છે.

૩. શૈક્ષણિક વ્યવસ્થા

શિક્ષણ, એ વર્તમાન સમયનું સૌથી અગત્યનું અને અનિવાર્ય અંગ છે. **“Knowledge is the currency of 21st Century.”** શિક્ષણના માધ્યમથી જ સમાજ અજ્ઞાનના અંધકારમાંથી બહાર નીકળી જ્ઞાનનો પ્રકાશ ફેલાવી શકે છે. વર્તમાન સમયમાં શિક્ષણ એવું છે કે જ્યાં મગજ ખીલે છે ને હૃદય કરમાઈ જાય છે. તેથી જ શિક્ષણ વ્યવસ્થા ભારમુક્ત, સહજ, સરળ, વ્યવસાયલક્ષી, જ્ઞાન અને સદ્ગુણો પ્રસ્થાપિત કરતી, વૈજ્ઞાનિક અભિગમયુક્ત હોવી ખૂબ જ જરૂરી છે.

૪. આર્થિક વ્યવસ્થા

અર્થવ્યવસ્થા, એ રાષ્ટ્રના સંચાલનની કરોડરજજી છે. તેથી જ અર્થવ્યવસ્થા હંમેશાં માનવકેન્દ્રી, પર્યાવરણલક્ષી, આયોજનયુક્ત અને જીવનનું અભિવાદન કરનારી તથા ખરા અર્થમાં હોવી ખૂબ જ આવશ્યક છે. અર્થતંત્રનાં વિકાસનાં મુખ્ય ચાર પરિબળો છે : (૧) મૂડી (પૂંજ), (૨) શ્રમ, (૩) વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી તથા (૪) આયોજન. આ ચારેય પરિબળોનો રાષ્ટ્ર જે રીતે ઉપયોગ કરે છે તેના આધારે તેમની પ્રગતિ અને

(અનુસંધાન : જુઓ પાના નં. - ૫૦ ઉપર)

આરોગ્ય

મને વારંવાર માથાનો દુખાવો (માઇગ્રેન) થાય છે : ભાગ-૪ માનસિક સ્ટ્રેસ અને માઇગ્રેન

ડૉ. મણિલાલ ગડા
(મનોચિકિત્સક)

ડૉ. દીપ્તિ શાહ (ગડા)
(મનોચિકિત્સક તથા બાળ મનોચિકિત્સક)

આગળના લેખ (ભાગ-૩)માં આપણે જાણ્યું કે માનસિક સ્ટ્રેસને લીધે (૧) માઇગ્રેનના હુમલાઓ વધી જાય છે (Frequency is increased), (૨) માથાનો દુઃખાવો વધારે તીવ્ર થાય છે (more severe headache), (૩) દુઃખાવાના રાહત માટે સારવારમાં અવરોધક બને છે, દવાઓની અસર ઓછી થાય છે. દવાઓનું પ્રમાણ વધારવું પડે છે.

આ લેખ ભાગ-૪ માં કેસ સ્ટડી વિશે જાણકારી મેળવીએ. જેથી ઉપરોક્ત વિધાનોની સાર્થકતા સમજાશે.

કેસ સ્ટડી-૧

૪૫ વર્ષના નિખિલને (નામ બદલ્યું છે) માથાનો દુઃખાવો થતો હતો. માથાનો દુઃખાવો એક કે બે દિવસ રહેતો હતો. સાથે ઉબકા આવતા હતા. ઘણી વખત ઉલટી થતી હતી. આંખોમાં અંધારા આવતા. ઘણી વખત પ્રકાશના ઝબકારા (Flashes of Light) આંખોમાં થતા હતા. દવા લઈને નિખિલ રૂમમાં અંધારું કરી પડદા લગાડી સૂઈ જતો. એ દિવસે જમતો પણ નહીં. બીજા દિવસે બધું નોર્મલ થઈ જતું. બીજા દિવસે રૂટીન કામકાજ કરતો, જાણે કાંઈ જ થયું ન હોય.

વૈદ્યકીય તપાસ બધી જ નોર્મલ આવી હતી. માઇગ્રેન - આધાશીશીના રોગનું નિદાન થયેલ. નિખિલ જ્યારે માઇગ્રેનનો હુમલો આવે ત્યારે દવાઓ લેતો. એકાદ દિવસમાં સારું થઈ જતું. ત્યારબાદ કાંઈ તકલીફ ન રહેતી.

માઇગ્રેનના બે હુમલાઓની વચ્ચે કોઈ તકલીફ ન હતી. નિખિલ વચ્ચેના સમયમાં કોઈ દવા ન લેતો.

વર્ષમાં બે થી ત્રણ વખત આ પ્રકારના હુમલાઓ આવતા. નિખિલ તથા કુટુંબીજનોએ આ હુમલાઓને સ્વીકારી લીધા હતા તથા એ સમયે દવાઓ લઈ રાહત મળતી હતી.

છેલ્લા એકાદ વર્ષથી માઇગ્રેનના હુમલાઓ વધી ગયા હતા. મહિનામાં બે-એક હુમલાઓ આવતા હતા. નિખિલ તથા કુટુંબીજનોને ખૂબ જ ચિંતા થતી હતી. આ હુમલાઓનું - (૧) પ્રમાણ (Frequency) વધી ગયું હતું, (૨) દુઃખાવો વધારે તીવ્ર (Severity) રહેતો હતો, (૩) દવાઓનું પ્રમાણ પહેલા કરતાં વધી ગયું હતું. (૪) દુઃખાવો વધારે સમય રહેતો હતો. બે થી ત્રણ દિવસ રહેતો હતો (Duration).

ન્યુરોલોજીકલ તપાસ કરી, એમ.આર.આઈ. સ્કેન કરાવ્યું, બધું જ નોર્મલ આવ્યું. દવાઓ બદલાવી. થોડી રાહત મળી પરંતુ હુમલાઓ ઓછા ન થયા.

એક હિતેચ્છુની સલાહથી મનોચિકિત્સક (લેખક)નો અભિપ્રાય લીધો.

ઊંડાણમાં મનોવૈજ્ઞાનિક માહિતી મેળવી તથા વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિથી માથાના દુઃખાવાની નોંધ પરથી નીચેની મહત્વની માહિતી પ્રાપ્ત થઈ.

૧. ધંધાકીય પાર્ટનરનું અચાનક મરણ :

નિખિલના ધંધાકીય પાર્ટનરનું અચાનક હાર્ટ એટેકથી મરણ થયું. પાર્ટનર જોડે નિખિલના ભાઈ જેવા સંબંધો હતા. સંવેદનશીલ નિખિલના મનને ઊંડો આઘાત લાગ્યો હતો. કાઉન્સેલિંગના સેશનમાં આ વિશે વાત કરતાં નિખિલ રડી પડ્યો હતો. પાર્ટનરના મરણના આઘાતમાંથી નિખિલ હજી બહાર આવ્યો ન હતો.

૨. ધંધાનું સ્ટ્રેસ :

પાર્ટનરના અચાનક મૃત્યુથી ધંધાની સંપૂર્ણ જવાબદારી નિખિલ પર આવી પડી હતી. અત્યાર સુધી અડધાથી વધારે જવાબદારી પાર્ટનર સંભાળતો હતો. જ્યારે પણ કામ વધી જતું અને ટાર્ગેટ ડેડલાઈન નજીક આવતો ત્યારે નિખિલનું સ્ટ્રેસ લેવલ વધી જતું અને માઇગ્રેનનો હુમલો આવી જતો.

૩. ફ્લેટના કબજામાં મોડું :

નિખિલે રહેવા માટે ફ્લેટનું અન્ડર કન્સ્ટ્રક્શન બિલ્ડિંગમાં બુકિંગ કર્યું હતું. પોતાનું જૂનું ઘર વેચીને પૈસાની ગોઠવણ કરી હતી. હાલ ભાડાના ઘરમાં રહેતો હતો. આ ફ્લેટનો કબજો મળતો ન હતો. મોડું થતું હતું. આપેલા સમયથી એક વર્ષ વધારે નીકળી ગયો હતો. કબજો ક્યારે મળશે એ નિશ્ચિત ન હતું. આથી નિખિલ સ્ટ્રેસમાં રહેતો હતો.

ઉપરોક્ત કારણોને લીધે સંવેદનશીલ નિખિલનું માનસિક સ્ટ્રેસ ખૂબ જ વધી ગયું હતું. જેની અસર શરીર પર થતી હતી અને માઇગ્રેનના હુમલાઓ વધી ગયા હતા. દુઃખાવો વધારે તીવ્ર થયો હતો.

● **સારવાર :**

સ્ટ્રેસ પ્રતિરોધક દવાઓ (Anti Stress Medication) શરૂ કરી. બે અઠવાડિયામાં દવાઓની પોઝિટિવ અસર જણાવા લાગી. સાથે કાઉન્સેલિંગ પણ શરૂ કર્યું. સંવેદનશીલ વલણ બદલાવવા માટે કોગ્નિટિવ બિહેવિયર થેરાપી પણ શરૂ કરી. જીવનશૈલીમાં બદલાવ લાવવા કાઉન્સેલિંગ કર્યું.

આ બધાની અસરથી નોંધપાત્ર સુધારો થયો. માઈગ્રેનનો દુઃખાવો ઓછો થયો. માઈગ્રેનના હુમલાઓ ઓછા થયા.

માઈગ્રેનની દવા પૂર્વવત ફક્ત એટલેક વખતે જ આપી. **છેલ્લા છ મહિનામાં માઈગ્રેનનો દુઃખાવો એક પણ વખત નથી થયો.**

કેસ સ્ટડી-૨

૩૮ વર્ષની મંજુલાને માઈગ્રેનની બીમારી હતી. થોડા સમયથી માઈગ્રેનનો દુઃખાવો વધી ગયો હતો. પહેલાં બે માઈગ્રેનના એટેકની વચ્ચે બીજા કોઈ લક્ષણો ન હતા.

જ્યારથી માઈગ્રેનનો દુઃખાવો વધી ગયો છે ત્યારથી રાત્રે ઊંઘ બરોબર આવતી ન હતી. હૃદયના ધબકારા વધી જતા હતા. ભૂખ ઓછી થઈ ગઈ હતી. નબળાઈ લાગતી હતી, બેચેની રહેતી હતી. કામમાં મન લાગતું ન હતું. સ્વભાવ ચીડિયો થઈ ગયો હતો. મનમાં નકારાત્મક વિચારો આવતા હતા. ભવિષ્યની ચિંતા રહેતી હતી. કોઈક વખત રડવું આવી જતું હતું.

વૈદ્યકીય તપાસ બધી નોર્મલ હતી. ફિઝિશિયનનો અભિપ્રાય લઈ સારવાર શરૂ કરી. રાહત ન મળી. ગાયનેકોલોજિસ્ટની મેનોપોઝ માટે સારવાર કરી. રાહત ન મળી. ફિઝિશિયને મનોચિકિત્સકનો અભિપ્રાય લેવાની સલાહ આપી.

ઊંડાણમાં જતા તથા માથાના દુઃખાવાની વૈજ્ઞાનિક નોંધ પરથી નીચેની માહિતી મળી.

માઈગ્રેનના બે હુમલાઓની વચ્ચેના સમયમાં મંજુલાને જે લક્ષણો હતા એ બધા ડિપ્રેશનની બીમારીના હતા. શારીરિક તથા માનસિક લક્ષણો હતા. માનસિક સ્ટ્રેસના બનાવો નીચે પ્રમાણે હતા.

૧. દીકરી સાસરેથી પાછી આવી હતી

પરણેલી દીકરી સાસરેથી ઝઘડો કરીને પાછી આવી હતી. સાસુ જોડે વિચારોનો મતભેદ રહેતો હતો. પતિ જોડે સારું બનતું હતું. મંજુલાએ તથા કુટુંબીજનોએ ખૂબ સમજાવ્યું પણ સાસરે જવા દીકરી તૈયાર ન હતી.

૨. દીકરાના લગ્નનો પ્રશ્ન

દીકરાની ઉંમર વધતી હતી. દીકરો લગ્ન કરવા રાજી થતો ન હતો. દીકરા માટે માંગા આવતા હતા પરંતુ દીકરો ના

જ પાડતો હતો. **મંજુલાને બધાને જવાબ આપવા પડતા હતા. જેથી માનસિક સ્ટ્રેસ વધતું હતું.**

૩. મમ્મીની તબિયત

મંજુલાની મમ્મીની તબિયત નરમગરમ રહેતી હતી. ડાયાબિટીસનું પ્રમાણ વધી ગયું હતું. બે વખત હોસ્પિટલમાં દાખલ કરી સારવાર આપવી પડી હતી. મંજુલાને મમ્મી જોડે ખૂબ જ સારું બનતું હતું. મમ્મીની તબિયતને લીધે સ્ટ્રેસ વધી ગયું હતું.

● **સારવાર :**

ડિપ્રેશન પ્રતિરોધક દવાઓ, માઈગ્રેનની દવાઓ સાથે શરૂ કરી. બે અઠવાડિયામાં ડિપ્રેશનના લક્ષણોમાં રાહત મળી. ભૂખ લાગવા માંડી. રાત્રે ઊંઘ નોર્મલ થઈ. માઈગ્રેનના દુઃખાવામાં રાહત મળી.

કાઉન્સેલિંગ શરૂ કર્યું. હકીકતનો મનથી સ્વીકાર કરવા કાઉન્સેલિંગ કર્યું. **વ્યક્તિ પોતાનું કર્મ કરે ત્યારબાદ જે પરિણામ આવે એ મનથી સ્વીકારવું જોઈએ એ સિદ્ધાંત અપનાવવા સમજાવ્યું.**

● **મનોવૈજ્ઞાનિક સમજણ :**

માનસિક સ્ટ્રેસની અસર શરીર પર થાય છે. સ્ટ્રેસને લીધે થતા હોર્મોનલ તથા ન્યુરોટ્રાન્સમિટર્સને લીધે નકારાત્મક અસર થાય છે. જેને લીધે માઈગ્રેનની બીમારીથી પીડાતા દર્દીમાં (૧) દુઃખાવાની તીવ્રતા વધી જાય છે, (૨) દુઃખાવાના હુમલાઓ વધી જાય છે, (૩) માઈગ્રેનની દવાની અસર ઓછી થાય છે.

સારવારમાં માઈગ્રેનની દવાઓ જોડે સ્ટ્રેસની શરીર પરની અસર ઓછી કરવા સારવાર કરવી અગત્યની છે.

મનોચિકિત્સાથી મન અંદરથી શાંત થાય છે. માનસિક ઇમ્યુનિટીમાં વધારો થાય છે, મનોબળ વધે છે, આત્મવિશ્વાસ વધે છે. પરિસ્થિતિનો સામનો કરવાની શક્તિનો વધારો થાય છે. સ્ટ્રેસને લીધે થતાં નકારાત્મક હોર્મોનલ તથા ન્યુરોટ્રાન્સમિટર્સમાં ફેરફારો પાછા નોર્મલ થાય છે. માઈગ્રેનમાં આથી રાહત મળે છે.

● **સારાંશ :**

માઈગ્રેનના કિસ્સામાં મનોચિકિત્સકનો અભિપ્રાય લઈ જરૂરત પ્રમાણે મનોચિકિત્સા કરવાથી દર્દીને રાહત મળે છે. દર્દી ગુણવત્તાભર્યું જીવન જીવી શકે છે. ■

આપણી પાસે જે સમય છે એમાં જ પળે પળે તકના ધબકારા થયા કરે છે અને એનો ઉપયોગ કરતા જ રહેવું જોઈએ.

વાર્તા

મન ! તોહે કાહે વિધ સમજાઉં !

હરેશ ઘોળકિયા

વીણાના મૃત્યુના સમાચાર છાપામાં વાંચી હું તો આઘાત પામી. વીણા મારી પ્રિય બહેનપણી! અમે સાથે જ મોટા થયા હતા. લગ્ન પછી છૂટા પડ્યા હતા. છતાં વારંવાર મળતા હતા. વીણાના પતિ રશ્મિભાઈ એક સરળ માણસ હતા. બંને સાથે જ એક કોલેજમાં નોકરી કરતા હતા. વીણા તેમનાથી થોડી મોટી હોવાથી વહેલી નિવૃત્ત થઈ હતી. રશ્મિભાઈ પાછળથી નિવૃત્ત થયા હતા. પણ પછી પણ બંને આનંદથી રહેતા હતા. રશ્મિભાઈ વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ કરતા હતા અને વીણા ઘર સંભાળતી હતી. તેના બે દીકરા અલગ, પણ પાસે જ રહેતા હતા. વીણાએ જ તેમને એ વ્યવસ્થા કરી આપી હતી. નિવૃત્તિ પછી પણ દસકો પસાર થઈ ગયો હતો. **પણ પછી વીણાને કિમેન્સિયા - ભૂલકણાવૃત્તિ શરૂ થયો હતો** અને તે વારંવાર તેનો ભોગ બનતી હતી. ક્યારેક તેને પાર્કિન્સનના પણ હુમલા આવતા હતા. પરિણામે તે બીમાર રહેતી હતી. છતાં બંને આનંદથી રહેતા હતા. રશ્મિભાઈ તેની બરાબર સંભાળ લેતા હતા. હું ક્યારેક તેની પાસે જતી. વાતો કરતા. પણ હવે તેની વાતો કરવાની અને રસ લેવાની વૃત્તિ ઓછી થઈ ગઈ હતી. તે શરીરે ઘસાતી જતી હતી.

છેવટે કાલે તે ગઈ.

હું તરત તૈયાર થઈ અને બસમાં બેસી તેના ઘેર ગઈ. થોડા લોકો બેઠા હતા. બધા વીણાની પ્રશંસા કરતા હતા. હું થોડીવાર તો ચૂપ રહી. પછી રશ્મિભાઈ સાથે વાતો કરવા લાગી. રશ્મિભાઈ ઢીલા થઈ ગયા હતા. તે આખું જીવન વીણા પર જ આધારિત રહ્યા હતા. બધી જ બાબતો વિશે વીણા જ નિર્ણય લેતી. રશ્મિભાઈને પણ બાળકની જેમ સાચવતી હતી. એટલે તે તો તેના જવાથી અનાથ જેવું અનુભવતા હતા. મેં તેમને આશ્વાસન આપ્યું કે દીકરાઓ અને વહુઓ સારી હતી, વાંધો નહીં આવે.

‘મુદ્દો એ નથી. એ બધા તો સારા જ છે. બરાબર ધ્યાન રાખશે એની મને ખાતરી છે. મૂળ વાત એ છે કે મને જ વીણા વગર નહીં ગમે. હવે મારા જીવનમાંથી રસ ઊડી જશે.’ રશ્મિભાઈની આંખમાં આંસુ આવી ગયા.

હું રશ્મિભાઈની વાત બરાબર સમજતી હતી. તે તદ્દન સાચું

બોલતા હતા. તેમનું સમગ્ર જીવન વીણાની આસપાસ ધૂમતું રહ્યું હતું. સ્વસ્થ હતી તો તેની સાથે પ્રેમમાં સમય પસાર થતો હતો અને માંદી પડી પછી તેની સેવામાં રશ્મિભાઈનો સમય પસાર થતો હતો. હવે બંને ગયા. એટલે રશ્મિભાઈના જીવનનો હેતુ જ ચાલ્યો ગયો હતો.

કંઈક બોલવું જોઈએ એટલે હું બોલી. ‘રશ્મિભાઈ, આ તો અનિવાર્ય છે. એમાં કશું ન થઈ શકે. સમય જ દવા છે. ધીમે ધીમે ટેવાઈ જશો.’

‘પણ માયાબેન, વીણા માત્ર મારી પત્ની ન હતી, તે મારી મા પણ હતી. આખું જીવન તેણે મને સાચવ્યો હતો. મેં મા અને પત્ની બંને ગુમાવ્યા છે.’

આ વાત પણ સાચી હતી.

પછી થોડી વાતો થઈ. વિવિધ વાતોથી તેમને હળવા કરવાનો પ્રયાસ કર્યો. છેવટે હું ઊભી થઈ અને બોલી, ‘હું પ્રયાસ કરીશ કે સમયાંતરે તમને મળવા આવું, પણ તમને પણ ઈચ્છા થાય તો મારી પાસે આવજો. સ્થળ બદલાશે તો હળવા રહેવાશે.’

તેણે મસ્તક નમાવ્યું. મેં વિદાય લીધી.

હું બસ સ્ટેશને ગઈ અને મારા ગામની બસમાં બેઠી. બસ ચાલવા લાગી. હું વિચારે ચડી ગઈ.

આમ જુઓ તો વીણા ખૂબ જ સુખી હતી. રશ્મિભાઈ જેવા પ્રેમાળ પતિ મળ્યા હતા. પૈસેટકે પણ સુખી હતા. સંતાનો પણ સારા હતા. છેલ્લે સુધી બંનેએ ભરપૂર પ્રેમ કર્યો. ઈર્ષ્યા આવે તેવું તેમનું જીવન હતું.

પણ હકીકતે વીણા સુખી હતી?

હકીકત હું જાણતી હતી. વીણા સુખ વચ્ચે પણ અસ્વસ્થ હતી. અધૂરાશ અનુભવતી હતી.

મને તેની બધી વાતો સાંભરી આવી.

બસ ઝડપથી દોડતી હતી. સુંદર ઠંડો પવન વાતો હતો. સાંજનો સૂરજ ઢળતો હતો. વાતાવરણમાં બસના ધરધરાટ સિવાય શાંતિ હતી. બસમાં પણ બહુ લોકો ન હતા અને જે હતા તે બધા શાંતિથી બેઠા બેઠા ઝોલા ખાતા હતા.

મારું મન ભૂતકાળમાં ચાલ્યું ગયું.

વીણાનાં લગ્ન થયાં પછી થોડા સમય પછી તે મને મળી હતી. હજી તો પૂછવા જાઉં તે પહેલાં તો તે મને વળગી પડી હતી. મને નવાઈ લાગી.

‘કાં વીણા, એવું તે શું થયું કે તું મને વળગી પડી? ભૂલથી મને રશ્મિભાઈ નથી માની લીધીને?’ મેં હસતા હસતાં કહ્યું.

તેણે તો મારા ગાલ પર બે ચાર ચુંબન ચોડી દીધા. હું સમજી ગઈ કે પોતાના ગૃહસ્થ જીવનનો આનંદ પ્રગટ કરે છે. હું ચૂપ રહી.

તે માંડ મારાથી છૂટી પડી.

‘હવે બોલ, અમારા રશ્મિભાઈ કેવા છે? મજા કરાવે છે?’ મેં પૂછ્યું.

‘અરે વીણા, તારા રશ્મિભાઈ તો દેવ છે, દેવ. કલ્પના કરી હતી તેવા જ ઉત્તમ માણસ છે. હું તો માની નથી શકતી. અહાહા, શું આનંદ આવે છે તેમની સાથે!’ તેણે મારો હાથ દાબ્યો.

‘શું મજા કરાવે છે? આટલા દિવસમાં સારા સમાચાર તો નથી ને?’ મેં મજાક કરતાં કહ્યું.

‘જાને માયાડી, તને આ જ સૂઝે છે.’

‘અત્યારે તો આ જ મજા હોય. બીજી કઈ મજા હોય?’

‘એ તો છે જ, હોય જ, મસ્ત મજા કરાવે છે તે પણ. તું સાચી છો. પણ હું તેની વાત નથી કરતી.’

‘તો?’

‘અરે માયા, તે એટલા પ્રેમાળ છે કે વાત ન કર. મને રાણીની જેમ રાખે છે. આટલું સુખ તો મેં મારા પીયરમાં પણ નથી ભોગવ્યું, જેટલું આ છ માસમાં ભોગવ્યું છે.’

‘તો તો ભગવાનની તારા પર કૃપા કહેવાય.’

‘કૃપા? અરે, કૃપાનો તો ધોધમાર વરસાદ જ કહે. દેવ છે દેવ, રશ્મિ તો.’

અને પછી રશ્મિ કેવું ધ્યાન રાખે છે તેની વાતો કરી. સાંભળી ખરેખર ઈર્ષ્યા થાય. રશ્મિ તેને હથેળી પર રાખતા હતા. મને તો સાંભળીને ખૂબ આનંદ થયો બહેનપણી સુખી હોય તેનાથી વધારે શું જોઈએ?

થોડો સમય પસાર થઈ ગયો. એક બાળક પણ આવી ગયું.

હું ઘણા સમય પછી તેને મળવા ગઈ. આ વખતે પણ તે મસ્તીમાં જ હતી. તેણે બાળક દેખાડ્યું. મેં રમાડ્યું.

મેં મશ્કરી કરી, ‘વીણા, રશ્મિભાઈનું દેવત્વ તો અખંડ છે ને? મજા કરાવે છે ને?’

‘હા, હા, પૂરી મજા.’ તે બોલી. પણ આ વખતે તેના

બોલવામાં પૂરી મસ્તી ન હતી.

‘તારા અવાજમાં આગળ જેવી મસ્તી નથી, વીણા. કંઈ તકલીફ તો નથી ને?’

‘ના, ના, કંઈ જ તકલીફ નથી.’

‘પણ તારો અવાજ ઢીલો છે.’

‘એ તો એમ જ.’ તે બોલી.

‘અલી, મને બનાવે છે? આપણે બંને એકબીજાને નખશીખ બરાબર ઓળખીએ છીએ. સાચું બોલ.’ મેં તેની સામે ધ્યાનથી જોતાં પૂછ્યું.

વીણાનો અવાજ ઢીલો થઈ ગયો.

‘કોઈ શારીરિક તકલીફ? કે માનસિક? તે રખડે તેવા તો નથી દેખાતા’ મેં અનુમાનો ધાર્યા.

‘ના, ના, એવું કશું નથી.’

‘તો? પ્રેમ ઓછો થઈ ગયો?’

તે હસી. ‘તે તો શક્ય જ નથી. દિવસો દિવસ ઉલટો વધે છે.’

‘તો પછી શું છે? મને નવાઈ લાગે છે.’

‘કહીશ તો માનીશ નહીં.’

‘પણ કહે તો ખરી.’

વીણા બોલી, ‘માયા, રશ્મિ ખૂબ પ્રેમાળ છે. તેની સામે કોઈ ફરિયાદ નથી. અત્યારે તેના વિરુદ્ધ બોલીશ તો પણ હું નરકમાં પડીશ. છતાં એક મુદ્દો તો છે.’

મને આશ્ચર્ય થયું. મુદ્દા વિનાનો મુદ્દો! મને પણ જિજ્ઞાસા થઈ.

‘બોલ.’ મેં ટૂંકો જવાબ આપ્યો.

‘માયા, રશ્મિ એક અનાથ બાળક તરીકે ઉછર્યા હતા. માતા જન્મ આપી મરી ગઈ હતી. પિતા પણ જલ્દી ચાલ્યા ગયા હતા. તે તેના ફઠ પાસે ઉછર્યા હતા. ફઠએ સરસ રીતે મોટા કર્યા હતા અને ભણાવ્યા પણ હતા. ફુવા પણ સરળ હતા. એટલે કોઈ પણ તકલીફ વિના મોટા થયા હતા. પણ...’

‘પણ?’ મારી જિજ્ઞાસા તીવ્ર થઈ. ‘ક્યાંય લપસી પડ્યા હતા?’

તે હસી. ‘ક્યાંય શું, મારી પાસે પણ પૂરા નથી લપસતા. બહુ - કદાચ વધારે પડતા - ભલા છે.’

‘તો પછી?’

‘માયા, રશ્મિ બાળપણથી જ માતાના પ્રેમ માટે ઝુરતા હતા. તેને હંમેશ થતું કે તેમને માતાનો પ્રેમ નથી મળ્યો. ફઠ

ગમે તેટલો સ્નેહ કરતાં, પણ તેમને સંતોષ ન થતો. તે અધૂરાશ જ અનુભવતા. તે હંમેશ માતાનો પ્રેમ શોધતા હતા.'

‘તે તો સહજ છે.’ મેં જવાબ આપ્યો.

‘પણ તે મારા માટે સમસ્યા બની ગઈ.’ વીણા બોલી.

‘કેમ?’ મને આશ્ચર્ય થયું આ સાંભળીને.

“રશ્મિ મારી પાસેથી માતાનો પ્રેમ ઈચ્છતા હતા. તેમણે મને પત્ની તરીકે સ્વીકારી હતી. તેનો પણ પ્રેમ કરતા હતા, પણ તે સતત મારી પાસેથી ઈચ્છતા હતા કે હું તેને માનો પ્રેમ પણ આપું. તે મને પત્નીના બદલે મા તરીકે વધારે જોતા હતા. મને કહેતા પણ ખરા કે, ‘વીણા, મને માતાનો પ્રેમ જોઈએ છે, તું આપ.’ હું તેમને સ્નેહ કરતી, પણ મારો પ્રેમ તો હકીકતે પત્નીનો જ હતો. તે પતિ તરીકે પ્રેમ કરતાં કરતાં મને ક્યારેક એવી રીતે વળગી પડતા અને પુત્રની જેમ વહાલ કરવા મંડી પડતા. ત્યારે તે મારા શરીર સાથે એવો સ્પર્શ કરતા કે જાણે માને સ્પર્શ કરતા હોય. ત્યારે છાતી પર એવી રીતે હાથ ફેરવતા કે જાણે નાનું બાળક હાથ ફેરવતું હોય. તેમાં પ્રેમ કે વાસના કરતાં બાળકની નિર્દોષતા વધારે વ્યક્ત થતી. હવે હું તો ત્યારે મસ્તીમાં હોઉં. તેના પ્રેમની તીવ્રતા માગું. તે પણ પોતાની વાસના વ્યક્ત કરે તેમ ઈચ્છું. પણ તે તો ખોવાઈ જતા અને હળવેથી હાથ ફેરવી મારા ખોળામાં સૂઈ જતા અને બાળકની જેમ વર્તવાનું શરૂ કરી દેતા. મારો બધો નશો ઉતરી જતો અને હું નિરાશ થઈ જતી. હું તેને ઉશ્કેરવાનો પ્રયાસ કરતી, તો તે શરમાઈ જતા અને ખસી જતા. ‘અત્યારે તું મારી મા છો, મને રમાડ, મને વહાલ કર’ એમ કહેતા. હવે તે ક્ષણે હું તો સંપૂર્ણ પત્ની અને સ્ત્રી હોઉં. મારું શરીર તેને તીવ્રતાથી ઈચ્છતું હોય. તેના પતિ તરીકેના પ્રેમ માટે તરફડતી હોઉં. અને તે મને મા તરીકે જુએ. તેવો જ સ્નેહ માંગે. હું તેને ઠપકો આપું અને કહું કે તે સવારે આપીશ. અત્યારે તે મને પત્ની તરીકે જ પ્રેમ કરે. તો શરમાઈ જતા અને પતિ બનવાનો પ્રયાસ કરતા. પણ થોડી જ ક્ષણોમાં ફરી બાળક બની જતા અને ફરી માંગણી કરવા લાગતા. હું ખૂબ ગુસ્સે થતી, પણ થોડીવાર મા નું નાટક કરતી. તે મને જોરથી વળગી પડતા અને બાળકની જેમ પ્રેમ કરવા લાગી જતા. તેમને એટલો સંતોષ થતો કે હળવા થઈ જતા અને મારા ખોળામાં જ સૂઈ જતા.”

‘હું હતાશ થઈ જોઈ રહેતી.’ વીણાની આંખમાં આંસુ હતા.

‘પણ તો આ બાળક?’

‘એમ તો તે સહજ હોય ત્યારે પ્રેમ કરતા. માફી પણ માંગતા. પણ વારંવાર પેલી અધૂરાશ તેના મનનો કબજો કરી લેતી અને મને માનો રોલ ભજવવાનું કહેતા. ત્યારે મારી ઈચ્છાને અવગણતા.’

‘તો, તો, તારો પ્રેમ ઓછો થઈ જતો હશે!’

‘એ જ તો તકલીફ છે. તે ભયંકર પ્રેમાળ છે. મારી એટલી તો સંભાળ રાખે છે કે હું ગુંગળાઈ જાઉં છું. ઘરમાં હોય ત્યારે બસ, પ્રેમ જ કર્યા કરે. મારી છોકરાની જેમ સંભાળ રાખે છે. કહું તેના કરતાં પણ વધારે ઈચ્છાઓ પૂરી કરે છે. બસ, આ હુમલા તેને હેરાન કરે છે. તેમને ઠપકો આપું તો કહે કે — **વીણા, જીવનની શરૂઆતનાં પચ્ચીસ વર્ષ મા વિના રહ્યો છું. માના પ્રેમ વિના તરફડ્યો છું. તને જોઈ છું અને મા યાદ આવી જાય છે.** અધૂરાશ તીવ્ર બને છે. તું મને એ સ્નેહ પણ આપે છે, પણ મને લાગે છે કે મારી અધૂરાશ ક્યારેય સંતોષ નહીં પામે. લાગે છે કે આ અધૂરાશ એક ટેવ બની ગઈ છે. જીન્સમાં ઘૂસી ગઈ છે. તારી પાસે આવું અને પહેલાં તું મને મા તરીકે જ દેખાય છે. પત્ની તરીકે જોવાની મારે મહેનત કરવી પડે છે. એવું નથી કે હું તારા શરીરથી આકર્ષાતો નથી. હું પણ માણસ છું. મને તારું શરીર ખૂબ ગમે છે, તેનો ઉપભોગ પણ ગમે છે. પણ વચ્ચે વચ્ચે આ હુમલા આવી જાય છે અને હું બદલાઈ જાઉં છું. વીણા, તારી માફી માગું છું... મારે શું કહેવું? પણ માયા, તેના કારણે હું પત્ની તરીકેનું સુખ સો ટકા ભોગવી નથી શકતી. મારાં બે બાળક છે — આ અને રશ્મિ.’

હું વિચારમાં પડી જતી. આ તો વિચિત્ર મુદ્દો છે. કોઈ સાથે ચર્ચા પણ ન શકાય તેવો.

પછી તો બીજું પણ બાળક થયું. મને શાંતિ થઈ.

પછી મળતી ત્યારે પણ વીણા આ ફરિયાદ તો કરતી જ. કહેતી, ‘હવે તો રશ્મિના હુમલા વધી ગયા છે. પ્રેમ કરતા કરતા છાતીને વળગી પડે છે અને બાળકની જેમ વર્તવાનું શરૂ કરી દે છે. ક્યારેક આ બાળક ધાવતું હોય તો તેને ખસેડીને પોતે...!’ તે મોં નીચું કરી ગઈ.

હું સમજી ગઈ કે રશ્મિ ‘મધર કોમ્પ્લેક્સ’થી હેરાન થતા હતા. માતાના પ્રેમનો અભાવ તેમના ચિત્તમાં એવો તો ઘૂસી ગયો હતો કે તે બધામાં મા નાં જ દર્શન કરતા હતા. અલબત્ત, એટલે તે સ્ત્રીઓ બાબતમાં ખૂબ સ્વસ્થ રહ્યા. મારી સામે પણ આદરથી જોતા. હું આવતી ત્યારે પણ ઓછા ઓછા થઈ જતા. મારી સાથે આદરપૂર્વક વાતો કરતા. ખૂબ માન આપતા. હું પણ ગુંગળાઈ જતી. તેમનું આ વર્તન ન સમજતી. માનતી કે તેમનું અતિ સ્નેહાળપણું આમ કરાવે છે. પણ વીણાની વાતો સાંભળ્યા પછી આ વર્તનની સમજ પડી. મને તો વાંધો ન આવે, પણ વીણા પણ અતૃપ્ત રહેવા લાગી હતી.

અને છેલ્લા દિવસ સુધી રહી. નિવૃત્ત થયા પછી તો તે કહેતા, ‘વીણા, હવે આપણે મોટા થઈ ગયા છીએ. હવે પતિ પત્નીનો રોલ બસ. હવે તું મારી પૂર્ણ માતા.’

વીણા જવાબ આપતી, ‘પણ રશ્મિ, હું મોટી નથી થઈ. મને તમારો પ્રેમ, તમારો આવેગ જોઈએ છે.’

રશ્મિ હસતા. ‘વીણા, વાસનાનો તો અંત જ નથી. તું પણ મને તારા પિતા તરીકે જો. વાસના શાંત થઈ જશે.’

વીણા ગુસ્સે થતી. ‘મને પિતાનો અભાવ નથી નડ્યો. હું શા માટે જોઉં? તો તો તમને પરણી જ ન હોત. મને તો રશ્મિ ધ હસબન્ડ જોઈએ છીએ.’

પણ રશ્મિ શાંત થઈ ગયા હતા. પ્રેમ પહેલી ક્ષણે કરતા હતા તેટલો જ કરતા હતા. પણ પુરુષ તરીકે શાંત થઈ ગયા હતા. તે વીણાને મા તરીકે જ જોતા હતા. પુત્ર જેવો સ્નેહ આપતા હતા.

વીણા છેલ્લી ક્ષણ સુધી અતૃપ્ત રહી. કદાચ અતૃપ્ત જ મરી ગઈ. કદાચ એટલે જ તે હતાશામાં આ ડિમેન્સિયાનો ભોગ બની ગઈ. દબાવેલ ગુસ્સો જ પાર્કિન્સનમાં પલટાઈ ગયો. ભલે બહાર વ્યક્ત ન કરતી, પણ અંદરને અંદર એક સ્ત્રી તરીકે ગુંગળાતી

રહી. છેલ્લે જો હું મળી હોત તો કદાચ તે વ્યક્ત પણ કરત. પણ હું પણ વ્યસ્તતાને કારણે મળી શકતી ન હતી.

મનોવિજ્ઞાનના પ્રાધ્યાપક જ પોતાની જ પત્નીનું મનોવિજ્ઞાન ન સમજી શક્યા. સમજ્યા હશે તો પાલન ન કરી શક્યા – પોતાના વળગણના કારણે.

એક ઉત્તમ પ્રેમી વ્યક્તિ હોવા છતાં ઉત્તમ બની ન શક્યા. વીણાનો મધુર સ્વર પૂરો પ્રગટ ન જ થઈ શક્યો. તેના તાર ઢીલા જ રહ્યા.

માનવનું મન ખરેખર અદ્ભુત છે. ક્યારે કેમ વર્તશે તેની ખબર નથી પડતી. આના કરતાં તે કૂર હોત અને મારત, પણ એક પતિ તરીકે ઉત્તમ પ્રેમ કરત તો વીણાને ગમત!

જવાબ નથી.

અચાનક બસ ઊભી રહી. હું ઉતરી ગઈ. સામે સૂરજ ઢળતો હતો. તેનું તેજ ઝાંખું થતું હતું. અંધકાર વધતો હતો. મારા મનમાં પણ ગુંચવણો હતી. હું પણ અસ્પષ્ટ મનથી ચાલવા લાગી.

આદર્શ વિશ્વ વ્યવસ્થા

(અનુસંધાન : પાના નં. - ૪૪ ઉપરથી ચાલુ)

વિકાસ થાય છે. આ ચારેય પરિબળો ઉપર આવડત અને કુનેહથી અમલ કરી રાષ્ટ્ર ખૂબ જ આગળ વધી શકે છે.

૫. ન્યાયીક વ્યવસ્થા

ન્યાય સાથે હંમેશાં પ્રજાનું મોરલ જોડાયેલું હોય છે. તેથી જ ન્યાયીક વ્યવસ્થા હંમેશાં કડક, ચુસ્ત, પારદર્શી, ઝડપી અને સત્યની ભાવનાને ઉજાગર કરતી રહે તેવી હોવી જોઈએ. વિલિયમ સેક્સપિયર કહે છે કે, ‘અપરાધ હોય ત્યાં પ્રચંડ કુહાડીને પડવા જ દો.’ ન્યાયીક વ્યવસ્થા હંમેશાં સમાજને સંતોષ મળી રહે તેવી સુદૃઢ હોવી જોઈએ.

૬. રાજકીય (વહીવટીતંત્ર) વ્યવસ્થા :

રાજકીય વ્યવસ્થા સંભાળતું વહીવટીતંત્ર હંમેશાં વિકાસ માટે કટિબદ્ધ, પ્રજાહિત માટે સમર્પિત, પારદર્શક, ભ્રષ્ટાચાર મુક્ત, કર્તવ્યનિષ્ઠ, સહકારમય ભાવના સભર અને ફરજો પ્રત્યે સભાન હોવું જોઈએ. તંત્ર સમાજને લગતા પ્રશ્નો જેવા કે શાંતિ, સલામતી, સમૃદ્ધિ, વિકાસ, મોંઘવારી, રોગો, મંદી, ગ્લોબલ વોર્મિંગ, આતંકવાદ વગેરે તમામ બાબતો પ્રત્યે જાગૃત અને કાર્યાન્વિત હોવું ખૂબ જરૂરી છે. વહીવટી તંત્રમાં Work is Worship ની ભાવના જરૂરી છે.

૭. વિદેશ નીતિ (આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યવહારો)

દરેક રાષ્ટ્રની અન્ય રાષ્ટ્રો પ્રત્યેની વિદેશ નીતિ હંમેશાં મૈત્રીપૂર્ણ, સહકારમય, સૌહાર્દમય, ઉષ્માસભર હોવી જોઈએ. દરેક રાષ્ટ્ર પરસ્પર દરેક ક્ષેત્રમાં સહકાર અને સમજણની ભાવનાથી વ્યવહાર, વ્યાપાર અને વિનિમય કરે, ઉદારમતવાદી વિદેશ નીતિ અપનાવે, એકબીજાનાં વિકાસ અને મુશ્કેલીઓનાં, પ્રશ્નોના નિવારણમાં સક્રિય ભૂમિકા નિભાવે તો સમાજ અને વિશ્વ એક પરિવાર બની શકે. વૈશ્વિક સમસ્યાઓનો સાથે મળીને હલ શોધી શકે.

ધર્મો, તત્વ વિચારો, પદ્ધતિઓ, યોજનાઓ, નકશાઓ અને કાર્ય રેખાઓ એ બધું જ નિષ્પાણ છે, જ્યાં સુધી અમલીકરણની ઊર્જા એમાં રેડાતી નથી. તેથી જ સમાજની પ્રત્યેક વ્યક્તિ પોતાની પાસે જે જે શ્રેષ્ઠતા છે તે સમાજને અર્પણ કરે, તો સર્વશ્રેષ્ઠ છે. અને આવી રીતે સાકાર થઈ શકે આદર્શ વિશ્વ વ્યવસ્થાની દિવ્ય અને ભવ્ય કલ્પના અને રચાય આદર્શ સમાજ અને આદર્શ વિશ્વ.

“મહાદેવ”, પ્લોટ નં.-૧૬,
શિવલીલા રેસિડેન્સી, પાઠક સ્કૂલ સામે,
હનુમાનપરા રોડ, અમરેલી - ૩૬૫ ૬૦૧.
મો. ૯૯૨૪૦ ૧૩૪૬૪

આપણા પ્રેમની શક્તિ બીજાને માટે જેમ જેમ વપરાતી રહે છે તેમ તેમ આપણામાં નવી શક્તિ અને નવો પ્રેમ પ્રગટ થતો રહે છે.

નોલેજ બેંક

ગુજરાતી સાહિત્ય નોલેજ બેંક - (૭)

(વિવિધ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષા માટે ઉપયોગી)

રમેશ પટેલ

- 'ઘર ઘર મેં પંછી બોલતા' - નિબંધ સંગ્રહના લેખક કોણ? (ડૉ. ગુણવંત શાહ)
- 'એકબીજાને ગમતા રહીએ' - ગ્રંથના લેખિકા કોણ છે? (કાજલ ઓઝા વેઘ)
- 'ઝેર તો પીધા છે જાણી જાણી' - નવલકથાના લેખક કોણ? (મનુભાઈ પંચોલી 'દર્શક')
- 'પ્રિયજન' નવલકથાના લેખક કોણ? (વીનેશ અંતાણી)
- 'સૌંદર્યની નદી નર્મદા'ના લેખક કોણ છે? (અમૃતલાલ વેગડ)
- 'બુદ્ધિપ્રકાશ' માસિકના હાલના તંત્રી કોણ છે? (કુમારપાળ દેસાઈ)
- ગુજરાત વરનાક્યુલર સોસાયટી તરફથી ગુજરાતી ભાષામાં પહેલું સામયિક કયું પ્રગટ થયું હતું? (બુદ્ધિપ્રકાશ)
- રણજિતરામ સુવર્ણ ચંદ્રક મેળવનાર મહિલા કોણ? (હીરાબેન પાઠક)
- 'સરસ્વતીચંદ્ર' નવલકથાના સ્ત્રી પાત્રો કયા છે? (ગુણસુંદરી - કુસુમ સુંદરી)

સામાન્ય જ્ઞાન

- હેમચંદ્રાચાર્યનું સાંસારિક નામ શું હતું? (ચાંગદેવ)
- 'મહાગુજરાત આંદોલન'ની આગેવાની કોણે લીધી હતી? (ઈન્દુલાલ યાજ્ઞિક)
- નરસિંહ મહેતાની દીકરીનું નામ શું હતું? (કુંવરબાઈ)
- ગુજરાતનું સૌથી જૂનું મ્યુઝિયમ કયું છે? (કચ્છ મ્યુઝિયમ)
- કયા વંશના શાસનકાળ દરમિયાન ગુજરાતની ભૌગોલિક સીમાઓનો વિસ્તાર સૌથી વધુ હતો? (સોલંકી વંશ)
- ભારતનું બંધારણ ઘડવામાં કયા ગુજરાતી મહાનુભાવે મહત્વની ભૂમિકા ભજવી હતી? (કનેયાલાલ મુનશી)
- નરસિંહ મહેતાનો જન્મ ક્યાં થયો હતો? (તળાજા)
- ગુજરાતમાં સૌપ્રથમ આયુર્વેદ કોલેજની સ્થાપના ક્યારે અને ક્યાં થઈ હતી? (ઈ.સ. ૧૯૨૩માં, પાટણ)
- કયા ગુજરાતી મહિલા સ્વાતંત્ર્ય સેનાની એમ.એસ.

- યુનિવર્સિટી, વડોદરાના કુલપતિ હતા?(ડૉ. હંસાબહેન મહેતા)
- ગાંધી વિચારધારા મુજબ કયું વિશ્વવિદ્યાલય કાર્યરત છે? (ગુજરાત વિદ્યાપીઠ)
- ભારતીય ભૂમિસેનાના પ્રથમ ગુજરાતી 'ફિલ્ડ માર્શલ' કોણ હતા? (જનરલ માણેકશા)
- વેદશાળાની સ્થાપના ક્યારે અને ક્યાં થઈ હતી? (ઈ.સ. ૧૯૪૭, અમદાવાદ)
- રંગ અવધૂત મહારાજનું મૂળ નામ શું હતું? (પાંડુરંગ વિઠ્ઠલા વળામે)
- ગાંધીજીએ કયા સ્વાતંત્ર્ય સેનાની મહિલાને શસ્ત્ર રાખવાની છૂટ આપી હતી? (પૂર્ણિમાબહેન પકવાસા)
- 'આજવા ડેમ' કોણે બંધાવ્યો હતો? (મહારાજા સયાજીરાવ ગાયકવાડ)
- કઈ નદી વડોદરા શહેરમાંથી પસાર થાય છે? (વિશ્વામિત્રી)
- મીરાં કઈ સાલમાં ગુજરાતની દ્વારકા નગરીમાં આવીને વસ્યા હતા? (ઈ.સ. ૧૫૩૭)
- ગુજરાત ટેકનોલોજી યુનિવર્સિટી ક્યાં આવેલી છે? (ગાંધીનગર)
- ગુજરાતમાં ડાયનોસોરના ઈંડાં ક્યાંથી મળી આવ્યાં છે? (રૈયોલી)
- ગુજરાતમાં સૌપ્રથમ 'નેચર એજ્યુકેશન સેન્ટર' ક્યાં આવેલું છે? (હિંગોળગઢ)
- ભક્ત કવયિત્રી ગંગાસતીનું વતન કયું હતું? (સમઢિયાળા, જિ. ભાવનગર)
- સરકારી કેળવણીનો બહિષ્કાર કરવા માટે કઈ સંસ્થાની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી? (ગુજરાત વિદ્યાપીઠ)
- કચ્છમાં કયું આધુનિક ખાનગી બંદર આવેલું છે? (મુંદ્રા)
- ગુજરાતમાં કુલ કેટલા ગામડાં છે? (૧૮૧૯૨)
- ઈ.સ. ૧૮૪૪માં બ્રિટિશ ન્યાયતંત્રમાં જોડનાર પ્રથમ ગુજરાતી કોણ હતા? (ભોળાભાઈ સારાભાઈ)
- દક્ષિણ ગુજરાતનું હવા ખાવાનું સ્થળ કયું છે? (સાપુતારા)

'પ્રાંજલ', ૩૦, આર્નલ વાટિકા સોસાયટી, સરદાર પુલ પાસે,
અડાપણ રોડ, સુરત-૩૯૫ ૦૦૯. ● મો. ૯૮૨૫૧ ૦૦૨૫૫

કારકિર્દી

સિવિલ સર્વિસ કેડર પોલિસિ

હીરેન દવે

કેડર પોલિસિનો ઉદ્દેશ્ય બ્યુરોક્રેસીને વધુ ઈન્કલુઝિવ અને ડાયવર્સિફાય કરવાનો છે. કોઈપણ રાજ્યમાં જે બ્યુરોક્રેસી નીતિઓના ઘડતરનું કાર્ય કરે છે તેમાં સમાજના તમામ વર્ગોને પ્રતિનિધિત્વ મળે. એવી અમલદારશાહી બને કે દેશના સમાજનું દર્પણ હોય. જેથી દરેક જુથો/હિતો - સમુદાયના પ્રશ્નોને ધ્યાનમાં લઈને નીતિઓ કે યોજનાઓ બને. કોઈપણ રાજ્યના અમલદારશાહી તંત્રમાં રાજ્યના સ્થાનિક અધિકારીઓ (ધરતીપુત્રો) તો હોય જ પણ દેશના વિવિધ પ્રદેશોમાંથી આવેલા અધિકારીઓનું પણ સારું એવું પ્રમાણ હોય. **દરેક રાજ્યમાં જેટલા અખિલ ભારતીય સેવકોની જરૂરિયાત હોય તેમાંના ૧/૩ હોમ સ્ટેટમાંથી પસંદ કરવાના હોય છે અને ૨/૩ આઉટ સાઇડરની પસંદગી કરવાની હોય છે.** એમ દરેક રાજ્યમાં શક્ય એટલું સમાવેશી (ઈન્કલુઝિવ) બ્યુરોક્રેસીનું માળખું રચવામાં આવે.

આ નીતિ અંતર્ગત કેડરની ફાળવણી રિઝલ્ટ બાદ ડિપાર્ટમેન્ટ ઓફ પર્સોનેલ એન્ડ ટ્રેનિંગ (ડી.ઓ.પી.ટી.) દ્વારા કરવામાં આવે છે. જેમાં સૌથી પહેલા હોમ કેડરની ફાળવણી કરવામાં આવે છે. ત્યારબાદ ક્યારેક એક્સચેન્જ સિસ્ટમનો પ્રયોગ કરવામાં આવે છે. ત્રીજા ક્રમે આઉટ સાઇડર વેકન્સીની સીટો પર એલોકેશન થાય છે અને ચોથા ક્રમે જે ઉમેદવારોએ કોઈ પ્રેફરન્સ નથી આપ્યા કે સિલેક્ટિવ પ્રેફરન્સ આપેલ છે તેમનું એલોકેશન કરવામાં આવે છે.

ઈનસાઇડર વેકન્સીનું એલોકેશન દરેક રાજ્યોની કુલ વેકન્સીમાંથી ૩% ઈનસાઇડર વેકન્સી રોસ્ટર પદ્ધતિથી ફાળવાય છે. ઈનસાઇડર વેકન્સીમાંથી આરક્ષણની બેઠકો અને જનરલ બેઠકો નિર્ધારિત કરવા માટે પાછું ૨૦૦ પોઈન્ટનું અલાયદું રોસ્ટર રચવામાં આવેલ છે. સિવિલ સર્વિસ પરીક્ષાનું રિઝલ્ટ આવ્યા બાદ દરેક રાજ્ય કેડરની જે બેઠકો હોમ કેડર માટે છે તેની સૌપ્રથમ ફાળવણી પાસઆઉટ કેન્ડિડેટ્સ પૈકી રેન્ક-વાઈસ કરવામાં આવે છે.

ત્યારબાદ જે રાજ્યો માઈન સાઇડર વેકન્સીની બેઠકોની સામે પાસઆઉટ કેન્ડિડેટ ઓછા હોય તે રાજ્યમાં એક્સચેન્જ પદ્ધતિનો પ્રયોગ કરવામાં આવે છે. જેમ કે ગુજરાતમાં કોઈ વર્ષે ૧૫ આઈ.પી.એસ.ની જરૂર છે, જેમાંથી ૫ હોમ સ્ટેટ

(ઈનસાઇડર) વેકન્સી છે, પણ રિઝલ્ટમાં ગુજરાતના માત્ર ૨ જ ઉમેદવારો પાસ થયા છે. તો હોમ સ્ટેટની ત્રણ સીટો ખાલી રહે છે. આ સીટો માટે સૌપ્રથમ એ જોવામાં આવે છે કે, સીટો જે કેટેગરીમાંથી હોય તે સિવાયની કેટેગરીના કોઈ ઉમેદવાર હોમ કેડરમાંથી પાસ થયા છે? તો સીટોને જનરલ, એસ.સી., એસ.ટી. કે ઓ.બી.સી.ના નિયમાનુસાર તબદિલ કરવામાં આવે છે. ત્યારબાદ પણ જો હોમ સ્ટેટની બેઠકો ન ભરાતી હોય તો તેવી બેઠકોને આઉટસાઇડર વેકન્સીમાં કન્વર્ટ કરવામાં આવે છે.

ત્યારબાદ આઉટસાઇડર વેકન્સી પર કેન્ડિડેટ્સની પસંદગી કરવામાં આવે છે. કેન્ડિડેટ્સ જે ઝોનને પ્રથમ પસંદગી આપે છે, તેમાંના પ્રથમ પસંદગીના રાજ્યને હોમ-કેડર માનવામાં આવે છે. જેમકે, ગુજરાતમાંથી પાસ થયેલ ઉમેદવાર ઝોન-૩ પશ્ચિમ ભારતનો હોઈ તેને પ્રથમ પસંદગી આપે તે સ્વાભાવિક છે. તેમાંના ૪ રાજ્યો પૈકી ગુજરાત તેનું પ્રથમ પસંદગીનું રાજ્ય હોય તો તેને હોમ કેડર ગણાય. જે પાસ આઉટરને હોમ કેડર મળતી નથી તેમને એ ઝોનના બીજા રાજ્યની પસંદગી મળતી નથી પણ તેનો દ્વિતીય પસંદગીનો ઝોન ચેક થાય છે. માનો કે તે ઉત્તર ભારત છે, જેમાંની ફર્સ્ટ પ્રાયોરિટિમાં રાજસ્થાન નજીક હોવાથી જો સીટ ઉપલબ્ધ હોય તો તેને આપવામાં આવે છે. તેમાં ન મળે તો ત્રીજી પસંદગીનો ઝોન માનો કે દક્ષિણ ભારત છે તેમાં ફર્સ્ટ પ્રાયોરિટિ કર્ણાટક છે. જો સીટ ઉપલબ્ધ હોય તો આપવામાં આવે છે. આમ, દરેક ઝોનમાં કેન્ડિડેટની પ્રથમ પસંદગીના રાજ્યોમાં સીટો ચેક કર્યા બાદ જો કોઈ બેઠક ઉપલબ્ધ ન હોય તો દ્વિતીય પસંદગી દરેક ઝોનમાં ચેક કરવામાં આવે છે. ત્યારબાદ તૃતીય પસંદગી પ્રત્યેક ઝોનમાં ચેક કરવામાં આવે છે. જ્યાં સીટ ઉપલબ્ધ હોય ત્યાં ફાળવી દઈ આ પ્રોસેસ પૂર્ણ થાય છે અને આગળના ઉમેદવાર માટે આ પ્રક્રિયા શરૂ કરવામાં આવે છે. આમ, આઉટ સાઇડર વેકન્સી એલોકેટ થાય છે.

સૌથી છેલ્લે જે પાસઆઉટ્સે કોઈ પ્રેફરન્સ આપેલ જ નથી તેમના માટે જે રાજ્યોની વેકન્સી ઉપરની પ્રક્રિયા બાદ બચી હોય તેને આલ્ફાબેટિકલ ઓર્ડરમાં ગોઠવવામાં આવે છે અને રેન્ક અને કેટેગરીના આધારે ઉમેદવારોને ફાળવવામાં આવે છે. આથી વધુ માહિતી માટે યુ.પી.એસ.સી.ની સાઈટ પર કેડક એલોકેશન પોલિસિ ૨૦૧૭નો પી.ડી.એફ. ડોક્યુમેન્ટ વાંચો. ■

વડલાને વૃદ્ધાવસ્થા આવી

ગામના પાદરે ઉભેલા એક વડલાને
વૃદ્ધા અવસ્થા આવી ને...
પછી વડલાના ખોળે ઉછરનારા પંખીઓ
ત્યારે મુંઝવણમાં મૂકાયા...

શું કરવું, હવે કોના ખોળે રહેશું ને
કોના પર આશરો લઈ ભરશું આપણા પેટ
પંખીઓની નાતમાં હવે એવી ચર્ચાઓ મંડાણી.

વડલાની વડવાઈઓ નીચે હિંચકા લેતી
ગામની દીકરીઓ સાસરેથી આવી ત્યાં તો
વડલાને વૃદ્ધા અવસ્થા આવી ને...
દીકરીઓ વડવાઈઓને યાદ કરીને તે દી
ભારે મુંઝવણમાં મુકાણી...

ગામના પાદરનો વડલો હતો એ વટેમાર્ગુનો સાચો વિસામો
તે હતો શૂરવીર પાળિયાઓનો કાયમી સથવારો.

જયસુખ કુછડિયા “ત્રિવેદી” - રાણાવાવ (જિ. પોરબંદર)
મો. ૯૪૨૯૭ ૬૮૧૪૫

સંબંધો

આમ તો આ કુદરત કંઈક નથી હોતી,
પણ એની કરામત સરળ નથી હોતી.
જેની સાથે વહેંચી હોય મનની ઉદાસી,
પુશી વહેંચવા નસીબ એક પણ નથી હોતી.
મેળવવા યાહો કશું ને ન મળે તો માનવું કે,
યાહત કિસ્મત કરતા પ્રબળ નથી હોતી.
વિતાવવા માગે જે આયખું તમારી સાથે,
એની પાસે બે-ચાર પળની ફુરસદ નથી હોતી.
ખરેખર સંબંધો કાંઈ વહેવાર નથી “જાનકી”,
છતાં અપેક્ષિત કોઈ વળતર નથી હોતી.

જાગૃતિ તથા “જાનકી” - મોરબી

સૌ સંપીને તહેવારો ઉજવીએ

દીવા પ્રગટાવીને અંધારી રાતોને અજવાળી છે,
કોઈએ ઇચ્છાઓને આખેઆખી જાણે બાળી છે.

કોઈએ ઘરને રંગોળીથી દીપાવ્યું છે ને આજે,
ભીતર ભીતર સળગે હોળીને ચહેરા પર દિવાળી છે.

જીવન આખું સૂરજ માફક સળગ્યા કરતું સૌનું સાથી,
ઠંડક દિલમાં રાખીને આફત સઘળી સૌએ પાળી છે.

કાળી રાતો વીતી જાશે ને અજવાળું પણ પથરાશે,
ખોટો ડર ખોટી વાતો જેણે જીવનમાંથી ટાળી છે.

ચાલોને સૌ સંપીને આ તહેવારો ઉજવીએ આજે,
સુખ પામીશું સૌ સાથે ઇચ્છાઓ એવી પંપાળી છે.

કુસુમ કુંડારિયા - રાજકોટ

પણ

જોઈ લેવા દે બધો વ્યવહાર પણ
તેલ જો ને તેલની એ ધાર પણ
ખોઈ બેઠાં જે બધુંયે ભાવવશ
ચાલ થઈએ એમના આધાર પણ
જિંદગી જીવી જવાતી મોજથી
દુઃખ ને સુખનો કરું સ્વીકાર પણ
એ જ તારા પ્રેમની ખૂબી ગણું
દર્દ આપે ને કરે ઉપચાર પણ
એમ શ્રદ્ધા સો ટચની હોય તો
આખરે પ્હેરાવશે પ્રભુ હાર પણ
આપવું, ના થાકવું, ના માંગવું
વારતાનો આટલો છે સાર પણ

અત્ય ત્રિવેદી - મહુવા (જિ. ભાવનગર)
મો. ૯૯૭૯૯ ૦૯૨૯૦

હાઈકુ

આવી દિવાળી અમાસ રાત
મોંઘવારી કારણે— દીવાના પ્રકાશમાં,
રંકની હોળી! દોરે : રંગોળી.

અમાસ રાત દીવા કરીને
ઘનઘોર અંધારું — અમાસ રાત કરે —
ઊડે : આગિયા! છે : અજવાળું.

દીપાવલીમાં લોક પ્રવાસે
ઘર ઘર દીવાઓ — હિલ સ્ટેશને ભીડ—
ટમટમતાં! દીપોત્સવીમાં!

અમાસ રાત દર્શન કરી
આભ કરે દીવાઓ — છપ્પનભોગ; રંક
દીપોત્સવીમાં. બાળ છે ભૂખ્યા!

જૂનું વરસ નૂતન વર્ષે
પસાર થયું; બેઠું — ખરીદે ‘સબરસ’ —
નૂતન વર્ષ! જુઓ : સન્નારી!

કનકતારા રમેશ પટેલ — સુરત
સળગાવે ભૂલકાં — મો. ૯૮૨૫૫ ૦૦૨૬૫
જુએ : તારલા!

આંખો કાગર

દીપોત્સવી અંક : આંખ કે તિલમેં આસમાં!

‘મંગલ મંદિર’ ‘સાહિત્ય સરગમ’ દીપોત્સવ વિશેષાંકનું અવલોકન યથાવાંછિત અત્રે પ્રસ્તુત છે.

આપના પ્રેરક નેતૃત્વમાં તૈયાર થયેલો આ અંક આપની દૃષ્ટિસંપન્ન જહેમતની છડી પોકારી સંગ્રહણીય બનવા ઉપરાંત અન્ય સમાજ માટે પણ ઉદાહરણીય અને સીમાચિહ્ન સમો બની ગયો છે. યથામતિ, યથાશક્તિ મેં એને માણીને મૂલવવાનો વિનમ્ર પ્રયત્ન કર્યો છે.

‘મંગલ મંદિર’નો ‘સાહિત્ય સરગમ’ દીપોત્સવ વિશેષાંક નજર સમક્ષ છે.

સામાન્ય રીતે તહેવારો અને ઉત્સવના સપરમા દિવસે લોકો દિવસનો પ્રારંભ મંદિરે જઈ પ્રભુને માથું નમાવીને કરતા હોય છે. પરંતુ દરેક વખતે આ વાત સાચી નથી. જેનું સુંદર ઉદાહરણ આપનું ‘મંગલ મંદિર’ છે! દિવાળી અને શાશ્વત તહેવારોની વધાઈ આપવા અથવા તો એમ કહો કે સુજ્ઞ વાયક નારાયણની શોધમાં મંદિર સ્વયં પ્રબુધ્ધ વાયકોના દ્વારે જાય છે! **આ મંદિરના મુખપૃષ્ઠથી જ એક સરસ કવિતાનો પ્રારંભ થાય છે.** અહીં તોરણની જે સાજસજજા છે, તે રાષ્ટ્રીય તિરંગાની શાન જેવા કેસરી, સફેદ, લીલા રંગથી સુશોભિત છે તો પુણાહૂતિ ફરીને કેસરી રંગથી કરવામાં આવી છે. જે સૂચવે છે કે કેસરી રંગ બળનું પ્રતીક છે. સફેદ રંગ શાંતિનું પ્રતીક છે અને લીલો રંગ આપણી કૃષિપ્રધાન સંસ્કૃતિનો રંગ છે. સમગ્ર દેશની અસ્મિતાને જાળવવા માટે પ્રત્યેક નાગરિકે તન, મન અને ધનથી રાષ્ટ્રને સમર્પિત થઈ ‘કેસરીયા’ કરવા સદૈવ તૈયાર રહેવું જોઈએ. અને એવી પળને જ દિવાળી માની આવકારવી જોઈએ! તેથી આ તોરણમાં કેસરી રંગનું પ્રાધાન્ય છે.

દીપોત્સવના પ્રતીકરૂપે સરસ મજાના બે દીપકો મૂકવામાં આવ્યા છે અને એની ઉપર રાષ્ટ્રધ્વજની જાંચવાળું નભ વિસ્તરે છે. નાનકડો દીપક જીવનું, તો મોટો દીપક પરમાત્માનું પ્રતીક બની રહે છે. સામાન્ય રીતે આપણે કહેતા હોઈએ છીએ કે દીવો બળે છે. પરંતુ દીવો કદી નથી બળતો! જે બળે છે એ તો દીવેટ અને દીવેલ છે! એવી રીતે જ્યાં જ્યાં અજવાળું છે ત્યાં ત્યાં કોઈએ જાતને બાળી છે, એનું એ પ્રતીક છે. વળી આ બેઉ દીપકો, એ વાતનું સૂચન કરે છે કે જાતને બાળ્યા વિના ન તો લક્ષ્મીજીને પામી શકાય છે, કે ન તો ગણેશજીને!

સંસારની ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ અને લયના અધિષ્ઠાત્રી મહાશક્તિ જ્યારે પદ્માવતી રૂપે પ્રકટે છે ત્યારે સોનાના સિક્કા

તો એના આસન, કમળના મૂળ, પાસે પડેલા હોય છે. તે મહાદેવીનું સ્મરણ થતાં જ આપણાથી કહેવાઈ જવાય છે...

“ૐ પદ્માવતી, પદ્મનેત્રે, પદ્માસને,
લક્ષ્મીદાયિની, વાંછાપૂરણી
ભૂતપ્રેત નિગ્રહણી, દુર્જન-મોહિતી
રિદ્ધિ સિદ્ધિં જયં જયં
જયં કુરુ કુરુ સ્વાહા!”

“શરીરના અષ્ટ ચક્રોમાં બિરાજતા હે માતા પદ્માવતી! પદ્મ જેવા નેત્રોવાળા અને પદ્માસનવાળા મહાદેવી આપ લક્ષ્મી આપનારા છો, અમારી કામનાઓ પૂરી કરનારા છો, દુર્જનોની મતિને મોહિત કરનારા છો. ભૂતપ્રેત જેવી નકારાત્મક ઊર્જાને નિયંત્રિત કરનારા છો. આપને વિનય છે કે **આપ અમને રિદ્ધિ આપો, સિદ્ધિ આપો અને સર્વત્ર વિજયનું વરદાન આપો!**

કોઈ પણ માતાનું ચિત્ર ભારતીય સંસ્કૃતિમાં પુત્ર વિના અધૂરું હોય છે. આદિશક્તિના પરમ સંતાન અને બધા જ વિઘ્નોના નાશક એવા ગણપતિ ગજાનન મહારાજની સ્થાપના એટલે રિદ્ધિ-સિદ્ધિની સાથે લાભ-શુભની અને વિવેકની પણ સ્થાપના છે. અથર્વશિર્ષ સૂક્ત કહે છે કે, હે દેવ! આપ અમારા સૌના મૂલાધાર ચક્રમાં બિરાજો છો અને આપનું આહ્વાન કરીને અમારા સત્કાર્યો નિર્વિઘ્ને પૂરા કરીએ. આપની ઉપસ્થિતિથી અમારું ઘર મંગલ મંદિર બની રહે એવી અભ્યર્થના.

આવી સુંદર સંકલ્પના સાથે શરૂ થયેલો અંક પોતાની સમુજ્જવલ પરંપરાની યશ કલગીમાં એક નવું પીછું ઉમેરતો બની રહ્યો છે. પરસ્પર ઋણ સ્વીકાર એ આપણા સંસ્કૃતિની સુવર્ણમયી ધરોહર છે. તંત્રીમંડળ દ્વારા સર્જકો અને વાયકોના ઉલ્લેખ સાથે સહુનો આભાર માનતા તંત્રી મંડળની ગરિમા હૃદયને સ્પર્શે છે. તંત્રી લેખમાં દિનેશચંદ્રજીએ આંતરદીપના અજવાળાં પ્રગટાવીને પરિવાર, સમાજ અને રાષ્ટ્રની પ્રગતિ માટે મજબૂત સંકલ્પ અને કાર્ય શક્તિનો અનુરોધ કર્યો છે અને સૌ માટે શાશ્વત સુખ અને શાંતિની કામના કરી છે.

વિશ્વનું ચાલકબળ જો કોઈ હોય, તો એ છે સારા વિચારો. એવું કહેવાયું છે કે આ સંસારરૂપી ઝેરી ઝાડના બે ફળો અમૃત તુલ્ય છે. એક છે સુવિચારો અને બીજું ફળ સજ્જનોની સંગતિ. આ અંક દ્વારા આ બંને ફળોની છૂટથી લહાણી કરવામાં આવી છે. **એક એક વિચાર એવો છે કે જેની ઉપર અનેકાનેક સમરકંદ ભુખારા ઓવારી શકાય એમ છે!** ફક્ત એકનો ઉલ્લેખ કરીને આગળ વધીએ....

“એકવાર તમારી પાસે જે નથી એની ચિંતા છોડશો તો

જે તમારી પાસે છે તેનો આનંદ મેળવી શકશો!”

વિચારોની આ અમૃત સરિતા **ડો.પૂજા કોટક, વિપિન પંડ્યા, બાલેન્દ્રશેખર જાની, બકુલા ઘાસવાળા, ડો. શ્રદ્ધા ત્રિવેદી, હરિદાસ કે. ઠક્કર** અને વિદ્વાન સાક્ષર ચંદ્રકાંત પટેલ ‘સરલ’જીના લેખોમાં વહેતી રહે છે.

અંકનો, ગાગરમાં સાગર સમેટતો વિભાગ છે ‘કાવ્ય સૃષ્ટિ.’ શબ્દોની વેધકતાને છંદનો ઘાટ આપી આગળ વધારતી, ખરેખર સુંદર અને ચિરંજીવ રચનાઓ આપણને આ વિભાગમાં સાંપડી છે. એકાદ બે ઉદાહરણ લઈ આગળ વધીએ.

બહાર તો ઉજાસ છે, પણ ભીતરે અઢળક અંધારું,
સત્ય ધૂપાઈ ગયું ને દંભનું વાદળ દિવાળી.

(ડૉ. નરુભાઈ પ્ર. પંડ્યા)

શબ્દ અજવાળું કરે, રણકાર અજવાળું કરે,
ભીતરી ભંડારનો ચમકાર અજવાળું કરે.

(ડૉ. નિરંજન રાજ્યગુરુ)

મહાકવિ દંડિનૂ ખૂબ સારું કહે છે કે જો શબ્દરૂપી દીવો ન હોત તો આ આખું જગત અંધકારમય બની જાત. હિંદીના પ્રસિદ્ધ કવિ મૈથિલીશરણ ગુપ્તજી પણ કહે છે...

“અંધેરા હૈ વહાં,
જહાં આદિત્ય નહીં હૈ;
મુર્દા હૈ વહાં,
જહાં સાહિત્ય નહીં હૈ.”

‘મંગલ મંદિર’ની આ સૂરીલી સરગમ કવિતાના સંપુટથી આગળ વધી કચ્છની ધરા ઉપર મીટ માંડે છે.

ભૂખ, દુઃખ અને લુપ્ત (લૂ)ની વેદનામયી ભૂમિને એક અભિશાપ છે અને તે એ છે કે એની પાસે સંસાધનોના અખૂટ ભંડાર ભર્યા હોવા છતાં કોઈ એના વિકાસ માટે વાયદા અને વાતો સિવાય કશું ન કરતો હોય એવી સ્થિતિમાં એને દુઃખી રહેવું પડે છે.

ડો. યાસીન દલાલનો અભ્યાસપૂર્ણ લેખ ‘કચ્છના નાના રણમાં મોટું સરોવર બને?’ જો સારી રીતે અમલમાં મૂકાય તો કચ્છની કાયાપલટ કરવા માટે સમર્થ છે.

કચ્છ, એ આપણા ગુજરાત રાજ્યનો લગભગ ચોથા ભાગનો વિસ્તાર છે. તેના વિકાસ માટે વિશેષ માવજત અને સંવેદનશીલતાની જરૂર છે. એ વાત આ વિદ્વાન લેખકના તેમજ ત્યાર પછીના લેખ (કચ્છને નવપલ્લવિત કરતું ધોળાવીરા ક્ષેત્ર : **પ્રા. સૂર્યકાંત ભટ્ટ**) દ્વારા સમયસર નહીં સમજાય તો ઘણું મોડું થઈ જશે **કારણકે આદાન-પ્રદાન અને કરવા જેવા કામ**

જો સમયસર કરવામાં ન આવે તો સમય તેનો રસ પી જાય છે.

એક સરસ મજાની પૌરાણિક આખ્યાયિકા દ્વારા એવું કહેવાયું છે કે લક્ષ્મીજીએ ગાયોને વિનંતી કરી કે મને તમારામાં સ્થાન આપો. અને ખૂબ આજીજી પછી ગાયોએ લક્ષ્મીજીને કહ્યું : “હે યશદાયિની! અમારે તમારું સન્માન જરૂર કરવું જોઈએ. ભલે, તમે અમારા છાણ અને મૂત્રમાં નિવાસ કરો. અમારી એ બેઉ ચીજો ખૂબ જ પવિત્ર છે.”

લક્ષ્મીજીએ ત્યાં રહેવાનું પસંદ કર્યું અને પ્રસન્નતાપૂર્વક એમાં વાસ કર્યો. આજે એ ગોબરમાંથી કલાત્મક ચીજોના નિર્માણની વાત લઈ **ડો. પૂર્વી ગોસ્વામી** ‘વોકલ ફોર લોકલ’ના મંત્રને આગળ વધારે છે. તેઓ એક કચ્છી દીકરીની વાતનો હવાલો આપીને જે કહે છે તેના પર સૌએ ધ્યાન દેવાની જરૂર છે.

“આજના યુવાનોને ગોબરમાં હાથ નાખવું પસંદ નથી. પરંતુ આ જ ગોબરના વિશિષ્ટ ગુણો સાથે, ‘ગોલ્ડ’ ખરીદી શકાય એટલી કમાણીની શક્યતા ઉભી થઈ ગઈ છે. મહત્વની વાત તો એ છે કે કોરોના વાયરસ પણ કર્મની કઠણાઈ વધારી શક્યો નથી. બલ્કે ‘ગોબર કાફ્ટ’ દ્વારા મહિલાઓને ઘર બેઠા કમાણી કરવા સક્ષમ બનાવી દીધી છે.”

કૃષિ અને માલધારી સંસ્કૃતિ આધારિત કચ્છ માટે એના અર્થતંત્રને સજીવન કરવા માટે અને દરેક હાથને કામ મળી શકે તે માટે આનાથી ઉત્તમ સૂચન કયું હોઈ શકે? **ફક્ત દિવાળીના જ નહીં અંતરઘટમાં પણ ઉજાસ પાથરી દે એવા આ લેખ બદલ લેખિકા તેમજ ‘મંગલ મંદિર’ના દષ્ટિસંપન્ન તંત્રી મંડળને સલામ કરવાનું મન થાય છે.**

કચ્છ, ગુજરાત, ભારત અને સમગ્ર વિશ્વમાં ફેલાયેલી કચ્છી પ્રજાને એક સૂત્રે જો કોઈ બાંધતું હોય તો તે છે કચ્છી ભાષા. અત્યંત સંવેદનશીલ આ ભાષાને વધાવી લઈને જ આપણા વડાપ્રધાને જ્યારે તેઓ ગુજરાતના મુખ્યપ્રધાન હતા તે વખતે, કચ્છી સાહિત્ય એકેડેમિની ભેટ ધરી છે. આપશ્રીએ કચ્છી ભાષાનું મહત્વ અને હીર પારખીને જ **શ્રી નારાયણ જોશી ‘કારાયલ’**ને તે દિશામાં તેમની કામગીરી માટે ‘પદ્મશ્રી’થી નવાજ્યા છે. તો એ દિશામાં કચ્છી ભાષાને ભારતના બંધારણમાં વૈકલ્પિક ભાષા તરીકે સમાવેશ કરવાનો હેતુ પ્રકટ કરતો લેખ એવા જ એક સવાયા કચ્છી **શ્રી મહેન્દ્ર સાકરચંદ દોશીજી** દ્વારા લખાઈને આ અંકમાં સવેળા સ્થાન પામ્યો છે. એમના તર્ક અકાટ્ય છે. તો વળી ભાષાને બંધારણમાં સ્થાન મળે એ સમયની તાતી જરૂરિયાત પણ છે. એ વાત સાથે સહુએ સંમત થવું જોઈએ.

માણસ મનુનો દીકરો છે. એટલે માનવ છે એટલું પૂરતું નથી. એ મનન વડે જીવે છે એટલે જ માણસ છે. આ વાતને

ધ્યાનમાં લઈ ચિંતાત્મક લેખોમાં મનને વશ કરવા તેમજ સુખને સાચી રીતે સમજવાની વાત ક્રમશઃ **ડો. ભાવેશ જેતપરિયા** તેમજ **ડો. કાલિન્દી પારેખ** દ્વારા થઈ છે.

“સાત સમંદર મસી કરું,
લેખિની સબ વનરાઈ;
પૃથ્વી સોં કાગદ કરું,
ગુરુગુન લિખા ન જાય.”

આ વાતને ચરિતાર્થ કરતો લેખ ‘સત કેરી વાણીના પદોમાં ગુરુ મહિમા’ એક અભ્યાસપૂર્ણ લેખ છે.

ગૌતમ વકાણીનો લેખ ‘મંજુસરના સંતો’ વાંચતા એવું પ્રતીત થયા વિના નથી રહેતું કે...

“સરવર, તરુવર, સંતજન
ચોથા બરસત મેહ;
પરમારથ કે કારણે,
ચારોં ને ધરિયા દેહ!”

‘વન વિહારીજી’ દ્વારા આલેખાયેલી ઇતિહાસ કથા શાંતરસને વરેલા સાધુઓ દ્વારા પ્રદેશની રક્ષા માટે અને ઋણ ઉતારવા માટે કરેલા જંગની વાત વીરરસે મઢી આબેહૂબ આલેખાઈ છે.

“કાછદેઢા કર બરસણા
ઝૂઝણ વેળ આનંદ,
ઉપાસક શિવશક્તિકા
સો ચારણ કવિચન્દ.”

પરાત્પર શિવ નિત્ય સત્ય સ્વરૂપે બિરાજે છે અને ચારણો તે શિવના ગણો છે. એટલે સત્યની રક્ષા માટે, ન્યાયને માટે આત્મ બલિદાન આપવાની ઉજ્જવળ પરંપરાના તેઓ વાહક છે. આ વિષય ઉપર જે અભ્યાસલેખ **ડૉ. બલરામ ચાવડા** દ્વારા લખાયો છે, તે તેમની નિષ્ઠાપૂર્વકની જહેમતની સાક્ષી પૂરે છે. **આવા લેખ આપણા પ્રદેશની માટીની મહેક જેવા અને અંકનો મહિમા વધારનારા છે.** એનો જેટલો મહિમા કરીએ તેટલો ઓછો છે.

શ્રીમતી મંગળાબહેન ચાવડાના કચ્છી ભરતકામનું મહિમાગાન હોય કે પછી લોક સાહિત્યને સથવારે વરઘોડાની પરંપરા અને ગીતોની વાત હોય કે પછી લગ્ન પ્રસંગો અને કૌટુંબિક પ્રસંગોમાં હાસ્ય નિરૂપણની વાત હોય — એવા લેખોએ આપણી ભૂમિના લોક સાહિત્યને હાથવગું કરી આપ્યું છે. ‘અભણ બોલે ને ભણેલા સાંભળે’ એવી વ્યાખ્યા સાથે વખાણાયેલું લોકસાહિત્ય કાગળના પાના ઉપર આવી આવીને કેટલું આવે? છતાં, જેમ ટીપામાં સમુદ્ર સમાયો છે તેમ અહીં પણ એના નાનકડા તિપારા મહાનલની યાદ આપી ગયા છે. **તે લેખકોને હાર્દિક વધાઈ.**

આદરણીય સારસ્વત **શ્રી ચંદ્રકાંત પટેલ ‘સરલ’** જ્યારે ‘દિલની જબાન’ ખોલે છે ત્યારે નિત નવા માઈલ સ્ટોન ઉભા થાય છે! આ વખતે તેમણે **રમેશ પારેખ**ને મૂલવવા અને મલાવવાનો સુભગ-મંગલ પ્રયત્ન કર્યો છે. અંગુઠાના નખમાં બ્રહ્માંડ દેખાડવું અઘરું જરૂર છે પરંતુ અશક્ય નથી એ વાત તેમણે સાબિત કરી આપી છે (ભુજ ખાતે આકાશવાણીમાં કામ કરતાં સ્વાભાવિક રીતે આકાશવાણી રાજકોટને લીધે સૌરાષ્ટ્રના સાહિત્યકારો સાથે પણ અમારો ઘરોબો હોય એ સ્વાભાવિક છે. **શ્રી અમૃત ‘ઘાયલ’** અને **શ્રી રમેશ પારેખ** બેઉને આકાશવાણી ભુજના સ્ટૂડિયોમાં રેકોર્ડ કર્યા તેમજ અમારા સંચાલનમાં એમની કવિ ઉપસ્થિતિ સાથેની સંગોષ્ઠિનું અમૂલ્ય સંભારણું આ લેખ દ્વારા અમારા માનસપટે જીવંત થયું છે!)

“મને સૌભાગ્ય કે તારે નગર
જવા મળ્યા શબ્દો;

ચરણ લઈ દોડવા બેસું
તો વરસોના વરસ લાગે.”

(— રમેશ પારેખ)

રમેશજીની વાત આમ સહજ રીતે અને છતાં અસરકારક રીતે થઈ છે તેનું કારણ ‘સરલ’જીનો તેમની સાથેનો અનુબંધ છે, તે વરતાય છે.

દરેક લેખ વિશે કશુંક કહેવું છે પણ —

“તંગ દામન, વક્ત કમ, ગુલ બેહિસાબ,
ઈન્તેખાબ, અય દસ્તે-ગુલચી! ઈન્તેખાબ.”

(અજાત)

અર્થાત્ જે રીતે ઝોળી નાની હોય અને સમય ઓછો હોય વળી સામે જ્યારે બેસુમાર ફૂલો પથરાયેલા હોય ત્યારે શું લઉં અને શું મૂકું તે પળોજણ કશમકશ **એ વાતની સાબિતી આપે છે કે તંત્રીમંડળ કેટલો મોટો ખજાનો આ પાનાઓમાં ભરી શકે છે?!**

ભાષા, સંવેદના અને શિક્ષણની **પ્રા. સંઘ્યા ભટ્ટ**ની વાત હોય, **ડો. એમ.પી. કાકડિયા**નો વ્યંગલેખ હોય, **ગોરધન ભેસાણિયા**ની નવલિકા ‘જગદંબા’ હોય, **ડો. અમૃત કાણ્યા**નો લેખ ‘વંદાને ભગાડવાના હાથવગા ઉપાયો’ કે ‘હોસ્ટેલ લાઈફ’ (ગોપાલકુમાર જે. ધકાણ) હોય — **આ બધુંય એવું લાગે છે જાણે એક નાની છાબડીમાં અનેક તારલાઓ ભર્યા હોય.** અહીં ગ્લોબલ વોર્મિંગની વાત પણ છે, પ્રવાસ નિબંધ પણ છે. સ્મરણ પટે તરવરતા સંભારણાં લઈ આવતો વિભાગ પણ છે તો આધ્યાત્મિક ઘટનાને શબ્દ દેહ આપનારા ‘પાનબાઈના પદો’ પણ છે. **આમ અનેક રીતે અનેક રસોમાં આ અંક વિલસે (ઝળકે) છે.**

વિવિધ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષા માટે નવી પેઢીને તૈયાર કરતો લેખ હોય કે પછી રંગભૂમિ પર ભજવી શકાય તેવું સરસ એકાંકી નાટક હોય - આ બધું જ્યાં જ્યાંથી સમેટું છું ત્યાં ત્યાંથી છૂટતું જાય છે. સાંભેલાધારે વરસતા મેહને કોઈ ખોબામાં કઈ રીતે ઝીલી શકે?!

પત્રકાર **શ્રી જુહોશ પટેલ** દ્વારા લખાયેલા 'રસ નિર્ઝર'ની વાત સાથે આ નાનકડો પ્રયાસ સમાપન કરવા મથું છું.

કવિશ્રી ભૂપેન્દ્ર શેઠ હોય કે પછી કાલિદાસ કે ભવભૂતિ હોય, જ્યારે જ્યારે પ્રેમરસની વાત થતી હોય છે ત્યારે ત્યારે એ સનાતન સત્ય ઉભું હોય છે કે -

“પ્રેમને ઉંમર સાથે કોઈ લેવા દેવા નથી,
પ્રેમ તો ગમે તે ઉંમરે 'નીલમ' જાગે પછી.”

અને તેથી જ તો કોઈ શાયરે સાચું જ કહ્યું છે કે...

“યે આશિક મર નહીં સકતે
યે જિંદા હી દફનાયે જાતે હેં”

કબ્ર ખોદકે દેખો તો,
ઈતજાર મેં પાયે જાતે હેં.”

પ્રેમની આવી નિરંતર યાત્રામાં એક સરસ મજાનો પ્રણય ત્રિકોણ પણ હોય છે અને એ છે સર્જક, સંપાદક અને વાચક! આ પ્રણય ત્રિકોણ નિરંતર બની રહે અને એની વચ્ચે મધ્યબિંદુમાં જ્ઞાનની અધિષ્ઠાત્રી ભુક્તિમુક્તિદાયિની માતા સર્વ મંગલા સરસ્વતી બિરાજે એવી કામના.

સહુને અભિનંદન સાથે સાદર નમન.

આવું ભગીરથ કાર્ય સુપેરે પાર પાડી વાચકો, અભ્યાસુઓને પણ સંગ્રહણીય અંક આપવા બદલ તંત્રી મંડળને પુનઃ પુનઃ વધાઈ.

જ્યંતી જોષી 'શબાબ' - ભુજ, કચ્છ
ફોન : (૦૨૮૩૨) ૨૩૦૪૪૪, મો. ૯૪૨૭૭ ૧૯૨૮૮

(શ્રી જ્યંતી જોષી 'શબાબ'ની એક વિશિષ્ટતા છે કે, તેઓશ્રી જ્યારે પણ કોઈ પુસ્તક કે સામયિકનું અવલોકન - સમીક્ષા કરે છે ત્યારે આરંભથી અંત સુધી સંપૂર્ણ રીતે કરતા હોય છે. કોઈ એક વિભાગ નહીં પરંતુ દરેક વિભાગના દરેક લેખ / કૃતિની બારીકાઈથી સમીક્ષા તેઓશ્રી વિસ્તારપૂર્વક કરતા હોય છે. તેમની આ કામગીરી ખરેખર કાબિલેદાદ છે, બિરદાવવા યોગ્ય છે. 'મંગલ મંદિર'ના દીપોત્સવી વિશેષાંકનો 'પ્રતિભાવ' ખૂબ વિગતવાર, વિશિષ્ટ સ્વરૂપે પ્રસ્તુત કરીને સાબિત કર્યું છે કે, તેમની નજર - દિમાગથી એક પણ બાબત છૂટતી નથી. એકદમ સૂક્ષ્મ મુદ્દાને પણ તેઓ આસાનપૂર્વક આવરી લેતા હોય છે. ખૂબ ખૂબ આભાર!

- તંત્રી મંડળ

‘મંગલ મંદિર’ની માતબર વાંચન સામગ્રી વાચકો માટે રસથાળ સમાન

‘મંગલ મંદિર’નો દીપોત્સવી અંક મળ્યો. ‘માતબર વાંચન સામગ્રી’ વાચકો માટે રસથાળ સમાન છે. ખૂબ ગમ્યું. મુખપૃષ્ઠ દિવાળીને ઉજાગર કરે છે. **ચંદ્રકાંતભાઈ** કાવ્યની ઓળખ સાથે પ્રસ્તુત કરે છે. રસ તરબોળ કરે છે.

એક વિનંતી : આપણા પુરાણો, ગ્રંથો, વેદોમાં - જે રત્ન સમાન, ધ્રુવતારક સમાન પાયો છે, જેનો પ્રભાવ છે એવા પૌરાણિક પાત્રોને ‘મંગલ મંદિર’માં સ્વીકારાય / એક કોલમ ચાલુ થાય તો સૌને ગમશે. **‘ખોવાયેલાને ખોળી કાઢવા’** જેવા પાત્રો છે. યોગ્ય કરશો.

‘મંગલ મંદિર’ વધુ ઉત્કૃષ્ટ બને એવી શુભ કામના.

ભૂપતરાય એમ. ઠાકર ‘ઉપાસક’ - ઘાંગઘા
મો. ૯૯૨૫૫ ૬૬૨૯૮

(નોંધ : પ્રતિભાવના પ્રેષક એક પ્રતિષ્ઠિત લેખક છે. તેમના ૩૨ પુસ્તકો પ્રગટ થયા છે અને ‘કુમાર આધ્યાત્મિક પુરસ્કાર’ વિજેતા છે. તે ઉપરાંત ગુજરાતના જાણીતા અખબારોમાં નિયમિત રીતે પ્રકાશિત કોલમના લેખકશ્રી છે.)

‘મંગલ મંદિર’માં સમાવિષ્ટ પ્રત્યેક કૃતિની પસંદગીનું ધોરણ ઉત્તમ છે. પ્રૂફ રીડિંગ પણ ધ્યાનાકર્ષક છે.

‘મંગલ મંદિર’નો માસ ઓગસ્ટ-૨૦૨૧નો અંક મળ્યો. અંકને સહજ નિરખી લેવા વિચાર્યું, પણ એમ ન કરી શક્યો. **અંક એટલો રસાળ અને વૈવિધ્યસભર હોવાથી એક જ બેઠકે આખો અંક માણ્યો.** ‘મંગલ મંદિર’ના તંત્રી, સહતંત્રી અને સંપાદક - આ માટે ખરા યશના હક્કદાર છે.

મેં ઘણા જ્ઞાતિપત્રો - જ્ઞાતિ અંકો જોયા છે. એમાં મુખ્યત્વે જે જ્ઞાતિને અનુલક્ષીને જ છપાતું હોય છે. જ્યારે ‘મંગલ મંદિર’ એમાં અપવાદરૂપ છે. ‘મંગલ મંદિર’ કચ્છની ગરિમાને સતત ઉજાગર પણ કરતું રહ્યું છે. ‘મંગલ મંદિર’ના અંકમાં તંત્રીલેખથી શરૂ કરીને સંસ્થા સમાચાર સુધીના વિધવિધ એકવીસ જેટલા, મનભાવન વિભાગો આવરી લેવાયા છે. **આ અંકમાં સમાવિષ્ટ પ્રત્યેક કૃતિની પસંદગીનું ધોરણ પણ ઉત્તમ છે. પ્રૂફ રીડિંગ પણ ધ્યાનાકર્ષક છે.** તો અંકની સાઈઝ અને તેમાં વપરાયેલ કાગળ પણ ઉત્તમતાની સાખ પૂરે છે.

સાહિત્યને આવરી લેતું કોઈપણ સામયિક ચલાવવું એટલે ઓસરીમાં ઘોડાં દોડાવવા જેવું કામ છે. ત્યારે ‘મંગલ મંદિર’ સામયિક આપ છેલ્લા છેંતાલીસ-છેંતાલીસ વર્ષથી,

સાતત્યપૂર્ણ રીતે ચલાવો છે - એ વાત જ કાબિલેદાદ છે. 'મંગલ મંદિર' અંકનું સમગ્ર અવલોકન કરતાં તમારા તથા તમારી સમગ્ર ટીમના ઉત્સાહ, ધીરજ, ખંત અને ચીવટનાં દર્શન થાય છે. આ માટે તમને પુનઃ પુનઃ અભિનંદન પાઠવું છું.

અલ્પ ત્રિવેદી - મહુવા (ભાવનગર)
મો. ૯૯૭૮૯ ૦૯૨૯૦

'મંગલ મંદિર' - પ્રત્યેક લેખો અને સામગ્રીમાં ઉંડાણ, જે તેની વિશેષતા

'મંગલ મંદિર'નો દળદાર દીપોત્સવી અંક હાથમાં આવ્યો. તેની સજાવટ અને મુદ્રણ ધ્યાનાકર્ષક, સહતંત્રીના સમયાનુરૂપ વિદ્વત લેખથી ઉઘાડ થતો અંક. અંદર પ્રવેશ કરવા મજબૂર કરે તેવા લેખોની હારમાળા. ન કોઈ છીછરાપણું, પ્રત્યેક લેખોમાં ઉંડાણ. આ તો 'મંગલ મંદિર'ની વિશેષતા. વિદ્વાન લેખકો અને વિશાળ મર્મજ્ઞ વાચકવર્ગ તેની સમૃદ્ધિમાં વધારો કરે છે. કેટલીક નિયમિત શ્રેણી જેવી કે પૌરાણિક પાત્રો, વૈદિક કથા, જૈન પુરાણ કથા, હાસ્ય-વ્યંગ, જૈન આચાર્ય - મહાસાધ્વી પરિચય વગેરેમાંથી અંકની ગરિમા વધારે તેવા કોઈ એકાદ-બે નો સાયમિકમાં સમાવેશ કરાય તો વાચકોની રસ-રૂચિમાં વધારો થાય. 'મંગલ મંદિર' સાથે નાતો બંધાયેલા આ એક સૂચન માત્ર. બાકી, સમાવિષ્ટ અને નિરંતર જળવાયેલું લેખોનું વૈવિધ્ય વાચક માટે પર્યાપ્ત રસથાળ તો પીરસે છે જ.

ડૉ. એમ.પી. કાકડિયા - જામનગર
મો. ૯૮૨૪૦ ૩૦૨૦૩

(નોંધ : આપશ્રીના સૂચન ખૂબ જ ઉપયોગી અને પ્રેરણાત્મક છે. તે સંબંધી જરૂરી વ્યવસ્થા થશે તો, તેવા વિભાગોને સામયિકમાં ચોક્કસપણે સ્થાન આપશું.)

**હૃદયની તિબેરીમાંથી પ્રતિભાવ
(પ્ર = વિશેષ, તિ = અસરકારક, ભા = તેજ, વ = વાંચન)**

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદનો 'મંગલ મંદિર' સાહિત્ય સરગમ દીપોત્સવી વિશેષાંક લાભ પાંચમના દિવસે અમને ઘરે મળતાં - અંક આપવા આવનારને રૂા. ૫૧/- બોલીના આપી, ભલામણ કરી કે દર માસે અંક આવી જ રીતે જલ્દીથી પહોંચાડશોજી. સાલ મુબારક.

ઘરે ઉપસ્થિત સૌએ નવા વર્ષમાં સૌથી પ્રથમ મળેલું આ કૃપા પ્રસાદી પૂ. લક્ષ્મીજી અને પૂ. ગણેશજીની તસવીરો સાથેના આ અંકને વધાવ્યો.

અંકના 'રેપર'નું અનાવરણ કરી, મારા પૂ. પિતાશ્રી

(નિવૃત્ત શિક્ષક છે)એ બપોરના જમ્યા પછીની 'વામકુક્ષી'ને ભૂલીને અંક ખોલીને પ્રથમ જ 'વતનના રતન' કવિ રમેશ પારેખ અંગેનો ચંદ્રકાંત પટેલ 'સરલ'નો દિલની જબાન લેખ વાંચી નાચવા લાગ્યા. કારણકે કવિ રમેશ પારેખના 'છ અક્ષરનું નામ' ગ્રંથની શોભાયાત્રામાં તેઓશ્રી શાળાની કન્યાઓની ટુકડી લઈને મતિરાળા ગામડેથી ભાગ લેવા આવેલ, તે પ્રસંગ યાદ આવી ગયો ને રાજી રાજી થઈ ગયા. પૂ. મોરારિબાપુએ કવિ રમેશ પારેખને તેઓને કાંઈક ભાળી ગયેલો કવિ કહેલ...

આજ વગડાવો વગડાવો રૂડી શરણાચું ને ઢોલ...
યોગેશ ભટ્ટ - ગમરેલી
મો. ૯૯૨૪૦ ૧૩૪૬૪

'મંગલ મંદિર' એટલે દીપ પર્વનો રસથાળ

ઘેર ઘેર દીવા પ્રગટે, પર્વોના રાજાનું આગમન થાય, અવસરના ભણકારા વાગે અને સોનાની સવાર ઉગે અને દિવાળીનો પર્વ હૈયાના બારણે ટકોરા મારે. તેનું આગમન એટલે પ્રકાશ અને રંગોનો સુમેળ. ઉમંગ અને ઉત્સાહથી સભર નવા વરસનો પહેલો દિવસ એટલે અન્નકુટનો વૈભવ. આવો વૈભવ એટલે 'મંગલ મંદિર'ના બે પૃષ્ઠો વચ્ચે ગુજરાતના નામાંકિત સાહિત્યકારોના વિચારોની સરવાણી.

સૌ પ્રથમ તો કાવ્ય સૃષ્ટિ પર નજર જાય તે સ્વાભાવિક છે. બધા જ કાવ્યોમાં દીવડાની શગને સંકોરી છે. અંધકારમાં પ્રકાશને ઉજાગર કરેલ છે. આ વાંચતા જ હૈયાની ખાટ ઝુલાઝુલ થાય છે.

આપણા કચ્છ જિલ્લામાં આવેલ ધોળાવીરાને વર્લ્ડ હેરિટેજમાં સ્થાન મળેલ છે તે અંગેનો પ્રા. સૂર્યકાંત ભટ્ટનો લેખ વાંચવો રહ્યો.

ઉપરાંત કચ્છી બોલીને, ભારતના બંધારણના આર્ટિકલ ૩૫૧ મુજબનો લાભ મળે તે અંગેનો લેખ પણ કચ્છના સાહિત્યકારોએ વાંચી તેનું ચિંતન કરવું જરૂરી છે.

ડૉ. જિજ્ઞેશ રાઠડિયાએ 'સંત કેરી વાણી'ના સંદર્ભે જે લેખ લખ્યો છે તેમાં ભજનોનો મહિમા દર્શાવેલ છે. ઉપરાંત ગુરુનો મહિમા પણ પ્રસ્તુત કરેલ છે. આ આધ્યાત્મિક લેખનું મનન કરવું જરૂરી છે.

ચંદ્રકાંત પટેલ 'સરલ'ની કાયમી કોલમ 'દિલની જબાન'માં આ વખતે આપણી ભાષાના વિખ્યાત કવિ રમેશ પારેખની પ્રતિભા વર્ણિત કરેલ છે તે દરેક વાચકને આકર્ષે તેવી છે.

આ ઉપરાંત જૂના વરઘોડા અને તેની પરંપરાના ગીતો પ્રસ્તુત થયેલા છે. ડૉ. જે.કે. ઉમરેઠિયાએ મોટાભાગના વૃદ્ધોને ઘડીભર જૂની યાદોની સરિતામાં નવડાવી દીધા હોય તેવું પ્રતીત થાય છે.

જિજ્ઞેષા પટેલનો લેખ આજની નવી પેઢીએ તો વાંચવો જ પડશે. તેમાં **ભૂપેન્દ્ર પટેલ 'નીલમ'** કવિશ્રી / ગઝલકારશ્રીની પ્રેમ રસ વિશેની કાવ્ય/ગઝલ પંક્તિઓ ખુશખુશાલ કરી નાખે તેવી છે.

નોકરીની શોધમાં હોય તેવા ઉત્સાહી યુવકોએ **હીરેન દવે**નો લેખ તો વાંચવો જ રહ્યો.

આ અંકમાં લઘુ કથાઓનો રસથાળ પણ વાંચવા જેવો છે અને પાના નં. ૧૧૬/૧૧૭ પરના ભાવભીના કાવ્યો પણ માણવા જેવા છે.

આમ તો આ અંકમાં દીવડાની હારની જેમ વાર્તાઓ, લેખ અને કાવ્યોની હારમાળા છે. તેમાંથી મેં શક્ય તેટલું આયમન કરેલ છે અને દીવામાંથી દીવો પ્રગટાવવાનું કામ સુજ્ઞ વાચક કરશે તેમ માનું છું.

આ અંક હાથમાં આવતા જ સિદ્ધિ સિદ્ધિના સ્વામી અને મહાલક્ષ્મીના દર્શન કરાવવા બદલ તંત્રી મંડળનો આભાર. તંત્રી મંડળ અને તેમની ટીમને નૂતન વર્ષાભિનંદન પાઠવું છું.

જ્યેષ્ઠ ઠક્કર - વડોદરા
મો. ૯૮૨૪૮ ૭૭૫૮૫

પૌરાણિક પાત્રો વિશે લેખમાળાનું સૂચન

‘મંગલ મંદિર’ નિયમિત અને સમયસર મળે છે. **આવે એટલે એક જ બેઠકે વાંચી જઉં છું.**

આગવી ઓળખ ધરાવતા અલગ અલગ વિભાગોમાં તેને અનુરૂપ સાહિત્ય, જે તે માસના ખાસ ઉત્સવ માટે તેને લગતું સાહિત્ય, તેમજ કોઈ એક વિષયને લઈને લખાતા લેખો તેમજ કાવ્યો, ઉપરાંત શ્રદ્ધા, પર્યટન, જીવનસાથી, વાર્તા, વિકાસ, સાંપ્રત ચિંતન, નોલેજ બેંક, કારકિર્દી, યુથ ક્લબ, માહિતી, વૈવિધ્ય, ગેમ્સ ગેલેરી, નિયમિત વિભાગો દ્વારા **તમામ ઉંમરના અને તમામ રૂચિના લોકોનો રસ જાળવવા પ્રયત્નશીલ.** સાથોસાથ યશ કલગીની શોભારૂપ **ચંદ્રકાંત પટેલ 'સરલ'**નો વિભાગ દિલની જબાનથી શોભતું ‘મંગલ મંદિર’ ખૂબ જ આવકાર્ય છે. ખૂબ ખૂબ ધન્યવાદ.

એક નાનકડું સૂચન છે. શક્ય હોય અને અનુકૂળ હોય તો પૌરાણિક પાત્રો વિશે લેખમાળા શરૂ કરી શકાય તો બહુ જ લોકોપયોગી અને આજની ભાવિ તેમજ યુવા પેઢી માટે એક અનિવાર્ય આવશ્યકતા પૂરી કરી શકાશે. યોગ્ય લાગે તો વિચારજો.

ડૉ. નટુભાઈ પ્ર. પંડ્યા - ભાવનગર
મો. ૯૪૨૭૫ ૫૮૦૫૩

(નોંધ : ઉપયોગી સૂચન અંગે ખૂબ ખૂબ આભાર. તે સંબંધી જરૂરી નોંધ અન્ય પ્રતિભાવ સાથે આપી છે.)

ભાતીગળ અંકો પ્રગટ કરવા એ ‘મંગલ મંદિર’ની આગવી વિશિષ્ટતા રહી છે

ભાતીગળ અંકો પ્રગટ કરવા એ ‘મંગલ મંદિર’ની આગવી વિશિષ્ટતા રહી છે. આકર્ષક રંગ અને મોહક ચિત્રથી શોભતો ગુજરાતની અસ્મિતા – રાસ-ગરબા અંક પણ સોને મેં સુહાગા સમાન બન્યો છે. **વૈવિધ્યપૂર્ણ સાહિત્ય પીરસવું ‘મંગલ મંદિર’નું આગવું લક્ષણ છે. જે એના ભાવકો - વાંચકોને વાંચવા માટે સતત પ્રેરે છે.** આબાલવૃદ્ધ સર્વ એમાંથી રસાસ્વાદ મેળવી શકે છે. નોખી નોખી વાનગીઓનો અનોખો રસથાળ એટલે ‘મંગલ મંદિર’ એમ કહેવામાં જરાય અતિશયોક્તિ નથી.

વાંચકો નવા અંકની પ્રતીક્ષા કરે એ જ સામયિકની સફળતાની પારાશીશી છે.

આટલો સુંદર અને વાંચન સભર અંક તૈયાર કરવા બદલ આપનો તથા સહભાગી સર્વેને હૃદયપૂર્વકના અભિનંદન પાઠવું છું. સામયિક ઉત્તરોત્તર પ્રગતિ કરતું રહે એવી દુઆ.

ખાસ વિનમ્ર સૂચન : મોટાભાગના લોકો અને વાંચકો **પૌરાણિક પાત્રોના માત્ર નામ જ જાણે છે. તેમના જીવન પરિચયથી અજાણ છે.** એટલે વિવિધ વિભાગો સાથે આપણા પૌરાણિક પાત્રોનો પરિચય આપતો નવો વિભાગ ઉમેરાય તો અંકને ચાર ચાંદ લાગી જશે. અનુકૂળતા પ્રમાણે અમલ કરવા વિનંતી છે.

આબિદ ભટ્ટ - હિંમતનગર

(નોંધ : “આપણા પૌરાણિક પાત્રો” અંગે ખૂબ સરસ સૂચન છે. તે કોલમ સંબંધી જરૂરી વ્યવસ્થા થતાં, સામયિકમાં તે વિભાગને યોગ્ય સમયે ચોક્કસ સ્થાન આપશું.)

દીપોત્સવી અંક પર કંકુ છાંટણા...

હું હંમેશાં હર દીપોત્સવી અંક પર કંકુ છાંટણાં કરી વધાવું છું, ઓવારણા લઉં છું કેમકે ત્યાં સરસ્વતી લક્ષ્મીનો સમન્વય થાય છે. **સમજાય તો ઘણું.** મને તેમ કરવું ગમે છે.

જેમ શ્રી કૈલાસ - માનસરોવરનું નીર નિર્મલ હોય છે તેમ તંત્રીશ્રી - સંપાદકશ્રીની નીર-ક્ષીર નિર્મળ દૃષ્ટિ સાથે Positive Thinking – Mind સાથે Positive Ora (ઓરા) થકી **‘મંગલ મંદિર’નો દીપોત્સવી અંક આકર્ષક, નયનરમ્ય, દળદાર બન્યો છે. વધુ ઉમેરાય તો પઠનીય, અભ્યાસનિષ્ઠ, મૂલ્યનિષ્ઠ ગોરવ પ્રાપ્ત કરે છે.**

દીપાવલી અંક વાંચતા જ મન પ્રકૃતિલિત તથા ચહેરો હસતો ખિલખિલાટ શો ભાવ અનુભવે છે.

દરેક વિભાગ - સ્તંભ Master Piece! હર લેખક - કવિની સંવેદના - સ્પંદનો સતત સ્પર્શ કરતા રહે છે. સૌને મારો પ્રેમભર્યો આવકાર.

સંપાદકશ્રી દિનેશભાઈ મહેતાનો વિશેષ આભાર. **આપનું સંપાદન જાદુભર્યો અને મસ્ત-મસ્ત હોય છે.** દરેક અંક વાંચવાની મજા આવે છે. સંપાદકીય - ટીમવર્ક - ચીવટભર્યો Marvellous - અભિનંદન, શુભેચ્છા.

*તો કરો પ્રશંસા મધુર 'મંગલ મંદિર'ની
કાયમી કદર થાય 'મંગલ મંદિર'ની.*

ભૂપેન્દ્ર શેઠ 'નીલમ' - જામનગર
મો. ૯૫૧૦૧ ૨૯૪૧૯

'મંગલ મંદિર' દીપોત્સવ સાહિત્ય સરગમ

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદના મુખપત્ર 'મંગલ મંદિર' દિવાળી વિશેષાંકના **૧૩૦ પૃષ્ઠો પર ૮૦ જેટલી રચનાઓથી સમૃદ્ધ 'દીપોત્સવ મંગળા ગુંજન' હૃદયંગમ રહ્યું. આ અંકમાં ગુજરાતના ૨૬ સ્થળોએથી ૭૨ જેટલી રચનાઓ પ્રેષિત છે.** એના કલમકારોમાં, અધ્યાપન ક્ષેત્રે કાર્યરત ૨૧ Ph.D. થયેલા છે. આમાં **સાત મહિલા પ્રાધ્યાપકો** પણ છે. મોટાભાગની રચનાઓ રાજકોટ, અમદાવાદ, ભાવનગર, જૂનાગઢ, અમરેલી, વડોદરા, ભરૂચ, નવસારી, સુરત, વલસાડ, આણંદ, મોરબી, ધોળકા, તલોદ તેમજ અન્ય સ્થળોએથી આવેલી છે. **૭ કચ્છથી** (ભુજ-૪, અંજાર-૨, માંડવી-૧) આવેલી છે. **આ હકીકત 'મંગલ મંદિર'ની સાહિત્યિક સામયિક તરીકેની ગુજરાતમાં સાર્વત્રિક પ્રતિષ્ઠાની સૂચક છે.**

હું કચ્છનો વતની હોતાં આ અંકમાં મારા માટે, બલકે સમસ્ત કચ્છીઓ માટે ગૌરવપ્રદ બે વિશેષ બાબત પણ નોંધપાત્ર છે. શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ અને શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદના સંયુક્ત ઉપક્રમે, તા. ૧૭-૧૦-૨૦૨૧ના રોજ, કચ્છના વિકાસ કાર્યો અંગે **ચિંતન શિબિર**નું આયોજન થયું તેમજ ગ્લોબલ વિકાસ ટ્રસ્ટ અને કૃષિ વિકાસ ઈનોવેશન ડેવલપમેન્ટ એસો. (ક્રિડા)ના સમર્પિત સેવાભાવી મહાનુભાવો અને ઉપરોક્ત સંસ્થાઓની પ્રવૃત્તિઓનો વિસ્તૃત માહિતીસભર અને પ્રેરક પરિચય થયો. અન્ય રસપ્રદ બાબત આ અંકના અંતિમ પૃષ્ઠ પર છે. કચ્છ, કચ્છીયત અને કચ્છી ભાષાનો મહિમા ઉજાગર કરતી, શબ્દોની કરકસર અને **એકાદશરી શબ્દોની પ્રભાવી અસર બખૂબી દર્શાવતી, શ્રીમતી ફાલ્ગુની હીરેન શાહની કચ્છી કવિતા છે.** તાજેતરમાં અમદાવાદની એલ.ડી. આર્ટસ કોલેજમાં આયોજીત 'કાવ્ય યજ્ઞ' કાર્યક્રમમાં ફાલ્ગુનીબેને, અન્ય ભાષાના કાવ્યો સાથે આ કચ્છી કાવ્ય પણ પ્રસ્તુત કર્યું હતું. તંત્રી

મંડળને મારો અનુરોધ છે કે, આ બાબતની નોંધ, ડૉ. કાંતિ ગોર, મુખ્ય તંત્રી 'ચીંગાર', કચ્છી સાહિત્ય અકાદમીનું મુખપત્ર, ને મોકલે.

સરસ સાહિત્ય સરગમ દીપોત્સવ વિશેષાંક આપવા બદલ તંત્રી મંડળને ભાવસભર અભિનંદન.

*હંસરાજ કંસારા - દિલ્હી
('જ્ઞાતિસેતુ'ના મુખ્યતંત્રી તથા 'કચ્છશ્રુતિ'ના પૂર્વ મુખ્યતંત્રી)
મો. ૯૫૫૮૩ ૭૬૩૬૬*

'મંગલ મંદિર' : દિવાળીના અવસરે મીઠાઈનો થાળ મળ્યો

'મંગલ મંદિર' દીપોત્સવી અંક પ્રાપ્ત થયો. અઢળક અભિનંદન સહ અદકરો આભાર.

'મંગલ મંદિર' હાથમાં લઈ વાંચતો ગયો એટલે જાણે મંદિરની પ્રસાદી આરોગવાની અનુભૂતિ થઈ. દિવાળી ટાણે મનગમતી મીઠાઈનો થાળ મળ્યો હોય એવું લાગ્યું.

ખરેખર સાંપ્રત સમયમાં મેગેઝિનો કટોકટીભર્યા સમયમાંથી પસાર થઈ રહ્યા છે. એવા સમયમાં 'મંગલ મંદિર'ની લેખન - વાંચન સામગ્રીનું વૈવિધ્ય, સુઘડ છાપકામ, છાપકામના કાગળોની ગુણવત્તા અને ૪૫ વર્ષ જેટલા દીર્ઘકાળથી નિયમિતપણે પ્રગટ થતા રહેવું એ સામૂહિક સંચેતના અને નિષ્ઠાપૂર્ણ પ્રયત્નો વિના શક્ય જણાતું નથી. એ બધું જ એક પ્રવાહમાં ભળે ત્યારે જ 'મંગલ મંદિર'નું નિર્માણ શક્ય બને.

પુનઃ 'મંગલ મંદિર' સહ આપ સૌને અને શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદને સાભાર અભિનંદન.

પ્રભુદત ભટ્ટ - ભરૂચ

રસપ્રદ વાંચન સામગ્રી : 'મંગલ મંદિર' દિવાળી વિશેષાંક

'મંગલ મંદિર'નો વાચકવર્ગ વિશાળ અને પ્રબુદ્ધ છે. કચ્છી - ગુજરાતી સાહિત્યના શિરમોર સર્જકોની કલમે સાહિત્યની જ્યોત અહીં પ્રગટ થતી જોવા મળે છે.

દિવાળી વિશેષાંક દ્વારા મેગેઝિનમાં રસપ્રદ વાંચન સામગ્રી પીરસી છે જેમાં ટીમ મેમ્બર્સની મહેનત જોઈ શકાય છે. આ વિશેષાંક બેમિસાલ બન્યો છે. આ દીપોત્સવી અંકમાં સહભાગી થવાનું સૌભાગ્ય મને પણ મળ્યું એનો રાજીપો છે. તંત્રી, સહતંત્રી, પરામર્શકો સર્વશ્રીની મહેનત, અનુભવ અને ચીવટને સલામ છે. ખૂબ ખૂબ આભાર.

*ડૉ. પૂર્વી ગોસ્વામી - ભુજ
મો. ૯૮૨૫૭ ૯૨૦૪૮*

પુસ્તક પરિચય

અવલોકન : દંસરાજ કંસારા - દિલ્હી

“રણ, જણ જણાનું”

લેખક : ડૉ. ધીરેન્દ્ર મહેતા - ભુજ, કચ્છ

આ સારગર્ભિત શિર્ષક ધરાવતા ગ્રંથના અંતિમ પૃષ્ઠો પર એક કાવ્ય છે, રણમાં ઉત્સવ. આ કાવ્યનો ધ્વનિ છે, ‘જણ જણાનું રણ જુદું’, એમ કહી, આ ગ્રંથના લેખક, કચ્છના ભૂમિ-વિશેષ ‘જણ’ની આગવી રણઝણ પ્રસ્તુત કરે છે. આ ગ્રંથના પ્રકાશકીયમાં ડૉ. કુમારપાળ દેસાઈ જણાવે છે કે, “ગુજરાતી સાહિત્ય ક્ષેત્રે આગવું પ્રદાન કરનાર શ્રી ધીરેન્દ્ર મહેતાના કચ્છની અસ્મિતા, સાહિત્ય અને ભાષાને લગતા લેખોનો આ સંગ્રહ છે.” એનું પ્રકાશન રસિકલાલ પરીખ સ્મૃતિ ગ્રંથમાળા અંતર્ગત, ગુજરાત વિશ્વકોષ ટ્રસ્ટ દ્વારા થયું છે. આ ગ્રંથમાં લેખકના સમયાંતરે પ્રસંગોપાત પ્રસ્તુત, નિબંધોનું સંકલન છે.

પ્રારંભે, પ્રદેશ-વિશેષ પરિવેશમાં સંઘર્ષરત કચ્છી માડુ અને એની કચ્છીયત દર્શાવતા ડૉ. જયંત ખત્રીની વાર્તા ‘ધાડ’ અને ‘ખરા બપોર’ તેમજ લેખકની પોતાની નવલકથા ‘છાવણી’ના એક એક પ્રસંગ વર્ણવી લેખક કહે છે કે, “પ્રતિકુળ પરિસ્થિતિ વચ્ચે પણ અડગ વતન-પ્રેમ અને વિપરીત સંયોગોમાં પણ સ્વત્વ જાળવી રાખવાનું બળ ધરાવતો માણસ દિલોજાનથી કચ્છી છે. ...એનો, એની ભૂમિ પ્રત્યેનો પ્રેમ, ‘કચ્છીયત’નું મુખ્ય લક્ષણ છે, જે પડકારરૂપ પરિસ્થિતિ હોય ત્યારે આપમેળે ભીતરથી જાગી ઉઠે છે. કચ્છીયતની આ વ્યાખ્યાને અનુરૂપ એક ઉદાહરણ અત્રે ઉલ્લેખનીય છે. ૧૯૯૦માં ગુજરાતના તત્કાલીન મુખ્યમંત્રીશ્રીએ સરદાર સરોવર ડેમ નિર્માણ પ્રતિરોધક તત્વોને પડકારવા આહવાન કર્યું. એના પ્રતિસાદમાં કચ્છી શ્રેષ્ઠી શ્રી દામજીભાઈ ઐકરવાલાના નેતૃત્વ હેઠળ મુંબઈમાં વસતા કચ્છીઓ તેમજ ગુજરાતના અન્ય ક્ષેત્રોના વતનીઓએ, ૯મી જૂન, ૧૯૯૦ના રોજ એક પ્રચંડ મહારેલીનું પ્રદર્શન કર્યું. આ અભૂતપૂર્વ રેલીના વિસ્તૃત અહેવાલો ગુજરાતી, મરાઠી, હિંદી, અંગ્રેજી અખબારોમાં પ્રકાશિત થયા. પરિણામે સરદાર સરોવર ડેમ નિર્માણ કાર્યને સાર્વત્રિક સમર્થન મળ્યું. પડકારજનક પરિસ્થિતિમાં ‘કચ્છી માડુ’ની કચ્છીયત અને એના ખમીરનાં પારખાં થયાં.

એક અન્ય લેખમાં ‘ભારત પચ્ચમ અચ્છો દેશ...’ વર્ષ ૧૯૮૦માં ગુરૂ પંચમીને રોજ ‘ભારતીય સંસ્કૃતિ દર્શન’ સંસ્થાના ઉદ્ઘાટન પ્રસંગે કવિ કુલગુરૂ ઉમાશંકર જોશીએ ઉપરોક્ત

પંક્તિ કંડારી હતી, તે જણાવી ધીરેન્દ્રભાઈ, આ સંસ્થાના સ્થાપક શ્રી રામસિંહજી રાઠોડના પરિચય સાથે, ‘કચ્છ સંગ્રહાલય’ની રસપ્રદ માહિતી આપે છે.

કચ્છના પ્રદેશ-વિશેષ સાહિત્યનો ‘કેલિડોસ્કોપ’ પ્રસ્તુત કરતાં લેખક કહે છે કે, ‘વિષમ અને વિકટ ભૌગોલિક સ્થિતિને લીધે, વિશ્વથી વિખૂટા પડેલા આ પ્રદેશના માનવીની વિચ્છેદ દશાએ, એને આ ભૂમિની છાતીસરસો ચાંપી રાખ્યો. એના ભૂમિરાગે એને ‘કચ્છી’ તરીકેની ઓળખ અને ‘કચ્છીયત’ની સંજ્ઞા આપી. સમગ્ર કચ્છી સાહિત્યનો મુખ્ય નિરૂપણ-વિષય વતન-પ્રેમ રહ્યો છે.’ વધુમાં લેખક કહે છે કે, “આ પ્રદેશ ત્રિભાષી છે. કચ્છી, ગુજરાતી અને સિંધી. આ ત્રણે ભાષાઓનો પારસ્પરિક પ્રભાવ અને તેનો સાહિત્ય સર્જનમાં વિનિયોગ થતો રહ્યો છે. પ્રદેશ-વિશેષ પ્રતિકલ્પન, અલંકાર જેવા અભિવ્યક્તિને અર્થપૂર્ણ બનાવતા કલાતત્ત્વો પણ સંપડાવે છે. એનું નિદર્શન પણ આ પ્રદેશની સાહિત્ય કૃતિઓમાં જોવા મળશે. આ પ્રદેશ સાહિત્યની દૃઢ રેખાઓમાં ક્યાંક વિશ્વ સાહિત્યની જાંચ પણ જોનારને દેખાશે.”

કચ્છમાં સાહિત્ય સર્જન પ્રવૃત્તિને સમયાંતરે પ્રભાવિત કરનારા પરિબળોને અનુલક્ષીને કચ્છના પ્રદેશ-વિશેષ સાહિત્ય પ્રવાહોનું લેખકે ઇતિહાસલક્ષી અવલોકન કર્યું છે. કચ્છના વિપુલ અને વૈવિધ્ય સભર (કંઠસ્થ) લોક સાહિત્યનું ગુજરાતી લિપિમાં લેખન ૧૮૫૬થી શરૂ થયું, જેનો પ્રારંભ, એને એકદું કરવાનો પ્રયાસ જુવરામ અજરામર ગોરે કર્યો. તત્પશ્ચાત કારાણી સહિત જે જે સારસ્વતોએ એને સમૃદ્ધ કરવાના પ્રયાસો કર્યા તેની લેખકે વિગતવાર નોંધ લીધી છે. કચ્છની કાવ્ય પરંપરા, સંત પરંપરા સાથે જોડાયેલી છે. એનો પ્રારંભ સંત મેકણની વૈરાગ્ય અને તત્ત્વબોધસભર સાખીઓ, પદો અને ભજનોથી થયો. કચ્છી કાવ્ય સાહિત્યના વિકાસનું બીજું પ્રભાવક પરિબળ ઇ.સ. ૧૬૪૮માં સ્થપાયેલી વ્રજભાષા પાઠશાળા અને એની પ્રબોધેલી પરંપરાનો લેખક સંક્ષિપ્ત પરિચય આપે છે.

‘ભાષા મોરચે બે લડાઈ’ લેખકે, આ લેખમાં ગુજરાતી સાહિત્ય ક્ષેત્રે એમના યોગદાન બદલ એનાયત થયેલા, રણજીતરામ સુવર્ણ ચંદ્રકનો મહિમા કહ્યો છે. તત્સમયે એમણે આપેલા પ્રવચનમાં કહ્યું કે કચ્છમાં કચ્છી અને ગુજરાતી બે ભાષાનું ચલણ છે. એને લીધે, એમના બૃહદ્ ભાષા પ્રદેશમાં ભાષાનું એક વિલક્ષણ સ્વરૂપ ‘કચ્છી ગુજરાતી’ ઉભું થયું છે, જેનો એમણે એમના સાહિત્ય સર્જનમાં વિનિયોગ કર્યો છે.

કચ્છી લોક સાહિત્યથી લઈને વીસમી સદી સુધીના પૂર્વાર્ધ સુધીનો કચ્છી ગુજરાતી સાહિત્યના ક્રમિક વિકાસની ઇતિહાસમૂલક વિગતોની વિસ્તૃત ચર્ચા પછી લેખકે દુલેરાય કારાણી, તેમના સમકાલીનો અને અનુકાલીનોએ સમૃદ્ધ કરેલાં

કચ્છી, ‘કચ્છી ગુજરાતી’ સાહિત્ય અને તેના સર્જકોનો વિસ્તૃત પરિચય આપ્યો છે. તેઓશ્રી લખે છે કે, ‘કારાણીની કાવ્ય પ્રવૃત્તિના સમયના દીર્ઘપટનો પથરાટ, કચ્છી કવિતામાં સ્વરૂપ અને શૈલીનું વૈવિધ્ય અને નાવિન્ય સાથે આવેલું છે. આમ છતાં એમાં બહુધા કચ્છી કવિતાની પ્રચલિત લઢણ પરખાઈ આવ્યા વગર રહેતી નથી.’

કચ્છીમાં ‘ગદ્ય લેખન’ની ચર્ચા કરતાં લેખક કહે છે કે, **પ્રતાપરાય ત્રિવેદી**ના મત મુજબ, કચ્છમાં ગદ્ય લેખનનો આરંભ કારાણી અને એના સમકાલીનોની નાટ્ય લેખન પ્રવૃત્તિથી થયો. કચ્છના ગુજરાતી ભાષા ગદ્યલેખનમાં બહુલેશ પછી જયંત ખત્રી તેમજ એમના સમકાલીનો અને અનુકાલીનોની વિસ્તૃત ચર્ચા કરી છે. અત્રે લેખકે ગુજરાતી સાહિત્ય સર્જન ક્ષેત્રે એમના પોતાના યોગદાનની પણ યથોચિત નોંધ લીધી છે. ઈ.સ. ૧૮૭૦થી કચ્છીઓએ ખેડેલા પત્રકારત્વની સામયિકો પૂરતી સંક્ષિપ્ત નોંધ લીધી છે.

આ પુસ્તકના બે અન્ય અભ્યાસ નિબંધ (૧) સાગર કથા

અને કચ્છ; તેમજ (૨) ‘કચ્છમાં ભવાઈનું સ્વરૂપ’ વિશેષ ઉલ્લેખનીય છે. તદુપરાંત ‘કચ્છના નારી સર્જકો’ પુસ્તકની સમીક્ષા કરતાં નિબંધમાં ધીરેન્દ્ર મહેતાના અધ્યયન અને અધ્યાપન અનુભવ તેમજ વિવેચન કૌશલનો વિશેષ પરિચય થાય છે. આ લેખમાં એમના અવલોકન સાથે ટીપ્પણીઓ શિક્ષાપ્રદ છે.

સમગ્ર દૃષ્ટિએ જોતાં, આ ગ્રંથમાં કચ્છ, કચ્છી માડુ, એની ‘કચ્છીયત’ તેમજ એના ગુજરાતી તેમજ કચ્છી ભાષા સાહિત્ય સર્જનનું અભ્યાસપૂર્ણ વિહંગાવલોકન છે.

અંતમાં, આ ગ્રંથની એક અન્ય વિશેષતા એના મુખપૃષ્ઠનું આકલ્પન છે. આ મુખપૃષ્ઠમાં પ્રથમ અને અંતિમ પૃષ્ઠે, એક તરફ કચ્છી માડુનું વેરાન રણ છે, જે પ્રત્યેક કચ્છી માટે પોતીકું છે અને અંતિમ પૃષ્ઠે એ રણની વિશાળ એકલતાની સુંદરતાનો લોપ કરતા —, એ રણમાં ઉગેલા આધુનિક ભૂંગાઓ છે. લેખક પ્રારંભે જ સ્પષ્ટ કરે છે કે એ રણ કચ્છીઓનું નથી જ નથી. આ દૃષ્ટિકોણ લેખકનો કચ્છ અને કચ્છના પરિવેશ પ્રત્યેનો લગાવ વ્યક્ત કરે છે.

અવલોકનકર્તા : મો. ૯૫૫૮૩ ૭૬૩૬૬

કચ્છ દર્શન

(અનુસંધાન : પાના નં. - ૬૫ ઉપરથી ચાલુ)

ઈનોવેશન ક્ષેત્રમાં બે FCBA એવોર્ડ રિઝર્વ બેંકના પૂર્વ ડી.જી.એમ. દ્વારા વેરાવળની ઉપરોક્ત બેંકને એનાયત થયેલ છે. જે જ્ઞાતિ માટે ખરેખર ગૌરવપૂર્ણ બાબત છે.

ગિરીશ નારાણજીભાઈ શાહ

E-mail : shah555girish@gmail.com

ભુજના પ્રબોધ મુનવરને ‘કોરોના યોદ્ધા’ સન્માનપત્ર અર્પણ કરાયું

કોરોના વાયરસ (કોવિડ ૧૯)ની મહામારી સામે પોતાના સ્વાસ્થ્ય કે પરિવારની ચિંતા કર્યા વગર પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ રીતે રાષ્ટ્રહિતમાં પોતાનું યોગદાન આપનાર ‘માનવ જ્યોત’ સંસ્થાનાં પ્રબોધ મુનવરને રાજ્યનાં મુખ્યમંત્રી ભૂપેન્દ્રભાઈ પટેલના વરદ્ હસ્તે કચ્છ જિલ્લા ભારતીય જનતા પાર્ટી દ્વારા કોરોના યોદ્ધા સન્માનપત્ર તાજેતરમાં અર્પણ કરાયું હતું.

આ પ્રસંગે જિલ્લા ભાજપ પ્રમુખ કેશુભાઈ પટેલ, સાંસદ વિનોદભાઈ ચાવડા સહિત અનેક રાજકીય આગેવાનો ઉપસ્થિત રહ્યા હતા.

શ્રી મુનવરે કોરોના કાળ દરમિયાન ‘ભૂખ્યાને ભોજન’ પ્રવૃત્તિ દ્વારા ભુજ વિસ્તારનાં ૨૧ ગામોમાં ૨સોડા શરૂ કરાવી અઢી લાખ લોકોને જમાડ્યા હતા. જેની રાજ્યકક્ષાએ નોંધ લેવાઈ હતી. ■

છત્રીની નાવડી

(અનુસંધાન : પાના નં. - ૬૬ ઉપરથી ચાલુ)

આગળ વધતી જાય. બંને બચ્ચા ગીત ગાતા જાય.

છત્રીની તો નાવડી બનાવી, વરસાદે તો મજા કરાવી;
છત્રીએ ઝીલ્યો બંનેનો ભાર, રસ્તામાં આવ્યું ચકીનું ઘર.
ચકીનું બચ્ચું કૂદકો મારીને નીચે ઉતરી ગયું. નાવડીને એક ધક્કો માર્યો. નાવડી ચાલવા લાગી.

મરઘીનું બચ્ચું હવે એકલું નાવડીમાં પાંખો ફેલાવતું જાય ને છબછબ કરતું જાય. ત્યાં સામે ઘર દેખાયું. મા ઘરની બહાર રાહ જોતી જ ઉભી હતી.

મા ને જોઈને મરઘીનું બચ્ચું નાવડીમાંથી કૂદી પડ્યું. નાવડી એના પર ઊંધી પડી. મા દોડીને આવી. છત્રી ઊંચી કરી, બચ્ચાને જલ્દી જલ્દી ઘરમાં લઈ ગઈ.

ઘરમાં જતાં બચ્ચાને આવી છીંક, એ જોઈને માને લાગી બીક બચ્ચું બહાર ફરી આવ્યું, નવી બીમારી ઘરમાં લાવ્યું.

બચ્ચું બોલ્યું : ‘ઓ વહાલી મા... આ બીમારીની છીંક નથી. આ તો છત્રીનો સળિયો નાકમાં ભરાઈ ગયો હતો એની છીંક આવી.’

બચ્ચાની વાત સાંભળી મા ને થઈ હાશ. બચ્ચું નથી કંઈ ખાસ...

૩૯૮, મંગલેશ્વર, પો.બો. નં.-૧૭,
આદિપુર, કચ્છ. • મો. ૯૩૭૭૫ ૫૯૧૯૪

કચ્છ દર્શન

શ્રદ્ધા અને વિશ્વાસથી સંયમના માર્ગે પ્રયાણ ભુજ મધ્યે વંદનકુમાર અને અજેશભાઈનો દીક્ષા મહોત્સવ ઉજવાશે

વિશ્વ વાલેશ્વર વીર વિભુની વાટે વિચરવા માટે થનગનતા મુમુક્ષુ વંદનકુમાર સુનિલભાઈ કારાણી (નારાણપુર) તથા મુમુક્ષુ અજેશભાઈ પ્રબોધ મુનવર (કોઠારા) નવેમ્બર માસમાં ભુજ મધ્યે દીક્ષા અંગીકાર કરશે.

અચલગચ્છાધિપતિ શાસન સમ્રાટ પ.પૂ.આ.ભ. શ્રી ગુણસાગર સૂરીશ્વરજી મ.સા., જિન શાસન શિરોમણી, અચલગચ્છાધિપતિ પ.પૂ.આ.ભ. શ્રી ગુણોદયસાગર સૂરીશ્વરજી મ.સા.ના દિવ્ય આશિષથી તેમજ અચલગચ્છાધિપતિ પ.પૂ.આ. ભ. શ્રી કલાપ્રભસાગરસૂરીશ્વરજી મ.સા. પાસેથી દીક્ષાનો મુહૂર્ત મેળવી ભુજ પધારેલા બંને મુમુક્ષુઓનું શ્રી અચલગચ્છ જૈન સંઘ - ભુજ દ્વારા ભવ્ય સ્વાગત કરવામાં આવેલ હતું.

દીક્ષા પ્રસંગે ભુજ અચલગચ્છ જૈન સંઘ દ્વારા ચતુર્દશાન્દિકા પ્રભુભક્તિમય પ્રસંગ પ્રયાસ મહોત્સવનું આયોજન કરવામાં આવેલ છે. બંને મુમુક્ષુઓને ભુજ મધ્યે પ.પૂ.આ.ભ. શ્રી કવીન્દ્રસાગર સૂરીશ્વરજી મ.સા. પ્રવજ્યા પ્રદાન કરશે. પૂ. મુનિરાજ શ્રી રાજરત્નસાગરજી મ.સા., આદિ શ્રમણ - શ્રમણીવૃંદ મહોત્સવે નિશ્રા આપશે.

ભુજ નજીક જૈનોના વર્ધમાનનગર મધ્યે સાધુ-સાધ્વીજીની પાવનકારી નિશ્રામાં અજેશભાઈની દીક્ષા નિમિત્તે વિવિધ કાર્યક્રમો યોજાયા હતા. વર્ધમાન નગરે વરસીદાન વરઘોડામાં સ્થાનિક, જ્ઞાતિ તથા વિવિધ સંસ્થાઓના હોદ્દેદારો અને અગ્રણીઓ તેમજ સમાજ પરિવારજનો બહોળી માત્રામાં જોડાયા હતા. શ્રી વર્ધમાન નગર જૈન સંઘ દ્વારા મુમુક્ષુ અજેશભાઈનું બહુમાન કરવામાં આવ્યું હતું. તે રીતે, મુમુક્ષુ અજેશભાઈનો વરસીદાનનો વરઘોડો કોઠારા - સાંધવમાં પણ વાજતે ગાજતે નીકળ્યો હતો. આ પ્રસંગે શ્રી ક.દ.ઓ. જૈન જ્ઞાતિ મહાજનશ્રી - કોઠારા તથા માતુશ્રી કસ્તુરબાઈ હીરાચંદ મુનવર પરિવાર દ્વારા કોઠારા ગામે ત્રિ-દિવસીય મહોત્સવનું આયોજન થયું હતું. સાંધવ ગામે દરેક શ્રી સંઘો દ્વારા દીક્ષાર્થીનું બહુમાન કરવામાં આવ્યું હતું.

કચ્છ - ભુજથી પશ્ચિમ બંગાળનો યુવાન ૩ વર્ષ પછી ઘરે પહોંચ્યો

પશ્ચિમ બંગાળના મુર્શિદાબાદ જિલ્લાનાં સીમાલીયા ગામનો ૩૮ વર્ષીય યુવાન સંજયદાસ છેલ્લા ૩ વર્ષથી ગુમ હતો.

પરિવારજનો તેને સતત શોધી રહ્યા હતા.

ભુજના માર્ગો ઉપર જિલ્લા કાનૂની સેવા સત્તા મંડળ - ભુજના પ્રબોધ મુનવર તથા તેમના સાથીની નજરે ચડતાં તેને ‘માનવ જ્યોત’ સંસ્થા - ભુજ સંચાલિત સેવાશ્રમમાં આશ્રય આપવામાં આવ્યો હતો. ભુજની માનસિક આરોગ્યની હોસ્પિટલના મનોચિકિત્સકની સારવારથી તે ઝડપભેર સ્વસ્થ બન્યો હતો.

સંસ્થાનાં સામાજિક કાર્યકર બાબુલાલ જેપાલે કાઉન્સેલિંગ કરી તેની પાસેથી મળેલ માહિતીનાં આધારે પશ્ચિમ બંગાળની પોલીસનો સંપર્ક કરી તેના ગામ અને પરિવાર શોધી કાઢ્યા. પરિવારજનોની આર્થિક પરિસ્થિતિ એકદમ નબળી હોતાં માનવ જ્યોત સંસ્થાએ પરિવારજનોને પશ્ચિમ બંગાળથી કચ્છ આવવા-જવાનાં ટિકિટ ભાડાની રકમ આપી હતી.

પરિવારજનોના જણાવ્યા મુજબ સંજયદાસનાં લગ્ન થઈ ગયા છે. તેને એક દીકરી છે. પિતાનાં અવસાનથી આઘાત અનુભવતા સંજયદાસ માનસિક સમતુલન ખોઈ બેઠો હતો અને ટ્રેન કે કોઈ વાહનમાં બેસી ગયો હતો. સતત ૩ વર્ષ સુધી તે રખડતો ભટકતો રહ્યો હતો. તેના ભાઈ તથા કાકા તેને તેડવા ભુજ આવીને સંજયદાસને ભેટી પડતાં તેમની આંખો અશ્રુભીની બની હતી. આખરે છૂટો પડેલો પરિવાર ફરીવાર એક બન્યો હતો. માનવતાનાં આ કાર્યમાં માનવ જ્યોતની ટીમ સહભાગી બની હતી.

વેરાવળ સ્થિત નવીનભાઈ હીરજીભાઈ શાહ (દંડ)નું સામાજિક સેવાકીય ક્ષેત્રે પ્રદાન...

નવીનભાઈ હીરજીભાઈ શાહ (દંડ) ગામ લાલા, હાલે વેરાવળ (ગીર સોમનાથ) શહેરને પોતાનું કર્મક્ષેત્ર બનાવી અનેક સેવાકીય કાર્યો કરે છે. તેઓ અત્રેના શ્રી સંઘના લગભગ ૩૨ વર્ષથી પ્રમુખ છે. કોલેજ તથા બીજી અનેક સંસ્થાઓમાં ટ્રસ્ટી છે. અત્રેની ૫૦ વર્ષ કરતાં વધારે જૂની પાંજરાપોળની કાયાપલટ કરી ગૌવંશ માટે સગવડતાસભર બનાવેલ છે. તેઓ અત્રેના શાંતિનાથ જિનાલય તથા શાંતિનાથજી યાત્રિક ભવનના મુખ્ય ટ્રસ્ટી છે.

વિશેષમાં તેઓશ્રી અત્રેની અગ્રણી બેંક ‘ધી વેરાવળ મર્કેન્ટાઇલ કો.ઓ. બેંક લિમિટેડ’ના ઘણા વર્ષોથી ચેરમેન છે. તેઓની આગેવાની હેઠળ બેંકની અકલ્પનિય પ્રગતિ થયેલ છે. દેશના બેન્કિંગ ક્ષેત્રના પ્રથમ હરોળના પ્યાતનામ મેગેઝિન ‘બેન્કિંગ ફ્રન્ટિયર’ દ્વારા વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં સમગ્ર દેશની આશરે ૧૫૦૦ જેટલી નાગરિક સહકારી બેંકોએ કરેલ કામગીરીનું મૂલ્યાંકન કરી બેસ્ટ કો-ઓપરેટિવ બેંક તેમજ બેસ્ટ એચ.આર.

(અનુસંધાન : જુઓ પાના નં. - ૬૪ ઉપર)

બાળ વિભાગ

છત્રીની નાવડી

મરઘીનું બચ્ચું ચાલ્યું દાણાં યણવા...

એ જોઈ મરઘીબેન કહે, 'છત્રી તો લઈ જા સાથે.'

'ના રે ના. વરસાદ આવશે તો વરસાદમાં નાહીશ, દાણા યણીશ, મજા કરીશ. પછી આવીશ.' મરઘી સામું જોતાં બચ્ચું કહી રહ્યું.

મા કહે, 'ના હોં. વરસાદમાં પલળે તો તાવ આવે! રંગબેરંગી પીંછાવાળી છત્રી લઈ જા.'

બચ્ચું તો ના પાડતું રહ્યું ને માએ હાથમાં છત્રી પકડાવી દીધી. છત્રી મોટી હતી તો બચ્ચાને ચાલતા ફાવતું ન હતું. તો બચ્ચું તો છત્રીને લાકડીની જેમ ઉપયોગ કરી ચાલવા લાગ્યું.

બચ્ચું તો આજુબાજુ, ઉપર-નીચે જોતું જાય, ને ગાતું જાય:

**“બચ્ચું ચાલ્યું ફરવા, લીલા દાણા યણવાં,
લીલા દાણાં યણતું જાશે, મોજ-મજા કરતું જાશે.”**

જતા જતા રસ્તામાં ચકલીનું બચ્ચું મળ્યું. તે પણ દાણા યણવા જતું હતું. એટલે મરઘીના બચ્ચાએ પૂછ્યું : 'મારી સાથે તને ફાવશે?'

ચકલીનું બચ્ચું તુરંત કહી ઊઠ્યું : 'હા, હા, કેમ નહીં! એક કરતા બે ભલા!'

આગળ જતાં મકાઈનું ખેતર આવ્યું. ખેતરમાં તો મકાઈનાં પીળા પય દાણા હતા. મરઘીનું બચ્ચું અને ચકલીનું બચ્ચું મકાઈના દાણા જોતા હતા ત્યાં જ ખેતરના માલિકને આવતા જોયા.

મરઘીના બચ્ચાએ માલિક પાસે જઈને કહ્યું :

**“માલિક દાદા, તમે સરસ મકાઈ છે વાવી
એની સોડમ અહીં લાવી અમને તાણી.
અમને મૂઠી મકાઈ લેવા દો ને,
મોજ-મજા કરવા દો ને...”**

માલિક કહે, 'ઓહો બચ્ચાઓ, તમે એક શું કામ, બે-ચાર મુઠી લઈ જાઓ ને.'

બચ્ચા તો ખુશ. ચકીનું બચ્ચું કહે : 'દાદા, તમારી મુઠી ભરીને જ આપો ને.'

માલિકદાદા તો એક સૂપડું ભરીને મકાઈ લાવ્યા. પછી કહે: 'લો બચ્ચાઓ, હવે કરો મોજ અહીં.'

'દાદા, અમે તો અમારા મિત્ર વાંદરાભાઈના ઘરે વડલાના ઝાડ પર ચડીને મોજ કરીશું.' મરઘીનું બચ્ચું ઉત્સાહથી બોલી ઉઠ્યું.

માલિકદાદા કહે, 'સારું ત્યારે... એમ કરજો. હું મારા કામે જાઉં છું.' કહેતાં માલિક દાદા તો ગયા.

આટલા બધા મકાઈ દાણા કેવી રીતે લઈ જવા? બંને બચ્ચા વિચારે ચઢ્યા. ચકીના બચ્ચાના મનમાં એકાએક વિચાર ઝબક્યો. તે બોલી ઉઠ્યું : 'તારી આ છત્રી જ ખોલી દે ને. પછી એને ઊંધી કરી એનો વાટકો બનાવી દે. એમાં દાણા ભરી લઈશું.'

મરઘીના બચ્ચાએ એમ જ કર્યું. બંને બચ્ચા ચાલતા જાય ને ગાતા જાય.

**“છત્રીનો તો વાટકો બનાવ્યો, પછી એમાં દાણા ભરાવ્યા;
દાણા લાગે છે પીણા, ખાશું થઈને ભેળા”**

ગાતા ગાતા વડલા નીચે પહોંચ્યા. વાંદરાભાઈ વડની વડવાઈ બાંધી હીંચકા ખાતા હતા. મિત્રોને જોઈને એ નીચે આવ્યા.

મરઘીનું બચ્ચું કહે : 'વાંદરાભાઈ, ચાલો, આજે તો સરસ મજાની ઉજાણી કરીએ.' અને ત્રણેય મિત્રો સરસ મજાની ડાળ શોધીને બેઠા.

મકાઈના દાણા ખાતા જાય, અલક મલકની વાતો કરતા જાય. વાતો કરતા પડી સાંજ. વીજળીના ચમકારા થયા સાત.

બંને બચ્ચા ઘરે જવા નીકળ્યા. વાંદરાભાઈ કહે : 'છત્રી તો ખોલો.'

ચકીનું બચ્ચું કહે : 'પહેલાં વરસાદમાં થોડું નાહી લઈએ?'

'હા, હા. વરસાદમાં નહાવાની કોને મજા ન આવે?' કહેતાં મરઘીનું બચ્ચું ફેરફૂદરડી ફરવા લાગ્યું.

ધીમે ધીમે વરસાદ વધવા લાગ્યો. વરસાદમાં પલળવાથી પાંખોનું વજન વધી ગયું. હવે ઉડવામાં તકલીફ થવા લાગી.

મરઘીનું બચ્ચું કહે : 'ઓ વહાલા દોસ્ત, જે હિંમત કદી ના હારે, જીવનમાં સઘળી બાજી મારે.'

ચકીના બચ્ચાએ છત્રી ખોલી અને તેની નાવડી બનાવી દીધી. બંને બચ્ચા નાવડીમાં સવાર થઈ ગયા. નાવડી તો પાણીમાં

(અનુસંધાન : જુઓ પાના નં. - ૬૪ ઉપર)

ગેમ્સ ગેલેરી

રાજાકી આયેગી બારાત - ગેમ

બાવના એ. ઝવેરી

લગ્નની મોસમ પૂરબહારમાં ચાલી રહી છે. અત્યારના ટ્રેન્ડ પ્રમાણે દરેક અવસરે લોકોને કંઈક નવું કરવાની ઈચ્છા હોય છે. તેના માટે સ્પેશિયલ એરેન્જમેન્ટ કરવાની હોય છે. તો ચાલો, હલ્દી-મહેંદીના ઈંકશનમાં રમીએ “શાદી - બિંગો ગેમ”.

આપેલ ચિત્રની પ્રિન્ટ કરાવી, રમનાર બધાને પેન સાથે આપો. તેમાંના ખાલી બોક્સમાં ૧ થી ૯૦ અંકમાંથી મનગમતાં અંક લખીને તૈયાર કરીને...

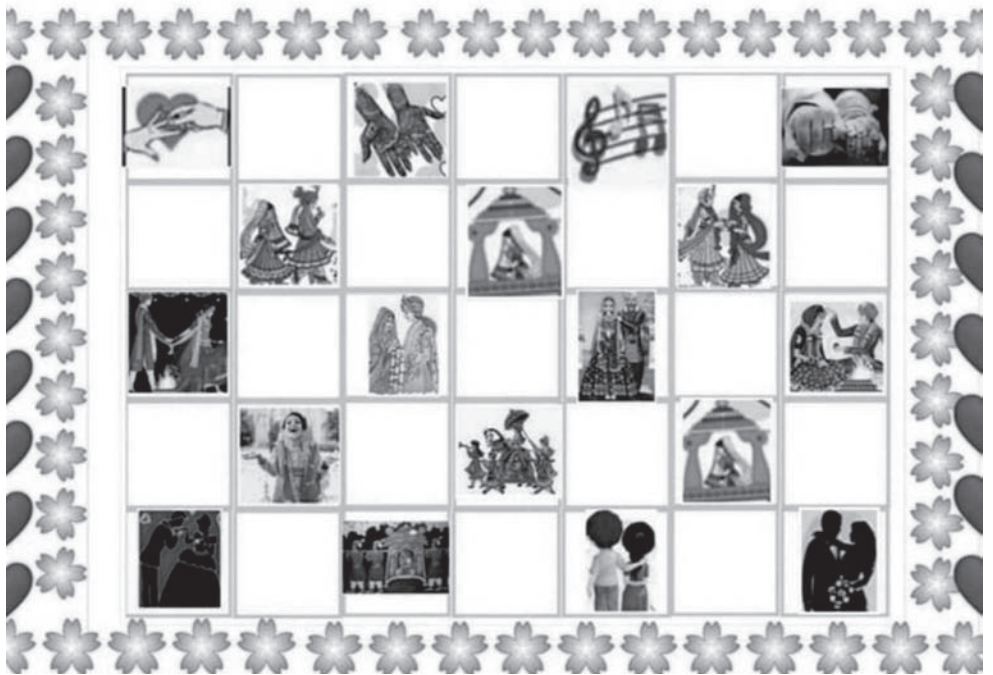
હોસ્ટ : હાઉસીનું બોર્ડ અને ટોકન નંબર લઈને આ ગેમ રમાડશે.

આ સાથે નિયમ પણ આપેલ છે. તે પ્રમાણે જેના નંબર કટ થાય તેને પોતાના નંબર વેરિફાઈ કરાવીને વિનર થશે. ગેમમાં જીતનારે લગ્ન ગીતની કડી ગાવાની રહેશે. જેથી આવેલ સૌ છેલ્લે સુધી રમતની મજા માણી શકશે.

વિજેતા બધાને ગિફ્ટ આપીને નવાજો. આ રીતે તમારા પ્રસંગને ચાર ચાંદ લગાવો...

- ગેમના નિયમો :**
- ★ સાત ફેરે - ક્વિક ૭
 - ★ જોરૂકા ગુલામ - પેર નંબર
 - ★ ગોળ ધાણાં - પહેલી લાઈન
 - ★ રિંગ સેરેમની - બીજી લાઈન
 - ★ મહેંદી રસમ - ત્રીજી લાઈન
 - ★ સંગીત સંધ્યા - ત્રણ લાઈનનાં એક-એક નંબર
 - ★ લગ્ન બંધનમાં - ત્રણેય લાઈનનાં બે-બે નંબર
 - ★ વિદાય - કુલ હાઉસી-૧
 - ★ શ્વસુર ગૃહે પગલાં - કુલ હાઉસી-૨
 - ★ હનીમુન - કુલ હાઉસી-૩

રાજાકી આયેગી બારાત - બિંગો ગેમ

ઘડિયાળમાં ગોઠવાયેલા બંને કાંટા જેવા આપણે છીએ. હું નાનો છું અને તમે મોટા છો એવો પ્રશ્ન કરવો નકામો છે. એક જ મધ્યબિંદુ સાથે સંકળાઈને આપણે ફરી રહ્યા છીએ. જુદા જુદા છતાં પણ એક મધ્યબિંદુ છોડીને જો આપણે જુદા પડી જઈશું તો તમે, તમે નહીં રહો, અને હું, હું નહીં રહું. આજે તો લોકો આપણી સામે જુએ છે પણ જુદા પડી ગયા તો ‘આ ઘડિયાળ તદ્દન નકામું છે’ એમ કહીને આવતીકાલે જરૂર ગટરમાં ફેંકી દેશે.

બોલો શું કરવું છે?

માહિતી

કુવારાનું વિજ્ઞાન

કુવારા, એ બગીચાની શોભા છે. જાતજાતના આકારના અને કરામતોવાળા કુવારામાંથી પાણીની છોળો ઊંચે સુધી જઈ નીચે પછડાય એ દૃશ્ય સુંદર હોય છે. કેટલાક બગીચા અને પાર્ક તો તેના કુવાવા માટે પ્રસિદ્ધ થયા છે.

બગીચામાં કુવારા એ માત્ર આકર્ષણ માટે નથી પણ તેનો મુખ્ય હેતુ હવા શુદ્ધ કરવાનો છે. વાતાવરણમાં રહેલા કાર્બન ડાયોક્સાઈડ અને કાર્બન મોનોક્સાઈડ પ્રદૂષણ સમાન છે. આ બંને વાયુઓ પાણીમાં ઓગળી જાય છે. સતત ઉડતા કુવારા વાતાવરણમાંથી કાર્બન ડાયોક્સાઈડ ઓછો કરવામાં મદદરૂપ થાય છે. આ કારણથી જ બગીચાની હવા તાજગી ભરેલી હોય છે અને વાતાવરણ ખુશનુમા હોય છે. ઘણા શહેરોમાં પ્રદૂષણ ઓછું કરવા રસ્તા પર પાણી છાંટવાની પરંપરા છે.

પૃથ્વી પરના મહાસાગરો

પૃથ્વીની સપાટી પર ૭૧ ટકા વિસ્તારમાં સમુદ્રોનું ખારું પાણી છે. **પૃથ્વી પર પાંચ મહાસાગર છે. આ મહાસાગરો એકબીજા સાથે જોડાયેલા છે પરંતુ ખંડ પ્રમાણે તેના નામ અપાયા છે.** મહાસાગરોની સરેરાશ ઊંડાઈ ૧૨,૨૦૦ ફૂટ છે.

૧. **સૌથી મોટો પેસિફિક મહાસાગર** પૃથ્વીની સપાટીનો ત્રીજો ભાગ રોકે છે. એશિયા અને ઓસ્ટ્રેલિયાને દક્ષિણ અમેરિકાથી જુદો પાડતો આ સાગર પ્રશાંત મહાસાગર તરીકે પણ ઓળખાય છે. પેસિફિક સમુદ્રમાં મેરિયાના ટ્રેન્સ સૌથી ઊંડું સ્થળ છે.
૨. **વિશ્વનો બીજા નંબરનો એટલાન્ટિક મહાસાગર** ગરમ પાણીના પ્રવાહો માટે જાણીતો છે. તેના તળિયે ૩૫,૦૦૦ કિ.મી. લાંબી પર્વતમાળા આવેલી છે.
૩. **ત્રીજો મોટો હિંદસાગર** પણ ગરમ પાણીના પ્રવાહોવાળો છે.
૪. **આર્કટિક મહાસાગર** તરીકે ઉત્તર ધ્રુવી આસપાસનો બરફનો દરિયો. સૌથી છીછરો આ સાગર બરફથી છવાયેલો રહે છે.
૫. **દક્ષિણમાં આવેલો સઘર્ન મહાસાગર** પણ બરફથી છવાયેલો રહે છે.

વિશ્વની પ્રથમ યુનિવર્સિટી : નાલંદા

પ્રાચીનકાળમાં ભારત વિદ્યાનું કેન્દ્ર હતું. વિશ્વની પ્રથમ આંતરરાષ્ટ્રીય યુનિવર્સિટી પણ ભારતમાં હતી. **પાંચમી સદીમાં મૌર્ય વંશના શાસન દરમિયાન સ્થાપવામાં આવેલી નાલંદા વિદ્યાપીઠમાં તે સમયે ૨૦૦૦ શિક્ષકો લગભગ ૧૦,૦૦૦ વિદ્યાર્થીઓને જાત જાતની વિદ્યાઓ શીખવતા. ૧૨મી સદી સુધી**

ચાલુ રહેલી આ વિદ્યાપીઠમાં શ્રીલંકા, ઈન્ડોનેશિયા, ચીન અને કોરિયાના વિદ્યાર્થીઓ આવતા. નાલંદા વિદ્યાપીઠમાં બૌદ્ધ ધર્મના મહાયાન, હિનયાન તેમજ વૈદિક ગ્રંથોનો અભ્યાસ થતો. તે ઉપરાંત અધ્યાત્મ, જ્યોતિષ, તર્કશાસ્ત્ર, શબ્દવિદ્યા કે વ્યાકરણ, ગણિત અને ચિકિત્સા એટલે કે ડોક્ટરી વિદ્યા શીખવાતી. આજે બિહારમાં નાલંદા વિદ્યાપીઠના ખંડેરો જોવા મળે છે. તે સમયે બૌદ્ધ ધર્મ વધુ ફેલાયેલું હતું. નાલંદા વિદ્યાપીઠમાં નવ માળની લાઈબ્રેરી અને બૌદ્ધ સાધુઓને રહેવાની સગવડતા હતી. પાંચમીથી બારમી સદી સુધીના સમયગાળામાં થઈ ગયેલા તમામ રાજાઓએ નાલંદા વિદ્યાપીઠના વિકાસમાં ફાળો આપ્યો હતો. **ચીનનાં વિખ્યાત પ્રવાસી હુ-સાંગ અને ફી-હાન નાલંદાના પ્રસિદ્ધ વિદ્યાર્થીઓ હતા.**

આજે બિહારમાં આવેલા નાલંદાના અવશેષોમાં નવ મઠો અને અનેક બૌદ્ધ મંદિરો જોવા મળે છે. ખોદકામ દરમિયાન આ સ્થળે ઘણાં પગથિયાવાળાં બાંધકામ મળી આવ્યા હતા. **નાલંદાના મુખ્ય સ્તુપમાં બુદ્ધની વિશાળ મૂર્તિ છે.** નાલંદાનો અર્થ 'જ્ઞાન આપનાર' એવો થાય છે.

ઘોડા વિશે...

- માણસ પ્રાચીનકાળથી ઘોડાની સવારી કરવા ઉપયોગ કરે છે. વાહનો નહોતા ત્યારે ઘોડા ખૂબ જ ઉપયોગી થતા.
- ઘોડાની ઊંચાઈનું માપ હાથમાં મપાય છે. ઘોડો કેટલા હાથ ઊંચો છે તેમ બોલાય છે.
- ઘોડો પાંચ વર્ષનો થાય ત્યારે બધા જ દાંત ઊગે છે અને ઉંમર વધવાની સાથે દાંતની લંબાઈ વધે છે. **જાણકાર લોકો ઘોડાના દાંતની લંબાઈ જોઈને તેની ઉંમર જાણી શકે છે.**
- ઘોડાના કપાળ પર સફેદ નિશાની હોય છે.
- ઘોડો કાન, નસકોરાં અને આંખો વડે ગુસ્સો કે ખુશી વ્યક્ત કરી શકે છે.
- ઘોડાના પગની ખરી આપણા નખની જેમ વધ્યા કરે છે.
- ઘોડાને ગ્રીક ભાષામાં 'ઇક્વિસ' કહેતાં. જેનો અર્થ થાય છે 'ઝડપી.'
- ઘોડાના બચ્ચાં મોટાભાગે રાત્રે જ જન્મે છે.
- ઘોડાનાં બચ્ચાંને વછેડું કહે છે. તે જનમ્યા પછી એકાદ કલાકમાં ઊભું થઈ શકે છે.
- ઘોડો પોતાના માલિકના મૂડને ઓળખે છે. માલિક નિરાશ હોય તો તે પણ નિરાશ થઈ જાય છે.
- ઘોડાને લાંબા પગ, મોટા ફેફસાં અને મોટું હૃદય હોવાથી તે ઝડપથી દોડી શકે છે. વધુ વજન ખેંચી શકે છે અને લાંબી છલાંગ મારી શકે છે.
- **ઘોડા મોં દ્વારા શ્વાસ લઈ શકતા નથી એટલે કદી હાંફતા નથી.**

ટૂંકી વાર્તા : “કંપની”

નદી કિનારે ૫૦૦૦ ચોરસ વારના મોટા પ્લોટમાં અજયનો આલીશાન બંગલો હતો. શહેરના અતિ ધનિક લોકોમાં એની ગણતરી થતી. અજય એની પત્ની રીટા અને પુત્ર સુકેન તથા પિતા હસમુખરાય સાથે ભવ્ય વિલામાં રહેતો હતો.

એક દિવસ ડાઈનિંગ ટેબલ પર સહુ જમવા બેઠા હતા ત્યારે હસમુખરાયે કહ્યું, ‘બેટા, મને ઘરડા ઘરમાં મૂકી આવને!’

અજય અને રીટા બંને એકદમ ચોંકી ઉઠ્યા અને વિચાર્યું કે અમારી માવજતમાં કોઈ ખામી રહી ગઈ કે શું?

અજયે કહ્યું, ‘કેમ પપ્પા, અમારાથી કોઈ ભૂલ થઈ ગઈ કે કોઈએ તમને કંઈ કહ્યું?’

હસમુખરાયે હસતા હસતા કહ્યું, ‘ના બેટા ના. તું, વહુ અને સુકેન જેટલી સારસંભાળ મારી કોણ રાખી શકે? પણ હું અહિંયા એકલો આખો દિવસ કંટાળી જાઉં છું અને ઘરડાઘરમાં મારા ત્રણ જૂના મિત્રો છે. તો મારો ટાઈમ પાસ થઈ જશે.’

અજયે તરત જ કહ્યું, ‘પપ્પા, સમાજ અમારા માટે શું વિચારશે? પ-૬ મહિના જવા દો. હું કંઈ વ્યવસ્થા કરી આપીશ.’

હસમુખરાય પણ માની ગયા.

વાત વિસરાઈ ગઈ.

અજયે ‘વિલા’ની બાજુમાં જ એક ‘નાનું આઉટ હાઉસ’ બનાવવાનું શરૂ કર્યું અને જોતજોતામાં એક સુંદર મજાનું ‘આઉટ હાઉસ’ તૈયાર થઈ ગયું.

હસમુખરાયે પૂછ્યું, ‘બેટા, આ શું કામ બનાવ્યું? આપણું

આટલું મોટું ઘર છે ને!!’

અજયે કહ્યું, ‘મહેમાનો માટે છે, ને આવતા રવિવારે તમારા હાથે એનું ઉદ્ઘાટન કરવાનું છે.’

રવિવાર આવી ગયો. ફેમિલી મેમ્બર્સ અને થોડા મિત્રોને બોલાવવામાં આવ્યા હતા. આઉટ હાઉસ પર રીબીન બાંધવામાં આવી હતી.

હસમુખરાયે તાળીઓના ગડગડાટ સાથે રીબીન કાપી.

અજયે કહ્યું, ‘પપ્પા, દરવાજો તમે જ ખોલો.’

હસમુખરાયે બારણું ખોલ્યું.

સામે ખુરશી પર તેમના ત્રણ મિત્રો બેઠા હતા. હસમુખરાય ખુશીથી ઝુમી ઉઠ્યા અને ત્રણે મિત્રોને ગળે લગાડી દીધા. અજય ઝુમમાં દાખલ થયો તો ચારે વડીલો એને ભેટી પડ્યા. અજયે કહ્યું, ‘પપ્પાની ઈચ્છા હતી કે તમારી સાથે જિંદગી વિતાવે. એટલે હું તમને ઘરડા ઘરમાંથી અહીં લઈ આવ્યો. આજથી આ ઘર તમારું જ છે અને તમારે મોજથી અહીં જ રહેવાનું છે. અને હા, મેં એક કેર ટેકર શંભુકાકાને પણ રાખ્યા છે, જે તમારી તહેનાતમાં આખો દિવસ હાજર રહેશે.’

ચારે વડીલોની સાથે સાથે અજયની આંખમાંથી અશ્રુઓ વહી ગયા.

અજય બારણું બંધ કરીને બહાર નીકળ્યો અને ઝુમમાંથી ખડખડાટ હાસ્યના અવાજો આવવા લાગ્યા.

અજય મનોમન બોલી ઉઠ્યો, ‘મિત્રોની કંપની સ્ટીરોઈડ જેવી હોય છે!!’

‘મિત્રતા’થી ઉત્તમ કોઈ ટોનીક નથી. હસતા રહો અને હસાવતા રહો. ■

NanoNine® શબ્દ રમત-૧૭૬નો ઉકેલ

ક	મા	વ	ત	ર			દ્રી			મા	યા
લ્પિ		ખા	ર		ક	ટિ		દા	ર		મ
ત		ણ			લ	ઉ	મ	ળ	કો		
			ર	હે	મ	મા		પું			સા
ખુ	દા	ઇ		હે		આ	શં	કા		જ	ર
	વા	વ	ર		સા		ક		સ	મા	સ
અ	ગિન			કા	ર	ભા	ર		મ	ત	
ગ		વ્યો	મ		પ	ગ		શા	ણું		ત
મ	સ્તી		હે	સ્તી			ના			ખૂ	બી
નિ			ત		સા	થી	દા	ર			ય
ગ	મ		મ	દ	દ		ન		આ	ફ	ત
મ	સી	હા		ન	ગી	ન		આં	ગ	બી	

વ્યક્તિત્વને વિકસાવો

When we loose our individualism

We become boring.

When we can no longer see

a vision of the future, We are dead.

- Dr. Barnes Wallis

શહેરમાં કે ગામડામાં તમને બીબાંઢાળ માનવો ઘણા મળે છે. તેમની સાથે બે મિનિટ વાત કરશો ત્યાં કંટાળી જશો. પણ કેટલાક માનવો બીબાંઢાળ હોતા નથી. અનોખા હોય છે. તેમનામાં વ્યક્તિત્વ હોય છે. આવું નિરાણું વ્યક્તિત્વ ધરાવતા માનવ આપણને મીઠા લાગે છે. તેમની વાત સાંભળવી ગમે છે. તે જગતને પ્યારા લાગે છે. જો જગતને પ્યારા બનવું હોય તો વ્યક્તિત્વ વિકસાવો, નહિતર કંટાળાજનક બની જશો. જ્યારે આપણે આપણું સ્વતંત્ર વ્યક્તિત્વ વિકસાવીએ છીએ ત્યારે આપણે લાંબી દષ્ટિથી જોઈ શકીએ છીએ. ભાવિની ઝાંખી કરી શકીએ છીએ. નિરાણું વ્યક્તિત્વ એટલે ચેતનમય જીવન. નિરાણાપણું ન હોય તે મરેલા જેવા છે.

- કાન્તિ ભટ્ટ

સૌજન્ય : “પ્રેરણાની પળોમાં”

આવકના ૨-૫ ટકા દાન સામાજિક વિકાસ - કલ્યાણ માટે અપાય તે પૂરતું નથી. દાન ધર્માદાની દૃષ્ટિએ નહીં પણ સામાજિક જવાબદારી સમજીને અપાવું જોઈએ અને જનસમુદાયના વિકાસમાં ભાગીદાર બનવું જોઈએ.

જિંદગીમાં ઉતાવળ કરીને આગળ નીકળી જનારા માણસોને આપણે ઓળખીએ છીએ અને તેઓને મળ્યા પણ છીએ. ઘણાં લોકોને જિંદગીમાં ઘણું બધું પામવાની ઉતાવળ હોય છે. એમને લાગે છે કે જો એ સહેજ પણ મોડું કરશે તો એ જ્યાં ઈચ્છે ત્યાં નહીં પહોંચી શકે. મહત્વાકાંક્ષા, એ કેટલાક લોકોના ડી.એન.એ.માં હોય છે, જીતવું અથવા આગળ નીકળી જવું એ એમની પ્રકૃતિનો ભાગ હોય છે. એમને માટે ધાર્યું નિશાન પાર પાડવું, સફળ થવું કે પોતે મનમાં જે કામ કરવાનું નક્કી કર્યું હોય એ કરવું જ, એ જાણે પોતાની જાતને આપેલી ચેલેન્જ હોય છે. આ બાબતો સારી છે, જેમાં માણસ પોતે જ પોતાનો હરીફ બને. એનાથી ઉત્તમ શું હોઈ શકે? એણે ગઈકાલે કરેલા બધા જ કાર્યોથી આગળ આજે કશુંક વધુ સારું કે શ્રેષ્ઠ કરવું છે. એ વિચાર એની અંદર પ્રોત્સાહન અને પ્રેરણા ઉમેરતો રહે છે.

NanoNine® Sudoku રજનીકાંત પારેખ (૯૯૯૦ ૫૩૫૨૧)

સુડોકુ ક્રમાંક-૧૧૩૫ અત્રે રજૂ કરવામાં આવેલ છે. તેના ચારે ભાગ ભરીને 'મંગલ મંદિર' કાર્યાલય પર તા. ૩૧-૧૨-૨૦૨૧ સુધીમાં મોકલી આપવા વિનંતી.

સુડોકુ ભરનારનું નામ : _____
 સરનામું : _____
 ફોન/મોબાઇલ : _____

A **ક્રમાંક - ૧૧૩૫** **B**

			3	4		6	7
3	7			8	1		
5		6		1			3
	1			9	3		5
		4		5		8	
9	5	7				1	
			7	6			4
		7	1			9	8
8	6		4	2			

5	2		4		8		3
4			5			2	6
	9			2		8	
		5	1		2	4	8
8				3			7
9	4			5	6		
		3		4			1
	4	9			1		6
6			8		7		2

C **D**

8	7			2		9	
		9	1			4	8
1				9	8		7
4		1	2	8		3	
	2						8
		3		5	9		2
	1		9	6			7
5		7			1	6	
	6		7				4

2	4		7	6		9	
			4	9	8		2
	8	9					4
1					8	4	
	2			7			5
6		4	3		2		1
	6					5	1
8		7	9				
			8		1		6

ઉકેલ :
ક્રમાંક - ૧૧૩૪

A

4	7	6	3	2	1	8	9	5
8	1	3	5	9	6	2	7	4
2	9	5	7	8	4	6	1	3
6	2	1	8	7	3	5	4	9
9	8	7	6	4	5	3	2	1
5	3	4	2	1	9	7	8	6
7	5	9	1	3	8	4	6	2
3	4	8	9	6	2	1	5	7
1	6	2	4	5	7	9	3	8

B

4	2	6	9	8	3	1	5	7
7	3	1	5	2	6	9	4	8
5	9	8	7	4	1	6	2	3
3	7	4	1	9	8	2	6	5
2	8	9	3	6	5	7	1	4
1	6	5	4	7	2	3	8	9
9	1	2	8	3	4	5	7	6
6	4	7	2	5	9	8	3	1
8	5	3	6	1	7	4	9	2

C

6	4	2	9	1	8	3	5	7
3	7	1	5	4	2	9	6	8
5	8	9	6	7	3	1	4	2
9	3	5	1	2	7	4	8	6
2	1	8	4	6	9	5	7	3
7	6	4	3	8	5	2	9	1
8	9	7	2	3	4	6	1	5
4	2	6	7	5	1	8	3	9
1	5	3	8	9	6	7	2	4

D

5	7	2	6	3	1	9	8	4
6	3	1	8	9	4	5	2	7
9	4	8	2	5	7	3	1	6
3	9	7	1	6	8	2	4	5
2	1	6	5	4	9	7	3	8
4	8	5	7	2	3	1	6	9
8	5	4	9	1	2	6	7	3
1	6	3	4	7	5	8	9	2
7	2	9	3	8	6	4	5	1

Mfg By: **Shree Balaji Metal Industries, Vasai.**
 AHMEDABAD: Authorised Distributors: Devam Enterprises : M. 96385 21024, 97245 00513
 MUMBAI: Authorised Distributors: Vasant Marketing: (+91) 98206 72501 / KK Associates: (+91) 93234 04736

ખીલજા મ, ભલા...!!!

• સંકલન : ગુલાબચંદ ઘારશી રાંભિયા •

બચુડો

અધા : પુત્તર બચુડા?
 બચુડો : કો અધા કુરો કમ આય?
 અધા : પાંજે ફ્લેટ કે નીચે જુકો બચુભાઈ રેંતા ને અનીજો અગરબત્તીજો હોલસેલ વેપાર આય, પણ અનીજે ફ્લેટકે બાર હકડો પહેલવાન જેડો માડુ અચે ને રાડારાડ કરેતો ને ધમકી દેતો... સે જરા તપાસ ત કર, મામલો કુરો આય?
 બચુડો : (તપાસ કરે ને ચે) બચુભાઈ અગરબત્તીજો વેપાર વધારેલા જાહેરાત જા બોર્ડ ભનાયા આય. અનમેં લખેજો વો “પહેલવાન છાપ અગરબત્તી” પણ જાહેરાતમેં લખાજે વ્યો આય “અગરબત્તી છાપ પહેલવાન.” એટલે પહેલવાન ખારો થ્યો આય અને જીં તીં રાડુ પાડેતો...

શિક્ષક : કેમ પર્વ સ્કૂલમાં મોડો કેમ આવ્યો?
 પર્વ : સાહેબ, સ્કૂલ આવવાના રસ્તામાં આવેલા એક બોર્ડને લીધે.
 શિક્ષક : એવું તે કેવું બોર્ડ મૂકવામાં આવ્યું છે, અને એના પર શું લખ્યું છે?
 પર્વ : આગળ સ્કૂલ છે... ધીમે ચાલો! એ સૂચનાનું પાલન કરવામાં મને મોડું થયું.

શિક્ષક : એવી કઈ વસ્તુ છે જેનાથી સૂકવવા માટેનો વપરાશ થાય છે પણ તે ભીની થઈ જાય છે?
 મનુ : સાહેબ, ટુવાલ.

પતિ : (પત્નીને) હું તારા માટે દુનિયાના અંતિમ છેડા સુધી જઈ શકું છું.
 પત્ની : આભાર... પણ મને વચન આપવું પડશે કે તમે આખી જિંદગી ત્યાં જ રહેશો!

પત્ની : (પતિને) તમે આજે ઓફિસમાંથી મોડા કેમ આવ્યા?
 પતિ : સાચું કહું તો... પટાવાળો મને જગાડવાનું જ ભૂલી ગયો

હતો!

ગ્રાહક : (વેઈટરને) તને કેવી રીતે ખબર પડી કે હું આ હોટલમાં પહેલીવાર આવ્યો છું?

વેઈટર : કારણકે જે એક વખત અહીંનું ભોજન જમીને જાય છે, તે ફરી બીજીવાર આવતો જ નથી!

મહેશ : કેમ દિનેશ, મોબાઈલ કંપનીમાં જ્યાં તું ઈન્ટરવ્યૂ આપવા ગયો હતો, ત્યાં શું થયું?

દિનેશ : પહેલા સવાલનો જવાબ સાંભળીને જ મને ભગાડી દેવામાં આવ્યો.

મહેશ : એવો તે કેવો પ્રશ્ન પૂછ્યો હતો અને તેં શું જવાબ આપ્યો?

દિનેશ : સવાલ હતો - સૌથી જાણીતું નેટવર્ક કયું છે? અને મેં જવાબ આપ્યો - કાર્ટુન નેટવર્ક.

ભાડુઆત : મકાન માલિક સાહેબ, તમે આ કેવું મકાન આપ્યું છે? અહીં તો દરેક વખતે ઉંદરો જ દોડ્યા કરતા હોય છે.

મકાન માલિક : તો શું આટલા ઓછા ભાડામાં તું ઘોડાની રેસ જોવા માંગે છે?

સુમિત : સૌથી નુકસાનકારક વાનગી કઈ હોઈ શકે?
 અંકિત : વેડિંગ કેક!

પત્ની : મેં એ ભિખારીને ચાર રોટલી આપી છે. વળી પાછા તમે શું આપવા ચાલ્યા?

પતિ : એ તો હું એને રોટલીના પાચન માટે બે ગોળી આપવા જાઉં છું.

ગાંડાલાલ : લગ્ન પહેલાની અને લગ્ન પછીની જિંદગી વચ્ચે શું ફરક છે?

ડાહ્યાલાલ : લગ્ન પહેલા માણસ ખુશીથી ખર્ચ કરે છે અને લગ્ન પછી મજબૂરીથી ખર્ચ કરે છે.

ભીખાલાલ : બેટા, મારી ઉંમર એકસો દસ વર્ષની થઈ. તેમ છતાં મારે એક પણ દુશ્મન નથી.

કચરાલાલ : વાહ, કમાલ કહેવાય...
 ભીખાલાલ : એમાં કમાલની વાત ક્યાં આવી? કારણ એ છે કે મારા બધા જ દુશ્મનો મૃત્યુ પામ્યા છે!

૮/૨૬, ગંગામણિ ફ્લેટ્સ, વસંતનગર સોસાયટી, ગોપાલચોક, મણિનગર, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૮. ફોન : ૨૫૪૬૮૧૬૦

જે પળે પળે મનમાં મૃત્યુનો ડર રાખીને જીવે છે તે કદી સાહસ કરી શકતો નથી.

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

યુવા વિકાસ સમિતિ : Get Together With Fun Games

યુવા વિકાસ સમિતિ દ્વારા તા. ૨૪-૧૦-૨૦૨૧ના રોજ Get Together With Fun Games નું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું. કોરોનામાં પસાર થયેલા બે કઠિન વર્ષ બાદ સમાજના લોકોએ આ પ્રોગ્રામને ઉલ્લાસભર વધાવી લીધો હતો.

યુવા વિકાસ સમિતિના નવ નિયુક્ત કન્વીનર ચૈતન્ય રાંભિયા તથા કમિટીના સભ્યો કૃપાલી રાંભિયા, દષ્ટિ મહેતા, નેહા શાહ, ધનરાજ દેઢિયા, નીલય ગડા, ચાર્મિ દેઢિયા, પીયૂષ સાવલા અને વંદના ગડા દ્વારા સમગ્ર કાર્યક્રમની જહેમત ઉઠાવવામાં આવી હતી. કાર્યક્રમની શરૂઆતમાં પધારેલા સર્વે મહેમાનોનું સ્વાગત કર્યા બાદ, અવનવી Quiz, Tongue Twister, Couple Games દ્વારા લોકોનું મનોરંજન કરાવવામાં આવ્યું હતું. સમગ્ર પ્રોગ્રામના સંચાલનનો દોર દષ્ટિ મહેતા અને વૃષ્ટિ મહેતા દ્વારા સંભાળવામાં આવ્યો હતો. ત્યારબાદ ભોજનનો આનંદ માણી ફરીથી લોકો રમતોની મજા મેળવવા એકઠા થયા. જેમાં ધનરાજભાઈ દેઢિયા અને કૃપાલી રાંભિયા દ્વારા નાના ભૂલકા તથા વડીલોને સંગીત પુરશી રમાડી હતી. ત્યારબાદ આઈસ્ક્રીમની મજા માણતા માણતા લોકોએ હાઉસી ગેમ રમી હતી. જેમાં વિજેતા થનારા લોકોને ઈનામોથી નવાજવામાં આવ્યા હતા.

આમ, હસતાં રમતાં આનંદપૂર્વક અબાલ-વૃદ્ધ સર્વે સભ્યોએ આ પ્રોગ્રામ માણ્યો હતો.

ચૈતન્ય રાંભિયા, કન્વીનર - યુવા વિકાસ સમિતિ

સાઘર્મિક સહાય યોજના :

- ★ સમાજના નબળા કુટુંબોને દર મહિને કરિયાણું - અનાજ વગેરે ચીજવસ્તુઓ કુટુંબના સભ્યોની સંખ્યા પ્રમાણે અમુક મર્યાદામાં સહાય આપવામાં આવે છે.

મેડિકલ સહાય :

- ★ જરૂરિયાતમંદ કુટુંબના સભ્યો કે જેમણે કોનિક દવા, બી.પી., ડાયાબિટીસ જેવી દવાઓ કાયમ લેવી પડતી હોય, તેઓને સહાય આપવામાં આવે છે.

શૈક્ષણિક સહાય :

- ★ જરૂરિયાતમંદ કુટુંબના બાળકો માટે સમાજ તરફથી સ્કૂલ - કોલેજની ફી, ટ્યુશન ફી અને પુસ્તકો માટે સહાય / લોન આપવામાં આવે છે.

સાંસ્કૃતિક હોલ (એ.સી.) :

- ★ સમાજના સભ્યોના પોતાના પ્રસંગો માટે : (૧) અડધા દિવસ માટે : રૂ. ૫,૦૦૦/-
(૨) આખા દિવસ માટે : રૂ. ૧૦,૦૦૦/-
- ★ સમાજના સભ્યો માટે સાંસ્કૃતિક હોલ, બેસણા / પ્રાર્થના સભા માટે ફી માં આપવામાં આવે છે. ઇલેક્ટ્રિક, સ્ટેજ અથવા અન્ય વસ્તુઓ જોઈતી હોય તો એનો અલગથી ચાર્જ લેવામાં આવે છે.

બેઝમેન્ટ એ.સી. હોલ :

- ★ નાના પ્રોગ્રામો માટે સમાજના સભ્યો માટે ત્રણ કલાકના રૂ. ૫૦૦/- અને આખા દિવસ માટે રૂ. ૧,૦૦૦/- ભાડું લેવામાં આવે છે. જ્યારે ખુરશી, ટેબલ, શેતરંજી વગેરેનો ચાર્જ લેવામાં આવતો નથી. હોલમાં ૧૫૦ વ્યક્તિનો સમાવેશ થઈ શકે છે. સૂકો નાસ્તો આપી શકાય છે. બેઝમેન્ટ (નીચેનો) હોલ બેસણા / પ્રાર્થના માટે ફી આપવામાં આવે છે.

સામાજિક સુરક્ષા :

- ★ ૬૫ વર્ષથી ઉપરની વ્યક્તિનો વીમો વીમા કંપની દ્વારા મળતો ન હોવાથી સમાજ તરફથી તેવી વ્યક્તિઓને હોસ્પિટલમાં ઓપરેશન / ટ્રીટમેન્ટ પાછળ થયેલ ખર્ચ પેટે અમુક લિમિટ સુધીની સહાય આપવામાં આવે છે. ઉપરાંત સમાજની ૭૦ વર્ષથી નીચેની વ્યક્તિઓની રૂ. ૫,૦૦,૦૦૦/- સુધીનો પર્સનલ એક્સિડેન્ટ પોલિસિ પણ લેવામાં આવે છે. ૬૫ વર્ષથી નીચેની ઉંમર હોય તેવા સભ્યોએ પોતાની રીતે વીમો લેવો જરૂરી છે અને આ વીમા માટે સમાજ તરફથી કોઈ સહાય આપવામાં આવતી નથી. જ્યારે સમાજના સભ્ય વ્યક્તિ કે જેઓએ વીમો લીધેલ હોય અને તેઓ પોતાની આર્થિક સ્થિતિને લીધે પ્રિમિયમ ભરી શકવા સક્ષમ ન હોય તેવી જરૂરિયાતમંદ વ્યક્તિને પ્રિમિયમ ભરવા સમાજ તરફથી એપ્રિલ-૨૦૨૦થી સહાય આપવામાં આવી રહી છે.

સિનિયર સિટીઝન (૬૦ વર્ષથી ઉપર) :

- ★ સમાજના ૬૦ વર્ષથી ઉપરની ઉંમરની વ્યક્તિઓ માટે વર્ષ દરમિયાન બે / ત્રણ કાર્યક્રમો, યાત્રા, પિકનિક અને પ્રવાસોનું આયોજન કરવામાં આવે છે. જેમાં નબળા કુટુંબોના વડીલોને રાહત દરે લઈ જવાય છે. તેમજ વર્ષ દરમિયાન સ્થાનિકે બે થી ત્રણ સંગીત - મનોરંજનના કાર્યક્રમો પણ યોજવામાં આવે છે.

સ્વામિવાત્સલ્ય • ૧૫મી ઓગસ્ટ : ૨૬મી જાન્યુઆરીના દિવસે વિવિધ કાર્યક્રમો

- ★ સમાજ દર વર્ષે સ્વામિવાત્સલ્ય અને વાર્ષિક સ્નેહ મિલનનો કાર્યક્રમ યોજે છે. આ કાર્યક્રમમાં સમાજના દરેક સભ્યો તેમજ નિયાણી બહેનોને પણ આમંત્રણ આપવામાં આવે છે. ઉપરાંત સમાજ પરિવારજનોની ઉપસ્થિતિમાં દર વર્ષે ૧૫મી ઓગસ્ટ (સ્વતંત્રતા દિવસ) અને ૨૬મી જાન્યુઆરી (પ્રજાસત્તાક દિવસ)ના દિવસે ધ્વજવંદનના કાર્યક્રમનું પણ આયોજન થાય છે.

કેડિટ સોસાયટી :

- ★ સમાજની કેડિટ સોસાયટીના સભ્ય બન્યા પછી કેડિટ સોસાયટીના નિયમો મુજબ સભ્યને પોતાનો ધંધો શરૂ કરવા માટે લોનની સગવડ આપવામાં આવે છે.

ઉચ્ચ શિક્ષણ સમિતિ :

- ★ આ સમિતિ દ્વારા સમાજના ધોરણ ૧૦ થી ૧૨ અને કોલેજના વિદ્યાર્થીઓ માટે નિષ્ણાતો દ્વારા કરિયર ગાઈડન્સ, કાઉન્સેલિંગ અને વર્કશોપ બહુ જ રાહતના દરે વર્ષ દરમિયાન યોજવામાં આવે છે. આ કાઉન્સેલિંગ કે વર્કશોપ એક્ટિવિટીમાં વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓને પણ બોલાવવામાં આવે છે.

ચોપડા-નોટબુકો :

- ★ સમાજના ભણતા વિદ્યાર્થીઓને શક્ય હોય તો દર વર્ષે ચોપડા-નોટબુકો ૫૦ ટકા રાહત દરે આપવામાં આવે છે.

પુરસ્કાર / ઇનામ વિતરણ :

- ★ સમાજના કે.જી. થી લઈ પી.જી. સુધીના વિદ્યાર્થીઓ અને ઉચ્ચ સિદ્ધિઓ હાંસલ કરેલ હોય તેઓને દર વર્ષે પુરસ્કાર કે મોમેન્ટો આપી સન્માનિત કરવામાં આવે છે.

લાઇબ્રેરીની સુવિધા :

- ★ સંસ્થાના સભ્યો કે જેઓ વાંચવાનો શોખ ધરાવે છે તેઓ વાંચનનો લાભ લે તે હેતુથી સાર્વજનિક લાઇબ્રેરી શરૂ કરવામાં આવેલ છે. રિફંડેબલ ફી ભરી સભ્ય બની શકાય છે.

માસિક મુખપત્ર :

- ★ સમાજના કુટુંબોને સમાજની દરેક પ્રવૃત્તિઓની માહિતી મળી રહે તે હેતુથી દર મહિને સમાજ દ્વારા માસિક મુખપત્ર “મંગલ મંદિર” પ્રકાશિત કરવામાં આવે છે. આ મુખપત્રમાં સમાજ દ્વારા યોજાતા કાર્યક્રમો, પ્રવાસો, સેમિનાર વગેરેની માહિતી પ્રકાશિત કરવામાં આવે છે. ઉપરાંત ધાર્મિક સમાચાર, માહિતીસભર લેખો, અન્ય સંસ્થાઓના સમાચાર વગેરે પ્રકાશિત કરવામાં આવે છે. આ મુખપત્રનું વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૧૫૦/- છે અને આજીવન લવાજમ ફક્ત રૂ. ૧૫૦૦/- જ રાખવામાં આવેલ છે. સમાજના સભ્યો પોતાના પરિવારના કોઈપણ પ્રકારના સમાચાર અથવા નોંધ લેખિતમાં આપીને સામયિકના સમાજ દર્પણ વિભાગમાં આપી શકે છે.

નવનીત આવાસ યોજના :

- ★ સમાજના નબળા વર્ગના કુટુંબો માટેની આવાસ યોજના છે. આ આવાસમાં ૪૦ ફ્લેટ છે. જરૂરિયાતમંદ કુટુંબોએ આ યોજનાનો લાભ લીધેલ છે. જ્યારે ફ્લેટ ખાલી પડે ત્યારે જરૂરિયાતમંદ કુટુંબને આવાસ યોજનાના નીતિ-નિયમોને ધ્યાનમાં રાખીને, ખાલી પડેલ ફ્લેટ ફાળવી આપવામાં આવે છે.

યુવા વિકાસ સમિતિ :

- ★ આ સમિતિ દ્વારા આયોજિત થતા કાર્યક્રમોમાં સમાજના પરિવારજનોના યુવક-યુવતીઓ ભાગ લઈ શકે છે.

મેરેજ બ્યુરો સમિતિ :

- ★ સમાજના પરિવારજનોના લગ્નોત્સુક યુવાવર્ગ માટે આ સમિતિ કાર્યરત છે. સમાજના સભ્યો તેમાં રજિસ્ટ્રેશન કરાવીને પોતાની પસંદગી બાબત યોગ્ય કરી શકે છે. વધુમાં, જૈન જ્ઞાતિના લગ્નોત્સુક કોઈપણ યુવાવર્ગ આ સમિતિમાં પોતાનું રજિસ્ટ્રેશન કરાવી શકે છે.

મહિલા ઉત્કર્ષ સમિતિ :

★ આ સમિતિ દ્વારા વર્ષ દરમિયાન મહિલાઓના ઉત્કર્ષ માટે વિવિધ પ્રકારના કાર્યક્રમોનું આયોજન થાય છે. સમાજના પરિવારજનોની મહિલાઓ તેમાં સામેલ થઈ શકે છે.

વિવિધ સમિતિઓ :

★ સમાજ તથા સમાજ હેઠળની વિવિધ સમિતિઓ દ્વારા યોજાતા કોઈપણ કાર્યક્રમ અથવા તેમની પ્રવૃત્તિઓનો સમાજના સભ્યો નિયમોને આધીન લાભ લઈ શકે છે.

સમિતિમાં સભ્યોનું યોગદાન :

★ સમાજના સભ્યો, સમાજની કોઈપણ સમિતિમાં સભ્યપદે રહીને તેના નિયમોનુસાર પોતાનું યોગદાન પ્રદાન કરી શકે છે.

સાંસ્કૃતિક હોલ (એ.સી.)

અન્યો માટે : પ્રાર્થના / બેસણા શ્રદ્ધાંજલિ માટે : રૂ. ૧૦,૦૦૦/- +
(ઇલેક્ટ્રિક ચાર્જ યુનિટ દીઠ રૂ. ૧૫/- લેખે + સફાઈ ચાર્જ રૂ. ૫૦૦/)

અન્યો માટે લગ્ન પ્રસંગ, સગાઈ વગેરે કાર્યક્રમ માટે : (૧) અડધા દિવસ માટે : રૂ. ૧૫,૦૦૦/- +
(ઇલેક્ટ્રિક ચાર્જ યુનિટ દીઠ રૂ. ૧૫/- લેખે + સફાઈ ચાર્જ રૂ. ૫૦૦/))
(૨) આખા દિવસ માટે : રૂ. ૨૫,૦૦૦/- +
(ઇલેક્ટ્રિક ચાર્જ યુનિટ દીઠ રૂ. ૧૫/- લેખે + સફાઈ ચાર્જ રૂ. ૫૦૦/)

બેઝમેન્ટ એ.સી. હોલ

★ અન્ય ઘટક સમાજો અને અન્યો માટે અડધા દિવસ માટે રૂ. ૧,૦૦૦/- ભાડું + ઇલેક્ટ્રિક ચાર્જ યુનિટ દીઠ રૂ. ૧૫/- લેખે + સફાઈ ચાર્જ રૂ. ૨૫૦/-

★ આખા દિવસ માટે : રૂ. ૨,૦૦૦/- ભાડું + ઇલેક્ટ્રિક ચાર્જ યુનિટ દીઠ રૂ. ૧૫/- લેખે + સફાઈ ચાર્જ રૂ. ૨૫૦/- લેવામાં આવે છે.

ડાયાલિસિસ સેન્ટર

શ્રી કચ્છી વિશ્રામ ગૃહ - શાહીબાગ તથા નવનીત મેડિકલ સેન્ટર - બોપલ ખાતે ડાયાલિસિસ સેન્ટર શરૂ કરવામાં આવેલ છે. ત્યાં ડાયાલિસિસ કરાવનાર દર્દીઓને નજીવા દરે ડાયાલિસિસ કરી આપવામાં આવે છે. ‘મા અમૃતમ્ યોજના’ અને ‘આયુષ્યમાન ભારત - પ્રધાનમંત્રી જન આરોગ્ય યોજના’ના લાભો પણ આપવામાં આવે છે.

ડિસ્પેન્સરી

શ્રી કચ્છી વિશ્રામ ગૃહ - શાહીબાગ ખાતે જનરલ પ્રેક્ટિસનરની ડિસ્પેન્સરી પણ શરૂ કરવામાં આવેલ છે. જેના અંતર્ગત આવનાર દર્દીને રૂ. ૩૦/-ના નજીવા દરે તપાસીને દવાઓ આપવામાં આવે છે.

અન્નક્ષેત્ર યોજના

શ્રી કચ્છી વિશ્રામ ગૃહ - શાહીબાગ ખાતે “જલારામ અન્નક્ષેત્ર યોજના” હેઠળ બી.પી.એલ. કાર્ડ ધારક દર્દીઓને અને તેમની સાથે આવનાર એક વ્યક્તિને સવાર-સાંજનું જમવાનું નિ:શુલ્ક આપવામાં આવે છે.

શ્રી ચેતનભાઈ શાહ (ડાબી તરફ)નું બહુમાન કરતા
સમાજના ઉપપ્રમુખ શ્રી હીરેન શાહ

શ્રીમતી કોકિલાબેન ભોગીલાલ કોરડિયાનું બહુમાન કરતા
સમાજના માનદ્ મંત્રી શ્રી રજનીકાંત પારેખ

શ્રીમતી શિલ્પી શાહ (જમણી તરફ)નું બહુમાન કરતા
શ્રીમતી પુષ્પાબેન ગઢેયા

શ્રી આશિષ ધીરુભાઈ શાહ (ડાબી તરફ)નું બહુમાન કરતા
ડૉ. હિતેન્દ્રભાઈ શાહ

એચ. એન. સફલ ગુપ્તા શ્રી ધીરેન વોરા અને શ્રી ઉદયન વોરા (બંને ડાબી તરફ)નું
બહુમાન કરતા શ્રી રાજુભાઈ ગાલા અને શ્રી હીરેન શાહ

હાઈકોર્ટના જજ શ્રી સતીષભાઈ વોરા (ડાબી તરફ)નું બહુમાન કરતા
શ્રી હસમુખભાઈ ગઢેયા

ભોજન ગ્રહણ કરતાં મહાનુભાવો

સમારંભમાં પધારેલા મહાનુભાવો

આ પુસ્તકોનાં
પ્રાપ્તિસ્થાન

ગૂર્જર
ગ્રંથરત્ન
કાર્યાલય

ગૂર્જર સાહિત્યભવન

રતનપોળનાકા સામે, ગાંધી માર્ગ,
અમદાવાદ-380001,
ફોન : 079-22149660, 09227055777
ઇ-મેઇલ : goorjar@yahoo.com

ગૂર્જર સાહિત્ય પ્રકાશન

102, લેન્ડમાર્ક બિલ્ડિંગ,
ટાઇટેનિયમ સિટીસેન્ટર પાસે,
સીમા હોલ સામે,
પ્રહલાદનગર, અમદાવાદ-380 015
ફોન : 079-26934340, 98252 68759
ઇ-મેઇલ :
gurjarprakashan@gmail.com
વેબસાઇટ :
www.gspbooksmall.com

કચ્છી સર્જકોનું સાહિત્ય કચ્છનો મહિમા ગાતું સાહિત્ય

ધીરેન્દ્ર મહેતાની નવલકથાઓ	હરેશ ધોળકિયાનાં પુસ્તકો	દુલેરાય કારાણીનાં પુસ્તકો
આપણે લોકો 115	અંગદનો પગ (નવલકથા) 150	કચ્છની રસધાર 450
અદૃશ્ય 80	નિયતિનું સંતાન (નવલકથા) 125	મિઠે મેરાણ જા મોતીડા 275
ખોવાઈ ગયેલી વસ્તુ 100	લાંબુ સ્વપ્ન (નવલકથા) 200	કચ્છી પિરોલી 130
ભંડારી ભવન 175	ક્ષમસ્વ હેકેઈ આધારિત નવલકથા) 170	કચ્છડો બારે માસ 400
વલય 100	મા (1-2, સંક્ષિપ્ત, નવલકથા) 150	(તથા અનોખી નવલકથાઓ)
છાવણી (પુસ્કૃત) 150	લે. મેક્સિમ ગોર્કી 330	હંસરાજ સાંખલાની
ચિહ્ન 200	ભારતીય ચેતના (સુવાક્યો) 150	નવલકથાઓ
તમે માનશો ? 150	અદૃશ્યપાત્રો (વાર્તાઓ) 125	મનબંધણ 425
પ્રત્યંચાનો કંપ 125	સાંજનો સૂર્યોદય (વાર્તાઓ) 125	છોરાંવછોઈ 50
કોઈ ઝબકે, કોઈ ઝબકાવે 120	જીવન એક ઉત્સવ (લેખો) 150	દર્શના ધોળકિયાનાં
મહેતાજી, તમે એવા શું ? 400	વિચારોની રખડપટ્ટી (લેખો) 125	પુસ્તકો
નંદશંકરથી ઉમાશંકર 250	જીવનચરિત્ર	પરિચય પર્વ 125
દર્શક અને બીજા વિશે 180	મહર્ષિ અરવિંદ 125	મહાભારત ચરિત્રવિમર્શ 120
કથા, તું બહુ રૂપિણી 240	યોગીરાજ લાહિડી મહારાજ 50	શ્વાસમાં વાગે શંખ (આધ્યાત્મિક) 225
નવલિકાઓ	કિસકો લાગું પાય ? 100	નારીની કથા, પુરુષની લેખિની 200
ગંઠાઈ ગયેલું લોહી 140	માવજી કે સાવલાનાં પુસ્તકો	ગુજરાતના સાહિત્યસર્જકોનું
હું એને જોઉં એ પહેલાં 100	તાઓ સૂત્ર 60	પ્રાથમિક શિક્ષણ 280
	અવધૂત આનંદઘન પદલહરી 110	

જવનિકા	નવલિકાઓ	બિપિન ધોળકિયા	150
ખરાબપોર	નવલિકાઓ	જયંત ખત્રી	110
હાસ્યનું મેઘધનુષ	હાસ્યલેખો	ચિત્રસેન શાહ	120
કાગવાણી (ભા. 1થી 8)	કાવ્યો	દુલાભાયા કાગ	1130
અગનપંથ	(અબ્દુલકલામની આત્મકથા)	અનુ. હરેશ ધોળકિયા	200
કચ્છનું સંસ્કૃતિદર્શન	સંદર્ભ	રામસિંહજી કા. રાઠોડ	1000
ધીણોધાર સંભરન	વાર્તાઓ-નિબંધો	વીનેશ અંતાણી	240
કચ્છી બોલી	સંદર્ભ	મહેન્દ્ર સાકરચંદ દોશી	140

If undelivered please return to :
શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ
શ્રી કચ્છી જૈન ભવન,
૪૩-૪૪, બ્રાહ્મણ મિત્રમંડળ સોસાયટી,
નવચેતન હાઈસ્કૂલની સામે, પાલડી - એલિસબ્રિજ,
અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૬.
ફોન : (૦૭૯) ૨૬૫૭ ૮૮૯૨, ૨૬૫૮ ૧૫૦૧

To, _____

